DEN ÆLDRE EDDA.

EN SAMLING

AF DE NORDISKE FOLKS

ÆLDSTE SAGN OG SANGE,

VED

SÆMUND SIGFUSSÖN

KALDET HIN FRODE.

OVERSAT OG FORKLARET

VED

FINN MAGNUSEN,

PROFESSOR OG MEDLEM AF DEN KONGELIGE COMMISSION FOR OLDSAGERS OPBEVARING.

FÖRSTE BIND.

KJÖBENHAVN.

FORLAGT AF DEN GYLDENDALSKE BOGHANDLING.

TRYKT I DET SCHULTZISKE OFFICIN.

1821.

DANNERKONGEN

OG

DET DANSKE FOLK

HELLIGET

SOM

DEN DANSKE TUNGES

AELDSTE MINDESMAERKE.

FORTALE.

„Kjend dig selv" var en af de græske Vismænds skjönneste og vigtigste Læreregler. For at kjende sig selv ret, maa man, saavidt det kan skee, have rigtige Begreber om sin egen Oprindelse, sine Forfædres Art og Væsen, Tro og Tænkemaade. Er man först bleven bekjendt med sit Fædrelands Oldtid, og dets senere Fortid, saa kan man bedömme hvorvidt Nutiden er os fremmed eller ikke, hvad vi selv kunne betragte som vort Eget, som laant eller paatvunget os af andre. Vi lære saaledes at kjende den ægte nationale Aand, hvorpaa vor Tilværelse i det hele grunder sig — og indsee da, at de tre Hovedfolk, som i Almindelighed kaldes de nordiske (Danske, Svenske og Nordmænd) ere oprindelig Brödre, have forhen talt et Tungemaal og været af en Tro. Det sidste er endnu Tilfældet, skjönt paa en anden Maade, og Hovedfolkenes Sprog ere, skjönt noget forandrede, dog endnu i Grunden de

samme. Engang maa vi Nordboer, naar denne Vished er bleven os indlysende, lære at glemme alt indbyrdes Nationalhad, som kun forstyrrer og nedværdiger os selv vexelvis, men tvertimod stræbe efter en saa inderlig Forening, som Hovedrigernes forskjellige Statsstyrelse tillader.

Vi leve i en Tid da Nordens Videnskabsmænd ogsaa værdige vore egne Oldsagn og Oldtids-Vidskab deres Opmærksomhed, istedet for blot at hige efter det Fremmede. Mange blandt de Vældige og Formuende, saavelsom og de Oplyste blandt Folket af alle Stænder, hylde den samme Aand, og den fortjener vistnok ikke at lastes. I det mindste synes det, som angaaer vort eget Fædreland, mest at vedkomme os selv. Hertil höre Sprog, Folketro og Mindesmærker, som vidne om vore Stamfædres Aand, Meninger og Bedrifter. Sproget kaldtes fordum den danske Tunge, *samt var da tilfælles for de tre nordiske Riger og flere Lande; siden adskiltes det, som Bogsprog, efterhaanden til* 3 *Hovedgrene*, Dansk,*) Svensk *og* Islandsk. *I Island, hvor Sproget beholdt mest af det Gamle, bevaredes en stor Deel af vort Fol-*

---

*) *Det nyere Danske blev, som bekjendt, ogsaa det herskende i Norge, i Böger og andre Skrifter.*

kefærds ældste Sagn og Digtninger, og optegnedes der skriftlig. De tilhöre saaledes det ældre danske Sprog, og tillige især, for saavidt Island tilhörer Danmark, den danske Literatur.

Vort ældste literære Mindesmærke er, som bekjendt, den saakaldte ældre Edda, *forsaavidt den indeholder vort Folkefærds ældste nationale Digtninger og Sagn. Dette Hovedværk blev först udgivet og oversat i en værdig Skikkelse ved Danske Lærdes Omhu, tildeels med Regjeringens og ædeltænkende Privatmænds Bistand. Men denne Udgaves Störrelse og Kostbarhed, samt den latinske Oversættelse og Forklaring gjorde den kun tilgjengelig for enkelte Lærde. Derfor have vore Naboer, Tydske og Svenske, været betænkte paa at foranstalte forskjellige Haandudgaver deraf, med Oversættelser i disse nyere Sprog. Vi Danske burde ikke heller staae tilbage i denne Post, og Overbevisningen derom foranledigede mig, i Forening med den Gyldendalske Boghandling, til at indbyde den oldnordiske Literaturs Velyndere og Venner til at understötte ved Subskription, det Foretagende, at udgive en ny Dansk Oversættelse af den ældre Edda, med tilhörende Forklaringer. Tidens Besværlighed uagtet udeblev denne Understöttelse ikke*

og Værket fremtræder da saaledes for sine ædle og hæderværdige Befordreres Öjne.

Det maatte tillades mig at fremsætte fölgende Bemærkninger over Bogens Oprindelse og Hoved-Indhold.

De ere saa nöje forbundne med de nordiske Folks egen Oprindelse, at denne her ikke kan forbigaaes med Taushed.

I den romerske Stats höjeste Velmagts-Dage, bestode Tydsklands og de nordiske Rigers fleste Indvaanere af to Hovedfolk, som man kan nævne Germaner *og* Gother. Tacitus *indbefattede dem alle under Navnet Germaner, og vistnok have vel baade de og Gotherne engang havt et fælles Udspring i Asien. Man maa formode at Germanerne ere udvandrede för, men Gotherne senere, fra hint fælles Stammeland. En saadan Undersögelse vilde her blive os altfor vidtlöftig. Jeg vil kun bemærke, at* de nordiske Gothers *eller de förstnævnte trende Rigers gamle Indbyggeres Slægtskab med visse Asiatiske Folkeslag, bekræftes især af trende Hovedgrunde, nemlig:*

1. Sprogenes Overensstemmelse. *Denne have mange Lærde, især i vore Dage, udviklet og bevist. Det gamle tydske Sprog synes mest at nærme sig til det persiske (især förend dette blandede sig*

*saa meget med Arabisk) det nordiske derimod end mere til Sanscrit, dette nu uddöde Modersprog til de nyere indiske.**) *En Gren af disſe er det tamuliske; om dets Slægtskab med det danske, har Hr. Pastor* Fuglsang, *under sit Ophold i Indien, skrevet en meget mærkelig, men endnu ej i Trykken udgivet Afhandling. Min Lejlighed har ingenlunde tilladt mig at studere hine os saa mærkværdige asiatiske Sprog til Grunden; kun har Hr. Prof.* Rasmusſen, *blot af ædel Iver for sin Videnskabs Udbredelse, underviist mig i Begyndelsesgrundene til det persiske Sprog, og derved især gjort mig opmærksom paa dets Lighed med det nordiske. Med hans Hjelp anstillede jeg og en Sammenligning (mestendeels indfört i Glosſariet til Original-Udgaven af den ældre Eddas 2den Part) mellem en stor Deel persiske og oldnordiske Ord, samt tillige med andre af de indiske og kaukasiske Sprog, ved*

---

*) *Hvorvidt det ogsaa er overensſtemmende med* Bali-*Sproget, hvori Bodaisternes, især de östligste Inders hellige Böger ere affattede, og som udgives for at være en Söster til Sanscrit — derom maa vi haabe nye og vigtige Oplysninger, som Resultater af den danske videnskabelige Reise, som jeg nu strax kommer til at ommelde. Af enkelte i Engelsk oversatte Stropher af Bodaisternes gamle Digte, synes de i Stil og Versebygning at have en paafaldende Lighed med visſe eddiske.*

Brug af de bedste Hjelpemidler som jeg kunde overkomme, dog med Henvisning til vedkommende Forfatteres Authoritet. Disſe Foretagender have overbeviist mig om vort gamle Sprogs Oprindelse i Asien, samt dets Slægtskab med de indisk-persiske o. fl. — men denne hele Sag vil förſt kunne sættes i rigtigt og fuldkomment Lys af vor udmærkede Sproggrandsker, Prof. Rask, *naar han lykkelig fuldförer sin vidtlöftige Reise over Sverrig, det rusſiske Rige, de kaukasiske Lande og Persien til Indien, samt derfra tilbage.**)

2. Historien. *I Henseende til vor Menneskestammes Oprindelse fra den kaukàsiske Bjergstrækning kan jeg henvise til mit eget lille Skrift:* Udsigt over den kaukasiske Menneskestammes ældste Hjemsted og Udvandringer. *Kbhavn.* 1818.**) *Nogle af de her fremsatte Ideer ere, skjönt tildeels paa en anden Maade, nöjere udviklede i et större nylig udkommet Skrift af Prof.* Ritter *(i Frankfurt am Mayn) under Ti-*

---

*) *Denne vigtige Reise blev foretaget og begyndt ved Hs. Exc. Geheime-Conferenzraad Johan Bulows til Sanderumgaard Opmuntring og Understöttelse, men fortsættes nu paa Regjeringens Bekostning.*

**) *En tydsk Oversættelse er anmeldt heraf ved Hr.* Minner *i* Frankfurt am Mayn.

tel: Die Vorhalle Europäischer Völker-Geschichten vor Herodotus, um den Kaukasus und an den Gestaden des Pontus. Berlin 1820. *Angaaende Asafolkets Indvandring til vort Norden fra Egnene ved* Don *og i det vestlige Kaukasus (en ellers af vore ældre Historieskrivere*) med Ret antagen Mening) havde jeg för fremsat mine Tanker i Maanedsſkriftet Athene* 1816. 1ste *Bind S.* 102-115. *Adskilligt hertilhörende findes og i mine* Bidrag til nordisk Archæologie. *Kbhavn.* 1820. *S.* 10-23. *samt* 189-203.

3. Religion og Mythologie. *Denne Gren af den omhandlede Overensſtemmelse har jeg sögt at gotgjöre i et Prisskrift under Titel:* Eddalæren og dens Oprindelse eller nöjagtig Fremstilling af de gamle Skandinavers Digtninger og Meninger om Verdens, Gudernes, Aandernes og Menneskenes Tilblivelse, Natur og Skjæbne, i en udförlig Sammenligning, saavel med Naturens store Bog, som med Grækers, Persers, Inders og flere gamle Folks mythiske Systemer og Troesmeninger, med indblandede historiske Undersögelser over den gamle Verdens mærkværdigste Nationers Herkomst og æld-

*) *De vigtigste af disſe ere, som bekjendt,* Snorre Sturlesön, Torfæus, Schöning, Suhm, Vedel Simonsen o. fl.

ste Forbindelser m. m. Som Besvarelse af en Pris-Opgave udsat ved Hs. Exc. Geheime-Conferenzraad Johan Bülow til Sanderumgaard, Ridder af Elephanten m. m. gjennem det Kongl. Danske Videnskabers Selskab*) *Dette Skrift er siden bleven fortsat af mig, efter höjbemeldte Selskabs liberale Opmuntring, og skal, saasnart muelig, udkomme i Trykken. Det vil i visse Maader udgjöre et Sidestykke til nærværende Værk og adskillige vidtlöftige Undersögelser ere afbrudte her, for at kunne fremstilles der i sin fulde Sammenhæng.*

Hertil kunde lægges Ligheden af de oldnordiske og asiatiske Statsindretninger, Seder, endnu vedvarende Almuetroe m. m. som det her ikke er Sted til at udvikle.

Den ældre Edda *indeholder mange og vigtige Bevissteder for hin Overensstemmelse og Slægtskab, mellem nogle af den gamle Verdens nu ved Tid og Rum fra hinanden langt bortfjærnede Folkeslag. Adskillige hertilhörende Oplysninger ville forelöbig meddeles i mine Forklaringer over disse æld-*

*) *Et Uddrag af dets Hovedindhold findes i Prof.* Örsteds *Oversigt over det Kongl. Danske Videnskabers Selskabs Forhandlinger og dets Medlemmers Arbeider fra* 31te *Maji* 1817 *til Aarsdagen* 1818. *Jfr, Danske Literatur-Tidende for* 1818. *S.* 584. *samt* 748 *o. f.*

gamle Digte. De vise os Levninger af en Religion, hvis mest dyrkede Gud her i Norden var Odin *eller* Vodin, *) *de tydske Folks* Woda, Wodan, Wuoden, Otc, Godan, *Frisernes* Weda, *de slaviske Venders* Vada, Vodha, *Letternes* Vut, *de Finske Karelers* Voden, *Arabernes* Vudd, Vodd, Vodda, Oboda, *Persernes* Bud *eller* Bud-asp, *Indernes* Bodha, Boda, Budha, Buddam, Poden, Ådin *(fordum efter Grækerne* Budyas), *Birmanernes* Godama, *Cochinchinesernes* But, *Tibetanernes* Vod, Wod, *Japanesernes* Buds, Budsdo, *Chinesernes* Fo *o. s. v. Flere Levninger af Navnet i Grækernes Myther og Stedsnavne have* Kanne *og* Ritter *sögt at vise. At hin Religion, i forskjellige Skikkelser* **) *har udbredt sig fra Asiens sydligste til Europas nordvestligste Grændser, er ikke underligere end den historiske Kjendsgjerning,*

---

*) *Derfor kaldes* Odinsdag *(ved Ordets Sammendrag) i Jylland* Voensdag, Voonsdag, *i det övrige Danmark* Onsdag *o. s. v. Inderne hellige den samme Dag til den samme Guddom; saaledes heder Onsdagen f. Ex. paa Ceylon* Bodada. *Jfr. dette Binds S.* 138-39.

**) *Over disses store Forskjellighed maa ingen undre sig som kjender det mindste til Verdens mest udbredte Religioners Historie. Hvilken Forskjel finder der f. Ex. ikke Sted mellem Christendommens virkelige eller foregivne Bekjendere, som Katholiker, Protestanter, Græker, St. Thomas-Kristne, Kopter, Abyssiniere o. s. v. Hvor stor Lighed er der vel at finde mellem Lutheranere og Gnostikere eller andre af Oldtidens mest sværmeriske af Navnet kristelige Sekter!*

at Schamanerne (en Udartning af Bodaisterne) allerede havde i det 10de Aarhundrede udbredt sig fra China til Finmarken, og sandsynligvis endog videre til Grönland og Nord-America o. s. v.

For ej at indlade os her altfor vidt i disſe ellers interesſante Undersögelser, maa vi skride til fornöden Anmeldelse af selve Værkets Beskaffenhed, Indhold og Oprindelse.

Der gives i den gamle islandske Literatur to Værker, som tilsammen indeholde den vigtigste Undervisning i oldnordisk Mythologie og Poesie, og som begge ere bekjendte under Navnet Edda, nemlig 1) *den (nærværende)* ældre *eller saakaldte* Sæmunds Edda *som heelt igjennem bestaaer af Digte eller Brudstykker af slige, eller og af indskudte Folkesagn, uddragne af gamle, allerede i Middelalderen ellers forglemte Hedenoldsſange — og* 2) den yngre *eller saakaldte* Snorros Edda, *som egentlig er skrevet i lös Stil, men indeholder dog adskillige mythiske og andre Digte, mest i Brudstykker eller enkelte citerede Stropher.*

Begge disſe Skrifter, som bære samme Navn og maaske oprindelig have hört til en Samling, maa vi betragte noget nærmere.

I. Den ældre Edda *blev ikke, i de kristne Tider, atter bekjendt uden for Island, förend midt i det 17de Aarhundrede, efter at den lærde Biskop* Brynjulf Svendsen *var kommen i Besiddelse af en gammel Pergaments Codex, der indeholder de fleste og vigtigste Digte, som pleje at regnes til denne Edda. Samme uskatterlige Bog blev af ham sendt til Kjöbenhavn, formodentlig som en værdig Gave til Kong* Frederik den Tredie, *denne ophöjede Beskytter og Ynder af den oldnordiske Litteratur.**) *Den forvares endnu i det store Kongelige Bibliothek, og er den fuldstændigste gamle Membran som haves. Ogsaa findes i den Arnæmagnæanske Haandskriftsamling* 6 *Pergamentsblade i Qvart, som indeholde Brudstykker af en ellers tabt fortreffelig Codex; heri haves et heelt Digt (nemlig* Vegtamsqvida) *som ikke findes i den förstmeldte. I den saakaldte historiske Afdeling af Sæmunds Edda staae nogle blanke Blade i den gamle Bog, hvis Afskriveren manglende Indhold er ganske tabt, da det ogsaa mangler i de nyere Papirsafskrifter,*

---

*) *Det viste han især ved at frelse og forsörge den store* Torfæus, *ved at lade ham oversætte paa Dansk adskillige af de vigtigste Sagaer, samt udarbeide hans egne fortreffelige historiske Skrifter.*

*hvoraf nogle dog ere öjensynlig skrevne efter andre gamle, nu forsvundne Membraner. Nogle af de bedste blandt disfe Papirs-Codices indeholde flere af de Digte, der regnes til denne Edda, end Membranerne. Vi see heraf, hvor nær alle gamle Afskrifter af denne magelöse Samling (för dog, uden Tvivl, meget rigere) have været deres Undergang, og vi have da desftörre Aarsag til at prise den Skjæbne, som lykkeligvis har reddet de faa vi besidde, endskjönt ingen af dem menes at være ældre end fra det 13de Aarhundrede.**)

Til denne Edda regnes i Almindelighed fölgende Digte, med tilhörende prosaiske Uddrag af tabte Qvad. Jeg anförer dem efter den Inddeling som jeg har anseet for mest pasfende til det nærværende Værk:

---

*) Schlözer, Rühs o. fl. *have villet benægte Edda-Digtenes Ægthed, fordi vi ingen ældre Afskrifter have. Paa selvsamme Maade kunde de have protesteret mod de homeriske Digterværkers höje Alder, da man i hine (altfor) kritiske Forfatteres Tid ikke kjendte nogen ældre Afskrift af disfe, end fra det 10de Aarhundrede. Nu har man opdaget ên, som menes at være fra det 5te eller 6te.*

FÖRSTE AFDELING.*)

[Religieuse og mythologiske Lærедigte.]

1. *Valas Spaadom* eller *Spaaqvindens Sang.*
2. *Vafthrudnersmaal.*
3. *Grimnersmaal* med *Folkesagnet om Kong Hrödungs Sönner.*
4. *Alvismaal.*

ANDEN AFDELING.

[Fortællende og dramatiske Mythe-Digte.]

5. *Hymisqvida* eller Qvadet om *Hymer.*
6. *Thrymsqvida* ɔ: Qvadet om *Thrym* eller *Hammerens Hentelse.*
7. *Harbards Liod* eller *Sangen om Harbard.*
8. *Skirners Reise* (med tilhörende gamle Folkesagn).
9. *Odins Ravnesang.*
10. *Vegtamsqvida* eller Qvadet om *Vejtam.*
11. *Ægisdrekka* (Ægirs Gjæstebud) eller *Lokasenna* (Lokes Trætte eller Ordstrid) med tilhörende Mythe.

---

*) *Kun dens tre förste Digte indeholdes i nærværende Deel af den ny-danske Oversættelse. Indholdets Vigtighed har foranlediget Anmærkningernes Vidtlöftighed, som bliver ufornöden i de fölgende Dele. Den 2den kommer til at indeholde* Alvismaal *med de övrige mythiske og blandede, den 3die de saakaldte historiske eller episke Digte. Den 4de og sidste vil især indeholde den i Anmeldelsen lovede mythologiske Ordbog.*

TREDIE AFDELING.

[Blandede Digte.]

12. *Hyndluliód* eller *Sangen om Hyndla.*
13. *Fiölsvinnsmaal* (den kloge Mands Tale).
14. *Havamaal* ɔ: Höjsangen eller den Höjes Tale.
15. *Grou-galdur* eller *Groas Tryllesang.*

TILLAEG.

16. *Solens Sang.* *)

FJERDE AFDELING.

[Episke eller mythisk-historiske Digte.] **)

17. *Völundarqvida* eller Qvadet om *Völund.*
18. Qvadet om *Helge Haddingiaskate.*
19. Förste og } Qvad om *Helge Hundingsbane.*
20. Andet }
21. *Sinfiötlalok* eller *Sinfiötles Endeligt*, et Folkesagn.
22. *Gripers Spaadom* (eller det 1ste Qvad om *Sigurd Fafnersbane).*
23. Om *Sigurd* og *Regin.* Dette Stykke er sammensat af gamle Folkesagn og Brud-

---

*) *Om* Rigsmaal *og* Grottesangen *(danske af Oprindelse) som egentlig höre til den yngre Edda eller* Kong Heidreks Gaadelösning *(af tydsk-gothisk Herkomst) som af nogle regnes til den ældre — kunne her optages i dette Tillæg til de mythologiske Digte, vil beroe paa Tid og Lejlighed.*

**) *Det ere især disse som udgjöre den store Kjöbenhavnske Udgaves 2den Deel. De skulle ogsaa her ledsages af en særskilt Fortale.*

stykker af forskjellige Digte, endog i forskjellige Versemaal. Ellers kaldet 1ste Afdeling af det 2det Qvad om *Sigurd Fafnersbane.*

24. *Fafnersmaal.* Af dette gamle Digt indeholdes her vel det meste, skjönt enkelte Stropher mangle, hvor korte prosaiske Tillæg ere indskudte. Slutningen synes at være et Brudstykke af et andet ellers tabt Digt. Hele Stykket kaldes ellers 2den Afdeling af det 2det Qvad om *Sigurd Fafnersbane.*
25. *Sigurdrifasmaal* eller det förste Qvad om *Brynhilde Budledatter.*
26. Qvad om *Sigurd Fafnersbane* (ellers kaldet det tredie).
27. Brudstykke af det andet Qvad om *Brynhilde.*
28. *Brynhildes Dödningfart.* Begyndelsen mangler, men i dens Sted findes en kort prosaisk Forerindring.
29. Det förste Qvad om *Gudrun Giukesdatter.*
30. *Niflungernes Mord*, en prosaisk Beretning.
31. Andet og } Qvad om *Gudrun Giukesdatter.*
32. Tredie }
33. *Oddrunes* Klagesang.
34. Den (norsk)-grönlandske *Atla-Qvida* eller Qvad om *Atle.*
35. Det (norsk)-grönlandske *Atlemaal.*
36. *Gudrunarhvöt* eller *Gudrunes Opfordring.*
37. *Hamdismaal.*

Alle Digtene i denne Afdeling staae i etslags Forbindelse, med Undtagelse af det allerförste, nemlig Qvadet om Völund.

Det erfares lettelig af Digtenes Titler at de to förste Afdelinger *indeholde Digte, som blot vedkomme den nordiske Gudelære. Med* tredie Afdelings *Digte kan dette ikke siges saa fuldkommen at være Tilfældet.* Hyndlas Sang *handler mest om det gamle Nordens Fyrsters og Heltes mest berömte Slægtregistre, indklædte i en Fortælling om Gudinden* Freyas *og Jættinden eller Troldqvindens* Hyndlas *natlige Fart og Samtale.* Fiölsvinnsmaal *er vel affattet i mythisk Stil, og vedkommer i visse Maader Mythologien, men dets Indhold er af en særegen Beskaffenhed, som skal vorde nærmere oplyst i min Indledning til dette synderlig mystiske Skjaldeqvad.* Havamaal *bestaaer af en Sammensætning, i det mindste af fem forskjellige Digte, hvoraf tre ere af ethisk, et af mythisk og et af magisk Indhold.* Groas Tryllesang *er af det sidstmeldte Slags.*

Af Digtene, som henföres til den fjerde Afdeling *er* 17 *at betragte som en Finsksvensk,**) 18 *som en norsk,* 19 *og* 20 *som dansk-*

---

*) *Et höjst interessant Phoenomen fra Oldtiden, aabenbaret i den nyeste Literatur, er den förste Samling af Finske National-*

svenske Oldtids-Kjæmpeviser; 21 er et dansk Folkesagn. 22 til 29 handle om Sigurd Fafnersbane, *denne Tydsklands ypperste Oldtidshelt, af dansk Herkomst paa Mödrenesiden, hans Bedrifter, uheldige dobbelte Kjærlighedsforstaaelse og deraf fölgende Död; — samt om hans skuffede Elskerinde* Brynhildes *Selvmord og Ligfærd, hendes og Enken* Gudrunes *Klager over Heltens sörgelige Hedenfart. Stykkerne fra 30 til 37 handle alle om Gudrunes, hendes Brödres* (Niflungernes *eller* Giukungernes), *hendes anden Mands, Datters, Dattermands og Sönners tragiske Skjæbne og Endeligt. Enhver veed at den nordiske Helt* Sigurd *er den samme som de oldtydske Heltedigtes og de senere Folkesagns* Sigfried, *de nyere Tydske Digteres og Forfatteres* Sigurd der Schlangentödter, *ligesom og* Niflungerne *ere de samme Helte som be-*

---

sange (Finnische Runen), udgivne med en skjön og smagfuld tydsk Oversættelse, af Dr. H. R. von Schröter *(fra Meklenburg) Upsala* 1819. *Nogle af dem afgive et uimodsigeligt Beviis for den Slutning, at hedenske Myther og Sange kunne vedligeholdes ved Traditionen, i mange Aarhundreder, blandt et kristnet Folks Almue, hvor de Geistliges Iver ikke har vist sig virksom nok til slige Digtningers og Meningers Udryddelse. Vore egne gamle* Færöiske Almuesange, *opskrevne sidst i det 18de og först i det 19de Aarhundrede, afgive i visse Henseender Sidestykker til hine finske (see Müllers Sagabibliothek, 2det Bind S. 420 o. f.) Deres Udgivelse er vist ogsaa meget önskværdig i flere Henseender.*

synges i Middelalderens nu berömte episke Digt Niebelungenlied, *som dog ustridig er en Omarbeidelse af ældre Sange, og yngre end vore herom handlede nordiske.*

Förend vi nærmere omtale nærværende Edda-Samlings 1ste Afdeling, som den der indeholdes i dette 1ste Bind, maa vi söge at vise dens Oprindelse, men dette kan ikke skee ret tydelig, uden tillige at omhandle det yngre Skrift af samme Navn, som i flere Henseender staaer i Forbindelse med det ældre.

Det er blevet meget omtvistet hvorfor denne ældste Samling af nordiske Digtninger har faaet Navn af Sæmunds Edda. *Længe herskede den urigtige Mening, at den var bleven forfattet af den berömte Islænder* Sæmund Sigfusfön, *kaldet* hin Frode *eller* den Lærde, *hvis udförlige Levnetsbeskrivelse paa Latin, ved* Arne Magnusen *med* Erichsens *Anmærkninger, staaer foran den kjöbenhavnske Udgave af Værket. En anden kortere indeholdes i* Finni Johannæi Historia ecclesiastica Islandiæ T. I. p. 198-202. *Han var födt i et af Aarene fra* 1054 *til* 57, *altsaa kun rummelig* 50 *Aar efter det Lovbud som först paaböd Christendommens Indförelse i Island, skjönt i en meget ufuldkommen Skikkelse, saa at mange hemmelige Hednin-*

ger eller kristnede Yndere af de fra Hedendommen levnede mythiske Sange maae have levet i hans Tid, og kunnet gjöre ham bekjendt med de Oldtidsqvad, som hans fordomsfrie Aand har drevet ham til at forevige. Sin Ungdom tilbragte han med Reiser og Studeringer i Tydskland og Frankerige, efter nogle endog i Italien. Hans Landsmand og Fætter John Ögmundsen, *siden förste Biskop til* Holum *i Island, og efter Döden optaget i de Helliges Tal, traf ham paa sin Reise til* Rom, *og tog ham med sig tilbage til Island.**) *Derefter blev vor* Sæmund *Præst til* Odde, *hvor han underviste mange Ynglinge i nyttig Lærdom; denne var vel tildels af den Beskaffenhed, at dens Virkninger maatte forekomme Almuen som etslags Trolddom, og dels var Sæmunds Forkjærlighed for de hedenske Oldtidsagn og Sange (endog for de magiske) saa bekjendt, at nogle blandt hans Samtidige ansaae ham for en stor Troldkarl (dog mest i den saakaldte* hvide *eller uskyldige og defensive* Ma-

---

*) *Denne Biskop, skjönt* Sæmunds *Ven, fulgte ganske andre Grundsætninger i Henseende til Behandlingen af Hedenskabets literære Levninger. Han sögte nemlig af alle Kræfter at udrydde disse, især de gamle Sange; selv Dagenes hedenske Navne, som bleve uforandrede i det övrige Norden, fik han afskaffede i Island ved en offentlig Lov. See min Indledning til* Grimnersmaal *S.* 138-39.

gie), *i hvilket Rygte han endnu staaer blandt den islandske Almue, og det vil længe vedligeholdes ved de mange, tildeels ret moersomme, Folkesagn af dette Slags, som mundtlig forplantes fra Slægt til Slægt.**) Sæmund *var en formuende og anseet Mand. Han döde 77 Aar gammel, og efterlod sig et Værk om Norges og Islands Historie, som nu er næsten ganske tabt. Urigtig tilskrives ham af Nogle de saakaldte* Odde-*Annaler. Ligeledes berette Islændernes gamle Sagn, at han har forfattet, sammenskrevet eller samlet den efter ham opkaldte* Sæmunds Edda, *hvorfor* Arngrim Johnsen *i et Brev til* Ole Worm *meddeler et gammelt skriftligt Vidnesbyrd, som udtrykkelig siger, at han har skrevet eller begyndt at samle* (samit) Edda, *som siden blev fortsat eller forögel af* Snorre Sturlesön.

Det er udenfor al Tvivl at Sæmund Frode *ikke er Forfatter til de allerfleste Digte i denne* Edda; *dette viser deres som oftest aldeles hedenske Aand, deres forskjellige Ind-*

*) *At de ogsaa have fundet Bifald i Tydskland seer man deraf, at enkelte af dem ere blevne fortalte og fremstilte ved Kobberstik i dets nyeste æsthetiske Lommeböger. Nogle af dem ere samlede ved hans nuværende værdige Eftermand i Præste-Embedet til Odde, den lærde og humane Provst* Steingrim Johnsen.

hold, Stil og poetiske Værd, saa og de Benævnelser flere af dem have, f. Ex. Atlamaal *og* Atlaqvida, *som nævnes efter* Grönland, *forhen et Fylke eller Herred i det sydlige Norge, hvorfra de vistnok ere bragte til Island. Vel er det sandsynligt, at* Sæmund *er Forfatter til det kristelige Digt* Solens Sang *(der kuns er at betragte som et Tillæg til Hedenoldsqvadene), men derimod kunne vi, af indvortes Kriterier, antage det for ganske vist, at enten* Sæmund *eller en anden samtidig Samler, har optegnet de fleste af Digtene, enten efter ældre enkelte Afskrifter,*) eller og efter mundtlig Overlevering, og at han paa samme Maade har fört i Pennen, efter Andres Frasagn, endog hvor de vare hinanden modstridende, de prosaiske Fortællinger, som udfylde de tabte Digtes eller digteriske Brudstykkers Sted, hvilken samvittighedsfulde Methode især bestyrker disse litterære Mindesmærkers höje Alder.**) Vel*

*) *Maaske endog efter Runetavler, thi saaledes blev* Egil Skallagrimsöns *Sörgedigt over hans Sön opbevaret for Efterverdenen, ved hans Datter* Thorgerde. *Jfr.* Valas Spaadom Str. 18 (S. 38 og 59). *Om adskillige med Runer ristede (eller indhuggede og indskaarne) Vers har Prof.* Lilliegren *givet os en Afhandling i det nye udkomne* 17de *Bind af det skand. Lit. Selsk. Skrifter.*

**) *Dette har jeg, som jeg haaber, tilstrækkelig gotgjort, især forsaavidt den* 4de *Afdeling vedkommer, i min* Contextus carminum, ordine historico dispositorum, additis observationibus explanatoriis *til den store Udgaves* 2den *Tome.*

kan man ikke usandsynlig slutte at Sæmund, *paa sine Reiser i Tydskland, har lært at kjende adskillige Digte om Volsunger, Budlunger, Giukunger og Niflunger* *) *efter ældgamle tydske Originaler, maaskee de Sange om Forfædrenes Heltebedrifter som Carl den Store lod samle, men som nu menes at være tabte — men derimod er det vist, at flere af de eddiske Qvad, over samme Gjenstande, have været bekjendte og besjungne her i Norden för Sæmunds Dage; det vise de förommeldte Titler paa tvende af de længste blandt dem* (Atlamaal *og* Atlaqvida) *og den Bemærkning som gjöres udtrykkelig i de prosaiske Tillæg, at de Tydske fortælle* Sigurd Fafnersbanes *Död paa en anden Maade. Hvorom alting er, saa ere de eddiske Sange over disse Æmner langt ældre end det tydske* Niebelungen-Lied, Helden-Buch *og de övrige til samme Fabelkreds henhörende Digtninger, endog efter de kyndigste tydske Lærdes egen Tilstaaelse.* **)

De hidindtil udkomne Udgaver og Oversættelser af Sæmunds Eddas *samlede Digte ere fölgende:*

---

*) Volsungasaga *viser at man har i Island havt mange flere af slige Digte, end vi nu besidde. S. f. Ex.* Edda antiqv. T II. pag. 917.

**) *Dette er især ypperlig udviklet af Prof.* Müller *i Saga-Bibliothekets 2den Deel.*

A. *Den store ved Commisfionen for den Arnæmagnæanske Stiftelse besörgede Kjöbenhavnske Udgave, i stor Qvart, hvis tvende, udkomne Dele have fölgende Hovedtitler:* EDDA SÆMUNDAR HINS FRODA. Edda rhythmica seu antiqvior, vulgo sæmundina dicta. Pars I. Hafniæ 1787. 722 S. *) Pars II. 1818. 1010 S.

B. *En Haand-Udgave af Texten i stor Oktav, besörget i Stockholm* 1818, *af vor Prof.* R. K. Rask *og Kgl. svensk Hofpræst* A. A. Afzelius.

C. D. *Af tvende forskjellige tydske Udgaver i 8vo, med tilhörende Oversættelser af nogle af de heroiske Digte, er 1ste Deel udkommen i* Berlin 1812, *ved Prof.* F. H. von der Hagen; *og sammesteds* 1815, *ved Brödrene* Grimm.

E. Forsög til en Oversættelse af Sæmunds Edda ved B. C. Sandvig. *1ste Hefte, Kbhvn.* 1783. 2 *Hefte,* 1785. *Herindeholdes kuns de Digte, som af mig henföres til de tre förste Afdelinger, samt desuden Qvadet om* Völund, Rigsmaal *og* Kong Heidreks Gaadelösning. *Naar man betragter de i denne Oversætters*

*) *De af Resenius udgivne, her udelukkede mythologiske Digte, vare* Volospá *og* Havamaal. *En ny latinsk Bearbeidelse af disse Digte vil findes i den heromhandlede Udgaves* 3die *og sidste Deel, som nu er under Pressen.*

Tidsalder mödende Vanskeligheder ved et saadant Arbeide, især for en Lærd som ikke havde det Islandske til Modersmaal, saa maa man vistnok undres over at hans Oversættelse er lykkedes saa godt, skjönt den naturligvis ikke kan svare til vor Tids Fordringer. Solens Sang, *som egentlig er et Tillæg til de eddiske Digte, sættes her allerförst. Den store Forskjel paa denne (saavelsom og tildels paa alle de övrige) og den nærværende Oversættelse, vil enhver opmærksom Læser let kunne opdage. Jeg har stræbt efter at min bliver saa nöjagtig og oplysende som det nu er mueligt.* Sandvigs *Værk skal tildeels være bleven solgt til Makulatur; dertil var det sandelig altfor godt. De enkelte tilovers blevne Exemplarer maa man nu kjöbe i dyre Domme paa Bog-Auktioner.* *)

F. *En svensk Oversættelse af hele den ældre* Edda, *svarende i Form og Indretning til den förommeldte Stockholmske Udgave, udkom sammesteds* 1818, *forfattet ved* Afzelius, *under den Hovedtitel:* Sæmund den Vi-

*) *Adskillige Steder af denne Eddas Digte findes ogsaa oversatte i* Nordens Mythologie *af Grundtvig* (1808). *Dette Skrift hvori Henvisninger tit findes til Oehlenschlägers nordiske Digte (hvorpaa jeg ogsaa sætter megen Pris) önsker jeg at mine Læsere ville jævnföre med mine Forklaringer, da vore Forfædre (ligesaa vel som Grækerne) have kunnet udtyde den samme Mythe paa forskjellige Maader.*

ses Edda, Sånger af Nordens ældste Skalder. *Först nu er den kommen mig for Öine. Oversættelsesmaaden er den samme som jeg har valgt, men ingen Varianter af Læse- eller Fortolkningsmaader ere der tilföiede, ej heller andre Anmærkninger eller nogen Udsigt over de særskilte Digtes Indhold.*

G. *En engelsk Oversættelse af de mythologiske Digte, ved* A. S. Cottle. *Bristol* 1797. Solens Sang *er udeladt fom hörende til den katholske Tidsalder. I visse Maader kan den dog henföres til den hedenske, da adskilligt af dens Overtro og mythologiske Talemaader er optaget deri, for at Digtet ret kunde blive forstaaeligt for de (af Navnet) nylig kristnede Nordboer.*

Fra denne Edda *ansees:*

II. Den yngre *saakaldte prosaiske eller* Snorros-Edda *nu at være ganske forskjellig Ved dette Skrift plejer man især at forstaae, det som indeholdes i de tre Hoved-Codices man i nyere Tider har havt af Værket, nemlig:* α) den kjöbenavnske Kongelige, *som menes at være bleven borte ved Flytning i Anledning af Christiansborgs Ildebrand* 1794; *men haves dog endnu i enkelte nöjagtige Afskrifter. Formodentlig er den skrevet först eller midt i det* 14de *Aarhundrede;* β) den Wormske, *sandsynligvis fra först eller midt*

det 15de Aarhundrede; er nu paa vort Universitets-Bibliothek. Deri ere enkelte Papirsblade indskudte for at erstatte andre bortkomne. γ) den Upsalske *i Sverrig, hvoraf en nöjagtig Afskrivt haves her i Universitetets Bogsamling. Den menes at være skrevet först i det 14de Aarhundrede. Desuden har man flere gode gamle Papirs-Afskrifter, der indeholde enkelte Stykker, som ikke haves i nogen af de tre andre. I nyere Tider er alt dette, undtagen den Upsalske Codex, sammendraget i et eddisk Corpus af* John Olafsen *fra* Grunnavik, *og forsynet med latinsk Oversættelse m. m., hvilket store Værk, som gjemmes i den Arnæmagnæanske Samling, dog ikke er i saadan Stand at det kan udgives uden en ny nöjagtig Revision eller fuldkommen Omarbeidelse. Ogsaa har* Suhm *ladet den Wormske Codex afskrive og foröge med Varianter efter den Kongelige og andre. Dette smukke Haandskrift findes endnu i det store Kongelige Bibliothek.*

Denne Edda kan inddeles i fem Hovedparter.

α) Mythiske Fortællinger angaaende oldnordisk Theogonie og Kosmogonie, Gudernes, Jætternes og Dæmonernes Bedrifter, Verdens Undergang og Fornyelse m. m. De kaldes af nogle Dæmi-sögur *(Exempel-For-*

tællinger, Parabler) *et Navn som först er tillagt dem i nyere Tider. De inddeles atter i: a)* Gylfa-ginning *(efter Nyerups Oversættelse:* hvorledes Gylfe blev skuffet) *eller* Hárs Lygi (Hárs *eller* Odins *Lögn eller Digtning) Navne, som rimeligvis ere opfundne af kristelig Iver for at Folk ikke skulde tillægge disse Beretninger Troværdighed. Anledningen til disse Benævnelser siges ellers at være den, at en Kong* Gylfe, *som skal have regjeret i Sverrig förend Asa-Folket bemægtigede sig det, gjorde en Reise til Gudernes Hovedstad* Asgaard, *hvor* Odin *eller den eddiske Trefoldighed* (Hár, Jafnhár *og* þridi ɔ: Höj, Lige Höj, *og* Tredie) *underrettede ham om Troens Hemmeligheder, Gudernes og Verdens Skjæbne. Paa samme* Maade *skal en af Indernes (Hinduernes) Religionsböger* Sambhavam, *være indrettet, da en Konge udfritter der en Person,* Payshee, *födt af Alfaders* (Para-brahmas) *uendelige Visdomsaand, om Verdens Skabelse og Menneskeslægtens ældste Begivenheder.* *) *b)* Braga-rædur ɔ: Brages Taler, *hvori denne Gud fortæller Havguden Ægir Gudinden* Iduns *Bortförelse og de deraf fulgte Begivenheder*

---

*) Paulini a St. Bartholomæo Systema Brahmanicum. Romæ 1791. *pag.* 61.

samt Poesiens Oprindelse m. m. Hertil kunne og regnes de Fortællinger som findes adspredte i den næstfölgende Afdeling for at forklare Oprindelsen til Guldets og Krigens digteriske Benævnelser. Disse bestaae fornemmelig i Beretninger om de gothisk-germaniske Folks Oldtidshelte, som Kongerne Frode, Rolf Krake, Högne *og* Hedin *i Danmark;* Helge *i Norge;* Adils *i Sverrig;* Sigurd Fafnersbane *og hans Samtidige i Tydskland, hvis Begivenheder ellers optage det största Rum i denne Oversættelses 4de Afdeling.*

β) Kénningar *eller poetiske Benævnelser og Omskrivninger, hvorom man ellers finder nyere Underretninger i* John Olafsens (*fra* Svefney) *kronede Prisskrift* om Nordens gamle Digtekunst, *Kbhvn.* 1786. 4. (*især Side* 95 *til* 118.) *I den yngre Edda ere saavel disse Benævnelser som de mythiske Fortællinger helt igjennem oplyste og bekræftede med de gamle Skjaldes Vers, tagne baade af de theosophiske Digte i den ældre Edda, samt af flere af samme Art, som nu ellers vare ganske tabte. Saaledes findes der den hele* Grottesang, *to Brudstykker af* Thiodulf den hvinverskes Höstlöng, *et af* Eilif Gudrunarsons *Lovsang til* Thor, Thorsdrapa *kal-*

det; *) *to Brudstykker af* Brage den Gamles *Hædersqvad om Kong* Ragnar Lodbrog; *adskillige Stropher af* Ulf Uggasons Husdrapa, *hvori et af det gamle Nordens mærkværdigste Billedværker beskrives.***) *Et Skrift som svarer i sin Indretning til de egentlige* Kenningar, *have Inderne i deres* Cósha (Amara Cosha), *ogsaa kaldet* Amara sinha. ***)

---

*) *Disse Digte ere udgivne og forklarede af* Skule Thorlacius *i hans* Antiqvitatum borealium Observationes miscellaneæ. *Specim. V–VII.*

**) *See mine Bidrag til nordisk Archæologie. Kbhvn.* 1820, *Side* 29–36.

***) *Udgivet af* Colebrooke *med engelsk Oversættelse og Anmærkninger, i* Serampur 1808. *Værket haves nu her i Universitetsbiblioteket blandt den Skat af Asiatiske Skrifter, som ved Ridder* Dr. Wallichs *Omhu ere givne hertil fra* Calcutta, *og som nu sætter vor utrættelige Litterator, Prof.* Nyerup *i Stand til at holde offentlige Forelæsninger over den indiske Litteratur.* Paolino *havde forhen udgivet en latinsk Oversættelse af* Amarasinhas 1*ste Afdeling om Himmelens, Himmellegemernes, Gudernes og de övrige himmelske Væseners Benævnelser. Jfr.* A. W. v. Schlegels Indische Bibliothek, 1*ste Hefte S.* 12. *Dette vistnok meget lærde og grundige Tidsskrift, et indisk Bogtrykkeries Anlæg i* Bonn, Humboldts *og* Rasks *kongelig udstyrede Reiser til* Tibet *og* Indien *m. m. synes nu at ville gjöre Epoche i Europæernes Kundskab om hin for os saa mærkværdige Gren af Literaturen. Paa den anden Side have fremmede udmærkede Orientalister som* W. Jones, *Brödrene* Schlegel, v. Hammer, Othmar Frank, Görres, Bopp *o. fl. erkjendt den tydelige Sammenhæng som finder Sted mellem nordisk og asiatisk Oldtid, hvorom Sprog og Mythen vidne. Saaledes siger f. Ex.* Frank: *"Die eddischen Mythen sind immer Hinweisungen "auf die Perser und Hindus. Die meisten Namen der Edda "lassen sich in der Persischen Sprache anzeigen. Daher müs- "sen uns die Arbeiten der magnäanischen Societät um so will-*

γ) En Afhandling om det islandske Alphabet og Skrift, saavel med Runer, som med latinsk-gothiske Bogstaver. δ) En anden om grammatikalske, rhetoriske og poetiske Figurer. ε) Metrik eller Prosodie, kaldet Háttalykill *eller Versarternes Nögle.*

De fleste Islændere inddele denne Edda under andre Benævnelser, saaledes: 1) Den egentlige Snorra-Edda, *nemlig Fortællingerne* (Dæmi-sögur) *og Benævnelserne* (Kénningar). 2) Skálda, *Digtekunst eller Digternes Bog, som nu, efter de fleste Afskrifter, bestaaer af de övrige nævnte Afhandlinger. Dog ville nogle at* Kénníngar *skulle regnes med til* Skálda.

Endnu maae vi ommelde en meget omtvistet Fortale til den yngre Edda. Den handler om Menneskeslægtens Frafald fra den sande Tro til Afguderie; om Saturnus *og hans Sön* Jupiter *som Konger paa Öen* Creta, *dyrkede som Guder af Grækerne; om de forgudede Asers Oprindelse fra Phrygien og Troia m. m. som öjensynlig ikke er af Skriftets förste Forfatter, men en senere Afskriver eller Samler, sandsynligvis en katholsk*

„kommener seyn." (*Ueber dynamische Spracherzeugung. Nürnberg* 1815. *S.* 108 *Jfr. samme Forfs. Skrift* de Persidis lingva et genio. 1809.)

Geistlig, som derved har villet enten betrygge sig mod Nidkjæres Anklager eller betage den fölgende Fremstilling af Nordens hedenske Myther al skadelig Indflydelse paa svage Sjæle især da man dengang ikke havde noget skrevet System af Landets da herskende (kristelige) Religion, i dets eget Sprog. I det mindste kan Snorre *ej have havt nogen Del i hint Produkt, som staaer i aabenbar Modsigelse med hans Beretninger i* Ynglingasaga, *skjönt han selv ogsaa deri har betragtet vore ældste mythologiske Sange altfor meget fra en historisk Synspunkt, efter sin Tidsalders almindelig herskende Fordomme. Bagefter* Brages Taler *findes, baade i den kongelige og Vormske Codex, et indskudt isoleret Stykke, hvori Sammenligninger anstilles mellem Aserne og Trojanerne, mellem Trojas og Verdens Undergang m. m., men det samme Stykke mangler dog næsten ganske i* Upsalabogen, *som synes at være den ældste.* *)

---

*) *Mærkværdig bliver dog alletider den synderlige Sammenhæng mellem phrygisk og nordisk Mythologie, naar den jævnföres med Middelalderens vidtudbredte Folkesagn om de nordiske Folks (eller deres Fyrstestammers) Herkomst fra Troianerne. Historisk omhandles dette Æmne især i* Vedel Simonsens Udsigt over Nationalhistoriens ældste og mærkværdigste Perioder, *1ste Deels 2det H. Kbh.* 1813. *Jfr.* Dr Estrups Bidrag til Normandiets Cultur-Historie fra det 10de til 13de Aarh. (1820) *S.* 44-45. *Vore Forfattere bevidne de go-*

Endelig findes og, som Tillæg til den Wormske Codex, en vigtig Levning af et gammelt Digt Rigsmaal *kaldet. Det skildrer Fyrsters, Adelsmænds, Odelsmænds eller frie Bönders samt Trælles, Livegnes eller Vornedes Stammer, som Kaster af forskjellig Oprindelse, og afgiver et höjstmærkværdigt Bidrag til Kundskab om vore hedenske Stamfædres Sæder og Levemaade.* *)

De ældste ufuldkomne Udgaver af denne Edda besörgedes a) *i Kjöbenhavn af* Resen 1665; b) *i Upsala af* Göranson *henved* 1750; c) *i Stettin af* Schimmelmann 1777; *alle i Qvartformat. Den eneste (efter de tre Hoved-Codices) fuldstændige og korrekte Udgave af* Snorra-Edda *og* Skalda, *besörgedes af* Rask *i Stockholm* 1818, *stor* 8., *og maa fölgeligen ansees som en udmærket Vinding for den oldnordiske Literatur. Den förste Del*

---

thiske Folks Hidkomet fra Donfloden og Egnene ved det sorte Hav, men de ældre græske berette, at en Deel af Troianerne nedsatte sig i disse Egne. Paa denne Maade kunne begge Efterretninger forenes.

*) *Det er udgivet af* Sandvig *og* Sjöborg *samt desuden oversat af* Abrahamson. *Et prosaisk Uddrag tillige med min Forklaring over det Vigtigste af Indholdet, har jeg meddeelt i mine* Bidrag t. n. A, *S.* 188-203. Nyerup *har for nylig (i Indbydelsesskriftet til hans Forelæsninger) bemærket, at det indiske Sagn om* Sandragupeti *meget ligner det eddiske i* Rigsmaal. *I begge omtales fire forskjellige Stændere eller Kasters Udspring fra en Mand og fire Qvinder.*

af en hertil svarende svensk Oversættelse, *er udkommet i Stockholm* 1819, *stor* 8. Nyerup *udgav en dansk Oversættelse af denne Eddas vigtigste mythologiske Fortællinger*, *under Titel:* Edda eller Skandinavernes hedenske Gudelære, *Kbhvn.* 1808. *Derefter udkom Oversættelser i forskjellige europæiske Sprog, hvoraf to tydske, ved* Rühs 1812 *) *og* Majer 1818.

Ieg har her handlet saa udförlig om den yngre Edda, *fordi den staaer i mangefoldig Forbindelse med* den ældre. *Det vil altsaa ikke blive upasfende at undersöge denne Forbindelses förste Oprindelse.*

Foran i den Upsalske Pergaments-Codex bevidnes (ved samme Haand som selve Skriftet er af) at den berömte Forfatter til Heimskringla *eller de norske Kongers Historie,* Snorre Sturlesön, *den islandske Fristats sidste Laugmand (födt* 1178, *död* 1241) *ogsaa har sammensat* (samansett) *denne Edda. Nogle Pergamentsblade, der synes at tilhöre det förommeldte ypperlige Fragment af en*

---

*) Rühs *har i en Fortale hertil, samt i flere Værker, angrebet Edda-Digtenes og den nordiske Mythologies Ægthed, men hans Paastande ere tilstrækkelig gjendrevne af* P. E. Müller, Rask, Hammarsköld *o. fl.* Rühs *hentede nogle af sine Grunde fra de nordiske Landes* Folketro, *men netop den kan, nöjegtig undersögt, afgive meget vigtige Beviser for Eddalærens i Oldtiden vidtudbredte Vælde.*

Membran i den arnæmagnæanske Samling No. 748 (4), og lade til at være skrevne först i det 14de Aarhundrede, tilegne Snorre Kénníngar *(som ere en Fortsættelse af de mythiske Fortællinger) hvilke han da formodentlig ogsaa har optegnet. Det tilforn omtalte af* Arngrim *citerede gamle Vidnesbyrd, melder, at* Snorre *har fuldendt den* Edda *som* Sæmund *havde begyndt at skrive og samle. Endelig berette islandske Aarböger (de saakaldte* Annales breviores*), at* Snorre *har sammensat* (samsett) *) Edda, *samt mange andre Lærdoms- og Historie-Böger.*

Disse Vidnesbyrd kunne dog ikke hjemle Snorre *Del i andet af denne* Edda, *end de mythiske Fortællinger, og i de poetiske Benævnelser, samt de i Metriken anförte Vers, da* Skalda *eller Afhandlingerne om Sproglæren m. m., synes at medföre, at den, for det meste, er forfattet af* Oluf Thordarsen, *kaldet* Hvitaskald, *Laugmand i Island, död* 1259. *Ogsaa bevidnes dette udtrykkelig af gamle Membraner.* **)

---

*) *Begge de anförte Udtryk* samansett *og* samsett *antyde at* Snorre *mere har* samlet *eller* tilsammenföjet Eddas *forskjellige Dele (fra ældre Skrifter og Sagn) end egentlig* forfattet *den.*

**) *Dette er udförlig vist af* P. E. Müller: Ueber die Aechtheit der Asa-Lehre und den Werth der *Snorronischen* Edda, übers. von Sander. Kopenh. 1811, *S.* 31 *u. s. w.*

De nysnævnte eddiske Samleres og Forfatteres Familieforhold give endvidere den störste Grund til at formode Rigtigheden af det her Anförte. Sæmund Frode *efterlod tvende Sönner sine store literære Samlinger og en Del af sin Lærdom. Fra* Lopt, *den ene af dem, gik de over til hans Sön,* John Loptsön, *udmærket ved Videnskabelighed, Klogskab, Ædelmod og Rigdom. Han ægtede en Datter af Kong* Magnus Barfod *i Norge, og döde Aar* 1197. Snorre Sturlesön *var hans Fostersön fra sit 3^{die} til det 19de eller 20de Aldersaar, og opholdt sig endnu nogen Tid efter* Johns *Död paa* Odde, *hos hans Sön og sin Fostbroder,* Sæmund. *Ved* John Loptsöns *Undervisning og herlige Bogsamling erhvervede han sig den Smag og Lærdom som have gjort hans Navn udödeligt.* Johns *Sön,* Sæmund, *var vel den rigeste Mand i Island paa den Tid, men omtales ej i Historien som Dyrker eller Ynder af Videnskaberne. Det er derfor höjst sandsynligt, at* Snorre, *som selv ogsaa var rig, og stedse gjorde sig Umage for at erhverve, lade afskrive og selv skrive Böger, har, enten da han förste Gang tog bort fra* Odde, *eller da han siden, i sin Manddoms og höjeste Velmagts Dage, reiste derhen paa ny efter* Sæmunds *Död, og efter hans Sönners Begjæring, for at dele hans*

Boe mellem dem benyttet sig af Ejerens Ligegyldighed for Videnskaber men Venskab for sig, til at komme i Besiddelse af den fra Sæmund Frode *og* John Loptsön *arvede betydelige Bogsamling. Her iblandt vare sandsynligvis mange berömte Hedenolds-Digte, maaske indförte i en Bog, hvis Levninger vi kalde* Sæmunds Edda — *hvad enten dette Navn er* 1) *givet den* Snorre, *fordi Bogens Indhold först var samlet paa Hovedgaarden* Odde *) *eller den selv bekommet derfra, eller* 2) *Bogen enten da eller siden er bleven kaldet saa af* Ódr, *Digt, Fornuft,***) *eller og ligefrem* 3) Edda, Oldemoder, *formedelst Qvadenes höje Ælde.****) *Vel muligt er det og at* Sæmund *selv havde optegnet det förste Udkast*

---

*) *Saaledes kommer Ordet* bredda *af* broddr.

**) *Ligesom Ordet* Sledi *kommer af* Slód; vód, ód *af* ved, blód *af* bled *o. s. v.*

***) *Den samme Betydning skal Ordet endnu have i Frieisk. Blandt dem som mene at* Edda *oprindelig er det samme Ord som* Veda *(Navnet paa Indernes ældste Religionsböger) var ogsaa den store Sproggrandsker* Alexander Murray *i* Edinborg. *Hans egne Ord ere disse:* I am now happy in being able to identyfi the language of the Eddas and the Vedas. It will amuse You to hear, that Edda in Iselandic and Veda in Sanscrit, are not only in the main the same word, but that they are actually the same as our own term wit or wita; wit as You know in old times signified knowledge. Scots Magazine 1812. *p.* 513. *Jfr. Glosseriet til denne Eddas store Udgave, Tom. II. p.* 812; *Ordene* Vit *(Vid) og* Vita, veit *(vide).*

til de gamle Nordboers i den yngre Edda indeholdte religieuse og mythologiske Lærebygning, efter ældgammel Overlevering fra de hedenske Gode- *eller Præste-Stammer,*) blandt hvilke den var bleven forplantet fra Mand til Mand, tildels paa en hemmelig Maade, ligesom det var Tilfældet blandt Celternes* Druider, *samt de fleste övrige gamle Folkeslags Præster og Lærere **)*

Almuens förommeldte Beskyldninger mod Sæmund, *især den, at han var bleven undervist i den saakaldte* sorte Skole *(hvor han skal have bragt det vidt i alleslags hedenske Trolddomskunster) have vistnok reist sig af*

---

*) *Fra en af disse (udsprungen fra de berömte norske Lade-Jarler) nedstammede* Sæmund *selv.*

**) *Saaledes vide vi, at Bramanerne forbyde Lægfolk at læse Vedaerne; i samme Hævd holde Parserne Zend-Bögerne, Katholikerne Bibelen o. s. v. Meget af de gamle Folks Mythologie grundedes paa Himlens Löb og Aarsudregningen; denne Videnskab indklædtes i Myther, hvis Forklaring Præsterne, som Spaamænd og privilegerede Astronomer, forbeholdt sig selv. (See herefter S. 137, 148 o. f.). Derpaa beroede en stor Deel af deres Anseelse og Indflydelse. Læresætningerne bevaredes i poetisk Indklædning, og foredroges vistnok saaledes ved Lærlingernes Undervisning, ligesom den yngre Eddas Beretninger öjensynlig grundes paa slige gamle Qvad, hvoraf de fleste vare til da dens mythologiske Del blev skreven, skjönt mange af dem siden ere tabte. De egentlige Læredigte af ovenmeldte Slags, som vi endnu have, har jeg indbefattet i nærværende Samlings 1ste Afdeling. De paaberaabes ogsaa alle i den yngre* Edda *og dens Fortsættelse* Skalda.

hans Begjærlighed efter at lære og opskrive de hedenske Sange, der handlede om Oldtidens Guder, som netop af de Tiders alvorlig omvendte Kristne ansaaes for Djævle; ogsaa forekommer der adskilligt om Trolddom og Trylleruner i slige Digte. Hvorom Alting er, saa er det temmelig vist at Sæmund *har samlet dem; dette forudsat, bliver intet sandsynligere, end at han og har gjort sig Umage for at komme til Kundskab om de gamle nordiske Hedningers hele Religionsfystem, og at han saaledes har formaaet en eller anden viis Olding til hemmelig at meddele sig den i den gamle Form. Saaledes er vel Grundvolden til den förste, egentlig mythologiske Del af den hele* Edda *bleven til. Det er meget naturligt at* Sæmund, *selv en kristelig Præst, ikke har villet være dette sit Værk bekjendt for sine geistlige Medbrödre, og derfor lagt etslags Dölgsmaal derpaa. Det samme har vel og været Tilfældet med hans Sön og Sönnesön — men hos denne var* Snorre Sturlesön, *som förmeldt, opdraget, og her er han sikkerlig kommet i Besiddelse af hint Sæmunds mysterieuse Værk (eller i det mindste de vigtigste Materialier, hvoraf det er sammensat) tillige med selve den ældre Edda. Naar nu* Snorre *af en eller anden Grund fortiede Værkets förste Oprindelse,*

men han dog selv havde opskrevet, omarbeidet eller forögetdet, saa er intet rimeligere, end at man har tillagt ham, som en ellers bekjendt Forfatter, det hele Skrift, Den Snorre *tillagte og vistnok af ham bearbeidede* Ynglinga-Saga, *er tildels at ansee som etslags Kommentar til den oldnordiske Gudelære, hvorved slige Folkesagn og Myther aldeles bleve tilskaarne efter den i Middelalderen herskende historiske Hypothese, og saaledes blandede med virkelig Historie. I* P. E. Müllers *snart udkommende vigtige Afhandling* om Snorros Kilder, *vil det blive godtgjort, at adskillige af de ham længe tillagte Sagaer vare ældre end han, og (til Fortsættelse af* Sæmunds *begyndte Værk) kun samlede, ordnede og bearbeidede, men ikke först opskrevne af ham selv. Fuldt saa sandsynlig kan man antage det samme om den egentlig mythologiske Del af den efter ham opkaldte yngre Edda.*

I alle Tilfælde har Snorre *foröget* Gylfaginning *med adskillige Tillæg, især de saakaldte* Kénníngar; *men siden er hele Værket (naar* Skálda *regnes dertil), bleven fortsat og maaske sluttet ved hans förommeldte Brodersön,* Olaf Thordarsön *(ligeledes Laugmand og Digter) som blev tildels opdraget og undervist i boglige Kunster af* Snorre *selv, samt*

var ham stedse kjær og hengiven. *) *Heraf er det saare forklarligt at* Skáldas *Forfatter især har valgt* Snorros *Digte til Exempler for sine Regler.*

Have Sæmunds *og* Snorros Edda, *som man saaledes maa formode af det anförte, engang udgjort et og det samme Værk, et saavidt muеligt, fuldstændigt oldnordisk* Corpus poëseos, *er det ej underligt, at dets tvende Hoveddele, hvilke man nu maa ansee for tvende forskjellige Skrifter, bære det samme Navn. De mange politiske og physiske Omvæltninger i Island efter* Olaf Thordarsöns *Dage, kunde let foranledige en Skilsmisse mellem dem, saa at den ene, navnlig* Sæmunds Edda, *er kommet os tilhœnde meget formindsket og beskadiget; men derimod den anden, eller saakaldte* Snorros Edda, *forøget af sildigere Afskrivere med Fortalen, Efterskriften og enkelte flere Interpolationer, dog tillige med andre brugbare Tillæg til de poetiske Benævnelser.*

I övrigt henviser jeg mine ærede Læsere, til Nyerups *Afhandling om Edda (i Skand. Lit. Selsk. Skrif.* 1807, 2[det] *Bind);* Müllers

*) *Han opholdt sig i nogle Aar ved den danske Konge* Valdemar *den andens Hof, og menes at have en stor Andel i den vigtige* Knytlinga - Saga.

tvende (ogsaa paa Tydsk oversatte) *Skrifter over* Asalærens Ægthed *(i samme Skrifter for* 1810) *og* den islandske Historiographie *m. m. jævnförte med hans* Saga-Bibliotheks 2det *Bind;* *til* Rasks *Fortale til hans Udgave af den yngre Edda — samt endelig til min egen* Indledning til Forelæsninger over den ældre Edda *i Maanedsſkriftet* Athene *for Februar* 1816.*)

I Henseende til min nærværende nydanske Bearbeidelse af den ældre Edda, *saa vil den, i det Hele findes overensſtemmende med min förste Anmeldelse. De förste Ark bleve tilfældigvis trykte i min Fraværelse paa en Reise, og saaledes indförtes nogle Afvigelser i Læse- eller Oversættelses-Maaden i Texten af* Valas Spaadom, *isteden for at staa nedenunder den, som stedse iagttages i de fölgende Digte. Af samme Aarsag have ogsaa flere Trykfeil, end jeg önskede, indsneget sig.*

Mine Forklaringer over Digtenes Tendenz og Indhold, vige tildels meget fra de fleste ældre, og jeg haaber at det heraf (ligesom jeg alt yttrede i Anmeldelsen) vil blive klart: at der i den

---

*) *De som önske nærmere Underretning om Eddaerne og den nordiske Gudelæres Literatur, kunne finde den foran* Nyerups Wörterbuch der skandinavis. Mythologie. Kopenh. 1816; *samt* v. d. Hagens *förommeldte Udgave af nogle Edda-Digte.* Berlin 1812.

ældre Edda *aldeles intet meldes om vore Fædres* Guddomme (Odin, Thor, Freyr, Frigga, Freya *o. fl.*) *som jordiske Mænd eller Qvinder, Fyrster eller Fyrstinder,*) men tvertimod som Naturens og Elementernes Beherskere og Styrere, ligesom og Gudernes Modstandere* Jætterne, *ikke her omtales som nogen menneskelig Nation, men som Afgrundens, Mörkets og Kuldens Dæmoner, oftest oprörske mod Himlens höjere Magter — og endvidere: at* Nordens Guder *efter Forfædrenes Forestillinger, levede og virkede i Naturen, og ville saaledes vedblive til Verdens Ende, samt at vore Digtere og Kunstnere, naar de söge at sætte sig ind i vor egentlige Hedenolds Fo-*

---

*) *Dog nægter jeg ikke at Slige kunne have baaret Gudernes Navne, ligesom det forhen var Tilfældet blandt Grækerne og er endnu blandt Inderne. Denne Omstændighed har især bidraget til at forvirre Mythologien med Historien blandt alle disse Folk. En anden Hovedaarsag dertil var den almindelige Mening, at Guderne undertiden besjælede menneskelige Legemer og aabenbarede sig saaledes paa Jorden, uden dog ellers at forlade deres himmelske Rige. Dog — denne Materie er for vidtlöftig til at udvikles her. Jeg tilstaaer at jeg engang ansaa den historiske Forklaring over Eddaerne og deres Guddomme for den allene rigtige, men ved ret at undersöge vore ældste Digtninger til Grunden, og sammenholde deres forskjellige Dele 1) med hinanden, 2) med den senere Folketro og 3) med de övrige gamle Folks mythologiske Systemer — har jeg fattet andre Tanker. Derimod er det vist, at vor Historie er forbunden med Mythologien, forsaavidt at begge forenede vise os vort Folkefærds Oprindelse og Vandringer, dets ældste hierarkiske Statsindretninger m. m.*

restillinger, ville finde Gudernes Billeder under mangfoldige afvexlende Former i den evige Natur, hvorved Geniet aabnes en vid Mark til nye og herlige Anskuelser. Dog have allerede mange nyere Forfattere *) *og Digtere, (især* Oehlenschläger **) *(hvis Poëmer af denne Art vist ville, ved nærværende Værk sættes i det rigtige Lys for mange Læsere) seet og forestillet hine höje Idealer — i större eller mindre Grad — fra den rette oprindelige Synspunkt, der ellers, lige fra Kristendom-*

---

*) *F. E.* Worm, Bartholin, Suhm, Erichsen, Mallet, S. og B. Thorlacius, Thorkelin, C. Bastholm, Wille, Grundtvig, Müller, Möller, Nyerup, Henneberg, Sandal (*hvortil man og kan regne den gamle* Sorterup *o. fl.) i Danmark.*

Geijer, Ling, Atterbom. Afzelius, *hvortil man og kan föje den gamle (vistnok for vidtudsvævende, men dog meget lærde og sindrige)* Rudbeck *o. fl. i Sverrig.*

Cleffel, Schütze, Keysler, Gräter, Herder, Wagner, Goerres, Creutzer, Mohne, Schelling, Trautvetter, Stuhr, Mayer, *Brödrene* Grimm, *Brödrene* Schlegel, v. d. Hagen, Büsching *o. fl. i Tydskland.*

Percy, John Iamieson, Robert Jamieson *o. fl. i Storbritannien.*

**) *Som foruden nogle af de förnævnte Lærde,* Abrahamson, Pram, Baggesen, Schaldemose *o. fl. i Danmark.*

Tegnér, *Fru* Albedyhl *o. fl i Sverrig.*

Klopstock, Gerstenberg, Denis, de la Motte Fouqué, Steckling *o. fl. i Tydskland.*

Gray, Walter Scott, Herbert, Drummond *o. fl. i Storbritannien;* Montbron *o. fl. i Frankerige — der alle, som bekjendt have heldig beskjæftiget sig med Digtninger i dette Fag. Om* Kunstnere, *som have udmærket sig ved at bearbeide lignende Æmner, vil jeg söge at give nogen Underretning i Forerindringen til den lovede Ordbog.*

mens Indförelse, for det meste var bleven forfeilet og miskjendt af Nordboerne.

Grækers og Gothers oprindelige Forvandtskab indlyser alt mere og mere saavel ved Historiens som Sprogenes nöjagtige Undersögelse. Det behöver derfor neppe at anmærkes, at den Lighed, som jeg her tidt har bemærket mellem græske og oldnordiske Læresætninger, Digtninger og Myther, ingenlunde nedstammer fra Nordboernes Bekjendtskab med græske og romerske Skrifter i Middelalderen. Den hidrörer tvertimod fra hine Folks ældste Forbindelse i Landene ved det sorte Hav. Paa den anden Side have Nordboernes gamle Myther fuldt saa stor en Lighed med de asiatiske, og dog er det fuldkommen bevisligt at man her i Norden ingenlunde kunde indföre sligt i Eddaerne eller Skjaldenes Sange fra persiske eller indiske Skrifter.) Gjennem Aartusender have saadanne Sagn og Navne, ligesom saa mange fælles Ord af de ældste Sprog, forplantet sig blandt For-*

---

*) *At disse ogsaa, i mange Henseender, stemme overens med Bibelen, er nu bekjendt nok, uden at de derfor kunne siges at være udskrevne af den hellige Skrift. Det samme kan og med Grund antages om den ældste nordiske Troeslære, der ingenlunde er opdigtet af Middelalderens Munke, efter Nogles höjst urimelige og ubevislige Gisninger. De gjorde sig tvertimod al optænkelig Umage for at udrydde alle Spor af den hedenske Tro,*

skjellige ved uhyre Folkevandringer fra hinanden bortfjærnede Grene af den samme Hovedstamme. Vi see endnu at den kristne Lære, skjöndt forkyndt og haandhævet ved strænge Lovbud, gjennem saa mange Aarhundreder, ikke har formaaet at udslette den mangfoldige, paa Eddalæren grundede Overtro om Jætter, Riser, Vætter, Alfe, Dverge, Diser o. s. v. i de nordiske Lande. Hvor meget stærkere maatte da ikke slige og andre hedenske Meninger indgroe og forplantes i selve Hedendommen!

Ved mine Forklaringer over Valas Spaadom *og* Grimnersmaal, *havde jeg et og andet at tilföje, men Leiligheden tillader det nu ikke, hvorimod jeg haaber at kunne fremföre disse senere erhvervede Oplysninger i en kortfattet Tillægs-Afhandling om vore* hedenske Forfædres mythiske Kalender og fornemste Folkefester *— i et af de fölgende Bind. Her bemærker jeg kun forelöbigen, at ved gamle Haandskrifter i det store Kgl. Bibliothek, (hvorpaa Hr. Kopiist* Thiele *var saa god at gjöre mig opmærksom) og senere deraf fölgende Undersögelser, er jeg bleven overbevist om at den Side* 21 *ommeldte sydlige Overtro om* omsværmende Drager *i Midsommersnatten, ogsaa har, ligetil vore Dage, hersket blandt en Deel af Almuen i Danmark og Sverrig.*

Ligeledes maa jeg bevidne, at Hr. Pastor Henneberg, *saavidt jeg veed, allerförst* (1812) *har lagt Mærke til vore Forfædres Bekjendtskab med de 12 Himmeltegn* *); *men derimod kan jeg forsikkre at jeg ogsaa har udfundet det samme, uden at kjende hans Opdagelse, ligesom og vore Forklaringer ej stemme nöje i de enkelte Dele. Herom mere i det nylig lovede Tillæg.*

Endvidere maa jeg bemærke at jeg ikke, förend dette Bind, paa Fortalen nær, var sluttet, har seet eller gjennemlæst det 1820 *i Stockholm udkomne 1ste Hefte af »Eddornas Sinnebildslära, för Olärde främställd» — ved Digteren* Ling. *Jeg seer at den genialske Forfatter er enig med mig i mange Poster (f. Ex. i den nysommeldte om de* 12 *Himmeltegn) af den eddiske Exegetik. Det er og tildels Tilfældet med den mig forhen ubekjendte* Trautvetter, *og saaledes maa vore, af hinanden uafhængige Forklaringer* **) *bestyrke vore vigtigste fælles Anskuelsers Rigtighed.*

---

*) *Om* Trautvetter *för skulde have opdaget dette veed jeg ikke, da jeg ikke har seet noget af hans Skrifter, förend jeg just nu læser hans astronomiske Forklaring over den yngre Edda, i Okens Isis,* 9*de Hefte for* 1820.

**) *Mine vare allerede fremsatte* 1818 *i det förmeldte til Videnskabernes Selskab indsendte Prieskrift.*

Nærværende 1ste Dels Udgave er bleven forsinket ved uforudseete Hindringer, som have mödt Forlæggeren, især ved bestilt Papirs Udeblivelse eller Uoverensſtemmelse med givne Pröver m. m. — hvorved Trykningen har maattet standse, men vi haabe, at den hereſter kan fortsættes uafbrudt til Værkets Slutning.

Endelig frembærer jeg min inderlige Tak til de höje og hæderlige Befordrere af dette Værk, uden hvis velvillige Deltagelse det ikke kunde have udkommet i nærværende Tidspunkt.

Kiöbenhavn, d. 15de Januar 1821.

Indhold af förste Bind.

Förste Afdeling.

[Religieuse og mythologiske Læredigte.]

VALAS SPAADOM

ELLER

SPAAQVINDENS SANG.

Indledning.

Idet jeg skrider til den vovelige Pröve, at fortolke det ældste aandelige Mindesmærke vi have, af vore nordiske Fædres Tro, Viden og Digtning, henrives jeg saa vældigen af de Fölelser *Grundtvig* saa skiönt har skildret, som sine, ved et Forsög af den selvsamme Art, at jeg ikke kan holde mig fra her at anföre hans egne Ord: "Dette magelöse Digt, hvori hvert Ord har Betydning, er det eneste, som i sig selv bærer et uimodsigeligt Vidnesbyrd om at være udsprunget dybt inde i Hedendommen, förend Sandsen for den höie Lære tabtes. En vis og hellig Vala, af Heimdalls og Nornernes Slægt, træder frem i Valguders Sal, begynder med Tidens underlige forborgne Födsel, glider hen over det store Drama, hviler sig tre Gange paa Idas Slette, ved Urdas Brönd og paa Banetuen hos den nedsjunkne Baldur, værdiger ikke Jordlivet et Blik, men iler hurtig til sit Maal; forkynder i de dybeste Toner Guders Fald og Tidens Undergang, og peger da saa blidelig hen paa

det herlige Liv, der gjennem Död skal udvikle sig af Tidernes Kamp. Ei kan det undre nogen, uden den som intet kan beundre, at et vist helligt Slör udfolder sig over disse dybe Hemmeligheder, og var der nogen anden reen Kilde hvoraf vi kunde öse Kundskab om de gamle Guder, — da vilde jeg kalde det en Formastelse at hæve Slöret, thi hvem tör tale naar Vala paabyder Taushed med sin dybe Stemme. Hvem tör i Ord ville forklare det hvorom hun med Föie spörger Guder:

Forstaa I det eller ej?

Derfor ginge Aar hen, för jeg vovede at bringe et vanhelligt Lys i den majestætiske Nat." Saavidt Grundtvig. Hans Forklaringer ere bekjendte af hans nordiske Mythologie eller Udsigt over Eddalæren for dannede Mænd, der ej selv ere Mythologer. Vi have gaaet hver ad sin Vej i vore Granskninger, og Resultaterne af dem blive derfor ej alletider de samme. Vel er jeg enig med ham for saavidt Hovedsagen angaaer, nemlig om det nærværende Digts höje Alder og Værd, samt Betydningen af dets vigtigste Indhold; men i meget afvige vore Meninger dog fra hinanden. Hvor dette er Tilfældet fölger jeg min egen Overbevisning, grundet paa de Kundskaber om vort — eller i det mindste Eddaernes — ældste Sprog, hvilke jeg har havt en saa meget bedre Lejlighed til at erhverve mig end Hr. Grundtvig, som naturligvis maatte möde langt större Hin-

dringer paa sin Bane til slige Undersögelsers Fremme. — Beviisförelsen for mine Fortolkninger vil findes, saa fuldstændig som muleligt, i den 3die Deel af den store, med latinsk Oversættelse forsynede Udgave af den ældre Edda, hvis Trykning nu snart skal begynde. Nogle Grunde vil jeg, dog i fornöden Korthed, fremsætte her, samt i Anmærkningerne til nærværende danske Oversættelse.

Förend vi tale nærmere om Digtets Indhold, maa der siges noget om dets Titel. Det kaldes nemlig *Valas Spaadom* eller Spaaqvindens Sang. Ordet *Vala* er ikke et Egennavn, men brugtes i Oldtiden til at betegne en hedensk Spaaqvinde. Jeg vil ikke opholde os med at anföre de Udledninger, flere have forsögt af fremmede Sprog, men blot med de rimeligste, som ere hentede fra vort gamle Tungemaal. Nogle mene at det kommer af *Völr*, *Vaulr* (MG. *Valus*) en rund Stav, da slige Spaaqvinder stedse vare forsynede med en saadan. Dette er ikke usandsynligt, da Troldmænd, Trold- og Spaaqvinder til alle Tider og hos alle Folk, udmærkede sig ved et saadant magisk Redskab, som et Scepter, hvis bydende Vink de Aander, som beherskede hele Naturen, maatte ærbödigen adlyde. Andre lade Ordet komme af *velia* (vælge) eller *Val* (Valg) (ligesom *tala* af *telia* og *tal*) da det skulde betyde en qvindelig Person som *valgte* eller *bestemte* de ny-

födte Börns og andres Skjæbne, eller de endnu uskete Begivenheder, hvorpaa Menneskers Held eller Uheld beroede. Vist er det imidlertid at Ordet betegnede en tryllekyndig Spaaqvinde, af den Art, om hvilke vore Forfædre troede, at de vare begavede med de höje Norners Magt til at forudsige, ja endog frembringe tilkommende Begivenheder. Ofte synes de tillige at have været Jordemödre, eller, som de gamle kaldte det *Lysmödre (lucinæ matres)*, og da spaaede de for de nyfödte Börn. Undertiden valgtes de til at afgjöre vigtige Stridigheder (som f. Ex. den i *Vatnsdæla Saga* ommeldte *Thorbjörg*, hvis Tryllevaand eller magiske Scepter var saa berömt, at det tillagdes et eget Navn) og beklædte saaledes Övrigheds- og Dommer-Embeder. Naar de höjtideligen udforskede Skjæbnens Löndomme bare de en særegen Dragt og sparte ikke paa imponerende, og, som man maatte formode betydningsfulde Ceremonier. En saadan Scene beskrives ret udförlig i *Erik Rödes* eller *Thorfinn Karlsefnes* Saga, hvor Thorkild, Hövding for de norsk-islandske Nybyggere i Grönland, söger Orakelsprog hos en hedensk *Vala* eller Spaaqvinde. Der heder det nemlig: "Spaaqvinden Thorbjörg, kaldet den lille Vala, plejede i Vintertiden at drage omkring i Böygdelaget til Gjæstebud, hvortil hun var indbuden af dem, som havde Lyst til at underrettes om deres Fremtids Skjæbne. Da Thor-

kild var en af de ypperste i Landet, syntes det at paaligge ham, at söge Kundskab om naar den da herskende Dyrtid skulde ophöre. Han indböd altsaa Spaaqvinden, efter at have indrettet alting paa det prægtigste, saaledes som man plejede at modtage en saadan Gjæst. Et Sæde blev indrettet for hende paa en Forhöjning og et Hynde lagt derpaa som var fyldt med Hönsefjær. Imidlertid blev en Mand udsendt for at gaae hende imöde, og med ham ankom hun om Aftenen i et saadant Antog: Hun bar en blaa Kaabe, besat med Stene fra överst til nederst, et Baand af Glasperler om Halsen, en Hue af sort Lammeskind, indvendig foret med hvidt Katteskind. I Haanden havde hun en Stav, forsynet med Mesfingbeslag og en Knap omsat med Stene. Omkring Livet bar hun et hunnisk Belte, hvorfra der nedhængte en stor Pung, eller Lomme, hvori hendes magiske Apparat forvaredes. Paa Benene havde hun Skoe af Kalveskind, hvorpaa Haarene sad faste; de vare fastgjorte med lange Remmer og Kobberknappe. Paa Hænderne havde hun sorte og lodne, men indvendig hvide Katteskinds Handsker. I det hun gik, hilsede alle hende med Ærbödighed, men hun besvarte disse Hilsener saaledes, som hun syntes om enhver af de tilstædeværende især. Thorkild stilte sig ved hendes höjre Side, og ledte hende til det ophöjede Sæde, samt bad hende at tage saavel Huset som Husfolkene i Öjesyn.

Hun talte kun lidet om det hele. Om Aftenen bleve Bordene dækkede og fölgende Retter satte for Spaaqvinden: Södgröd af Gjedemelk og en Ret af mange forskjellige Dyrs Hjerter. Hun betjente sig af en Mesfingskee, samt en Kniv hvis Skaft var af Hvaltand med Kobberbeslag, men dens Od eller Spidse var dog afbrækket. Efterat Bordene vare borttagne, gik Thorkild frem og spurgte hende, hvad hun syntes om hans Hus og de Folk som nu vare forsamlede der, samt hvor snart hun kunde underrette ham om de Ting, hvorom han havde spurgt, og hvad de alle saa gjerne önskede at vide. Hun svarede, at dette ikke kunde skee förend næste Dag, efterat hun havde tilbragt Natten der i Huset. Tidlig om Morgenen (efter andre: Henimod Aften den næste Dag) indrettedes alt saaledes som den magiske Forretning udkrævede. Hun begjærte da at nogle Qvindespersoner skulde synge derved en Sang, der kaldtes *Vardlokur* (Vagtkreds eller Kredsfang) men der fandtes ingen som kunde den. Da man sendte Bud ud i Böjgden for at opsöge et saadant Fruentimmer, sagde *Gudride* (en tilstædeværende ung Pige): Jeg er hverken en klog Kone eller en Spaaqvinde, men min Amme *Halldise* lærte mig dog i Island en Sang som har det samme Navn. Thorkild svarte: Du kan da meere end vi troe. Hun sagde: denne Sang og de dertil hörende Lader ere af den Art, at jeg ikke kan udföre dem, da jeg

er en Kristen. Thorbjörg svarte: Heri kan Du dog sikkert tjene os, uden at Din Tro tager Skade derved. Imidlertid lod Thorkild alt sætte i Stand som udfordredes til Ceremonien, og bad Gudride meget indstændigen at opfylde deres Begjæring, da hun ogsaa endelig lod sig bevæge dertil. Thorbjörg satte sig da paa den magiske Forhöjning, omgiven af en Kreds af Qvinder, men Gudride fremförte Sangen med en saa stærk og klar Stemme, at de Nærværende tilstode, at de aldrig för havde hört saa skjön en Sang. Spaaqvinden var og meget vel fornöjet dermed, takkede hende og gav tilkjende, at hun nu havde erfaret meget om Sygdommens og Veirligets Gang. Nu, sagde hun, er meget aabenbaret for mig hvorom hverken jeg eller andre vidste noget för. Den nærværende Hungersnöd vil ikke vare længe, men Overflödighed paa alt vil vende tilbage med Foraaret; selv de Sygdomme, som have plaget denne Egn, ville snart forsvinde ganske. Dig Gudride! vil jeg gjengjelde den Tjeneste som Du har viist os, thi Din Skjæbne, som jeg nu kjender meget nöje, er herligere end nogen nu vel vilde troe. Her i Grönland vil Du blive gift med en meget anseelig Mand; det Ægteskab vil dog ej vare længe, da det er bestemt at Du vender tilbage til Island og bliver der Stammemoder til en talrig og blomstrende Slægt, som skal omstraales af en herlig Glands. Nu önsker jeg Dig

min Datter! alt Got og beder Dig leve vel. Derefter gik alle, den ene efter den anden hen til Spaaqvinden, og spurgte om det som hver især önskede at vide om tilkommende Ting, hvorpaa hun afgav tydelige Svar. Snart blev hun indbuden til en anden Gaard i samme Hensigt. Da kom (den kristne) Thorbjörn tilbage, thi han havde forföjet sig bort fordi han ikke vilde være tilstede ved en saa hedensk Overtroes Udövelse. Vejrliget forbedredes fuldkommen ved Vaarens Nærmelse ligesom Thorbjörg havde forudsagt det."

Heraf erfare vi den store Anseelse hvori hine Valaer eller Spaaqvinder stode, endog paa en Tid da Kristendommen havde faaet Overhaand i Norden. Hvor meget större maa den ikke have været i Hedenskabets virkelige Flor. Efter Fortællingerne om Norna Gjest og Asbjörn Prude, behandledes de da i Danmark og i Nederlandene paa samme Maade som nysanfört; de indbödes nemlig, naar de skulde spaa, til store og prægtige Gjæstebude, og overvældedes, til Afsked, med kostbare Foræringer.

De Romerske Forfattere have levnet os lignende Fortællinger om de hedenske Germaners Spaaqvinder og Celternes Druidinder. Man adspurgte dem som Orakler, hædrede dem med Gaver og Æresbevisninger, ja ansaa dem endog (efter Tacitus's Udtryk) for virkelige Gudinder. En saadan var *Velleda*, som op-

holdt sig i et höjt Taarn, og gjorde sig saa kostbar, eller rettere anstillede sig saa hellig, at Fremmede ikke maatte see hende eller faae hende i Tale. Disse Beretninger synes virkelig at kaste et klart Lys over Oprindelsen til *Valas* Spaadom, thi naar Germanerne, os saa beslægtede i Sprog og Sæder, saaledes forgudede deres Spaaqvinder, er intet rimeligere, end at det samme har været Tilfældet i vort Norden, (ligesom Saxo i sin 6te Bog virkelig fortæller at en Dansk Konge hentede Orakelsvar hos 3 Parcer eller Nympher ɔ: *Norner* eller *Valaer*, i Gudernes Tempel, hvor de sade paa 3 forskjellige Sæder) og at den Vala, som enten virkelig har forfattet eller ansaaes for at have sammensat det nærværende Digt, hörte netop til denne Klasse. Vi indsee saaledes hvorledes det er muligt at en Qvinde foregiver at erindre, eller det mindste have fuldstændig Kundskab om Verdens Skabelse og andre Gudernes Löndomme, og end klarere bliver det os naar vi lægge Mærke til at selve disse Valaer kaldtes *Norner*, altsaa med det selvsamme Navn, som bares af de tre höje Gudinder, der bestyrede baade Guders og Menneskers Skjæbne; her maa vi altsaa forudsætte enten en formeentlig Inspiration eller aandelig Aabenbaring, hvorved Parcerne betroede deres dybeste Mysterier til udkaarne jordiske Döttre, eller og en forudsat virkelig Incarnation eller Emanation, saaledes, at de selv paatoge sig

Qvinders Skikkelse. Vi maa da ej heller glemme at den ældgamle österlandske Lære om Sjælevandringen, hvorefter den samme Aand forplantedes, gjennem mange Generationer, i forskjellige Legemer, var antagen af Nordboerne, ligesaavel som af Celterne og flere gamle europæiske Folkeslag. Især synes Valaerne at have udbredt denne Lære, da man, efter Kristendommens Indförelse, kaldte den *Kéllingavilla* ɔ: Kjællingers Overtro eller Kjætterie. Nu bliver det os begribeligt hvorledes en Vala, som er et virkeligt Menneske, kan rose sig af at have været til fra Verdens Begyndelse (ligesom de tre himmelske Norner) og at være bleven spurgt tilraads af selve Guderne, angaaende tilkommende Begivenheder, hvorom de ikke havde fuldkommen Kundskab. Efter Kristendommens Indförelse i Norden forandredes Qvindernes store mystiske Anseelse til det modsatte; de metaphysiske Væsener man för hædrede som *Guder*, afskyedes nu som *Djævle*. Endnu antog man at Fruentimmer, især bedagede Koner, havde en særdeles Forbindelse med dem, men Fölgerne heraf bleve saare tragiske for Kjönnet. Istedenfor at man för havde *forgudet*, *hædret* og *rigelig begavet* de tryllekyndige Spaaqvinder, *fordjævledes*, *forhaanedes* og *forfulgtes* de nu af alle Kræfter; man lod sig ikke nöje med at beröve dem AEre, Gods og Liv, men man tilföjede dem og, ved den skammeligste

Tortur, uhörte Pinsler, og offrede dem tilsidst — som det hed, til den evige sande Guds Ære — paa det brændende Baal.

Undersöge vi dette Digts Bestemmelse, saa kommer det meget an paa hvilke Læsemaader man vælger, i den 1ste Strophes 5te og 6te Vers, da nogle læse

Vildak Valfödur
Vel fortelia

D. e. Jeg vilde Valfader
Vel fortælle
Mænds gamle Sagn: o. s. v.

Da man maatte antage at Spaaqvinden strax henvendte sin Tale til Odin, hvilket dog ikke vel kan enes med det fölgende. Jeg har derfor fulgt en anden og naturligere Læsemaade. Den hele Forskjæl beroer paa en liden Streg eller Accent over Bogstavet *e* i Ordet *vel*, men da de ældste Haandskrifter skrive *vel* og *vél* paa selvsamme Maade, kan intet Beviis for den rigtige Læsemaade hentes derfra, men maa söges i selve Digtets Sammenhæng og Mening.

Mine Tanker om Digtets Bestemmelse ere disſe: Vi kunne ikke tvivle om, at ligesom Valaerne i Vintertiden indbödes hyppig til private Gjæstebude, endog for at forudsige almene Begivenheder efter Folkeforstandernes Foranstaltning, saa have de og, paa samme Maade viist sig ved de offentlige Folkefester, som holdtes i Sommertiden paa de sædvanlige Forsamlings-

pladse, nemlig Ting- eller Offer- Steder, under aaben Himmel. Her have de deels foresjunget og ladet foresynge Folket almindelige religieuse Sange, som den i Fortællingen om den grönlandske Vala ommeldte bekjendte *Kredssang*, og dels fremfört deres Spaadomme saavel angaaende Folkets almene, som Privates særskilte Fremtidsvel. At et Slags almindelig Troesbekjendelse eller kort Begreb af Troens Lærdomme, blev offentlig reciteret ved en almindelig Folkefest, seer enhver maatte være meget naturligt. Jeg anseer Valas Spaadom for at være et saadant Digt, sjunget af en hellig Qvinde eller Nornernes Præstinde, omgiven af de ypperste Hövdinger, for Folkets almindelige Forsamling. Derfor begynder hun netop saaledes:

Lytter til min Tale
Væsener alle! (eller: alle hellige Væsener)
Större og mindre
Af Heimdalls Slægt,
Jeg vil fortælle
Valfaders Bedrifter,
Mænds gamle Sagn
De förste jeg erindrer.

Her tilkjendegives udtrykkelig, at Spaaqvinden taler til en stor Forsamling; *Hellige Væsener* vare Fyrsterne eller Folkeforstanderne, der tillige vare Asa-Gudernes Præster; *Heimdalls Slægt* behöver aldeles ikke at betegne blot Guderne, da ogsaa Nordens Fyrste- og Præste-

ætter sagdes at nedstamme fra Odin, Heimdalls Fader; ligesom de gothiske Nordboer overhoved kaldtes *Godjód, Godthiód*, Gudernes Börn eller Folk — og en vis Mythe (i Digtet Rigsmaal) endog antager at Heimdall, under Navnet *Rig* var paa en Maade Stammefader til alle Indbyggerne i disse nordiske Lande. Ogsaa har man Grunde til at antage, at *Heimdalls Slægt* er det samme som *Himmelens Börn* eller de der *boe under Himmelen*, efter hvad jeg udförligere vil fremföre i Anmærkningerne.

Jeg aner end en Aarsag til *Heimdalls* Ommeldelse her. Han var den Maanedsgud der tog mod Herredömmet ved Sommer-Solhverv, Midsommers Nat, Nordboernes störste Folkefest da Solen indtraadte i Krebsens Himmeltegn. Da tronede han især paa *Himmelbjerg*, thi saaledes betegnede Nordboerne dette Solhus, for at antyde Solens höjeste Standpunkt i det Öjeblik Heimdall modtog Bestyrelsen af dens Gang, men Guden kaldtes dog *Hallinskeidi* eller den som gaaer ad en heldende Bane, thi fra dette Ojeblik af daler Solen i sit aarlige Löb. Saaledes kunne vi ikke undres over at Vala, netop i Sangens Begyndelse, i et saa helligt og betydningsfuldt Ojeblik, især kalder sine Tilhörere *Heimdalls Slægt*; med den Benævnelse kunde hun henvende sig til de usynlige Guder, deres synlige Repræsentantere, Præsterne, og til den hele forsamlede Menighed af Gudernes jordiske Folk.

Endvidere maa vi lægge Mærke til at ligesom *Heimdall* maatte hædres ved denne Fest som den, der herskede ved dens Ende i vor Verden, som Maanedsgud, saa var dens Begyndelse især helliget *Baldur*, der vel da förte Herredömmet, men fratraadte det medens Festen varede, og de hellige Digtere skildrede denne Fratrædelse som hans virkelige Död og Nedfart til Underverdenen. Til en anden Tid vil jeg udförligere söge at bevise, at *Baldur* ansaaes som Gud for Solhuset *Breidablik* (det vidtskinnende, bredtblinkende) nemlig Tvillingernes Himmeltegn, som gjennemvandres af Solen i den skjönneste Aarstid. Ved dens Udgang deraf er den fejreste, behageligste Sommer og den længste Dag eller Lysets herligste Herredömme til Ende. Denne sörgelige Begivenhed, som mindede om Mörkets nu igjen tiltagende Vælde og Naturens forestaaende Vinterdöd, skildredes som den gode, dejlige, lyse Baldurs Hedenfart og Ligfærd til Baalet. Midsommersnat tændtes også virkeligen i det gamle Norden store Baal overalt paa Höjene, hvormed man tildeels har villet betegne Sommersolhverv eller Solens længste Lysning paa den Tid, og tildeels sigtet dermed til Mythen om den hedenfarne nu af *Höder* eller Mörket myrdede *Baldurs* Opbrændelse paa Ligbaalet. Ved Kristendommens Indförelse vilde Nordboerne ikke give Slip paa en saa ældgammel og afholdt Fol-

kefest, hvormed man havde forbundet den religieuse Overtro at Kilder (som *Baldurs Brönd, Tis-vœld* o. fl. i Danmark) Bade, visſe Urter o. s. v. ved Solens hemmelighedsfulde Vendepunkt (sandsynligviis ved den gode Baldurs Naade), havde en overnaturlig Kraft til at helbrede Sygdomme, tilintetgjöre skadelig Trolddomskraft, bringe Mennesker og Kreature Held o. s. v. — Nordens katholske Omvendere rettede sig saavel heri, som i Andet, saavidt mueligt efter Omstændighederne, ved at overföre den *Baldur* helligede hedenske Midsommersfest til *St. Hansdags Nat* som indtraf omtrent paa samme Tid. Ligesom Nordboerne da för erindrede Baldurs Mord, kunde de nu sörge over Johannes den Döbers lignende Endeligt; saae de da för Balders Blod paa Roden af en Urt som nu er opkaldet efter St. Hans, saa troede den kristnede Almue at see derpaa Martyrens Blod (som i Grunden bestaaer af visſe Insekters Æg der indeholde en röd Vædske); Var Baldur för den helbredende Gud, saa var hans Mirakelkraft nu overgaaet til de nye Helgene o. s. v. I Island, paa Færöerne, i Skaane, Jylland o. fl. St. kaldes en Blomst, som i visſe Henseender ligner en straalende Sol og blomstrer paa denne Tid, endnu *Balders Braa*, ɔ: Balders Öjenhaar eller Öjenbryn. Navnets Oprindelse meldes udtrykkelig i den yngre Edda. Om Urten *Baldrian* derimod har sit Navn af ham, kan jeg

ikke sige, men vist er det, at man har tillagt den velgjörende og næsten vidunderlige Lægedoms Dyder. Endnu vedvarer den Skik i Norge, Sverrig og i Danmark, ligesaavel som i Tydskland, Skotland og flere europæiske Lande, at tænde Baal paa Midsommersnatten eller St. Hans Nat,* at drikke da af de hellige Kilder og more sig ved alskens Lystigheder. En saadan Forsamlingsplads ved Hjembek i Sjælland, besögt fra umindelige Tider af Omegnens Beboere, betragtes som et lovmæssigt Marked, og Jægersborg Dyrehauge afgiver endnu for Kjöbenhavns Indvaanere et saadant Forlystelsessted paa St. Hans Nat, som den rimeligviis har været for de hedenske Sjællændere i det dunkle Hedenold.

Vi have end flere Formodningsgrunde til at antage, at Valas Spaadomssang netop er bleven fremfört eller reciteret ved den anförte Sommersolhvervs- eller Midsommersfest. I det Vala synger om Verdens Skabelse synes hun derved især at tage Hensyn til *Tidens Bestemmelse* ved Solens, Maanens og Stjernernes af Guderne anordnede Gang; Efter at have beskrevet *Stjernehimmelen som Ygdrasils Krone* og

---

* Herom handle forskjellige, nu sjeldne Dissertationer, som *Reiskius Untersuchung des heidnischen Nodfyrs oder Nothfeuers ingleichen des Oster-und Johannis-feuer.* Leipzig 1696. 8. *Zeumer de igne Johannæo. Jena* 1699. 4. *Kirchweyh, Fassnacht, Johannisfeuer, Sonnenwende, Lichtmesseker zen etc.* Strasburg 1605. 4.

Tidens trende store Gudinders Fremkomst af Urdes eller *Uranias* derunder liggende ætheriske Hav, forklarer hun den himmelske Guldalders Flugt fra Verden, ved den blandt Menneskene opkomne unaturlige Guldtörst og deraf foraarsagede Myrdelyst, som paadrog dem Gudernes Vrede og Vanernes eller Luftaandernes fjendtlige Anfald. Ogsaa Guderne geraadede nu i Krig med Jætterne, ved det at Tordneren Thor bröd det med dem indgangne Forlig, da han nemlig ved Foraarets Tilbagevenden, befejdede Vinterens, Mörkets og Kuldens Dæmoner. Nu erindrer Spaaqvinden Heimdalls Basun, eller dens Lyd, som skjules under Himmeltræet. Herved maa vi anmærke at Folket sammenkaldtes i gamle Dage ved Horn, Lure eller Basuner til de almindelige Forsamlinger og Fester — ligesom Oldermanden, i visse danske Landsbyer, med sit Horn endnu sammenkalder Beboerne til Gadestævnet, under et vist Træ som forestiller deres jordiske Ygydrasill. Af ovenanförte Aarsager, kunde det Horn som forkyndte den titommeldte Fest, især kaldes *Heimdalls Horn*, og det er altsaa den ved dets Lyd forkyndte Höjtid, som Spaaqvinden egentlig omtaler her, endskjöndt hun tillige sigter til de bekjendte Myther om Verdens Undergang, der engang i Tidens Fylde skulde forkyndes den ved Gudens egen Basun. Nu omtaler hun enten sig selv, eller sin Stammemoder Urde, den ypperste

Norne, som samtalende med Himmelguden *Odin,* om hans til *Mimer* eller *Havet* pantsatte Oje, *Solen* nemlig; denne Overgang er saare naturlig, naar vi lægge Mærke til at denne Overdragelse skede netop ved Festens Tid, i det Solen da atter neddaler til Oceanet, og kommer saaledes i Havets Vold. Hun vedbliver at berette sine havte Syner. Valkyriernes Ledingsfærd forkynder Kamp og Död; *Baldur* eller Himmellyset myrdes af den blinde *Höder,* Nattemörket. Saaledes udtrykke Skovens Alfer sig ganske rigtig i Öhlenschlægers genialske Drama *Baldur hin Gode,* i det de beklage Gudens forestaaende Död:

"Sniger sig Tusmörket ej
"uformærkt lumsk over Jorden,
"Til med dæmrende Svælg det sluger
"Dagen med blödende Himmelglands."

Efter vort Digt skal Höder igjen ombringes af *Vale,* det henimod Foraarstiden tilbagevendende, atter tiltagende Daglys. Hedningerne helligholdt paa den Tid deres *Fakkelfest* (i hvis Sted *Kyndelmisse* blev stiftet) der og oplystes med *Glædesbaal*, i Anledning af *Solens* og *Lysets* Sejer over *Vintermörket,* derfor siges *Vale* og at *lægge Höder paa Baalet.* Her ville vi forbigaa Resten af Digtet som for det meste synes at indeholde Spaadomme om vor Verdens sidste Tider, Elementernes Oplösning, Jordens Fornyelse, de saliges og de ugudeliges

evige Boliger o. s. v. — Men vi anmærke kun at Digterinden, ogsaa ved meget af dette, synes at sigte til Aarstidernes Vexel, som et Forbillede paa det store Verdensaar. Vor Lejlighed tillader ikke at udvikle dette vidtlöftigere, men jeg anmærker kun til Slutning at Digtets sidste Strophe "om den mörke Drage som kommer tilflyvende" virkelig synes at sigte til selve Mörket, som netop ved Sommersolhvervstid bemestrede sig Verdens Herredömme; Vel menes her egentlig Underverdenens Drage, *Nidhög*, men den bruges dog maaskee her, ligesom undertiden *Ahriman*, som er et fuldkommen Sidestykke til ham i den persiske Mythologie, til at personificere *Mörket* der synes at komme fra hine Dybets Egne. At det siges at bære Dödninge paa sine Vinger, kunde vel sigte til den ældgamle og almindelige Overtroe, om Gjenfærds Omsværmen i de mörkere Nætter.

Endvidere har man af franske Forfattere fra Middelalderen (*Beleth* og *Duranth* 1182 og 1280) en besynderlig Efterretning, som stemmer meget nöje overens med min Hypothese (at dette Digt har været bestemt til at afsynges ved Hedningernes Midsommersfest) denne nemlig: ved voxende Hede havde man i Oldtiden stor Frygt for *flyvende Drager og Slanger* (uden Tvivl af Troldenes Art, altsaa tildeels usynlige) som lode Gift nedfalde i Luften og Kilderne, hvorved Pest og andre dræbende Sygdomme op-

kom blandt Mennesker og Qvæg. Derfor raadte Lægerne til at antænde *Baal ved Bröndene* for at bortjage Dragerne. Saaledes opkom den Skik at antænde slige Baal paa Midsommers- — eller St. Hans-Nat, — hvorved man i övrigt i alle Lande havde stor Overtro, om denne hellige Ilds Lægedomskraft. Man sprang over Ilden, bar Börn derover, forvarede Brande og Aske o. s. v. alt for at bevare sig mod Sygdomme og Ulykker i Fremtiden.

Efter saaledes at have omhandlet Digtets vigtigste Indhold og formentlige Bestemmelse, skride vi til Optegnelsen af de Udgaver og Oversættelser som vi have eller kjende deraf.

Udgaver.

1) Den förste udkom i Kiöbenhavn 1665 4to bag ved Resenii Edda — med en virkelig smuk og med poetisk Sands forfattet Oversættelse af den bekjendte Islandske Digter *Stephan Olafsen*, med hans Anmærkninger, hvoraf nogle ere ret sindrige. Som et Tillæg fölge Gudmund Andresens Anmærkninger over Digtets förste Tredie-Deel.

2) Den anden udkom sammesteds, atter udgivet ved Resenius, i 4to 1673 forsynet med Gudmund Andresens latinske Oversættelse og fuldförte Anmærkninger, men han var da selv afgaaet ved Döden. Texten er meget mindre korrekt end i den förste Udgave, og Forklarin-

gen har heller ikke i det hele vundet meget, skjöndt nogle af de nye Anmærkninger ere ret mærkelige.

3) Den tredie udkom i Sverrig (nemlig i Stokholm 1750 i 4to ved *Göranson,* med en höjst besynderlig og forkert Svensk Udtolkning. Den kan i alle Henseender sættes langt under de Foregaaende.

Den fjerde og femte udkom i Stockholm, i Tidsſkriftet Idunnas 3^die Hæfte, hvoraf nemlig haves 2de Oplag, det sidste af 1816. Udgiveren, formodentlig den lærde Svenske Hofpræst *Mag. Afzelius* har tilföjet en sindrig Fortale, hvori han gjör Læserne opmærksomme paa Digtets Overensſtemmelse med de ældste kosmogoniske Systemer, især de indiske — ogsaa har han forsynet det med en svensk Oversættelse og med adskillige Anmærkninger.

Den sjette udkom ligeledes i Stockholm 1818. 8vo. men uden Oversættelse i den ved Prof. Rask og Mag. Afzelius besörgede skjönne Haandudgave af Sæmunds Edda. Texten er her den mest korrekte af de hidtil udkomne, hvad Retskrivningen og Ordene angaaer, men det er stor Skade at Strophernes Orden er her (ligesom i de 2de sidstommeldte svenske Udgaver) öjensynligen urigtig paa flere Steder.

Den syvende udkom i Leipzig 1818 under Titel; *Volospá hoc est Volæ seu Sibyllæ arctoæ Vaticinium; codicis Vidaliniani ... speci-*

men integrum, edidit Fredericus David Graeter med en Tilegnelsesſkrivelse til nærværende Oversætter, hvori adskillige mærkelige Varianter m. m. anföres og dröftes.

Andre Oversættelser.

1-2) Foruden de förstommeldte trykte Kjöbenhavnske i det latinske Sprog, haves der og blandt det arnæmagnæanske Legats Samlinger 2de yngre i Haandskrift, tilligemed vedföjede Afskrifter af selve Texten. De ere begge fra det attende Aarhundrede. Den ældre af Stipendiarius *John Olafsen* fra Grunnavig, den yngre af Sysſelmand *Magnus Ketilsen*. De ældre trykte Oversættelser ere her vel paa flere Steder forbedrede hvad enkelte Ord angaaer, men disſe skrevne synes i det hele fattigere paa rigtige mythologiske Anskuelser. Den yngste er især næsten aldeles ubrugbar i den Henseende.

3) Paa Dansk have vi kun een nogenledes fuldstændig Oversættelse af Sandvig blandt de övrige af ham fortolkede Edda-Sange.

Derimod kjender jeg ikke mindre end fire tydske (skjöndt vi i det mindste endnu maa vente tvende) — nemlig:

4) af Schimmelmann, bag ved den af ham oversatte yngre Edda. Stettin 1777. 4to. (den sletteste og ravgaleste af alle).

5) en ret skjön (dog ej ganske fuldstændig) af Herder i hans *Volkslieder.* 2 Th. 1779. som ere blevne blevne flere Gange oplagte.

6) af Denis — i *Osſians und Sineds Lieder* 4 Band. Wien 1784. 4to.

7) af Friedr. Mayer i hans Mythologische Dichtungen und Lieder der Skandinavier. Leipzig 1818. 8vo. Denne Oversætter har villet beholde Originalens Versemaal, og selv dens Alliteration, men den sidste er i det hele mislykket.

8) Paa Engelsk skulde man tro at have en fuldstændig Oversættelse af Digtet i et Octavbind paa 111 Sider, som har til Smudstitel, *the Voluspa etc.* og til egentlig Titel: *the Voluspa or Speech of the Propheteſs with other Poems by the Rev. I. Prowett.* London 1816. Men naar man seer sig ret for, fylder det paa Titelen angivne Hoveddigt kun 9 Sider, som indeholde en aldeles forvirret Omarbeidelse af nogle hos Ole Worm, Bartholin o. fl. forekommende adspredte Brudstykker; vel lader denne poetiske Efterligning sig ret got læse, men aldeles ikke som nogen god Oversættelse.

9) I Anhanget til *William Herberts* Poëm *Helga* (Lond. 1815) findes en fri Oversættelse eller Efterligning under Titel: *the song of Vala.*

10) En mærkværdigere, dog ikke ganske fuldstændig Engelsk Oversættelse findes, tilligemed Texten, i Dr. Hendersons Afhandling om den islandske og oldnordiske Poesie, bagved hans Rejse i Island, 2den Deel, udkommen i Edinburgh 1818.

Vi kjende altsaa heraf i det hele:

2 trykte } i alt 4
2 haandskrevne } Latinske Oversættelser
1 Dansk
2 Svenske (den 3die kan snart ventes fra Pressen)
4 Tydske
3 Engelske

i det hele fjorten Oversættelser.

Den nærværende *Danske* er altsaa, mig vitterlig, den 15de; da den er den sidste, burde den og være den beste. Hvorvidt dette lykkes mig maa Samtid og Eftertid bedömme.

Da vi ingen Beviser have for at *Valas Spaadom* har været opskreven i Hedendommen, skjönt det vel er mueligt, da andre Digte i den Tid bevaredes ved at indskjæres paa Runetavler, og et Udtryk i selve Digtet synes at pege til en saadan Fremgangsmaade, ved et end ældre Poëm eller Sagn, hvorpaa det er grundet — bliver det sandsynligt, at hvad vi have tilbage af Valas Spaadom ere blotte Brudstykker, ligesom og Mangel paa vedbörlig Sammenhæng synes at bevidne det samme. For saavidt mueligt at komme til Kundskab om hvorvidt Sammenhængen er afbrudt, og hvor der maatte mangle noget, eller noget være tilsat, i den kristelige Periode, samt tillige for at lette Udsigten over de mange noget forvirrede Gjenstande, har jeg forfattet fölgende Indholdsliste over det hele Digt.

Udsigt over Indholdet af Valas Spaadom.

I. 1-2. Indledning, hvormed *Vala* (eller Spaaqvinden) forsyner sine Digtninger angaaende Verdens Ophav og Fremtids-Skjæbne. Hun kjender 9 Verdener og 9 Himle; Hun erindrer, eller veed, at Yggdrasills Rod, ved dens förste Fremspiren, endnu ikke havde naaet Jordens Overflade.

II. 3-8. Chaôs og Verdens Skabelse deraf ved Börs Sönner (*Odin, Vile* og *Ve*). Aars- og Dagstidernes Bestemmelse efter Himmellysenes ordnede Löb. Asernes Rigdom paa ædle Metaller. De fuldföre Verdensbygningen og lege siden med Stjernehimmelens Guldtavl. Jætteqvinder blandes med Guderne.

III. 9-14. Dværgenes eller vor Verdens underordnede Naturaanders Skabelse af Jord og Vand. Deres Navne.

IV. 15-16. De to förste Menneskers Skabelse af Træer ved *Odin, Hæner* og *Loder* (*Aand, Lys* og *Ild*).

V. 17. *Yggdrasill* og *Urdes* Kilde (Verdenstræet og AEthers Væld).

VI. 18. De tre store Norner:

Urde	***Verdandi***	***Skuld***
Fortid.	Nutid.	Eftertid.

VII. 19-22. Menneskene opgrave, virke og smelte Guldet (hvilket selve Guderne vel havde forbeholdt sig allene i Oververdenen). Rigdommen svækker og fordærver Menneskene. Aserne vredes herover og bekrige — som det synes — i Forbund med Vanerne eller Skyeluftens Guder, den hele Menneskeslægt.

VIII. 23-24. Asernes, af *Thor* anstiftede, forræderiske Krig mod Jætterne.

IX. 25-26. Seerindens afbrudte Sagn. *Odin* selv kommer til hende, eller og til en af de tre store Norner, helst da vel *Urde*, for at hente Orakel-Svar. Hun giver ham Pröver paa sin Visdom ved at fortælle ham hans til *Mimer* pantsatte Öjes Skjæbne. Odin giver hende rigelig Spaalön. Hun gjennemskuer da alle Verdener.

X. 28-31. *Valas* Spaadomme. Valkyriernes Udfart. Mistelten. *Balders* Död. *Höders*, hans Banemands, Drab. *Frigga's* Sorg.

XI. 32-35. Lokes haarde Fængselsstraf. Brudstykker af mythisk Cosmographie. Elven *Slidur*. To Jætteslotte. *Nastrond*, de Fordömtes Straffested. Helvedesslangen *Nidhugger*.

XII. 36-41. Den gamle Jættinde i den östlige Jernskov og hendes skadelige Afkom. Sol- og Maane-Ulvene. Bestandigt Uveir og ugudeligt Levnet forkynde Verdens nærforestaaende Undergang. Storm-Örnen *Hræsvelgs* Jubelsang. Nordpolens, *Valhalla's* og *Helas* Haner eller Nordlysenes Bragen, Tordners og Vulkaners Drön vække Guder og Jætter og kalde dem til Kamp. Fenris-Ulven slipper lös. Verdens sidste onde Tider.

XIII. 42-46. Verdens Undergang nærmer sig. Yggdrasill antændes. Heimdalls Basunlyd. Odins Sammenkomst med *Mimer* eller *Himlens* og *Havets* usædvanlige Möde. *Loke* lösnes. *Yggdrasills* Stamme ryster. Jætten *Hryms* Ankomst. Midgaardsflangen raser. Muspells Sönner (eller de empyræiske Ildaander) ankomme til vor Verden paa Skibet Naglfar, under *Lokes* (eller den ödelæggende Flammes) Anförsel. Hans hele Slægt styrter frem til Kampen. Alle Væsener i Oprör. Selv Dværgene flygte ud af Bjergenes dybe Huler.

XIV. 47-51. Den alvældige *Surtur* (den mörke, ubegribelige) kommer endelig selv sönden eller ovenfra for at fuldende Verdens Ödelæggelse eller Omdannelse. Menneskene omkomme. Guderne kjæmpe med deres vældige Fjender. Himlen adsplittes og Odin opsluges af *Fenris-Ulven* eller Dybets Mulm og Flammer. Solguden *Freyr* overvældes af *Surturs* overhimmelske Luer. *Vidar* (eller Meteoret *Typhon*) ombringer Fenris-Ulven eller dæmper den underjordiske Ild med et uhyre Skybrud. Da faaer *Midgaardsflangen* eller Oceanet nye Kræfter og kjæmper mod Tordenguden *Thor*; den ombringes, men *Thor* nedsegner strax efter af overvættes Mathed. Verdensbygningen styrter sammen. *Yggdrasills* Stamme omgives ganske af de (overhimmelske) Flammer. Den beröves vel Grene og Blade, men de skulle udspire og fremblomstre paa Ny.

XV. 52-58. Verdens Fornyelse eller Foryngelse. Jorden opkommer anden Gang af Havet, overgroet med det mörkegrönne Söegræs. Havet nedstyrter i Fosse fra de höje Fjelde. De gjenfödte eller gjenoplivede Aser samles atter paa den himmelske Idaslette og uddanne den foryngede Verden efter

den gamles Former. Atter lege de med Stjernehimmelens Guldtavl. Nu skulle Agrene voxe usaate og alt ondt forsvinde. Selv *Balder* og *Höder* leve sammen i fuldkommen Enighed i Odins salige Vaaning. *Gimles* evige Lyksalighed for dydige Sjæle. Alfader ankommer ovenfra for at stifte og ordne et evigt og helligt Rige.

XVI. 59. *Nidhug* den gamle Drage, opflagrer fra Dybet, og henflyver over Markene, bærende Dödninge paa sine Vinger. Digtets Slutning.

VALAS SPAADOM

ELLER

SPAAQVINDENS TALE.

I.

1. Lytter til min Tale
Væsener alle! [1])
Större og mindre
Af *Heimdalls* Slægt;
Jeg vil fortælle
Val-Faders Bedrifter,
Mænds gamle Sagn
De förste [2]) jeg [3]) lærte.

2. Jeg mindes Jætter
Tidlig födte,
De som mig fordum
Fostret havde; [4])
Ni Verdener jeg husker [5])
Og Ni Himle,

1) alle hellige Væsener.
2) ældste.
3) mindes eller erindrer.
4) havde oplært.
5) kjender.

Det herlige Middeltræ
Neden for Jorden.

II.

3. Det var Tidens Ophav
Da intet var, [6])
Ej Sand eller Sö,
Ej svale Bölger;
Ingensteds fandtes Jord
Eller höjen Himmel,
Der var et uhyre Gab [7])
Uden Væxter.
4. För *Börs* Sönner
Kloderne oplöfted, [8])
De som det herlige
Midgaard skabte,
Sol skinned fra Syd
Paa Salens Stene (Mure)
Da Jorden begroedes
Med grönne Urter.
5. *Sol* fra Sönden
Maanens Ledsager,
Om himmelske Heste [9])

6) Da *Ymer* boede (herskede).

7) svælgende Dyb.

8) oprykkede eller optoge Træerne.

9) Porte.

Höjre Arm kasted;
Solen det ej vidste
Hvor den Sale ejed,
Stjerner det ej vidste
Hvor de Steder ejed,
Maanen det ej vidste
Hvor sit Hjem den ejed.[10]

6. Da ginge alle Magter
Til ophöjede Sæder,
Höjhellige Guder
Raadsloge derom; —
Nat og Næ
Navne de gave,
Morgen og
Middag kaldte
Undern og Aften, —
Aar beregned.[11]

7. *Aser* mödtes
Paa Idas Slette,
Alterkreds og Templer
Opreiste de höit;
Esfer de anlagde,
Ædle Malme smeded,[12]

---

10) Ikke kjendte *Maanen* egne Kræfter.
11) For Aar at beregne.
12) Papirs-Afskrifterne lægge til:
Kræfter de pröved
Alt de forsögte.

Tænger og kunstige
Redskaber danned.
8. De legte med Tavl
I Borgen [13]) saa glade,
Intet mangled
De af Guld;
Indtil did kom trende
Thursers Möer
Meget mægtige fra
Jætternes Verden.

III.

9. Da gik alle Magter
Til ophöjede Sæder,
Höjhellige Guder,
Raadsloge derom,
Hvem der skulde
Skabe Dværges Slægt [14])
Af Havjættens Blod, [15])
Og blaaladne Been.
10. Der *Modsogner* (Kraft- el. Safisneren) er
Den ypperste bleven
Af alle Dværge,
Men *Durin* den anden;

13) Hegnet.

14) Hvad Gud der skulde skabe Dværge.

15) Kjöd.

Mange de gjorde
Mennesker lige,
Dværge af (paa) Jord
Som *Durin* sagde. [16])

11. *Ny* og *Næ*
Nordre og *Sydre*
Östre og *Vestre*
Al-tyv, *Dvalin* (Dvalegiveren) [17])
Bivör (Bæveren el. Rysteren) *Bavör*
Bumbur, *Nore*
Anar og *Onar*
Ai, *Miödvitner*
Veig (Kraft) og *Gand-Alf*
Vind-Alf, *Thrain*, (den længe vedholdende)
Theck (behagelig) og *Thorin* (djærv)
Thror(stærk) *Vitr* (vis, seende) og *Litr* (Löd, Farve)
Nár (Dödning) og *Nyraad* (Nyvolder, Ny-giver)
Regin (Magt, Regn) og *Raadsvid* (Raadklog)
Nu har jeg (de) Dværge
Rigtig opregnet.

12. *File*, *Kile*,
Funden, *Nale*,
Hepte (Hæfteren) *Vile* (den behagelige, — Lyset)
Hanar, Svior,

16) anordnede.
17) Pap. Codd. lægge til:
Nar og *Nain*
Niping, *Dain*.

Frar (Hurtig) *Hornborer*[18])
Fræg og *Lone* (Dybhherskeren, el. Havmanden)
Öirvang (Leerjord) *Jare*
Egeskjold.

13. Tid er det de Dværge
I *Dvalins* Flok
For Menneskers Börn
Til *Lofar* at opregne,
De som fra Salens
Klippe tyede[19])
Over Jordmarkers Egne
Til *Jora's* (Kampens) Sletter.

14. Der var *Draupner* (Drypper)
Og *Dolgþrasir*
(den trodsige, udholdende Kjæmpe el. Kriger)
Hár (höj) *Haugspori* (Höjbetræderen)
Hlevång (Sö-Vang) *Gloe* (glimrende)
Skirver, *Virver*,
Skafid, *Ae*,
Alf og *Yngve*
Egeskjold.
Fialar (den skjulende) og *Froste* (Frostvirker)
Finnur (Finder, Opdager) og *Ginnar* (lokkende)

---

18) P. Codd. lægge til
Billing, *Bruna*
Bildur, *Bure.*

19) De som fra Klippe-Sale tyede.

Here, Hægstare,
Hliodolf (Lyd-Alf) *Moin* (Muldbeboer).
Saalænge Folk
Leve i Verden,
Det *Lofars* Ætte-Tal
Til skal være.[20])

IV.

15. Til trende kom
Af den Forsamling
Mægtige og kjærlige
Aser til Hus;
De funde paa Land
Lidet mægtende
Ask og *Embla*
Uden Skjæbne.
16. *Aand* de ej ejed
Ej heller *Forstand,*
Ej Blod, ej Lader (Bevægelseskraft)
Ej faver Farve;
Odin gav Aanden,
Hæner Forstanden,
Loder gav Blod
Og faver Farve.

---

20) opregnes skal.

V.

17. *Ask* veed jeg staae,
Yggdrasill den heder,
Höjt [21]) Træ, bestænkt
Med hvide Vande, [22])
Deden kommer Duggen [23])
som i Dale falder,
Evig grön den staaer
Over [24]) Urdes Kilde.

VI.

18. Deden komme Möer
Meget vidende,
Tre fra den Sö [25])
Som ved Træet ligger;
Urde (Fortid) de kaldte den ene,
Verdandi (værende, tilblivende, Nutid) den anden,
de skare paa Tavlen, [26])
Skuld (Eftertid) den tredie.
Love de gave,
Liv de bestemte, [27])

---

21) Lövrig.
22) Vædsker.
23) den Væde ɔ: baade Regn og Dug.
24) ved.
25) Sal.
26) Skjoldet.
27) valgte, modtoge.

Menneskers Börn
Skjæbnen de tildele.

VII.

19. Det Drab [28]) erindrer
Hun (först) i Verden
Da de *Guldveige*
Gjennembored med Spyd
Og i den höjes Hall
Hende brændte;
Tregange brændte
Den tre Gange födte,
ofte, usjelden, [29])
Dog hun end lever.
20. *Heide* (Rigdom, el. den höje, klare) hende de kaldte
Hvor til Hus hun kom,
Den velspaaende [30]) Qvinde,
Ulve selv hun tæmmed,
*Seid*kunster (Smeltekunster) hun forstod,
I dem behændig,
Stedse hun forlysted
Onde Folk. [31])

28) Krig.
29) paa ny.
30) bedragerske.
31) Qvinder.

21. Da gik alle Magter
Til ophöjede Sæder,
Höjhellige Guder
Raadsloge derom:
Om Aserne skulde
Straffe den Bröde [32])
Eller Guderne alle
Böder annamme. [33])

22. Odin da udkasted
Blandt Folket et Spyd,
Det Krigsdrab hun erindrer
Det förste i Verden;
Saa brödes da Asa-
Borgens Hegn,
Vanerne anede Krig,
Over Marken de fore.

VIII.

23. Da gik alle Magter
Til ophöjede Sæder,
Höjhellige Guder
Raadsloge derom,
Hvem hele Luften havde
Blandet med Svig, [34])

32) Drab.
33) Eller Guderne alle et (Offer-)Gilde modtage.
34) Gift, Blod, Luer.

Og givet *Oders* Mö
Til Jætternes Slægt.
24. *Thor* ene der var
Opflammet af Mod, [35])
Han sjælden sidder (stille)
Naar han sligt fritter;
Brudte bleve Eeder,
Ord og sorne Löfter,
Faste Aftaler
Som för vare gjorte.

IX.

25. Veed hun at Heimdalls
Lyd (Basun) er skjult
Under det himmelvante [36])
Hellige Træ;
En Elv seer hun styrte
Med skummende Fald,
Over Valfaders Pant —
Vide I end eller hvad?
26. Ene sad hun ude
Da han kom, den gamle
Grubler blandt Aser,
Og ham i Öjne saae, —
Hvad spörger I mig?

35) Vrede.
36) himmelhöje.

Hvi fritter I mig?
Alt veed jeg Odin!
Hvor du Öjet skjulte
I hin den klare
Mimers Kilde. —
Mimer Mjöd
Hver Morgen drikker
Af *Valfaders* Pant —
Vide I end eller hvad?

27. Hende gav Hærfader
Ringe og Smykker,
Vise Berigelses-Sange
Og spaaende Aander (Gan)
Saae hun vidt og bredt
Over hver en Verden.

X.

28. Hun saae Valkyrjer
Komme langvejs fra,
Beredte at ride
Til Guders [37]) Folk;
Skuld bar Skjoldet,
Skögul den anden
Gunn, Hilde, Göndul
Og *Geir-Skögul*, [38])

37) Gothers.
38) *Geir-ölul.*

Nu ere Odins
Möer optalte,
Valkyrjer, beredte
At ride over Jorden.

29. Jeg saae *Baldurs,*
Den blodige Guds,
Odins Söns
Dulgte Skjæbne.
Over Sletten
Voxte frem,
Smal men saare skjön
Mistel-Tenen.

30. Af det Træ blev til,
Som det syntes mig,
Et farligt, harmvoldende Spyd, [39])
Höder skjöd det af. - - -

31. Balders Broder var
Tidlig födt,
Den Odins Sön kjæmped
En Nat gammel,
Ej Hænder han toede,
Ej Hovedet kjæmmed,
För paa Baal han bar
Balders Modstander,
Men *Frigg* begræd

39) Pill.

I *Fen-sale*
Valhallas Tab. [40]) —
Vide I end eller hvad?

XI.

32. Bunden saae hun ligge
Under hede Kilders [41]) Lund
Svigfuld Krop,
Afskyelig *Loke;*
Der sidder *Sigyn*
Over sin Mage
Ikke meget glad —
Vide I end eller hvad? — *

33. En Elv falder östen fra
Over Gift-Dale [42])
Med Mudder og Sværd, [43])
Slid (grusom) den heder; —
Norden for stod
Paa *Nida* (Mörkets el. Drönnets) Fjelde. [44])

---

40) Ulykke.

41) *Hunnernes* it. Ligenes, Aadslernes.

* Her tillægge Papirs-Haandskrifterne:
Da hörte Vala
Dödshaand blive snoede,
Haardt sammenflettede
Strikker af Tarme.

42) Edderdale, iskolde Dale.

43) Törv, Græstörv.

44) Marke.

En Sal af Guld
For *Sindres* (Stenens) Æt,
Men en anden stod
Paa *Okolne* (u-kold)
Jættens Drikkesal
Som *Brimer* heder.

34. En Sal saae hun staae
Fjærnt fra Solen,
Paa *Nastrond* (Ligkysten)
Mod Norden Dörren vender;
Gjennem hver Aabning
Giftdraaber falde,
Sammenslynget er Salen
Af Slangerygge.

35. Der saae hun vade
I tunge Strömme
Meensorne Mænd
Og Mord-Ulve,
Og hvo en andens
Qvinde lokker.
Der suer *Nidhugger*
Henfarnes Lig,
Ulven dem slider —
Vide I end eller hvad?

XII.

36. Östpaa sad den gamle
I Jern-Skoven
Og födte der
Fenris (Dybets) Slægter;
Af dem vorder
Een især
Maanens Opsluger (Nedmaner)
I Troldcham.

37. Med döende Menneskers
Liv han mættes,
Smitter Guders Sæde
Med det röde Blod;
Da fordunkles Solens
Skin i Sommertiden,
Alskens Vær bli'r Uvær —
Vide I end eller hvad?

38. Der sad paa Höjen (Höjden)
Og Harpen slog
Jættindens Vogter,
Den frejdige *Örn;*
Over ham gol
I Fugleskoven
Den faverröde *Hane*
Som *Fjalar* kaldes.

39. Over Aser gol
Den guldkammede

Som vækker Helte [45])
Hos Hærenes Fader,
Men en anden
Sodröd Hane galer
Neden for Jorden
I *Hela's* Sale.

40. Höjt tuder Udyret [46])
For *Gnipa*-Hulen,
Lænker skulle briste,
Lös skal Ulven rende;
Mange Sagn hun veed,
Længer seer hun frem,
Til Kræfternes Oplösning
Og Sejer-Guders Fald.

41. Brödre skulle stride,
Og fælde hverandre,
Frænder Slægtskabs Baand
Sönderrive; —
Ondt er det i Verden,
Hor gaaer stærkt i Svang,
Öxe-tid (skjægtid) Sværd-tid,
Skjolde da klöves;
Vindtid, Ulvtid,
För end Verden falder,

---

45) at hlarar ɔ: ved Dörakselen, Hængslet, eller og: til Sværd ɔ: Kamp.

46) Höjt gjöer Hunden.

Ingen Mand da vil
Den anden spare.

XIII.

42. Middeltræet antændes,
Jætters Sönner dandse
Til Lyden af Giallas
Skingrende Horn;
Höjt blæser Heimdall,
Hæver Basunen, —
Odin adspörger
Mimers Hoved.

43. Det gamle Træ gjenlyder
Men Jætten slipper lös,
Yggdrasills Ask
Bæver, men staaer.[47])

44. Höjt tuder nú Udyret
For Gnipas Hule,
Lænkerne briste,
Ulven slipper lös.
Hrym fra Östen ager,
Da svulmer Havet op,
Sig Verdens-Slangen tumler

---

[47]) Papirs-Haandskrifterne tillægge:
Alle frygte
I *Hela's* (Dödens, Afgrundens) Egne
För *Surturs* Ild (el. Frænde)
Opsluger den.

I Jætte-Raserie,
Den Bölgedybet plöjer.
Men Örnen skriger glad
Med blege Næb den slider Lig —
Og *Naglfar* skrider frem.

45. Den Kjöl fra Östen [48]) glider
Da Muspells Sönner skulle
Over Havet fare,
Men *Loke* styrer den;
Uhyrets hele Afkom
Med Ulven styrter frem,
Byleistes Broder
Fölges med dem.

46. Hvad skeer blandt Aser?
Hvad skeer blandt Alfer?
Al Jætters Verden gjenlyder,
Aser forsamles til Stævne;
Dværgene stönne
For Klippernes Dörre
Skjöndt Bjerget til Bolig de have —
Vide I end eller hvad?

---

48) Sönden.

XIV.

47. Surtur fra Sönden farer
Med flagrende Luer [49])
Af Sværdet skinner
Himmelgudens (Krigsgudens) Sol;
Steenbjerge knage,
Troldene snuble,
Mænd Dödens Vej betræde
Men Himlen splittes ad.

48. Da opfyldes *Hlynas* (Gudindens)
Anden Hjertesorg
Naar *Odin* gaaer
Med Ulven at kjæmpe,
Men *Beles* Bane
Lys mod Surtur —
Da falder *Friggas*
Kjæreste Gud.

49. Da kommer den store
Sejer-Faders Sön
Vidar for at stride
Mod Mord-Dyret;
Han med sin Haand

---

49) Svigfuld Færd; bævende Flammer.

Lader Jættesönnen
Sværd til Hjertet staae,
Hævner saa sin Fader.
50. Da kommer den herlige
Sön af *Hlodyna*,
Gaaer Odins Sön
Mod Uhyret (Slangen) at kjæmpe,
Modigen ham slaaer
Midgaards Forsvarer —
Da skulle Mennesker alle
Hjemmet forlade —
Ni Fod gaaer
Jordens Sön
Krumböjet fra Slangen
Som ej frygted Ondt.
51. Solen formörkes,
Jord synker i Hav,
Fra Himlen forsvinde
De skinnende Stjerner,
Rögskyer omhvirvle
Alnærende Træ,
Höje Flammer spille
Mod Himmelen selv.

XV.

52. Op seer hun komme
Anden Gang
Jord af Havet,
Herlig grön;
Fosſe nedstyrte
Fjeld-Örnen dog
Sögende Fisk
Flyver derover.

53. Aserne mödes
Paa Ida Sletten
Og om den vældige
Jordomgiver tale,
Der de erindre
Fortids store Daad
Og den höje Guds
Gamle Lære. (Runer)

54. Der skulle paa ny
Forunderlige
Gyldne Tavler (Tavl-Brikker)
I Græsſet findes,
Som de i Tidens Ophav
Ejet havde
Guders Fyrste
Og Fiolners Slægt.

55. Usaaede Agre
Skulle da Frugter bære,
Alt Ondt forsvinde,
Balder gjenkomme,
Han og *Höder* boe
I Odins salige Vaaning,
Vel de herlige Guder —
Vide I end eller hvad.

56. Da kan *Hæner*
Offre modtage, [50])
Og tvende Brödres
Sönner beboe,
Vindes vide Verden —
Vide I end eller hvad.

57. En Sal hun seer
Klarere end Solen,
Tækket med Guld
Paa *Gimle* staae;
Der skulle boe
Dydige Folk,
Og til evig Tid
Salighed nyde.

58. Da kommer den Mægtige
Til Guders Raad,

---

50) Modtage el. udkaare sin Lod, Ejendom.

Stærk fra oven
Som for alt raader;
Domme han afsiger
Og Trætte neddysfer,
Stifter hellig Fred
Som stedse skal vare.[51]) — —

59. Der den skumle Drage
Flyvende kommer,
Slangespraglet neden
Fra Mörkets Fjelde, (Huler)
Nidhug, i Vinger
Slæbende Lig,
Over Sletten svæver —
Nu skal hun synke![52])

51) Giver hellige Love
Som evig fölges skulle.

52) Nu skal han synke o: nedsænke sig over Jorden; eller og: nedfare til Dybet.

ANMÆRKNINGER.

Str. 1. *Heimdall*, Odins Sön og Himlens Vogter, er dens underordnede Naturgud; hans Slægt ere alle Guder, hans Börn eller Underhavende, alle Mennesker. Efter Fortalen til Edda-Digtet Rigsmaal er han paa en Maade alle Nordboers eller endog alle Menneskers Stammefader. *Val-Fader* er et af Odins Navne; I Almindelighed fortolkes det: *de Dræbtes Fader*. Men oprindeligen har det sikkerlig betydet *den hvælvende* nemlig *Himmel-hvælvingens Fader;* ɔ: vor Fader i Himmelen, ligesom *Valhall* aabenbare ej er andet end den *hvalte, runde Hall* o. s. v.

2. Jætterne (de chaotiske Magter) vare som bekjendt, ældre end Guderne. De vare vise forsaavidt de kjendte de ældste Begivenheder og Afgrundens Löndomme. Ordet *Yvidr* betyder egentlig *Dugskov*, et Navn de gamle Digtere have af forskjellige Grunde givet Luften eller Himlen. *Middeltræet* er *Yggdrasill* hvis Hovedstamme staaer under og gjennem Jordkredsens Midte. Spaaqvinden taler om den Tid da den endnu ikke havde fremspiret ovenfor Jorden, altsaa det Old som foregik Verdens Skabelse.

3. *Ymer* (i Varianten) er den chaotiske Ur-jætte (betegnende selve Chaos og svarende til Grækernes Daemogorgon).

4. *Biödr* er egentlig en rund Skive, et Fad. Her uden Tvivl i Fleertallet Kredse eller Kloder, nemlig Himmellysenes gyldne Skiver. *Midgaard* er her Jorden, Universets mellemste Deel. Verdensbygningen (kaldet *den Höjes Hall* i *Hávamaal* og selv i dette Digt) forestilles som en Sal eller Slot, bygt og ordnet af de tre *Börs* Sönner (nemlig *Odin* Himmelen eller Himlens Store Aand) *Ve* Himmelilden, og *Vile* Himmellyset.

5. Isteden for *Himmelen* eller *Solens himmelske Heste* kan man og oversætte Himlens *Port*, egentlig *Heste-Port*, (for dens Ind- og Ud-kjörsel); Meniugen bliver i al Fald den samme. I övrigt er det Strophens Mening: "At Solens, Stjernernes og Maanens Gang var uregelmæssig og ubestemt förend de skabende Guder havde indrettet Verden."

6. *Undern* hörte og til det gamle Angelsaxiske, og betydede deri *Formiddag*; — Saavel i Danmark som Sverrig og Norge er Ordet endnu til, udtalt paa forskjellig Maade, især brugt for at betegne en vis Maaltidstime blandt Almuen; i det islandske er det nu ganske tabt.

7. *Idas Slette*, Gudernes Forsamlings Plads, havde de gamle Nordboer tilfælles med Phrygerne og Grækerne. Himmelbjergets Top forstodes vistnok derunder af begge Folk. Ogsaa Inderne skulle have den samme Benævnelse for Gudebjergets eller Himmelens Midte. *Offerkredsen* sigter maaskee til den runde Horizont, *Templet* til Himmelhallen. Da Guderne mentes at boe eller opholde sig paa slige hellige Steder er Talen i det hele om de Boliger som de opförte til deres eget Brug. Asernes meget Guld og Sölv sigte derimod deels til de saaledes glimrende Himmelkloder (som endnu betegne Metallerne) deels maaskee og til de ædle Malmes Skabelse paa Jorden eller i dens Inderste. Den yngre Edda fortæller hvorledes Guderne dannede de lysende Himmellegemer af gloende metallisk Materie (Senner eller Storre) fra *Muspell*.

8. Asernes *Legen med Guldtavl* (efter Kjæmpevisernes Udtryk) er vel intet andet end Stjernernes lignende Bevægelser. Den glimrende Himmel og Gudernes Glæde formörkedes aldrig, indtil Jættinderne opkom fra Underverdenen medbringende Mörke, Taage og

Spiren til Gudernes Undergang. De tre store Jættinder vare maaskee *Natten*, *Angurbode* (Ulykkens Moder, Mörket) og *Hel*, Dödens Gudinde. Eller det vare de Jættinder som Guder blandedes med eller toge til AEgte, som *Skade, Gerde* og flere. Digteren mener da at Asernes Skabelseskraft ophörte derved, men blev paa en Maade (dog i det mindre) overladt til Dværgene om hvilke han nu strax kommer til at tale. I det hele forekommer her den næstblandt alle gamle Folkeslag almindelige Idee om *Guldalderen* og dens Forsvindelse ved det Ondes Indförelse i Verden.

9. Mellem denne og den næstforegaaende Strophe synes noget at være bortkommet — med mindre Digteren vil antyde at Guderne besluttede at skabe Dværgene (hvoriblandt Sortalferne eller Mörkets Aander) efter Jættindernes Raad. *Havjætten* er vel *Ymer*, den store chaotiske Vandsamling; hans Blod er Vandet, hans Been og Kjöd Stene og Jord. Af disse skabtes de dem beboende Natur- eller Elementar-Aander.

10. *Modsogner* betyder vel den som bereder eller bestyrer Jordens organiske i Stilhed virkende Kræfter hvorved alle Metaller og Væxter frembringes o. s. v. *Durin* kommer maaskee af *Dur*, Sövn, Blund, Nat, altsaa virker den, som bærer Navnet, umærkeligen og i Löndom. De Gamle forestilte sig Dværge, Dæmoner og Guder som etslags luftige Væsener i Menneskeskikkelse.

11 til 14. Her begynder den lange Opregnelse af Dværgene, som tydelig nok betegne de underordnede Naturkræfter. Digtets ældste Fortolkere, have allerede indseet dette; det er ogsaa klart nok af Begyndelsen. *Ny* og *Næ* ere Egenskaber ved Maanen som yttrer sin Indflydelse paa den hele jordiske Verden; de fire næstfölgende bevogte eller beherske dens fire Kanter eller

de fire Hovedvinde; *Al-tyv* den som bemægtiger sig og synes at opsluge alt i *Mörket; Dvalin* den som giver Dvale, nemlig *Sövnen, Bivur* den Bævende eller Rystende, *Luften* eller Vinden. Endvidere kunne vi mærke i det fölgende:

Vind-Alf Vindenes Alf eller Dæmon.

Lit (Löd, Farve) en Hovedegenskab ved alle skabte Ting som dog forandres i utallige Nüancer ligesom ved en usynlig Aands Paavirkning.

Öjrvang, Leerjord, frugtbar Jord (dens iboende eller bevogtende Genius).

Egeskjold, den i Ege eller Træer boende Naturaand.

Lóni, Sö- eller Vand-Manden.

Hlevang, Havets Slette eller dens Behersker.

Draupner, den dryppende (Regn, Snee o. s. v.)

Regin, Regnen.

Gloi, den glimrende, Ilden m. v.

Vile (den behagelige ɔ: Lyset).

Froste, Frostens Frembringer.

Hliód-olf, Lydens Alf eller Dæmon.

Skirver, den opklarende.

Virvir, den omhvirvlende.

Skafid, den som omdriver Snee- eller Sand-fog.

Ái, Aa- eller Elv-Aanden, Nökken o. s. v.

Alle disse Navne vise os klarlig nok at de Gamle have ved Dværge eller Alfer forestilt sig en stor Deel af de Natur-Aander hvormed saavel Græker og Österlændinge, som vore Forfædre meente at hele Verden var opfyldt, og hvorved de troede at alle, regelmæssige eller uregelmæssige Naturbegivenheder fremvirkedes.

Var Sangen en Frembringelse af de nyere Tider vilde visse urigtige Gjentagelser ej forekomme, f. Ex. Egeskjold baade i den 13de og 15de Str.

Solens ɔ: Verdens Klippe i 14de Str. er maaske

det midt i Verden liggende Gudebjerg, som af saa mange Folk meentes at forene Jorden med Himlen; kan og betyde Jordens Granitkjerne, dens Klippegrundvold eller og den Bjergkjede der udbreder sig over dens hele Krop.

15. Efter at Dværge og Alfer, eller Verdens og Jordens underordnede Natur-Aander vare frembragte, skabtes Menneskene af Træer (ogsaa efter de gamle Persers og Grækers Lære): Forsamlingen, hvorfra Guderne kom er det i 9de Str. ommeldte höjtidelige Stævne. Huset hvortil de kom, er her igjen Verdensbygningen.

16. *Odin*, den store Aand gav Menneskene Aanden og Livet.

Hænir (Hœdnir eller Heidnir) — Lysets Gud — gav det Forstanden.

Loder, Ildens Guddom, gav dem det varme Blod og den blusfende Ansigtsfarve.

17. *Verdenstræet Ygdrasill* er et digterisk Billede paa vor hele Verden; dets överste Deel er Himlen som synes at være bestænkt med hvide eller lyse Vædsker; derfra kommer ogsaa Regn og Dug over de lave Dale. *Urdes Kilde* er især den klare AEther; nærmest mod den (i Syden nemlig) er Jorden evig grön, Himlen (efter Digternes Skildringer) evig blaa.

18. Her omtales de 3 store Norner, som næsten i et og alt svarer til Grækernes *Moirer* eller *Moerer*, Romernes Parcer. Ogsaa Inderne have tre slige store Gudinder. Udtrykkene, de skare paa Tavlen eller Skjoldet, sigte sikkerligen til de af de gamle Præster eller Vise i Runer indgravede Hedenoldsfange eller Lærdomme; at de hedenske Nordboer virkelig indskare Sange paa Træ viser *Thorgerdes* Exempel i *Egils Saga*. Rimeligviis ere alle slige blevne ödelagte eller

skjulte först efter at Kristendommen var indfört i Norden.

19. *Guldveig*, Guldets Kraft eller Grundæmne betegner her uden Tvivl selve Guldet. Da Menneskene opgravede det af Jorden og brændte det i den *Höjes Hall* (i Verden) opkom Mord og Drab. Guldet burde maaskee brændes eller smeltes tre Gange, naar det skulde ansees for at være rigtig purt; dog kan det omsmeltes utallige Gange uden at forgaae, men oplives eller bliver til paa Ny uden at tabe Kraft eller Glands.

20. Guldets höje Agtelse og dets forunderlige Kraft beskrives her paa en allegorisk Maade. Det kan tæmme Ulve eller civilisere vilde Mennesker, men dets Virkninger ere dog i det hele snarere fordærvelige end nyttige.

21. Guderne vredes over dette formastelige Paafund af Menneskene, hvorved de til deres egen Ulykke havde indfört blandt sig Guldets Brug, didindtil allene forbeholdet Guderne, og holde Raad, om de skulde straffe det, eller lade sig forsone ved Bönner og Offringer. Efter Grækernes Myther vrededes Guderne over *Ildens Benyttelse* af Menneskene, og straffede dem derfor med alle jordiske Ulykker, som udfore af Pandoras AEske.

22. Odin vil ej lade sig formilde, men nedsender et Spyd eller Pil til Jorden, hvorved Himmelborgens Forskandsning (AEtheren) gjennembrödes, og de derunder (i Skyeluften) boende *Vaner* saae at Fejde var forkyndt mod Menneskene, og fore (som hærgende Stormvinde) over Jorden. Derefter opstode Krige og Ulykker blandt Menneskene. Saaledes lader vor Digter den virkelige *Guldalder* forsvinde ved *Guldets Forarbejdelse* paa Jorden.

23-24. Mellem denne og næstforegaaende Stro-

phe mangler uden Tvivl et stort Stykke, angaaende den List hvormed en Jætte overtalte Aserne til at love ham Freja, samt Sol og Maane, til Ejendom. For at redde Guderne og Verden fra forsmædelig Undergang bröd Thor den indgaaede Forening og dræbte Jætten. Alt dette fortælles vidtlöftig i den yngre Edda (som dog söger at besmykke hans Fremgangsmaade). See Nyerups Overs. S. 55-58. Det er rimeligt at enten Sol- og Maane-Formörkelser, eller ogsaa Solens tilsyneladende Nærmelse til Dybet og Ophold deri i Vintertiden have givet Anledning til denne Mythe.

25. Spaaqvinden synes her at antyde at Gudernes Undergang eller Död er at ansee som en Straf af Skjæbnen for det saaledes begangne Forræderie mod Jætterne, da hun her, ved at omtale Hejmdalls Basun, har villet pege til hiin vigtige Begivenhed. Thors Krig mod Jætterne er vel ellers intet andet end Tordenens mod Vinterens Dæmoner i Foraarstiden, som da slaaes ganske paa Flugten, men *Heimdall* vil dog atter have nödig at opfordre Aserne til Kamp mod dem, naar *Mörket*, allerede ved *Sommersolhverv*; igjen begynder at tage Overhaand i Verden. Denne physiske Scene var et Forvarsel paa Lysgudernes Vinterdöd, saavel i Soleaaret, som Verdensaaret. *Valfaders Pant* er Odins i Havet gjemte Öje, hvorom der nærmere handles i den næstpaafölgende Strophe.

26. Det synes her som om Odin vil adspörge den vise af Jætterne oplærte Spaaqvinde, om hvem Digteren taler i tredie Person, om Fremtidens skjulte Begivenheder. Mimer er vistnok en af Rimthusserne eller Frostjætterne, og behersker især det yderste Norden, hvor han bevogter Havets dybe Udspring; der skjules Odins eller Himlens Öje, nemlig Solen, hver Nat, og hver Morgen nyder Havjætten deraf den guldröde Mjöd, *Mor-*

genröden nemlig. Saaledes kaldte AEgypterne Solen *Osiris's* el. *Hori*, Grækerne *Zeus's*, Inderne *Visnus*, Perserne *Ormuyds* Öje o. s. v.

27. *Odin* opfordrer *Vala* til de vigtigste Spaadomme, og kjöber dem med store Belönninger. *Hærenes Gud* eller *Herre* kaldes Himmelguden, og af andre gamle Folk, selv af Hebræerne; saavel *Odin* som *Zeus* vare Sejerens, fölgelig ogsaa Hærenes og Feldttogenes Guddomme.

28. *Valkyrjerne* vare oprindeligen visse glimrende Meteorer eller Luftsyner, som Ildkugler, flammende Nordlys o. s. v. der udsendtes fra Valhall, nemlig Himmelhvælvingen, af Odin, dens överste Guddom. Endnu mener Almuen i mange Lande at slige Phoenomener betegne forestaaende Krige og Ulykker. Her forkyndes Balders Död ved deres Udriden.

29. Det er mærkeligt at *Biel-* eller *Bel-Bog*, de slaviske Folks gode Gud, som i mange Henseender svarte til vor *Balder*, Österlændingernes *Baal*, Celternes *Belen*, Irlænderes og Höjskotters *Beal* o s. v. forestiltes med et blodigt Aasyn, Syrernes og Grækernes Fabler om *Adonis's* og *Attis's* blodige Död, AEgypternes om *Osiris's*, Indernes om *Krischnas* o. s. v. ere af samme Oprindelse, da de samtligen sigte til Sommersolens Vinterdöd. *Mistelen* el. *Misteltenen* er som bekjendt en i andre Træer indgroet Snylteplante; her omtales en saadan paa Verdenstræet, og vor Digter saavelsom den yngre Eddas Forfatter, synes virkelig at mene en *Komet*, som, da Frigg tog alle Væsener i Eed at de ikke skulde skade Baldur, ej var synlig paa Himlen, ligesaa lidet som disse Væsener höre til Naturens (os bekjendte) regelmæssige Orden. Ellers vide vi at Kometer til alle Tider og i alle Lande ere blevne anseete for et höjst ulyksaligt Varsel. Efter at

den förste Komet, denne af Yggdrasills Stamme udvoxne glandsende Vaand lod sig see, og udskjödes af Höder eller *Mörket* — maatte man vente at Verdens gyldne Alder snart maatte-ophöre, ligesom den og da snarligen hendöde med den herlige Balder. Videre Forklaringer over denne Mythe vil jeg söge at give i Kommentaren over de hertil nærmest hörende eddiske Digte.

31. Balders Broder *Vale* eller den lysere Aarstid dræber og opbrænder (ved Fakkelfestens Glædesbaal) *Höder* eller Mörket som havde omkommet *Balder*. Dog begræder *Frigga*, Jordens Gudinde, endnu, i sine lavere Sale, *Valhallas* store Tab. Saaledes græd den *phrygiske* Gudinde over *Attis*, *Aphrodite* over *Adonis*, *Isis* over *Osiris* o. s. v. See endvidere Indledningen til Digtet, samt hvad der anföres om Vale i Beskrivelsen over de oldnordiske Solhuse.

32. Her omtales Lokes (den vulkaniske Ilds) Fængselsstraf. Det er naturligt at *hede Kilder* opvælde over hans underjordiske Buur. *Sigyn* eller *Signy* var hans Kone, maaskee en Personification af Jorden. Perserne digte at *Ahriman* (deres *Loke* eller *Djævel*) ligger fængslet under de brændhede Naphta Kilder ved Baku i *Aderbeizan* el. det gl. Atropatene, ved det kaspiske Hav. Den fremqvældende flydende Naphta er efter deres Mening, det af ham udsmeltede Fedt. Læser man *Hunnernes Lund*, som nogle antage, kan det anmærkes at en Deel af Hunnerne kom fra Caucasus, samt menes at boe der endnu, og at det netop er paa flere Steder af denne Bjergkjæde de Gamle satte Fængselsstedet for *Prometheus* som ligner vor Loke i mange Henseender. Perser og Inder have lignende Historier om Kjæmper, Trolde eller onde Dæmoner

fængslede i Klippehuler i den egentlige eller og den indiske kaukasiske Bjergstrækning.

33. *Slid* er en af Underverdenens Floder, som forenes med *Elivaga*, det ubefarlige Ocean som omgiver Jorden. Her mod Norden, paa Mörkets Fjelde, har en Jætte- eller Dværgfyrste en gylden Sal. En anden har en saadan i *Udgaards* (eller den yderste Fjeldstræknings) hede Deel, da *Brimir* ellers betyder Ild; muelig menes her og brændende vulkanske Afgrunde.

34. Her beskrives det nordiske Helvede Nastrand eller *Lig-Kysten* (omkring *Hvergelmers* uhyre gyselige Afgrund). Meningen er vel den: at Slangerne hæve Hovederne i en Klynge over den store Aabning paa Taget, og lade saaledes deres Gift nedregne over de Fordömte.

35. *Nidhugger* er egentlig den störste eller vældigste Helvedesslange, svarende saaledes til Persernes *Ahriman* o. s. v. De österlandske Folkeslag opfyldte ogsaa Underverdenen og de underjordiske Straffesteder med giftige Slanger.

36. Den Gamle i Jernskoven o: den kolde mörke Skov, er uden Tvivl *Natten* eller *Ur-Mörket* — alle Troldes og mythiske Uhyrers Moder, som virkeligen bestandig fremskrider over Jorden fra Östen. Visse asiatiske Folk, f. Ex. Kalmukkerne, tale om et Jernbjerg der omgiver Jordens Kreds, og som saaledes svarer til vort gamle *Udgaard*, hvor hiin Jernskov meentes at ligge. Ved Indernes Helvedesfloder ligger en Skov som bærer lutter Sværd og Spyd isteden for Blade. Sidst i denne og förste i næstfölgende Strophe omtales de Ulve, Drager eller Uhyrer, der meentes engang at ville opsluge Sol og Maane, samt ödelægge Verden; ligesom disse ogsaa frygtedes för af Græker

og Romere, saa skeer det samme endnu af Chinesere, Inder, vilde Amerikanere o. fl. ved en Overtroe, der synes at have været udbredt over vor hele Verden.

38-39. Her omtales Jætteörnen *Hræsvelg*, Nordenstormenes Frembringer, som slaaer sin Æolsharpe af Glæde over Gudernes nærforestaaende Undergang. *Fugleskoven* er her et digterisk Udtryk for Luften eller Himlen. Den *faverröde Hane* i Nærheden af Nordpolen, kaldet *Fialar* eller *den mangeformede*, er maaskee *Nordlysets spillende Flammer*, som vel kunde fortjene et sligt Navn; den *guldkammede Hane* blandt Aserne er vel *Luftilden*, som galer i den himmelske Torden o. s. v.; — *den sodröde Hane* i Underverdenen er derimod *den vulkaniske Flamme*, hvis Udbrud ogsaa er forenet med en vældig Tuden og Bragen. Disse bryde lös paa eengang som Varsler for den sidste Kamp. Ellers siger endnu den danske Almue ordsprogsviis *at den röde Hane galer over ens Tag* naar virkelige Flammer omflagre det brændende Huus. De gamle Perser tale meget om *himmelske, skinnende Haner*, i deres Religions-Böger; Grækerne skal undertiden have forestillet Solen emblematisk som en *Hane*, maaskee fordi denne Fugl forkynder *Dagen* og dens forestaaende Frembrud.

40. Enten er det blot den för bundne, men nu lösladte Fenris-Ulv (atter en Personification af den underjordiske Ild), som omtales her strax i Begyndelsen, eller det er den heftigste Orkan som ogsaa farer tudende frem, forestilt som Helvedshunden *Garmur*.

41. Disse Spaadomme stemme nöje overens saavel med Romernes som med Österlændingernes (især Inders og Hebræers) Forestillinger om Verdens sidste Tider.

42. Her er Middeltræet igjen Yggdrasills Hoved-

stamme; *Mims* eller *Mimers* Sönner Hav- eller Frostjætterne. *Giallar-horn* er *Heimdals* Basun hvormed han forkynder Guderne den udbrydende Krig. Odin söger nu forgjæves gode Raad i Dybet. At *Mimer* oprækker sit Hoved deraf, vilde vel maaskee i Begyndelsen ikke sige andet, end at Havet, i den svære Söegang, farer op mod Himlen; ved dets Brusen og Luftens (eller Vindens) Hvinen, forstaaer Digteren maaskee *Mimers* og *Odins* Samtale.

43. *Jætten* er vel her *Loke*. Istedet for Jættens Sönner (eller Venner, som andre læse) kan man og oversætte *Mimers* (Havjættens) Sönner eller Venner, og da menes her enten Bölger eller Storme. *Yggdrasill* eller Verdenstræet ryster forfærdelig i den uhyre Natur-Revolution, men Stammen eller Roden bliver dog staaende, for siden at fremspire og opblomstre paa ny.

44. *Hrymur* eller *Hrimur* synes at være *Hrimthussernes* eller Frostjætternes överste Anförer; Havet opsvulmer for ham. Verdensflangen eller *Midgaardsormen* er det rasende Ocean. *Örnen* (som förmeldt) den dræbende Storm.

45. Skibet *Naglfare* bærer Muspells Sönner, ɔ: de empyræiske Ildaander, som ogsaa komme oven eller uden fra, for at ödelægge Verden. Ordets Oprindelse er mig ubekiendt. *Havet* hvorover det farer, er vel et uhyre Luftrum. Der gives Ord i vort gamle Digtersprog, som baade betegne *Hav* og *Luft*. En Ammestuefabel, der berettes af den yngre Edda, om dette Skibs Beskaffenhed, er kun mærkelig ved at erfare, hvor ældgammel den deri ommeldte Overtro (om Næglenes Afskjærelelse) er, da de gamle Perser og Skandinavier have havt den tilfælles. Loke er her *Ilden*, han er Broder til *Byleist* (den skadelige *Storm*)

og *Helblinde (Dödblænderen* eller *Havet). (Ild, Luft* og *Vand* ere de tre brodeilige Elementer, som ödelægge og frembringe Jorden vexelviis).

46. *Aser* ere de höje Himmelguder, *Alfer* de mindre underordnede Naturaander. Ogsaa de i Bjergenes inderste Klippehuler boende Dværge, mærke nu at de ville styrte sammen, tro sig ikke sikkre der, og styrte stönnende ud af Dörrene.

47. *Surtur* er egentlig hele Universets överste Gud, omgivet af Lys og Flamme, boende i den höjeste empyræiske Himmel. Ved ham er vor Verden frembragt, ved ham skal den forgaae og fornyes. Alt dette stemmer nöje overeens med samtlige de ældste Asiatiske Folks Troes-Systemer.

48. *Hlyn (Lyna)* omtales ellers i den yngre Edda som en underordnet Gudinde, men her anvendes vel hendes Navn paa *Frigga* selv (Jordens Gudinde, *Odins* eller *Himmelgudens* Hustrue). Her siger Digteren at han eller Himlen opsluges af *Fenris Ulven* eller *Afgrundens Lue* og *det underste Mörke*, hvorimod *Bele's* (Vinterens) Drabsmand, nemlig *Freyr* eller Solen tilintetgjöres af den endnu lysere og hedere *Surtur*, af hvis Flammeverden den oprindelig kun var en Gnist eller Funke.

49. *Vidar* er det Meteor som de gamle AEgypter, Græker og Romere kaldte *Typhon*, vi derimod *et Skybrud* eller *Skypumpe* o. s. v. Ved dets vidunderlige Kraft dæmpes Fenris Ulvens eller Verdensbrandens Raserie, hvorimod:

50. Tordenguden *Thor*, Jordens Sön, dog endnu har en haard Kamp mod Verdensflangen (Midgaardsormen) eller Oceanet. Ved sin sidste Kraftanstrængelse dæmper han vel Havets uhyre Rasen, men dets for ham giftige Dunster og overskyllende Vover, med-

tage ham saaledes, at han selv falder udmattet ned og finder sin Död.

51. *Aldurnári* af *næra* (ligesom vel og den rigtige *Nari*); ogsaa *hæra* af *hár*, *bára* af *bæra*, *særi* af *sór* o. s. v., eller: *det altnærende Træe* er Verdenstræet Yggdrasill. Dets Stamme afbrænder ikke gandske, som vi strax see ganske tydelig i det Fölgende.

52. Digteren vil altsaa, i Overeensftemmelse med alle Folks ældste Sagn og tillige med de nyeste Naturforskeres Paastand, at Jorden er opkommet af Havet, eller bleven til af en uhyre Vandsamling. En saadan Revolution undergaaer den nu paa ny. Udtrykket *idiu-græn* er vel her egentlig *Sö-grön*, da den af Dybet opkommende Jord, er, ligesom Havets Bund, overgroet med mörkegrönt Sögræs. Havet overskyller da tildeels selv de höje Bjerge, og nedstyrter derpaa i Fosfe, hvorover Fjeldörnen svæver, da den nu maae nære sig af Fisk.

53. Asa-Guderne oplives nu igjen paa Idasletten (den fornyede Himmel). Den för vældige Jordomgiver er den nu fældede Verdensflange, Oceanets Hersker. — De overtage paa ny Verdens Regjering efter de gamle Exempler og Regler, som de gjenkalde i Hukommelsen.

54. De gyldne Tavler eller Tavl Brikker ere her igjen Stjernerne eller de skinnende Himmelkloder. Billedet er fuldkommen saa naturligt som Sphærernes himmelske Musiciren hos Grækerne. De to sidste Linier findes indskudte i Papirs-Haandskrifterne, og synes i al Fald overflödige. At *Himlen*, Gudernes Land, forestilles her og paa flere Steder *grön* eller *græsbegroet*, er ikke saa unaturligt efter de Gamles Forestillinger. Det er os nemlig bekjendt at Bjerge,

Skove, Kyster, seete langt fra, forekomme os blaa, omtrent som Luften eller Himmelen, endskjöndt de virkeligen ere grönne, o. s. v.

55. *Sommer* og *Vinter* eller *Lys* og *Mörke*, skulle igjen forenes paa en behagelig Maade i Odins nye Rige, da *Balder* og *Höder* skulde boe der tilsammen i al Eenighed.

56. *Hœner (Hœdner* ell. *Heidner)*, Gud for det himmelske Lys. — Ellers vel den samme som *Vile*, hvis övrige tvende Brödre vare *Odin* og *Ve* (Luft og Ild). Det er da maaskee deres Afkom eller dem selv, fornyede og gjenfödte (efter Sjælevandringens Lære), som omtales her.

57. *Gimle*, de saliges herlige Slot staaer i det höjeste Lys (eller Himmel), under *Surturs* Overherredömme. Hverken det eller *Niflheim* og *Nastrond* er underkastet nogen Forstyrrelse eller Hovedforandring.

58. Denne Strophe findes kun i Papirs-Haandskrifter, samt fordömmes derfor af nogle som uægte, og foranlediget af kristelige Ideer. Jeg er af en modsat Mening, da det vel er upaatvivleligt at alle de mange forskjellige Haandskrifter af Digtet ikke have oprindeligen fulgt en eneste Codex paa en udelukkende Maade. I Hyndlas Sang forekommer desuden et meget lignende Sted, og det her omhandlede synes at staae i en meget naturlig Forbindelse med den næstfölgende og sidste Strophe.

Enten Talen er her om den gjenoplivede *Odin* eller om *Surtur* (der, hver paa sin Viis kunde kaldes *Alfader*), kan jeg ikke sige for vist.

59. Efter manges Mening synes Spaaqvinden, naar *han* læses isteden for *hun*, at forkynde endeligen Helvedesslangen *Nidhugs* Undergang eller Fordrivelse af Verden, hvilken han her gjör et forgjæves Forsög

paa at bemægtige sig. Skal man fölge den sædvanlige Læsemaade kan man ej andet end tænke paa den Valas Gjenfærd som i Vegtamsqvida spaae for Odin om Gudernes og Verdens Skjæbne, især naar man lægger Mærke til, hvad der er anfört i det foregaaende, at alle vor Valas egentlige Spaadomme fremföres efter den samme Guds Opfordring (see Str. 28).

Dog er det vel tænkeligt at den *Vala*, som forfattede eller siden reciterte Sangen, mener blot ved de sidste Ord *"Nu vil hun synke"* hvori hun, som oftere, taler om sig selv i 3die Person, sin egen Nedfart fra den Forhöjning hvorpaa slige Personer plejede at sidde medens de hellige Sange bleve afsjungne o. s. v. — Kan vel være at de höje Steenaltere, i vore nu saa længe forladte og vanhelligede Offerdysfere, hvis Overliggere ofte synes at være indrettede til etslags Sæder, undertiden tjente Talere, Præster eller Spaaqvinder til Kathedre. At stige pludselig ned fra en saadan Forhöjning, og ligesom forsvinde ind i det nedenunder værende Klippekammer, kunde vel kaldes *at synke*, i Digter-Sproget.

I övrigt troer jeg, efter hvad jeg har anfört i Indledningen, at den begeistrede Digterinde mener selve *Mörket* ved den *skumle Drage som kommer tilflyvende fra Mörkets Fjelde eller Hule*; og synker, eller nedsænker sig over Jorden. Dets förste Nærmelse til Jorden skete og virkelig ved Solens Vendepunkt i Sommersolhverv, netop da Vala, efter min Gisning, ender sin festlige prophetiske Sang. Dertil henviser jeg og angaaende dæmoniske Dragers Omflagren ved Sommersolhverv, efter Sydboernes Overtroe. De forskjellige Forklaringer beroe saaledes paa en af tvende Læsemaader, *han* (Dragen) eller *hun* (Spaaqvinden).

VAFTHRUDNERSMAAL.

Indledning.

Vafthrudnermaal, egentlig i Originalen *Vafþrúdnismál*, er det förste Digt i den Arnæmagnæanske Kommisſions Udgave af den ældre Edda, og tillige det eneste, som forhen var bleven udgivet paa en værdig Maade. *Vafþrúdnismál* vil sige saameget som *Vafthrudners* Tale eller Sang. Egennavnet, der ikke findes forklaret i Glosſariet, maae deriveres af det gamle, men endnu i Islandsk brugelige Ord *Vaf* ɔ: Vævning, Islæt, Indvikling eller Svöb, og det obsolete *þrúdr*, stærk, kraftfuld, maaskee og som Substantiv — Styrke. — Det betyder altsaa en stærk eller kunstig Væver eller Indvikler, og er uden Tvivl et allagorisk Navn, tillagt denne Jætte, som i Digtets förste Afdelinger fremsætter adskillige indviklede Spörgsmaal eller Gaader. Det tilföjede ældgamle Ord *Mál* betyder her egentlig Tale, Sprog eller Sang, og er beslægtet samt for det meste eenstydende med det

danske *Maal, Mæle*, AS. *Mal, Mæl*, Al. *Muhal*, MG. *Mathlei, Mel*, Gr. *μελος*, maaskee og det hebraiske *Mullah* o. s. v.

Digtets Indhold er fölgende: (I. 1-4) *Odin* giver sin Hustru *Frigg* (eller *Frigga*) tilkjende at han betages af en heftig Attraae til at besöge den alvise Jætte *Vafthrudner*, og af Lyst til at lære Oldtidens Sagn eller Viisdom af ham (eller og til at pröve Styrke med ham i den Post). *Frigga* raader ham fra denne Rejse, da hun ikke troer, at nogen Jætte er saa stærk som Vafthrudner. Odin beraaber sig paa sine mange farlige Eventyr og Erfaringer, der give ham Mod til at svale sin Nysgjerrighed ved at besee Vafthrudners Boliger. *Frigga* önsker ham en lykkelig Rejse og Tilbagekomst, samt fornöden Aandsnærværelse ved hans Möde med Jætten. (II. 5-10) Odin rejser da, og ankommer til Vafthrudners Hall under en menneskelig Vandrers Skikkelse og Navn — hilser Husets Herre, og siger sig være kommen for at erfare, om han var en kundskabsrig eller alvidende Jætte. Vafthrudner fortörnes, ved en slig Tiltale, af en fremmed Mand, og giver ham strax tilkjende: at hvis han ej er visere end Husbonden, kommer han ikke ud af Hallen, eller slipper levende derfra. Efter at de have vexlet flere Ord, fremsætter Jætten (III. 11-19) nogle Spörgsmaal til Odin, der giver sig Navnet

Gagnraad eller *Gangraad*, og da han finder, at de besvares vel, indbyder han Gjæsten til Sæde hos sig, men udfordrer ham tillige til en Kamp i Aandsſtyrke, paa de Vilkaar, at den som blev overvunden, eller ikke kunde besvare et fremsat Spörgsmaal rigtig, skulde miste sit Hoved. Dette farlige Væddemaal indgaaer Odin. Han fremsætter dernæst (IV. 20-55) mangfoldige Spörgsmaal for Jætten, som besvarer dem alle rigtig, undtagen det allersidste, der angaaer de Ord som Odin hviskede sin Sön *Baldur* i Öret, förend denne blev lagt paa Liigbaalet. Da ingen kunde fremsige dem, uden Odin selv, mærker Jætten med Forskrækkelse, at han havde trættet med Guden, hvem ingen overgaaer i Viisdom, er overvunden af ham, og kan ikke undgaae den Död, som hans grusomme Overmod vilde tilföje den uskyldige Vandringsmand.

De saaledes vexelviis fremsatte Spörgsmaal eller Gaader angaae alle Verdens Tilblivelse og elementare Indretning, dens förste og sidste Begivenheder, samt endelige Fornyelse — alt under mythisk-allegoriske Billeder, hvis Betydning jeg i Anmærkningerne vil söge at forklare. Forelöbig maae jeg gjöre Læserne opmærksomme paa de ellers af mig paa flere Steder udviklede Sætninger: at vor Mythologie, ligesaavel som Grækers, Persers og Inders, forstaaer

ved Jætter, sorte Alfer og Dværge — Afgrundens, Mörkets og skadelig Kuldes Naturguddomme eller Elementaraander, hvorimod alle hine Systemer regne Himmelens, Solens og Lysets ætheriske Aander eller Væsener, til de höjere og bedre Guder, — og at Odin naturligviis, efter Asatroen, maatte höre til de sidstnævnte, som Himmelens, Luftens, samt undertiden Solens Guddom; — At Odin eller *Himmelen*, var efter Edda, ligesaavel som efter de nævnte store Nationers Begreber, *Jordens AEgtemand* — da man antog, at Luften, Solen, og tildeels andre Himmellegemer udgjöde en befrugtende Kraft over Jorden, hvorved Vexterne, samt i Begyndelsen ogsaa Dyr og Mennesker, fremavledes, og at de asiske Nordboer, eller deres asiatiske Fædre, kom saaledes til at ansee Odin, Jordens AEgtemand, for Alfader, alle Tings Frembringer, og dyrkede under hans Navn Himmelen selv som höjeste Gud; ligesom Skyther, Perser, Græker, Romere, Germaner m. fl. gjorde för, Chineserne endnu. Det er ikke usædvanligt blandt os Kristne, at höre Gud betegnes ved Navnet Himmel. Endvidere maa vi lægge Mærke til: at de Gamle tillagde enhver Elementarguddom en Aand, der ikke maae forvexles med Materiens, og som undertiden kunde færdes og virke uden for sit egentlige Element; dette troede man endog, ligesom

flere Folkeslag troe det endnu, om den menneskelige Sjæl. — Det er da *Odin*, Himlens Gud, som i Digtets Hovedmythe raadförer sig med sin Hustrue *Frigga*, Jordens Gudinde, om han skal vove en Rejse til Afgrunden for at udforske Dybets Huler, eller og de vilde sneedække Fjelde, der ligeledes i den gamle nordiske Poesie, kaldes Jætternes Boliger, Huse, Sale o. s. v. — hvilke hun, for Naboskabets Skyld maatte kjende bedre end han — og tillige enten for at lære Viisdom af den overhaandskloge Jætte *Vafthrudner* (ligesom han ellers lærte den af Hav-Jætten *Mimer*), eller for at overvinde ved List en af sine frygteligste Modstandere, da Jætterne vare i en bestandig Kamp med Guderne, ligesom Mörket med Lyset. Afgrunden og det underste Mörke skjule mange Ting der ere, og maaskee bestandig ville være Hemmeligheder for Mennesket; disse synes neppe at kunne afslöres ved Himmelens Klarhed, da dens Straaler sjelden eller aldrig magte at trænge ind i Jordens Inderste. Vore Forfædre troede derfor at Jætter og Dværge vidste noget, som de fleste Guder ikke vidste, og derfor ophöjes tit deres Viisdom meget i de gamle Digtninger. Ikke desmindre blive de stedse, saalænge Verden staaer, overvundne af Guderne, saasnart det kommer til en haandgribelig Kamp mellem dem. Ligesom Mörket for-

svinder ved Lysets umiddelbare for os ubegribelige Berörelse, saa blive ogsaa Jætter og Dværge, blot ved at skimte Dagens eller Solens Lys, forvandlede til Steen, det er at sige: Mörkets onde Aander, som spöge om Natten og ængste Vandringsmanden paa Fjeldet eller Marken, flye og forsvinde ved Morgenens Komme; gjennem Fjeldet eller Jorden tye de til sit oprindelige Hjem, Afgrunden, og forvandles saaledes, ved en digterisk Indbildningskraft, til de mörke Klipper, der fremstille sig for Vandrerens befriede Syn. Enhver veed at den skumle Taage tit frembringer gigantiske Skikkelser, som forsvinde for Lysets Virkninger, saa at Trolden, der skræmmede den overtroiske Vandrer, da forvandles til en spids Klippe eller en slig fuldkommen naturlig Gjenstand. I Norge og Island veed Almuen nok at fortælle om saadanne Klipper, der engang have været Jætter og Trolde, men istedetfor at *Thor, Odin* eller andre Guder gjerne tilskreves AEren for slige velgjörende Forvandlinger, til Menneskenes Befrielse, i de hedenske Tider, tillægges den nu af de norske Bönder *St. Oluf*, hvorfor han uden Tvivl har de katholske Tiders Mellemkomst at takke.

En aandelig Kamp mellem Guder og Jætter, mellem Lys og Mörke, mellem ædel Videlyst og fiendsk Obscurantisme, fremstilles her i

gjensidige Opgaver, der alle ere af kosmogonisk og kosmologisk Indhold; de pasſe fölgelig meget vel til det Synspunkt hvorfra jeg har betragtet nærværende Digterværks Indklædning.

At dette Digt maae være meget gammelt kan man slutte, deels af adskillige deri forekommende dunkle og forældede Ord, og deels især deraf, at det paaberaabes hyppig i den yngre Edda, som en af de Skjaldesange der indeholde den hedenske Oldtids mærkværdigste Lærebegreber: ogsaa findes det i vor saakaldte Codex regius.

Det er först udgivet her i Staden 1779 af *Thorkelin*, med latinsk Oversættelse, Anmærkninger og forklarende Ordregister i 4to. Denne Bearbejdelse er lagt til Grund i den Kjöbenhavnske Udgave af de mythologiske Sange, saaledes at enkelte Forandringer ere gjorte i Oversættelse og Anmærkninger, samt nogle afvigende Læsemaader tilföjede, hvorimod Ordregisteret er udeladt, endskjönt det tildeels er afbenyttet i Værkets 1ste Deel. — Af Oversættelser have vi, foruden *Sandvigs*, ogsaa en frie, men ret smuk, af *Baggesen*, i hans *nye blandede Digte Kbhavn* 1807. Paa Tydsk er Digtet oversat af *Gräter*. Om denne Oversættelse siger *Wagner*:*) "Jeg erindrer at have læst i

*) *Ideen zur allgemein. Mythologie* S. 486.

"*Nordische Blumen* et Digt, hvori en af Aser-"ne, der troer sig stor i Viisdom, drager hen "til Jætternes Land, og udfordrer en af dem "til Oplösning af kosmogoniske Gaader. I "disſe Gaader finder man en höj Verdensbe-"tragtning, hvori Fremstillingen har fuldkom-"men frit Spil; — Vore Gaader opholde sig "derimod paa Definitionens AEvremarke, men "i Ideernes Blomsterhaver komme de ikke." En senere tydsk Oversættelse udkom af *Majer* 1818, og en skjön svensk af *Tegnér* (i lignende Maneer som Baggesens danske) findes i den Stockholmske *Idunna* (7de Hefte) 1817. I *Cottle's Edda* (*Dublin* 1797) have vi og en engelsk Oversættelse af *Vafþrúdnismál*.

Udsigt over Indholdet af Vafthrudnersmaal.

I. *Odins* og *Friggas* Samtale, angaaende hans forehavende Reise (1-3). Hendes Afskedsönsker (4).

II. *Odins* Reise og Ankomst til Vafthrudners Hall (5). Jættens og *Gangraads* forelöbige Samtale (6-10).

III. *Vafthrudner* fremsætter Gaader for *Odin* under Navn af *Gangraad*, og denne besvarer dem. De handle om: Dagens Hest (11-12); Nattens Hest (13-14); Luft-Elven *Jving*, Grændseskjel mellem Guderne paa den ene, Jætter og Mennesker paa den anden Side (15-16); Valpladsen for *Surturs* og Asa-Gudernes Kamp (17-18); Væddemaal om Liv mod Liv mellem Jætten og Vandreren (19).

IV. *Gangraad* fremsætter Gaader for *Vafthrudner*, og denne besvarer dem. De handle om: Verdens Skabelse af Urjættens *Ymers* Krop (20-21); Solens og Maanens Herkomst (22-23); Nattens og og Dagens Oprindelse (24-25); Vinterens og Sommerens Herkomst (26-27); de ældste chaotiske Jætter eller cosmogoniske Ur-kræfter (28-29); Örgelmers (den Urgamles) eller *Ymers* Oprindelse (30-31); Jætteslægtens Forplantelse (32-33); *Bergelmers* (den gamle Bjergbeboers) Redning fra den store Flod (34-35); Vindens Oprindelse (36-37); *Niörds* Herkomst fra *Vanaheim* (38-39); Einhe-

riernes Forlystelser (40-41); om Guders og Jætters Runer — her maaskee Mysteriers hemmelig Lære, den fölgende nemlig, som handler om den Guderne, Menneskene og Verden forestaaende Skjæbne. — Her nævnes de ni Verdener, og de Afdödes Opholdsteder i Under-Verdenen (42-43); De förste Mennesker i den nye Verden, *Liv* og *Livthraser* (44-45); den nye Verdens Sol (46-47); De tre store Norner (48-49); de Guder som overleve Verdensbranden (50 51); *Odins* Fald og *Vidars* Hævn (52-53). Den störste Hemmelighed aabenbaret den döende *Baldur* af hans Fader *Odin*. Da *Vafthrudner* spörges derom, og kan ikke besvare Spörgsmaalet, erkjender han *Odins* Nærværelse og Overmagt i Visdom, og antyder sin forestaaende Död, som en Fölge af den forvovne Ordstrid.

VAFTHRUDNERSMAAL.

I.

ODIN.

1. Raad du mig nu Frigga!
Da jeg længes at reise
Og *Vafthrudner* besöge;
Stor, siger jeg, er min Lyst
Til Kamp i Oldtids Lærdom,
Med den alvidende Jætte.

FRIGGA.

2. Hærfader vilde jeg raade
Hjemme at blive
I Guders Gaarde, [1])
Thi ingen Jætte
Troer jeg lige stærk
Med *Vafthrudner* være.

[1]) o: Boliger.

(6*)

ODIN.

3. Vide jeg vandred,
Meget har jeg prövet,
Mange Kræfter forsögt;
Hiint [2]) vil ieg vide,
Hvorledes *Vafthrudners*
Boliger ere.

FRIGGA.

4. Reis med Held,
Kom med Held tilbage,
Vær da Gudinderne [3]) velkommen!
Dig styrke din Klygt
Naar du skal, o Tidernes Fader!
Ord med Jætten skifte.

II.

5. Odin da foer
Den kloge Jættes
vise Taler at pröve.
Han kom til Hallen
Som *Yms* Fader ejed,
Strax gik *Ygg* derind.

ODIN.

6. Hild være dig *Vafthrudner!*
Nu er jeg i Hallen kommen

2) o: Endnu eet.
3) *Imidlertid*, eller: *paa Rejsen*.

For dig selv at see.
Det vil jeg först vide
Om du er en klog
Eller alvidende Jætte.

VAFTHRUDNER.

7. Hvo er vel den Mand
Der i min Sal
Taler mig til?
Ikke du kommer
Ud af vore Haller,
Hvis du ej den visere er.

ODIN.

8. *Gangraad* jeg heder,
Af Gang er jeg kommen
Törstig til dit Huus;
Længe har jeg faret
Trængende til Indbydelse,
Og din Modtagelse Jætte!

VAFTHRUDNER.

9. Hvi staaer du da *Gangraad*!
Paa Gulvet og taler,
Gaae til Sæde i Salen;
Da skal det pröves
Hvem der mere veed
Gjæsten eller den gamle Taler.

GANGRAAD.

10. Fattig Mand
Som til rig Mand kommer
Tale vel[4]) eller tie!
For megen Snak
Troer jeg slet bekommer
Hvem som har med en vranten[5]) at gjöre.

III.

VAFTHRUDNER.

11. Siig du mig *Gangraad!*
Da du paa Gulvet vil
Friste din Lykke —
Hvad den Hest heder
Som hver en Dag
Over Folk fremdrager?

GANGRAAD.

12. *Skinfaxe* heder den
Som fremdrager den klare
Dag over Folk;
For den bedste Hest
Holdes den blandt Ryttere,[6])
Evig lyser Gangerens Manke.

---

4) egentlig: nyttigt, gavnligt, nödvendigt.

5) efter Ordet; *koldribbet*, d. e. *koldbrystet*, haardhjertet, ildesindet.

6) egentlig: *Reid-Gother*; de paa Fastlandet boende Gother.

VAFTHRUDNER.

13. Siig du det *Gangraad!*
Da du paa Gulvet vil
Friste din Lykke,
Hvad den Hest heder
Der fra Örken fremdrager
Nat og velgjörende Væde. [7])

GANGRAAD.

14. *Rimfaxe* heder den (Hest)
Der fremdrager hver Nat
Og velgjörende Væde;
Fra Bidslet den lader
Hver Morgen Draaber falde,
Deden kommer Dug i Dale.

VAFTHRUDNER.

15. Siig du det *Gangraad!*
Da du paa Gulvet vil
Friste din Lykke,
Hvad den Flod heder
Som Grunden deler
Mellem Guder og Jætters Sönner?

GANGRAAD.

16. *Iving* heder den Flod,
Der mellem Födtes [8]) Sönner
Og Guder Grunden deler;

---

7) Andre oversætte: Magters Guder.

8) eller: Menneskers, Tiders.

Aaben skal den rinde
Alle Tider,
Iis bli'r ej paa den Aa.

VAFTHRUDNER.

17. Siig du det *Gangraad!*
Hvis du paa Gulvet vil
Friste din Lykke —
Hvad den Mark heder,
Hvor til Kampen mödes,
Surtur og de milde Guder.

GANGRAAD.

18. *Vigrid* heder den Mark
Hvor til Kampen mödes
Surtur og de milde Guder;
Hundrede Raster
Er den paa hver en Kant;
Den Valplads er dem bestemt.

VAFTHRUDNER.

19. Gjest! du tykkes mig viis,
Sæt dig paa Jættens Bænk,
Lad os tale siddende sammen;
Hoved mod Hoved,
Saa vi i Hallen vedde,
Gjæst! om vor Viisdom. [9])

---

9) Andre (*godspeki* for *gúdspeki*) Gudelære (vor Kundskab om Gudelæren).

IV.

GANGRAAD.

20. Siig mig det eene
Hvis du har god Forstand,
Og du *Vafthrudner!* veed det;
Hvorfra Jorden vel kom
Og den höje Himmel
Först, du vise Jætte!

VAFTHRUDNER.

21. Af *Ymers* Kjöd
Blev Jorden skabt,
Bjerge af hans Been;
Himlen af iiskolde
Jættes Hoved,
Havet af hans Blod.

GANGRAAD.

22. Siig da for det andet,
Hvis du har god Forstand
Og du veed det *Vafthrudner!*
Hvorfra *Maanen* vel kom
Saa over Folk han farer,
Og *Solen* ligerviis?

VAFTHRUDNER.

23. *Mundilfare* heder
Maanens Fader,
Og Solens ligerviis;

Hver Dag de skulle
Om Himlen vandre,
Og Aarets Tider [10]) betegne.

GANGRAAD.

24. Siig du for det tredie,
Da man siger du er viis,
Og hvis du veed det *Vafthrudner!*
Hvorfra *Dagen* vel kom
Som over Folk vandrer,
Og Natten med Næ?

VAFTHRUDNER.

25. *Delling* heder
Dagens Fader,
Nat er af *Nörve* avlet;
Ny og Næ
Skabte velgjörende Guder
Folk til Aars Udregning.

GANGRAAD.

26. Siig du for det fjerde,
Da man siger du er viis,
Og hvis du veed det *Vafthrudner!*
Hvorfra *Vinter* kom
Og varme *Sommer*
Först blandt vise Guder?

---

10) Andre: Seklers Tal.

VAFTHRUDNER.

27. *Vindsval* heder
Vintrens Fader,
Men Sommerens *Svasud;*
Alle Aar de skulle
Sammen vandre
Til Kræfterne adsplittes. [11])

GANGRAAD.

28. Siig du for det femte,
Da man siger du er viis,
Og hvis du veed det *Vafthrudner!*
Hvem der först af Aser
Eller *Ymers* Slægt
Blev til i Tidens Ophav?

VAFTHRUDNER.

29. Utallige Aar [12])
För Jorden var dannet,
Da blev *Bergelmer* frembragt, [13])
Thrudgemler var hans Fader,
Men *Örgemler* hans Bestefader.

GANGRAAD.

30. Siig du for det sjette,
Da man siger du er viis,
Og hvis du veed det, *Vafthrudner!*

11) eller: Til Guderne forgaae.
12) egentlig: Vintre.
13) egentlig: baaren, födt.

Hvorfra *Örgemler* kom
Blandt Jætters Sönner
Först, du kloge Jætte.[14])

VAFTHRUDNER.

31. Fra *Elivaga*
Sprutted Edderdraaber,
De voxte til der blev en Jætte;
Men Funker gnistred
Fra Syd-Verden,[15])
Ild gav Isen Liv.

GANGRAAD.

32. Siig du for det syvende,
Da man siger du er viis,
Og hvis du veed det, *Vafthrudner!*
Hvordan den gamle Jætte
Avlede Börn,
Da ingen Jættinde ham mored.

VAFTHRUDNER.

33. Under Riim-thursens Arm
Voxte, har man sagt,
Dreng og Pige sammen;
Den kloge Jættes Fod
Avled med den anden Fod
En Sön, som havde Hoved.[16])

---

14) eller: den frugtbare Jætte.
15) el. den sydende (Ildhede) Verden.
16) een Afskrift: sex Hoveder.

GANGRAAD.

34\. Siig du for det ottende,
da man siger du er viis,
Og hvis du veed det, *Vafthrudner!*
Hvad du mindes först.
Hvad du veedst som det ældste,
Du er alvidende Jætte!

VAFTHRUDNER.

35\. Utallige Vintre
För Jorden var dannet,
Da blev *Bergelmer* födt;
Det jeg först mindes,
At den kloge Jætte
Lagdes paa Mölle-sækken [17]).

GANGRAAD.

36\. Siig du for det niende,
Da man siger du er viis,
Og hvis du veed det, *Vafthrudner!*
Hvorfra *Vinden* kommer
At den over Vandet [18]) farer,
Men selv ej sees af Folk.

VAFTHRUDNER.

37\. *Hræsvelg* heder Jætten
Der ved Himlens Ende

---

17) d. e. Qværnen, eller og: Luren, Basunen.
18) Andre: Mennesker.

Sidder i Örneham;
Af hans Vinger man siger
At Vinden kommer
Over alle Folk.

GANGRAAD.

38. Siig du for det tiende,
Hvis alle Guders Ophav
Du veed *Vafthrudner!*
Hvorfra *Niord* vel kom
Blandt Asers Sönner.
For Templer og Altre [19])
I Hundredtal han raader,
Og födtes dog ej af Aser?

VAFTHRUDNER.

39. I *Vaners* Verden
Ham vise Magter skabte,
Og sendte, som Gidsel, til Guder;
Naar Verden oplöses [20])
Han igjen skal komme
Hjem til vise *Vaner.*

GANGRAAD.

40. Siig du for det ellevte,
Hvis Guders hele Væsen
Du kjender, *Vafthrudner!*

---

19) el. Offersteder, Idoler.
20) el. naar Tiden forgaaer.

Hvad Heltene sysle
I Hærfaders Hjem
Til Kræfterne forgaae.

VAFTHRUDNER.

41. Alle *Einherier* [21])
I Odins Vange
Hugges hver en Dag,
Faldende [22]) de kaare,
Ride fra Kampen hjem,
Öl med Aser drikke
Og mættes af *Sörimner,*
Sidde siden enige sammen.

GANGRAAD.

42. Siig du for det tolvte,
Hvorved du kjender, *Vafthrudner!*
Guders hele Væsen;
Om Jætters og alle
Guders Runer [23])
Siig du det sandeste,
Du alvidende Jætte!

VAFTHRUDNER.

43. Om Jætters og alle
Guders Runer [24])
Kan jeg sige sandt;

---

21) Heroer, Helte.

22) o: Faldne; egentlig *Val,* hvoraf: *Valplads* o. s. v.

23) 24) Lærdom, Videnskaber.

Thi hver en Verden
Har jeg omfaret,
Til ni Verdener jeg kom
Til Skyggedöden hist nede —
Did vandre de Döde fra *Hel.*

GANGRAAD.

44. Vide jeg foer,
Meget jeg forsögte,
Mange Kræfter jeg pröved;
Hvilke Mennesker leve
Naar den berömte, store
Vinter er forbi?

VAFTHRUDNER.

45. *Liv* og *Livthraser*,
Men de dölges skulle
I Kredsjættens Skov,
Morgendug
De til Mad sig have,
Af dem skulle Folk avles.

GANGRAAD.

46. Vide jeg vandred,
Meget jeg fristed,
Mange Kræfter jeg pröved,
Hvorfra kommer *Sol*
Paa den klare [25]) Himmel
Naar *Fenrer* har denne fortæret.

---

25) el. milde, svale.

VAFTHRUDNER.

47. En Datter föder
Alfers Bestraalerinde [26])
För *Fenrer* hende fortærer,
Den Mö skal færdes [27])
Naar Guderne döe
Paa sin Moders Bane.

GANGRAAD.

48. Vide jeg vandred,
Meget jeg fristed,
Mange Kræfter jeg pröved —
Hvilke ere de Möer
Som over Havet svæve; [28])
Meget-vidende fare?

VAFTHRUDNER.

49. Trende Möer
Nedlade sig over
Folkenes Boliger;
De ene Skjæbnen beskjære,
Dem som i Verden ere,
Dog de blandt Jætter födes. [29])

---

26) el. guddommelig Sol.

27) Svæve, kjöre eller ride.

28) el. svæve over Folkenes Mængde.

29) el. opfödes.

GANGRAAD.

50. Vide jeg vandred,
Meget jeg fristed,
Mange Kræfter jeg pröved —
Hvilke Aser raade
For Guders Ejendomme
Naar *Surturs* Brand er slukt?[30])

VAFTHRUDNER.

51. *Vidar* og *Vale* bygge
Guders hellige Steder
Naar *Surturs* Brand er slukt.[31])
Mode og *Magne*
Skulle *Mjölner* have
Og Striden drabelig ende.

GANGRAAD.

52. Vide jeg vandred,
Meget jeg fristed,
Mange Kræfter jeg pröved —
Hvad gjör Ende
Paa *Odins* Liv,
Naar Guderne falde?

VAFTHRUDNER.

53. Ulv skal sluge
Tiders Fader,

---

30) 31) el. udslukkes.

Det skal *Vidar* hævne;
Det glubske Gab
Skal han klöve,
Ved Uhyrets Drab.

ODIN.

54. Vide jeg vandred,
Meget jeg fristed,
Mange Kræfter jeg pröved —
Hvad sagde *Odin*
Selv sin Sön i Öre
För han lagdes paa Baal?

VAFTHRUDNER.

55. Ingen det veed
Hvad du i Tidens Ophav [32])
Sagde din Sön i Öre;
Med Döden paa Læber
Jeg tolked Oldtids Klygt
Og Gudernes Skjæbne —
Med *Odin* har jeg kjæmpet
Ved kloge Taler —
Evig er du visest af alle!

32) cl. Begyndelse; i gamle Dage.

Str. 1. Digtet begynder med en Samtale — her dets förste Afdeling — mellem *Odin*, Himlens Gud, og hans Hustrue *Frigg* eller *Frigga* Jordens (især den frugtbare Jords) og den jordiske Atmosphæres Gudinde.

2. Odin kaldes *Hærfader*, Hærenes Fader, dels som Gud for de *himmelske Hære*, dels ogsaa som *Krigens Gud*, fordi Hærene færdes og alle Feldtslag holdes i fri Luft, eller, som nogle udtrykke sig, *under aaben Himmel*. *Himlens Aand* var der især nærværende og modtog de faldne Krigeres Sjæle. Derfor siger Tacitus og om Germanerne: *Deum adesse bellantibus credunt* ɔ: De troe at Gud er tilstede hos de Stridende.

3. *Regin* er et af de i vor Edda hyppigst forekommende dunkle Ord. Efter Etymet betyder det de mægtige, stærke, Herrerne — ogsaa Kræfterne, Magterne (δυνάμεις, potestates). Det er uden Tvivl beslægtet med det Angelsaxiske *Regin*, *Reginu*, guddommelig, ypperst; *Regin*, *Regn*, Styrer, Herre, Fyrste; det gamle preussiske *Reikis* o. s. v. hvortil kunne lægges de latinske *Rex*, *Regina*, med de talrige nærmest beslægtede og derfra nedstammende Ord, som *regnum*, *regimen*, *rego* o. s. v. Paa andre Steder (f. Ex. Str. 13-14) synes *Regin* at være det samme som *Regn* (Regn) tydsk *Regen* o. s. v. eller og Fleertallet af dette Ord, hvorved man mærke, at derunder maa forstaaes alleslags Dunster eller Vand-Atomer, hvoraf Taageverdenen *Niflheim* först opstod, og som indeholdt Stoffet til alle Elementerne og de dem bestyrende Aander eller Guddomme. Her, i Valas Spaadom (hvor det er oversat: *Guder*) synes det vistnok at betyde Naturens Urkræfter, de dem bestyrende mægtige Aander

eller Elementar-Guder. See den latinske Oversætte: 41de Anm. S. 24, samt Værkets Glosſarium.

4. Ordret oversat vilde or *aldafadir* betyde: *vor Tidernes* eller *Seklernes Fader;* en Benævnelse, der pasſer ret vel til Himlen; ogsaa: *Menneskenes* eller de *Födtes Fader*, der muelig vil sige saa meget som hele Skabningens Frembringer, da Odin var den ypperste af *Börs* trende Sönner, der gave Verden dens nærværende Form.

5. *Ym, Im (Imur* eller *Ymer)* betyder her enten et Egennavn for Vafthrudners, os ellers ubekjendte Sön, eller, og sandsynligere, en bekjendt almindelig Benævnelse for Jætter, hvoraf *Imd*, en Jættinde, kan være Fæmininet. Disſe ældgamle Ord ere mueligen beslægtede med de chinesiske Philosophers *Yn*, der betyder alt det ufuldkomne i Naturen, som Chaos, Kulde, Natten o. s. v. hvoraf og hvorved vore Jætters Væsen især bestod og næries. Engang for alle kan det anmærkes: at ligesom de indiske Religioner formodentlig ere paa den ene Side beslægtede med de nordiske, ere de det og paa den anden Side med de chinesiske og mongolske. *Yggr* er et af Odins Tilnavne og betyder enten den *frygtelige* eller og den *pönsende, speidende, tænksomme.*

7. Jeg fölger Læsemaade *Gángrádr*, der vistnok vilde betegne *en Vandrer*, men *Gagnrádr* derimod *Modstander* eller og en *fiendsk* eller *nyttig Raadgiver.*

10. *Kaldrifiadr* — efter Ordet *koldribbet* eller *koldbrystet* — er en figurlig Talemaade, der enten betyder en som er koldsindig, eller endog fiendtligsindet mod Andre; — maaskee og, eftersom *G. Magnæus* vil, blot en vranten hypochondrisk Person. Meningen af Strophens sidste Hælvte synes altsaa at være:

At snakke for meget til Folk, som ikke ere vore Venner, er altid skadeligt.

12. Denne Hest beskrives saaledes i den yngre Edda: "Den Hest som *Dag* kjörer med, heder *Skin-*"*faxe*, og med sin Manke oplyser han baade Luften "og Jorden." Navnet betyder paa Dansk *Skinmanke*, *Lysmanke* — ligesom *Fax* endnu er Manke i Islandsk og i norske Provinzial-Dialekter. *Thorkelins* Anmærkning til dette Sted indeholder en interessant Sammenligning mellem den, og *Morgenstjernens*, *Phosphors* eller *Lucifers*, *hvide Hest*, efter græsk-romerske Digtninger, der undertiden kalde Stjernen selv *Manke (jubar)*. Jfr. Anm. 14. Ligeledes tillagde Grækerne *Morgenröden (Eos, Aurora)* stundum ogsaa *Hemera* eller *Dagen*, snart hvide, snart rosenröde Heste. Den prosaiske Eddas endnu uoversatte Deel, der indeholder de poetiske Benævnelser, tillægger Dagen tvende Heste, *Skinfaxe* og *Glad* (den glade eller skinnende). Af samme allegoriske Natur og Oprindelse ere Nordboers, Grækers, Romeres, Persers, Inders, Tibetaners o. fl. Fictioner om Solens Heste. Angaaende Originalens "*Reidgotar*" see den dertilhörende Variant-Bemærkning. Udtrykket peger hen til Digtningens Hidkomst fra Gothernes Fastland, og især deres ældste europæiske Sæder i det nuværende Lifland og Preussen, hvor Almuen endnu beskriver Gudernes Heste paa en lignende Maade. Jfr. nedenfor 14 og 25.

13. Her viger min Oversættelse betydelig fra de foregaaende, som sætte: *Nat over Guder.* Kunde man her læse *of* for *oc* vilde de have ret, men en saadan Konjektur forekommer mig alt for dristig, da den ikke har Medhold af en eneste Codex. Naar derimod *Regin* her, som paa flere Steder, betyder *Regn*, *Væde*, bliver Meningen fuldkommen tydelig efter min Fortolk-

ning, der især synes at passe meget got til Svarets senere Hælvte. Oversætter man *Regin* for *Guddomme, Guder*, og kunde man her tillægge Digteren sabæiske Anskuelser, maatte Maane og Stjerner menes derved.

14. Den yngre Edda fortæller: "Natten kjörer "foran Dagen med den Hest, som kaldes *Riimfaxe*, "og hver Morgen bedugger han Jorden med Skummen "af sin Bidsel." Denne Nattens Hest forklares meget sandsynlig af *Thorkelin* ved *Aftenstjernen*, Grækernes *Hesperos*, hvem de tillagde en *sort Hest*. Ligeledes gave de Natten tvende Heste, og det samme gjör den prosaiske Edda paa auförte Sted, hvor de kaldes *Hrimfaxi* (af *Hrim*, Riimfrost) og *Fiörsvartner* ɔ: *den vælige sorte* eller *Livets (Livslysenes) Fordunkler*. I övrigt ânmærker jeg (med *Gräter*) at da Bidslet i Isl. kaldes *Mélr* (i Dansk og Svensk *Mil, Miil*) have det danske Ord *Meeldug* og det tydske *Mehlthau* muelig (efter *Gräters* Gisning) sin Oprindelse fra denne Mythe. Jfr. 12 og 25.

16. Herved er at mærke: at den Kongelige Codex og de allerfleste övrige sætte *Alda-sonum* ɔ: de Födtes eller Menneskenes Sönner, istedenfor *Jötnasonum*, som kùn en eneste af de ved Udgaven benyttede har. Dette synes at give tilkjende, at hiin mythiske Flod adskiller baade *Jætternes* og *Menneskenes Boliger* fra *Gudernes* — og den kan dà ej betyde andet end det samme som *Midgaards Befæstning*, nemlig: *Luften*. Denne klare Flod fryser aldrig til. Navnet *Iving (Ífing)* synes at komme af verbum *ýfa, ífa* ɔ: sætte i Bevægelse, opirre o. s. v. — og ligeledes at passe meget vel til den underste Luft, der er saa ubestandig, samt sættes saa let og tit i en pludselig Bevægelse. De stockholmske Udgivere læse paa egen Haand *Ilfing* (ɔ: *Elbing*) den Elv hvis nordlige

Bred beboedes af Esther (eller Jætter), den sydlige af Gother (i Oldtiden: *Godþiód en forna*). *Schiönning* vil gjöre den til Elven *Uvim* eller *Ufa*. *Arne Magnusen* kom vist Texten nærmest ved at antage Ordet for allegorisk, og at betyde *Módgan* ɔ: Opirren; det samme har jeg, uden at kjende hans Bemærkning, antaget.

18. Denne Mark eller Slette, hvor den sidste Strid mellem Guderne og deres Fiender skal staae, kaldes ogsaa *Vigridr* (Slagets Ridebane, eller den svævende Valplads) i den yngre Edda, men derimod *Oscopnir* (den uskabte eller og den ufravigelige) i en af den ældre Eddas saakaldte historiske Sange, som handler om Dragen *Fafners* Död. *Ravst*, i Fleertallet *Rastir*, er et ældgammelt Navn paa etslags Mile, hvor store, kan man ikke bestemt sige. Sandsynlig vare de længere end de nuværende tydske, og Ordet har muelig i Begyndelsen (ligesom det islandske *Þingmannaleid* endnu) betegnet en heel Dags Rejse. Uden Tvivl ere de tydske Ord *Rast*, der forhen har betegnet et stort Stykke Vej, og det deraf kommende *Rasttag*, samt det rusſiske *Werst* o. ſl. beslægtede dermed. I Hedenold havde mange Fyrster den priselige Skik at bestemme ved gjensidig Aftale et Sted, hvor Udfaldet af en standende Strid mellem deres Krigshære, skulde afgjöre deres og deres Undersaatters Skjæbne. Kamppladsen blev da afmaalt, og Omkredsen betegnet ved Stænger eller andre Mærker. Herved forskaanedes den fredelige Land-Almue for Brand og Plyndring — hvorimod kun de egentlige Krigere deeltoge i den blodige Strid. Hertil sigte Ordene: *Den Valplads er dem bestemt (anviist* eller *betegnet)*. Den yngre Edda's vigtigste hertil hörende Beretninger ere disſe: *"Muspels Sönner* (de fortæ-

"rende ætheriske Flammer) drage frem paa den Slette "som heder *Vigrid* (formodentlig den undre Lult) "hvor de stöde til *Feuris*-Ulven (den frembrydende "Vulcan eller: underjordiske Ild) og *Midgaards*-"*Slangen* (det rasende Verdenshav, som overstiger "sine Bredder). Der möder ogsaa *Loke* (den egent-"lige jordiske Ild) og tillige *Hrymur* (maaskee Fro-"stens eller Isens Hersker fra Polar Egnene) samt alle "Riimthurserne eller Frost-Jætterne. *Muspels* Sönner "have deres egen skinnende Slagtorden. Sletten *Vi*-"*grid* er hundrede Raster til alle Kanter. Aserne "ruste sig, med alle Einherier, og söge frem til Slet-"ten" o. s. v.

19. Den Fremmede, der för, efter Jættens Indbydelse, synes at have sat paa et uanseeligt Sæde, har nu vundet Husbondens Agtelse, og anmodes at tage Plads ved Siden af ham, eller, saavidt man kan slutte, i Höjsædet, hvilket enhver Huusfader, i forrige Tider, sædvanligst forbeholdt sig selv, ligesom det endnu tildeels bruges af Finlapperne, visse norske Bönder i Fjeldegnene o. fl. Ikke destomindre opfordrer Jætten sin Gjæst til et frivilligt Veddemaal, der ikke gjaldt om mindre end Hovedet, som den skulde tabe, der ikke vidste at give fyldestgjörende Svar paa den Andens Spörgsmaal.

21. Den kosmogoniske Mythe om Ur-Jætten *Ymer*, det personificerede Chaos, berettes udförlig i den yngre Edda (3die Capitel af Nyerups Oversættelse). Jævnför herelter *Grimnersmaal* i 40de Strophe. Jeg vil forsöge her at give et kortfattet forklarende Udtog af den hele Digtning. Imellem de primitive Ild- og Is-Verdener *(Muspell* og *Niflheim)* blev der et tomt Rum, kaldet *Ginnungagab*. Af begges Udströmmelser, nemlig Vand, Is og Rimfrost fra den kolde, men

Ild eller Varme fra den hede Region, dannedes der to gigantiske Masler i det tomme Svælg, som forestilles digterisk eller billedlig ved Ur-Jætten *Ymer* og den ham nærende Ko, *Audumbla*, *(Jordens forvirrede Grundæmne* med dets *omgivende Dunstkreds)*. Begge fik Liv (eller den förste uregelmæsfige Bevægelse) ved dens Kraft som udsendte Heden (nemlig den empyræiske Gud Surturs Magt). Af *Ymers* kolde Krop udsprang Riimthurse- eller Frostjætte-Slægten, men det förste mythiske Væsen, der hörte til de jordiske Elementarguders Æt, nemlig *Bure*, af Saltstene, som Koen slikkede (i det den förste Bjergstrækning fremkom af det salte Hav). Hans Sön *Bör*, gift med Jættinden *Belsta* (formodentlig Jordens Fastland, formælet med Oceanet) avlede *Odin*, *Vile* og *Ve* (*Aand, Lys* og *Ild*, som snart indtoge det Rum hvori den chaotiske Urjætte forhen herskede); de ombragte *Ymer* og hans hele Slægt paa *Bergelmer*, de senere Jætters Stamfader, nær, men dannede vor Verden af *Ymers* forvandlede Krop, og oplyste den ved flammende Kloder, tagne af *Muspels* empyræiske Himmel, o. s. v. Alt dette udvikles udförlig i mit Priisfkrift: *Edda-Læren og dens Oprindelse*, hvori Mythernes asiatiske Udspring ogsaa tydeligen vises. Mere hertil hörende vil og anföres her i Anmærkningen til det nyspaabesaabte Sted af *Grimnersmaal*. Jfr. Str. 29. 31.

23. Navnet *Mundilfare* betyder *En, som drejer sig om sin Axel;* det passer her ret got om *Stjernehimmelen*, hvem de Gamle tillagde denne Egenskab, og som i Poesie ret vel kan kaldes *Solens og Maanens Fader*. Af den prosaiske Eddas Fortælling at slutte, ere *Sol* og *Maane* her ikke de skinnende Kloder, der oplyse hele Verden, men mythiske Personer, der kjöre dem, betragtede som etslags rullende Vogne.

Solens og Maanens Heste, der, som jeg för har anmærket, findes i næsten alle mythologiske Systemer; vare ogsaa för til, men deres Gang skulde nu styres af Kjöresvende. Vor *Mundilfare* svarer ellers til Grækernes *Hyperion*, ligesom den Förstnævntes Börn *Sol* og *Maane* til *Helios* og *Mene* eller *Selene*. Herved kan mærkes at *Mene* (hos de ældste Latinere *Mana*) er det samme Ord som det oldnordiske *Máni*, dansk *Maane*, persisk *Mai*. Et andet islandsk Ord som betegner den er. *Túngl*, *Tingl*, som gjenfindes i de indiske *Tin* og *Tingues*. Angaaende Ordet *Sol*, see Glosſariet til dette Værks store Kjöbenhavnske Udgave.

Ligesom *Apollo* og *Helios* eller *Sol*, *Artemis-Diana* og *Mene*, *Selene* eller *Luna* vare forskjellige Benævnelser og Forestillinger af den samme Guddom eller Naturvæsen hos Græker og Romere, — saaledes ogsaa *Freyr* og *Sól*, *Freya* og *Máni* hos Skandinaverne. Dog kunne de Sidstnævnte gjerne have tænkt sig *Freyr* og *Freya* som de Guddomme der sade i Solens og Maanens skinnende Vogne, medens de i den förmeldte Fortælling ommeldte Personer blot vare deres Kjöresvende.

25. Om disſe mythiske Naturvæsener giver den yngre Edda fölgende Underretning: "*Nörve* hed *en* "*Jætte* som boede i *Jötunheim*. Han havde en Dat-"ter som hed *Nat*. *Hun var sort og mörk i Fölge* "*sin Herkomst*. Hun blev först gift med en Mand "som hed *Naglfare*. Deres Sön hed *Audur*. Siden "blev hun gift med *Onar*. Hendes sidste Mand var "*Delling*, af *Asa Slægten*. Deres Sön var *Dag*, som "var *klar, lys og skjön, efter sin Fædrene-Herkomst*. "Alfader tog Nat og hendes Sön *Dag* og satte dem "paa Himlen, og gav dem to Heste og to Karrer (lette "Vogne) at de dermed hver Dag skulde kjöre Jorden

"rundt." Herpaa fölger den ovenfor (til 12te og 14de Str.) omhandlede Fortælling om Dagens og Nattens Heste. I det ovenanförte finder man et klart Beviis for min Sætning: at vore Forfædre tillagde Jætterne *Mörkets* men Aserne *Lysets* Herredömme og Egenskaber. De Kjöbenhavnske Udgiveres Anmærkning til den næstforegaaende Strophe, indeholder i övrigt en sindrig Forklaring over Nattens trende forskjellige Giftermaal, at de nemlig betyde de tre Tidslöb hvori vore Forfædre afdeelte Natten. Ethvert af dem, kaldet *Eikt*, bestod (ligesom Indernes *samam*) af tre Timer. Her synes *Naglfare* at betegne de Timer, da Mörket först, hver Aften, frembryder over Jorden. Deres Sön *Audur* (Öde) betegner den Stilhed og Dunkelhed, som Nattens Komme medbringer, hvorved Verden synes at blive tom og öde. Ved Midnat hersker *Onar*, maaske den selvsamme som Grækernes *Onar* ɔ: Skygge, Dröm, Sövn, Dödens Broder — hvilken Benævnelse de islandske Digtere ogsaa ellers give Sövnen; men i Dagningen maa han vige for *Delling* (maaske Grækernes *Delios* eller Solen, samt visse kaukasiske Folks *Dele* eller *Deletscha*) som da frembringer den unge *Dag*. I Henseende til denne Mythes Lighed med de phoeniciske maa jeg henvise til den latinske Oversætters förommeldte Anmærkning. Hos Grækerne var *Natten* en Datter af *Chaos*, der her altsaa svarer til vor *Nörve*. Hendes Mand var *Erebos* (den skjulende, Afgrunden eller Mörket) og *Dagen* deres Sön. Det forekommer mig at denne nordiske Mythe er i visse Maader sindrigere udtænkt end den græske. Romerne kaldte *Jupiter* (Himlen) *Diespiter* eller *Dagens Fader*.

26. Den sidste Linie kan og oversættes saaledes: *Med vise eller kunstrige Kræfter* eller maaske og (dog blot ved en Konjektur om den oprindelige Betyd-

ning af Ordet *frôdr*, at det nemlig er beslægtet med det danske *frodig* o. fl.) med overflödig eller frugtbringende Væde o. s. v.

27. Hertil höre fölgende Steder af den yngre Edda's endnu uoversatte Deel. "*Vinterens* Fader kaldes "snart *Vindlóni* (efter nogle *Vindlión* ɔ: Stormlöve) "eller *Vindsvalr* (Vindkold). Denne er en Sön af "*Vasadr* (den sludfulde) og var i Slægt med *Grimnir* "(den Grumme) og med *Svalbrióstadr* (den koldbry-"stede eller koldtblæsende). *Sommeren* er en Sön af "*Svasudr*, der er saa ynderig at af ham kaldes alt be-"hageligt, *svasligt*." Det er let at indsee disse allegoriske Navnes Betydning; kun maa jeg anmærke at Adjektivet *svasligr* kommer af det ældgamle, og i den ældre Edda tiere forekommende Ord *svas* (aldeles svarende til det sanscredamske *svasa*, det latinske *suavis*, der alle betyde söd, dejlig, behagelig).

29. *Bergelmer* ɔ: den gamle Bjergbeboer, der omtales her, var, som vi siden faae at see, den eneste Riimthurse eller Frostjætte, der reddedes i den store Oversvömmelse ved *Ymers* Död. Muelig betegnes Toppen af Verdens höjeste Sneebjerg ved ham, om hvilket Forfædrene meente, at det ikke var bleven skjult af den store Vandflod. Hans Fader, *Thrudgemler* (den stærke Gamle) skal og da være Jordens Klippekrop, som oversvömmedes og blev tildeels forstyrret ved den uhyre Oversvömmelse — men dennes Fader *Örgemler* (den urgamle, ældste) er den samme som *Ymer*, det chaotiske Verdensstof eller Uræmne. Herved maa vi mærke: at Ordet *skapa* betegner i Oldnordisk oprindelig at danne, give noget en Skikkelse eller Form, saa at det ikke er Jordens förste Skabelse, men formodentlig dens sidste almindelige Dannelse ved den

ommeldte Flod — hvis Spor man finder paa vor hele Jord, — som her menes. Jfr. Str. 21. 31.

30-31. Herom siger den yngre Edda: "Saasnart "de Floder, som kaldes *Elivagar*, kom saa langt fra "deres Udspring, at den Giftström, som de indeholdt, "styrknede, forvandledes den til Iis. Da nu denne "Ström standsede og holdt op at rinde, da forögedes "Iisen af den Gift, som kom rindende til, og det ene "Ijsbjerg dyngede sig op paa det andet i *Ginnunga-"gab* (det chaotiske Svælg). Den Egn deraf som "vendte mod Norden, fyldtes underneden med svære "Masser af Iis og Riimfrost, men med fugtige Dunster "og kold Blæst foroven. Derimod blev den söndre "Deel af *Ginnungagab* let af de Ildgnister og Funker, "som kom tilflyvende fra *Muspelheim* eller Verdenen "*Muspell.* Ligesom Kulde stod ud fra Niflheim, og "alt fra den Kant var barskvildt, saaledes var alt det "der grændsede til Muspell varmt og klart, og Gabet "var der saa let som den reneste Luft. Da *Muspel-"heims* Hede udbredte sig saa vidt at den mödte Isen, "saa at den smeltede og dryppede, da fik Draaberne "Liv ved dens Kraft som udsendte Heden. Deraf "fremkom en Menneskeskikkelse som fik Navn af "*Ymer*... Ond var han og alle hans Efterkommere, "der kaldes *Riim-thurser* (Riim- eller Frost-jætter; "Kuldens og Frostens Dæmoner)." Forklaringen over denne Digtning vilde her blive for vidtlöftig; og jeg maa derom henvise, deels til den mythologiske Ordbog, deels til mit förommeldte Værk. Kun vil jeg her anmærke, at Mythens Mening tildeels er fölgende: Den överste Deel af den chaotiske Masse kom til at smeltes eller bevæges ved Himmelildens Varme, og da fik Draaberne Liv, ved hans Kraft, som udsendte Heden. Hvem der menes herved, kan ikke blive tvivl-

somt. Det var nemlig *Surtur*, Ildhimmelens Hersker; Skaberen; den evige Alfader. Ved hans Kraft fik den forvirrede Klump, som siden uddannedes til vor Planet, sit förste Liv eller Bevægelse, der udvikledes af den döde, eller hvilende, og forhen iskolde Masſe. Dette förste bevægelige Væsen, Uhyre som det var, skildres som en Jætte og kaldes *Ymer* (eller *Örgelmer*). Han var *ond*, da hans Natur mere stemte overens med Afgrundens, end med Himmelens; og Jorden, saalænge han var til, ikke kunde blive et roligt Opholdsſted for Asaguderne, ja ikke engang beboelig for Menneskene. Blev han end ombragt, saa var han dog Stamfader for Frostjætter og Bjergriser, diſse Kuldens, Vulkanernes, Mörkets og Dödens Dæmoner, som siden blive Guders og Menneskers uforsonlige Fjender.

Floderne *Elivagar* ere ellers uden Tvivl de samme som Snorro's Edda kortforhen opregner, og beretter at de havde deres Udspring fra *Hvergemler*, Afgrundens Brönd, i Niflheims eller Taageverdenens Midte. Navnet *Elivagar* deriveres af *El*, *Jel* (en kold Stormvind eller Byge, saavel i det Oldnordiske, som i de kaukasiske Tartarers Sprog) og af *Vagr*, Vand, Flod (hvis ældste Stamord ogsaa ere asiatiske). Navnet betyder altsaa *de kolde Stormes Vande*, og svarer ypperlig til hin Beskrivelse over Niflheims nordlige og underste Deel. *Eitr*, i Græsk *ιθρυς, ιτυς (itrys)*, i Norsk *Eiter*, i det ældre Danske *Edder*, men *Gift* i det nyere, betyder her vel ikke egentlig Gift, men et Uræmne af overordentlig Styrke. Ellers troede de Gamle og at Gift indeholdt en isnende Kulde. Diſse Mythers og Meningers Overensſtemmelse med de celtiske, græske, persiske o. fl. udvikles i min *Edda-Lære*. Det virkelig jordiske Ishav (en Deel af Oceanet, efter Forfædrenes Begreber) kaldtes ogsaa undertiden i Ed-

daerne og Sagaerne *Elivagar*, da dets Udspring mentes at ligge i Niflheim og Underverdenen. See ellers Str. 21. 29.

Isteden for den sidste Deel af denne Strophe har den Stockholmske Udgave af den yngre Edda fölgende mærkelige Ord af den Upsalske Codex:

Þar orar œttir
koma allar saman
Þvi er þat allt ti atalt.

ɔ: Der vore Slægter
Stöde alle sammen,
Derfor bli'r det hele for stridigt.

Eller: Der kom vores AEtter alle sammen i Et o. s. v.

Herved er at mærke, at ogsaa Odin og Asaguderne nedstamme, ligesom Jætterne, fra det chaotiske Ur-Væsen, men ved det Verdens og Jordlivets hele Natur blandes og befries vexelviis, af disse forskjellige Væsener, saa "bliver stedse det hele for stridigt" til at opnaae nogen varig, rolig eller fredelig Tilværelse.

32-33. I denne Strophe indeholdes to forskjellige Traditioner om de förste Jætters, muelig og de förste Menneskers, Oprindelse. Den yngre Edda forener dem begge saaledes: "Der fortælles om *Ymer*, at da han sov, faldt han i Sveed, og da fremkom under hans venstre Arm en Mand og Qvinde, og hans ene Fod avlede en Sön med den anden. Det er fra disse de Slægter nedstamme som kaldes Riimthurser. Angaaende de förste Naturvæseners eller formeentlige Guddommes hermaphroditiske Skikkelse og Kræfter kan jeg henvise deels til mit store mythologiske Værk, deels til den vor Text vedföjede latinske Anmærkning. Ordet *frôdr* betyder her maaskee *frodig, frugtbar* efter dets oprindelige Betydning.

35. Textens Ord *Lúdr* er noget dunkelt; Nu betyder det i Islandsk kun en *Luur*, *Valdhorn* eller *Trompet*, og i samme Bemærkning forekommer det i Sagaerne. *Thorkelin* gjætter at Ordet her betyder en stor med Læder overtrukket Panke eller Tromme, da slige i Orienten skal fra Arildstid have undertiden været benyttede som smaa Fartöjer, til at sætte over Floder med. De ældgamle eddiske Digte *Grottesangen* og *det andet Qvad om Helge Hundingsbane* bruge derimod ganske tydelig Ordet *Lúdr* om en Qværn, Mölle-kasse eller Sæk (*saccus molarius*, det Gjemme hvori Kornet falder naar det er malet), og som ved de i Island, ligesom i Orienten, endnu brugelige Haandqværne er en firekantet Trækasse. Den yngre Eddas Fortælling er denne: "Börs Sönner dræbte "*Ymer*, og der löb saa meget Blod af ham at de deri "druknede hele Riimthurseslægten, paa een nær, som "slap derfra med alle sine Huusfolk. Han med sin "Kone besteeg sin Qværn (*lúdr*) og reddedes derved. "Fra ham nedstammer den nye Riimthurse-Slægt." Den her omtalte Oversvömmelse have mange meent at skulle betegne Syndfloden, — den pludselige Oversvömmelse, som efter de nyere Geologers Iagttagelser, paa engang har overgaaet den hele Klode.

37. *Hræsvelgr* betyder *Aadselsluger* (ikke *Asensluger*, som man læser i *Möinichens* Ordbog over den nordiske Mythologie). Uden Tvivl har Stormen, især den der kommer fra Norden, faaet dette Navn, fordi den renser Luften, og fortærer de til usunde Dunster oplöste Aadsler. Denne mythiske Jætte i Örneskikkelse har sin Bolig ved *Himlens Ende*, Nordpolen nemlig, thi her siger den yngre Edda udtrykkelig at *Hræsvelg* har sit egentlige Sæde. *Thorkelin* har meget heldig sammenlignet ham med Latinernes *Aqvilo*

(Nordenvinden) der er opkaldt efter Örnen, Fuglenes Konge, som i stærk og utrættelig Flugt ligner Stormen. Han har i övrigt anmærket, at Nordenvinden kaldes af *Pindar* Vindenes Herre; ogsaa *Statius* beskriver Norden som Stormenes Sæde og *Aqvilo* som deres Herre *(Thebaid. Lib. 7. v. 6. sq. 34. sq)* Örnene tillagde Grækerne *Zeus* som Luftens og Vindens Sindbillede. Fra samme Side maa man betragte de Fugle og vingede Væsener som Nordboer og Inder tillægge visse Guder for at befordre deres Fart igjennem Luften.

38-39. Den yngre Edda siger blandt andet, om *Njord:* "Den tredie Ase heder *Njord.* Han boer paa "*Noatun.* Han raader for Vindens Gang og stiller "Hav og Ild. Ham paakalder man paa Söen og ved "Fiskerie. Han er saa rig og formuende at han kan "give Rigdom og Overflod til hvem der anraabe ham "derom. *Njord* er ikke af Asernes Slægt. Han blev "opfödt i *Vanaheim*, men, i Fölge et Forlig, gave "*Vanerne* Guderne ham til Gidsel, hvorimod de fik "en ved Navn *Hæner* istedet. *Njords* Hustru hed "*Skade*, en Datter af Jætten *Thjasse* o. s. v.... Han "avlede to Börn *Freyr* og *Freya* o. s. v." *Noatun* betyder Skibenes Land ɔ: Havet, og det er klart af disse og andre Beretninger at *Njord* er den af de gode Guddomme som forestaae Havet og Skyeluften. *Vanaheim* betyder (ligesom Sanscrits *Vana* det tamuliske *Vanam* efter vor *Fuglsangs* mig givne Oplysninger) Skyluften. Saavel Inder som Nordboer have sine *Vaner*, som Atmosphærens eller Luft-Himmelens Guder. En stor Deel af vor Dunstkreds har uden Tvivl, i de ældste Tider været opfyldt med Vand, ligesom Jorden selv da skjultes af det, eller maaskee engang har bestaaet blot deraf. Vanernes og Asernes Krig betyder

Naturguddommenes eller Elementarkræfternes Strid. Ved denne skiltes Vandet fra Atmosphæren, og dets störste Deel, vil Mythen sige, blev anviist Grændser i Havet under Gudernes Varetægt. Saaledes sagtnedes Naturkræfterne, og deres gjensidige Virkekredse frededes. Dette kalder Edda en Fredsflutning mellem *Vanerne* eller *Luftguderne* og *Aserne* eller de höjere Guddomme, som optoge Havets og Skyeluftens Elementaraand blandt sig; og overgave ham dets Herredömme. Ved Verdens Undergang, da Guderne falde eller Naturkræfterne oplöses og Havet blandes igjen med Dunstkredsen, kommer *Njord* atter hjem til *Vanerne*. Som Luftgud var det især at Njord herskede for Templer og Offersteder, som i de ældste Tider ikke vare tækkede. *Njords* Hustrue *Skade* betegner Foraarsftormen, samt var især Gudinde for en vis Vaarmaaned, ligesom han selv var det for en Höstmaaned — som alt med mere hertil hörende nöjere udvikles i Ordbogen, samt Forklaringen over *Grimnersmaal*. At *Freyr* (Solen) og *Freya* (Maanen) vare Njords Börn, vil sige saa meget, at de, hvergang de kom tilsyne, fordum mentes at opstaae af Havet eller den undre Luft. Af samme Aarsager udgave Græker og Romere Solguden *Apoll* og Maanegudinden *Artemis-Diana* for Södskende, samt Börn af *Latona* eller den undre Luftkreds. *Vanerne* kaldes her i Digtet *vise*, da de skuede alt hvad der foregik paa Jorden og i Himmelen, som begges Naboer.

40. *Einheri* (Flt. *Einheriar*) kaldes de i Odins Hall, efter Döden optagne faldne Krigere, eller Helte, som för Döden havde mærket sig med en Spydsod, og saaledes helliget sig til Odin. Nogle mene det skal læses *Inheri*, og betyde da en Drabant, eller bevogtende Helt i Odins Slot, ligesom Benævnelsen *Indrótt*

i forrige Tider gaves Fyrsternes Hustropper. Det kan og forklares for *udvalgte* eller *udsögte, ypperlige Helte* — og paa flere Maader.

41. Denne Einheriernes Forlystelse beskrives saaledes i den yngre Edda. "*Ganglere* spurgte: Hvad "er vel Einheriernes Tidsfordriv naar de ikke sidde til "Bords? *Hár* svarede: Hver Dag de ere klædte paa, "ruste de sig, kjæmpe og dræbe hinanden. Dermed "forslaae de Tiden. Naar det lakker ad Spisetid, "ride de hjem til Palladset, og sætte sig igjen ved "Drikkebordet." Denne Fortælling om Heltenes Forlystelser i Valhall, synes, i Henseende til vore Forfædres Ideer om ægte krigeriske Forlystelser, at stemme meget overeens med Xenofontis Beretning om Thracernes krigerske Leege ved store Gjæstebude i hans Tid. Den lyder saaledes: *) "Et rundeligt Gilde blev anrettet. "Gjæsterne sade tilbords paa lövströete Bænke og drak "af Bægerhorn. Efter at man havde drukket Gudernes "Skaaler og sjunget Lovsangen, rejste de fornemste Thra-"cer sig og dandsede til Piben, iförte deres Rustning, "sprang af og til let i Höjden og fægtede med dragne "Sværd. Tilsidst hug den ene saaledes til den anden, "at alle meente at den Faldne var slaaet ihjel, men han "var blot falden ved kunstigt Spilfægterie. Da bröde Pa-"phlagonierne ud i höje Skrig. Sejerherren tog Vaab-"nene fra den Faldne og gik bort, i det han sang til "*Sitalkes's* Ære — men de övrige Thracer bare ham "ud, som laae udstrakt paa Gulvet, endskjönt intet "ondt var vederfaret ham." Derefter opförtes andre lignende krigeriske Skuespil og Vaabendandse, i hvilke ogsaa Qvinderne, som vare sande Skjoldmöer, toge

*) Om den yngre *Cyrus's* Ledingstog 6te Bog. Jfr. *Athenæus Deipnos.* 1ste Bog.

Deel. Da slige Lystfægtninger elskedes af Thracerne ved det sorte Hav, som vist nok enten vare nær beslægtede med Gotherne, eller endog det samme Folk — saa vare de vel og i Brug hos vore ældste Forfædre i Norden. I det mindste synes deres Forestillinger om Valhalls Herligheder at vise det. Om *Sörimner* m m. handler jeg udförligere i Anmærkningerne til *Grimnersmaal.*

42. Ordet *Runer* (hvorom der nærmere vil handles i Forklaringen over *Rune-Kapitlet*) kan betyde hemmelige Taler eller Sange, Skrift eller skrevne Sager, andre Karakterer som Hjeroglypher o. s v., samt endelig overhoved, Hemmeligheder eller Videnskaber.

43. De gamle Nordboer antoge ni forskjellige Verdener eller Verdensegne, ligesom Inderne o. fl. See herom Ordbogen under *Verdener* o. s v. *Niflhel* betyder egentlig *Skyggedöd*, og er uden Tvivl det samme som *Niflheim*, Taage- eller Skygge-Riget, dog især den underste Deel deraf. *Hels* Boliger meentes at ligge under Jorden, inden for den forgjængelige Verdens Omkreds, men ved dens Undergang skulde de Onde forflyttes derfra til de evige Plagesteder i *Niflheim.* Saavel dette som vor mythiske Kosmographies Overeensstemmelse med Grækers, Persers, Inders o. s. v. har jeg nöjere udviklet i det paaberaabte Priisskrift. Ellers mene nogle at det er Underverdenen eller *Helvede* som her siges at være afdeelt i ni Regioner, ligesom *Virgil* taler om ni Arme af *Styx* o. s. v. Mærkeligt nok vilde det da og blive, at de asiatiske Bodaisters Helvede ligeledes bestaaer af ni Afdelinger.

44. Om denne overnaturlige Vinter, der er en af Forvarslerne for Verdens Undergang, siger den yngre Edda: "Der kommer en Vinter kaldet *Fimbulvetr* (den "store, uhyre Vinter). Da fyger Snee fra alle Kanter,

"en stærk Frost hersker og barske Vinde, hvorved So-"lens Varme tilintetgjüres. Men för denne vil der "komme tre Vintre, i hvilke hele Verden vorder hjem-"sögt med Krig og Blodsudgydelse o. s. v." — Herom siger *Valas Spaadom* blandt andet:

"Da formörknes Solens
"Skin i Sommertiden,
"Alskens Vær blir Uvær," —
endvidere:
"Öxetid, Sværdtid,
"Skjolde da klöves,
"Vindtid, Ulvtid,
"För end Verden falder."

Thorkelin har allerede gjort sine Læsere opmærksomme paa den store Lighed mellem Skjaldenes og Ovids Skildringer af Verdens meest fordærvede og ulykkelige Tider. Hertil kan man lægge de Stormvinde, Uvær, Krige o. s. v. som Asiaterne overhoved, samt især Inder, Birmaner, Mongoler o. a. antage som Tegn for den yderste Dag. Kun er det naturligt, at de indiske Digtere, istedenfor Eddas *Fimbulvinter* substituere deels uhyre Oversvömmelser af langvarig Regn, ledsaget af Storme, deels langvarig Törke, som i Österlandene medförer gyselige Elendigheder.

45. *Liv* bemærker her den qvindelige eller passive, *Livthraser* den mandlige eller active Livskraft; skjulte eller forvarede som Livets ætheriske Urstof. Kredsjætten betegner her vistnok Verdens kredsdannede Udstrækning, hans Skov, Verdenstræet *Yggdrasill*, hvis Stamme ej tilintetgjöres i Jordens Undergang, men spirer og grönnes paa ny efter at den uhyre Natur-Revolution har skilt den ved Bark og Blade. Ætheren vedligeholder Livsstoffet, og efter Verdens Fornyelse fremavles nye Mennesker af dets ædleste

Kræfters Forening og Udvikling. Vore förste Forældre, fremvoxte efter de nordiske Sagn, som Træer af Jorden; det samme meentes uden Tvivl at blive Tilfældet med den nye tilkommende Menneskeslægts Stammeforældre; Morgenduggen bliver altsaa saare naturlig deres förste Næring. Österlændingernes Myther oplyse denne meget tydelig, og vise os dens asiatiske Herkomst. Det Træe, hvoraf Menneskene, efter de gamle Persers hellige Böger, bleve skabte, kaldes efter *Hydes* Beretninger, snart *Askun*, snart *Livas*, som saaledes nöjagtig svare til Eddaernes Navne for de förste Mennesker *Askur* og *Liv*. Endvidere foregive de ostindiske Bodadyrkere, samt de tilgrændsende Folk af lignende Secter, at de Væsener, som först beboe den fornyede Verden efter den gamles Undergang, leve i Förstningen af en nektaragtig Vædske, der sætter sig, ligesom Dug, paa Jorden; siden blive de efterhaanden til Mennesker og leve af menneskelig Föde. Jfr. *Thorkelins* Anmærkning til dette Sted om forskjellige af de ældste Folks Meninger om Menneskets Oprindelse, samt især de af ham anförte skjönne Vers af *Ovids Forvandlingers* 1ste Bog.

46. Efter den yngre Eddas Fortællinger opsluger en Ulv (af Troldenes Slægt) Solen, og selve *Fenris-Ulven* Guden *Odin*, ved hvem vor Jords Himmel vistnok betegnes; ligesom *Fenris*-Ulven eller Ulven *Fenrir* ej er andet end den underjordiske Ild, med dens Rög og Mörke, som i den sidste Tid ventes at bryde frem fra Afgrundens Svælg og opsluge ej allene Jorden, men ogsaa Himmelhvelvingen og dens skinnende Kloder. Navnet *Fenrir* betyder en der er skjult i et bundlöst Dyb eller Morads, og passer altsaa meget vel paa den underjordiske Ild. "För" siger *Eyvind Skaldaspiller* "skal Fenris-Ulven, löst af sine Lænker, hærge Men-

"neskenes Boliger, end en Konge, som er Hakon den "Godes Mage, beklæder hans ledige Sæde."

I övrigt digtede Nordboerne om flere Ulve der forfulgte Sol og Maane. Om den ene er der allerede noget sagt i *Valas Spaadom*, nemlig *Maanens Opsluger*; om *Sol-Ulvene* handles der nærmere i *Grimnersmaal*. Disse Trold-Ulve, heder det i den yngre Edda, avles af et Qvinde-Uhyre som boer östen for *Midgaard* (Jordens Kreds) i Skoven *Járnvid* (ɔ: Jernskoven), hvor forskjellige Jættinder have deres Bopæl. Hun föder mange Sönner som ere Jætter (eller Trolde), og alle i Ulveskikkelse (eller sammenlignede med graadige Ulve). De værste deraf ere *Skoll* som forfölger Solen, og *Hate* som ligeledes söger at opsluge Maanen. Dette vil og lykkes dem tilsidst. *Jernskoven* er vel den Luftegn, hvorfra Mörket kommer over Verden hver Aften; det er koldt og mörkt ligesom Jernet. Ligesom Yggdrasils Grene betyde Luften, saa kaldes ogsaa hiin dens Deel eller Egn *en Skov*, og af ommeldte Aarsag *en Jernskov*; denne Benævnelse kunde og tillægges det nordostlige *Ishav*, især naar man vilde læse *Járnvidi* (for *Járnvidi*), da ingen Forskjel gjöres paa sligt i vor ældste Skrift; da vilde Ordet sige: *Jernhavet* ɔ: hvor den tilfrosne Sö er overtrukken med en jernhaard og jernkold Isflade. Mærkeligt er det at Bodaisterne beskrive den uhyre Bjergkjæde som, efter deres (og vore Forfædres) Mening omgiver Verden, og svarer til vort *Utgard*, Jætternes fornemste Opholdssted, som bestaaende af *Jern*. I hiin mythiske Egn boer da den gamle uhyre Jættinde *Ur-Natten* nemlig, Moder til mangfoldige Jætter i Ulveskikkelse, Mörkets graadige og skadelige Börn. Det er altsaa naturligt at de forfölge Lyset, og söge at udtörre dets Kilder. Naar Sol og Maane formörkes, vinde de Se-

jer; skeer det for Alvor, saa at de ikke kunne skinne mere, saa er det ude med Verden og Menneskene. En saadan, egentlig poëtisk Oprindelse, have vel de Uhyrer, som efter de gamle Tydskeres, samt Bayrernes endnu ikke uddöde, Folketro — efter Inders, Tibetaners, Chinesers, Amerikaneres o. fl. Myther forfölge Sol og Maane, samt söge at sluge dem ved indtræffende Formörkelser. Romerne synes og at have havt samme Tro. I det mindste brugte de efter *Livius, Plutarch* og *Ovid* den samme Skik som de nysnævnte Nationer, den nemlig, at skrige og larme ved Bækkenklang m. m. saalænge som en Maaneformörkelse varede.

Som bekjendt ere Vulkaners Udbrud ledsagede af en forfærdelig Stövtaage, der undertiden formörker Solen gandske. Da man fra Arilds Tid havde lagt Mærke hertil, troede man at en naturlig Sol- eller Maaneformörkelse opstod paa samme Maade, eftersom man iagttog lignende Phænomener derved, — og at den bebudede en rædsom Jordbrand, der maaskee kunde volde Verdens Undergang, og som mentes — især paa Grund af præstelige Digteres Fictioner — at foraarsages af et græsfeligt Uhyre der sprudede Flammer, hvis Rög formörkede Sol og Himmel, men skulde siden opsluge eller fortære dem og den hele Verden.

47. Her menes den nye Verdens unge *Sol*, der siges at være en Datter af den forrige. Hvad Udtrykket *rida* (nu egentlig *at ride*) augaaer, saa bruges det og om Solen i et af *Bergmann* oversat mongolsk-kalmukkisk Heltedigt. "Paa den sydostlige Himmel op-"löftede *Solen* sig, *ridende* paa Regnbuen, og hol-"dende Maanen foran sig. Da de ankom i *Schampala*-"Riget oplystes der den dunkle Skumring."

Thorkelin har anmærket ved Ordene: *Guderne döe* (eller *falde*) at Stoikerne, efter *Seneca,* spaaede om Himlens og Verdens Fald, samt Gudernes Död. Disse Sætninger antages og af Inderne. "Jorden og Havet, selv Guderne forgaae" saa lyder et af deres hellige Sprog.*) Dog antage de, at Livets Urstof ulmer, som en umærkelig Gnist, i Universets Ruiner, og udvikler sig paa ny til en klar Flamme, hvis velgjörende Straaler fornye og igjen oplive det Hele.

48. Foruden de i Varianterne anmærkede forskjellige Oversættelser, som dette Sted kan modtage, kunde *lida mar* forklares ved Folkenes eller Menneskenes Hav, og Spörgsmaalet da komme til at lyde saaledes:

Hvilke ere de Möer
Som over Folkenes Hav
Meget vidende fare?

Vist er det vel at de tre store Norner menes ved disse Möer; *Folkenes Hav* skulde da være Tiden, som det, hvori de leve og forgaae; ellers er den og tit bleven sammenlignet med et Hav af Digterne. Oversætter man end:

Som over Havet svæve,

saa kan der derved alluderes dels til det samme allegoriske Billede, dels til det mythiske Hav eller Sö, hvori eller hvorved Nornerne opholdt sig efter Eddaerne.

49. *Mögþrasis* er et saare dunkelt og ellers uhört Ord. Det synes at komme af *Mögr*, Sön, Slægtning, Mand (hvoraf *Meygja, Mey*, Mö, Qvinde er Femininet) samt af *þrá*, Stadighed m. m. (hvoraf *þras*, bestandig Trætte) — og at betegne enten hele Menne-

*) *Asiatic Researches* VII. 244.

skeslægten i dens fortlöbende Forplantelse, eller og dens Vedligeholdelse eller Bevarelse. Ved Ordenes Omsættelse, og den deraf fölgende Oversættelte, antager jeg denne Læsemaade: *Þriár mögÞrasis meya falla yfir Þiódar Þorp* — eller: *Þriár meya falla yfir mögÞrasis Þiódar Þorp.* Det ubekjendte Ord udelader jeg i Oversættelsen, skjönt de rimelige Gisninger om dets Betydning bidrage til dens större Tydelighed. *Hamingia* er ellers hos de gamle det samme som *Norn,* en Skjæbnens Gudinde, qvindelig *Genius,* som mentes at fölge ethvert Menneske, og enten bevogte det som Skytsaand, eller söge at styrte det i Ulykke. Nu betyder *Hamíngia* Skjæbne, og især Lykke, men *Ó-hamingia* Ulykke. De tre fornemste Norner *Urde, Verande* og *Skuld* (Fortid, Nutid og Eftertid) kaldtes især *Meyar* eller Möer — f. Ex i Valas Spaadom. Paa dem passe disse to Stropher fuldkommen, da de vare Skjæbnens Herskerinder, og bestyrede alle Verdeners Indbyggeres Skjæbne. Selve Guderne maatte adlyde dem og give efter for den strænge Nödvendighed. Hermed stemme Grækernes og de fleste Asiaters Sætninger overeens. At *Nornerne* (efter vor Digter) *födes eller opfödes blandt Jætterne* (ligesom *Vala,* deres Præstinde, udtrykker sig i sit eller *Urdes* Navn) vil vel sige saa meget, at de, ligesom *Ymer* og Jætterne, vare til förend *Asa*-Guderne.

Endelig bör jeg ikke undlade at anmærke, at dersom man, med *Sandvig,* vil læse *Þiódar* som *Þiódár,* kan man fölge denne Omskrivning: *Þriár Þiódár falla yfir Þorp mögÞrasis meya.* Da Meningen bliver: "Tre store Elve falde over (eller gjennem) de Möers "Boliger, som opholde Menneskeslægten. Disse Möer" o. s. v. Da maatte man antage, at Digteren skildrer *Fortid, Nutid* og *Eftertid* som tre uhyre Elve, der

alle have sit Udspring fra Tidens eller Ætherens Væld (*Urdes Kilde* i Edda) og falde derfra i Evighedens Hav.

50. *Surturs Brand* er den, hvori den nærværende Verden skulde forgaae, efter de eddiske Myther. För har jeg bemærket, at *Surtur* betyder den överste Gud og egentlige Alfader, der ödelægger den fordærvede Verden, for at fornye og forbedre den. Saaledes handle ogsaa Persernes *Ormuzd* (ved *Gurzscher*) Indernes *Rudder* eller *Visnu*, Bodadyrkernes *Dammada* o. s. v. Det vilde blive altfor vidtlöftigt, at vise her hvorledes Navnene og Begreberne *Surtur*, *Muspell* o. s. v. ere af reen asiatisk Oprindelse. Jeg forbeholder mig det til en bedre Lejlighed. *Thorkelin* har viist af *Sophocles*, *Seneca* og *Lucan* hvorledes Græker og Romere antoge en saadan Verdensbrand. Mærkeligt er det at Stoikernes Troe: at den skulde gaae tit for sig, og Verdenerne igjen fornyes til Evighed, stemmer paa det nöjeste overeens med de österlandske *Boda*dyrkeres hellige Böger. Disse samme Meninger synes ej heller at have været fremmede for vore Forfædre.

51. *Vidar* betyder Sejervinder (*Victor*) ligesom Navnet paa Indernes store Guddom *Visnu*. Om ham siger ellers den yngre Edda: "*Vidar* heder og den "tause *Asa*, som har en meget tyk Sko, og er den "stærkeste næst efter *Thor*. Af ham have Guderne "Hjelp i mange farlige Begivenheder." I Beskrivelsen over den sidste Kamp heder det om ham: "Ulven op-"sluger *Odin*, hvilket bliver hans Död. Strax paa "Stand vender Vidar sig mod Ulven, og sætter sin ene "Fod (med den tykke Sko) i hans Undermund. Med "Haanden griber Vidar i Overkjæften og rivet Gabet "ud. Saaledes omkommer Ulven." Jeg har udeladt et i Texten indflikket, skjönt vistnok ældgammelt Am-

mestne-Eventyr, angaaende visse Læderstrimler, som fordum plejede at bortskjæres fra Skoene, hvorpaa der hele Tiden samledes til *Vidars* tykke Sko, og hvorfor man ikke maatte forsömme, saaledes at borttage slige Lapper. Derimod have andre hedenske Beretninger sagt, at hin *Vidars* tykke Sko bestod af Jern eller Staal, og derfor kaldes han i Skalda: *Jernskoens* Ejer. Ved nöje at undersöge Eddaernes, *Skaldas* og *Thorsdrapas* Beretninger om *Vidar*, har jeg udfundet, at *Bastholm* ikke har saa meget uret i at antage, at denne Gud er et Sindbillede paa *Stormen*, dog kun forsaavidt han betegner den heftigste Orkanart i Naturen. Min Mening er: at man ved ham ikke har tænkt sig den almindelige Blæst, især da *Hræsvelg*, *Kaur*, *Njord*, *Skade* o. fl. ere mythiske Væsener som have med den at gjöre — men vel det Meteor som de gamle AEgypter, Græker og Romere kjendte under Navnet *Typhon*, der ellers egentlig tilhörte en mægtig Dæmon eller Naturgud. Det beskrives saaledes i vor *Saxtorphs Electricitets-Lære*: "Det Meteor, som paa Söen förer "Navn af *Skyepumpe*, *Vandtap*, *Vandhose*, *Typhon*, "og, naar det viser sig paa Landet, kaldes *Væirstötte* "eller *Skyehvirvel*, bestaaer i en Stötte, sædvanlig i "Skikkelse af en omvendt Kegle, sjeldnere som en retvendt, hvilken nedlader sig med Bulder fra en Skye "i Havet, bevæger sig fra et Sted til et andet, omdrejer sig i en Hvirvel og ödelægger de Skibe som den "stöder paa, eller, dersom den forlader Söen, kaster "Huse omkuld, oplöfter og borttager Jord, Planter og "Træer hvor den farer over Jorden. Undertiden bestaaer den ganske af Vand og er gjennemsigtig; som "oftest er den huul og omgivet med mange smaae "Vandstraaler, som gjöre den uigjennemsigtig. Den "har ofte en Störrelse af 50 Fod i Gjennemsnit. Dens

"Varighed er ubestemt. Ofte sees den at forsvinde "som et Lyn." Andre Forfattere berette, at dette Meteor deels foraarsager uhyre Oversvömmelser, deels udtörrer Damme og Aaer, oprykker de störste Træer med Rod o. s. v., hvilket alt skeer med forfærdeligt Brag og Bulder, ligesom naar mange Vogne kjöre i flyvende Fart over en Steenbroe, alle paa een Gang. *Debes* beretter at det engang har optaget af Havet ved Færöerne nogle Læster Sild og opslængt dem paa et Fjeld af 200 Favnes Höjde. I de sidstafvigte Aar har det viist sig temmelig hyppig i Danmark og Europas övrige Lande, med en lignende forunderlig Styrke. Det der saaes i *Röddinge*, kort fra *Viborg* i Junii 1818, og ellers rasede skrækkelig paa Söen, beskrives som rædsom skjönt, langsom svævende nær Jorden hen mod Östen, beegsort, som en opreist Stötte, der i snegleformig Bevægelse immer trak fra en lavere Skye op i en höjere, og efterlod sig, i det den forsvandt, efter at man i flere Minuter havde betragtet den, mange slangelignende Former, som dog snart adspredtes. Mange og store Hagel faldt ned, og en skrækkelig Susen hörtes i det den pasferede forbi. Hist og her i Nærheden tordnede det tillige. De Gamle, der besjælede alle Naturkræfter, f. Ex. Tordenen, havde fuldt saa stor Aarsag til at lade *Væirstötten* eller *Typhon* vederfares denne Ære, da dens Bevægelser og Phoenomener ofte ere höjst forunderlige, og synes at röbe etslags Overlæg af den styrende Aand. Jeg vil anföre et Par Exempler: Den 8de August samme Aar (nemlig 1818) blev Landsbyen *Wasbeck* ved *Neumünster* i det Holsteenske truffet af en Skyepumpe, som hvirvlede sig fra Tordenskyen ned over Byen og udbredte Ödelæggelse til alle Sider. De störste Træer bleve overbrækkede eller oprykkede med Rod og alt. Uvæiret

varede i 8 Minuter. Alle Huse, som Væirstötten berörte, bleve enten aldeles nedstyrtede, eller berövede deres Tage. Forunderligt var det at ingen Ildebrand opkom herved, at ingen af Beboerne kom af Dage, ja ikke engang blev beskadiget paa nogen Maade. En Kone som vilde tage et eensomt gaaende Barn ind til sig i Hytten, blev, tilligemed Barnet, kastet imod et Træe, Træet styrtede snart efter og skjöd dog Konen kun sagte ned i en Fordybning, saa at hun ikke kunde beskadiges ved dets Fald. Stormen rev Barnet fra hende og kastede det, 10 Fod langt, hen paa en Bunke Halm. Da Uvæiret var forbi kröb baade Kone og Barn ubeskadigede frem igjen. To Heste bleve ligeledes grebne af Hvirvelen og löftede op, drejede nogle Gange omkring, men kom ubeskadigede til Jorden igjen. En Hyrde fortæller, at Skyepumpen kom mod ham som en brölende Löve, men omtrent 20 Skridt fra ham hævede den sig og forsvandt. Her troe vi, og det med rette, at öjne Forsynets besynderlige Styrelse, hvorved den öjensynlig overhængende Ulykke afvendtes fra saa mange, der truedes med Undergang — men vore Oldefædre havde meent i et saadant Tilfælde, at Guden *Vidar* enten var bleven vreed paa dem og vilde give dem en alvorlig Paamindelse, eller at han her stædtes i Kamp mod Jætter eller Trolde — men at han i alle Tilfælde havde aabenbare viist sin Skaansel mod Menneskers Liv, og derved tillige sin vise og kraftige Beskjærmelse.

Af en noget forskjellig Art er den Begivenhed, der gik for sig Aaret forhen (1817) paa et Sted i Kongeriget *Neapel*. Ved klar Luft nedsænkede en kegleformig Skyestötte sig ved en Brönd, nogle Fruentimmer, som just stod og vaskede her, löbe forskrækkede bort. Skyen drog alt Vandet af Brönden op med sig, rev det ved samme liggende Linned ligeledes op i Luften og hvirv-

lede sig dermed til et flere Mile bortliggende Sted, hvorfra den, inden en Times Forlöb, kom tilbage til Brönden og lod næsten alle de medtagne Stykker igjen falde. Nogle af dem vare ganske forbrændte, andre saae ud som om de vare gjennemborede af Kanonkugler. Ingen kan nægte at denne Hændelse var höjst besynderlig; var den skeet i den hedenske Tid, er der ikke mindste Tvivl om, at man jo havde troet at en af Guderne *Typhon* eller *Vidar*, havde villet skræmme Qvinderne og moeret sig selv ved et saadant Indfald.

En saadan Naturkraft, eller den Guddom der meentes at styre den, have vore Oldefædre og troet være i Stand til at *slukke Verdensbranden* eller *klöve Fenris-Ulvens Gab*, som det heder i Digtersproget. Vi ville betragte hvorledes Meteorets Beskrivelse giver Anledning til det allegoriske Billede. *Vidar* tillægges kun en Skoe, men den er af Jern og giver Foden uhyre Kraft — ligesom *Typhon* eller *Væirstötten* kun viser sig paa et Been, der ikke er mindre stærkt, og det er vel derfor at den kaldes *Vandhose*. Vist er det, at Forfædrene kunde sige om dette Meteor, personificeret som Asaguden *Vidar*, at det var det stærkeste af alle Naturguddomme, næst efter *Thor*, den himmelske Tordner. Vil man (med Nogle) antage at *Vidar* betyder *en som skover* eller *fælder Træer*, saa passer ogsaa denne Benævnelse meget vel paa en Naturkraft, som oprykker Træer med Roden. Det eneste af Betydenhed der kunde indvendes mod denne Forklaring er vel *Vidars* Epithet: *den tause Gud*. Jeg troer derimod at dette Tilnavn bestyrker min Sætning, da Phænomenet er sjeldent og altsaa sædvanligviis *taust*, — ligesom en Physiker bemærker: "at det beste ved det "er: at dets rædsomme Tilsyneladelse kun er sjelden, "og varer som oftest meget kort."

Rummet tillader os ikke her at udvikle *Vidars* i det hedenske Digt *Thorsdrapa* indeholdte mærkelige Skildring. Derimod bliver det os mærkværdigt, at *Vidar*, der saaledes betyder den heftigste Orkanart i Naturen, her siges at gjenopbygge Gudernes Boliger efter Verdens Undergang — og at de asiatiske Bodaisters kosmogoniske Myther beskrive den fornyede Verdens Frembringelse, som foraarsaget ved en rasende Orkan, der sammenhvirvler de Vand-Atomer, hvoraf Jorden og dens Omgivelser igjen blive til og naae sin forrige Skikkelse.

Vidar betragtedes og som en af de tolv Maanedsguder, ligesom ogsaa Lysguden *Vale* — men herom henviser jeg til Forklaringen over *Grimnersmaal*.

Mode (den Modige) og *Magne* (den Stærke) vare begge Sönner af Tordenguden *Thor*, og betyde vel hans formeentlige vigtigste Egenskaber. Disse skulde, naar Thor var falden i den heftige Tvekamp mod *Midgaardsflangen* eller det rasende Verdenshav, beholde Tordenkilen *Miölner* og gjöre Ende paa Striden mod Gudernes og Verdens Fiender.

52-53. Betydningen af Uhyret *Fenris-Ulven* og Guden *Vidar*, samt deres Kamp, har jeg udviklet i Anmærkningerne til de næstforegaaende Stropher. *Aldafadir* kan betyde 1) Seklers eller Tiders og 2) Menneskenes eller alle Födtes Fader. Som Himmelgud var Odin 1) Tidens Ophav, 2) Guders og Menneskers Stamfader. Egentlig kaldes Ulvens Gab i Originalen *koldt*, men den latinske Oversætter har rigtig anmærket, at dette Udtryk i vort gamle Sprog, ofte bruges om alt hvad der er fiendsk eller skadeligt.

54-55. Det, som *Odin* hviskede sin afdöde Sön *Baldur* i Öret, kunde ingen Andre höre, og det var altsaa den bedstforvarede Hemmelighed for Alle, und-

tagen ham selv. Af dette Spörgsmaal, som *Vafthrudner* ikke kan besvare, mærker han at det er *Odin*, som har fört ham i Fristelse, og vundet Væddemaalet, der gjaldt om Jættens Hoved. Det selvsamme Spörgsmaal fremsatte *Odin*, under Navn af *Gestur Blinde* for Kong *Heidrik* (i *Hervarar-Saga*) uden at han kunde besvare det rigtig. Ved denne hemmelige Tale, maaskee henhörende til den oldnordiske Religions vigtigste Mysterier, have Digterne vel tænkt sig en Spaadom om Baldurs Opstandelse i den nye Himmel eller den gjenfödte Verden, hvorom de Brudstykker, som vi endnu have af Valas Spaadom, give os Underretning. Det er meget at formode, at dersom vi havde det samme Digt heelt, vilde vi og være overbeviste om at alle Guderne skulde da leve op paa nye efter Forfædrenes Meninger, der i övrigt stemmede saa nöje overeens med Indernes (især Bodaisternes), Persernes, de stoiske Philosophers og Tusindaarsrigets kristne Forfægteres m. fl. Troe om Verdens Undergang og Fornyelse. Valas Spaadom synes at mene alle Aserne, naar hun synger om deres nye Sammenkomst og Raadsforsamling paa *Ida's* Slette. Ellers berette Eddaerne udtrykkelig: at *Vidar* og *Vale*, *Mode* og *Magne* skulle overleve Gudernes Fald og beboe den nye Himmel, samt at *Baldur* og hans Banemand *Höder* skulde komme paa ny til Live og leve der tilsammen. *Hæner*, samt tvende Brödres unævnte Sönner skulde da og beboe det vide *Vindheim* ɔ: *Vindens*, eller *Vanernes* Verden, *Skyeluften* nemlig.

GRIMNERSMAAL.

Indledning.

Grimnersmål eller Grimners Sang er det andet Digt i Kommisſionens Udgave af Sæmunds Edda. Foran det findes en prosaisk Indledning indeholdende en Fortælling om den Begivenhed, hvorpaa selve Digtet skal være grundet, men man har Aarsag til at formode, at den er yngre end det og knyttet til det i senere Tider. Dog er der neppe nogen Tvivl om at Fortællingen er oprindelig hedensk, men efterhaanden forandret og maaskee heelt omarbejdet i den Tid, da Kristendommen blev indfört i Island. Muelig har denne Periode bidraget til, at *Odins* og *Friggas* Daad er i den skildret med saa mörke Farver — *Geirrod* var ellers Navnet paa en mægtig Jætte der forekommer hos Saxo og i den yngre Edda.

Unægteligt er det at Odins Fortællinger i denne Sang indeholde mystiske Naturskildringer; vil man antage at Fortællingens Indklædning sigter til samme Maal, bliver den en Mythe af samme Art som den om *Adonis's* Död, *Hercules's* Lidelser og Heltegjerninger, *Odins*

Eventyr hos *Gunlöd*, (fortalt i en Afdeling af *Havamaal*, og forklaret i min lille Afhandling om Digterdrikken), samt andre Fabler af samme Art, der sigte til Vintersolens farlige Tog til Dybets Egne, men Mörkhedens derved udrettede Undergang og Lysets Sejer. Vil Man see den hele Indklædning fra denne Synspunkt, bliver *Geirröd* her Dybets og Vinterens Herre, *Odin* derimod Himlens, Lysets og Varmens, men Geirröds Sön *Agnar*; der qvæger den lidende Odin, den unge frembrydende Vaar, hvem Herredömmet gives af Himlen, i Sommertiden, over den svundne Vinters Rige. Denne Konjektur bliver rimelig derved, at snart det halve Antal af de i denne Deel af *Edda* indeholdte Digte synes at handle om Kampen mellem Lys og Mörke eller mellem Vinter og Sommer.

Vist er det derimod at Odin i denne Sang skildrer Himmelen, dens 2de Hovedafdelinger, AEther og Aër, og de 12 himmelske Huse eller Gudeboliger, som efter min Mening betegne Zodiaken eller Dyrekredsen, hvis Afdelinger ogsaa i Österlandene kaldes Solens 12 Huse, forestilte ved de 12 Palladser i AEgypternes berömte Labyrinth. Mange ville vel mene at slige Forestillinger ikke kunde passe til vore hedenske Forfædres Aandskultur. Jeg troer derfor at burde udvikle Grundene for min Mening nöjere.

Jeg vil benytte mig af Meiners's Ord for at fremstille Stjernedyrkelsens Oprindelse: "För-

end Mennesket lærte den eneste sande Gud at kjende, kunde det, som det synes, i de ældste Tider, ikke ansee noget Væsen höjere end Solen og de övrige Stjerner. Vare end de förste blandt vor Slægt ikke i Stand til at fatte Stjernernes Störrelse og regelmæssige Bevægelser, skulde man dog troe, at de kun behövede at aabne deres Öjne, for at blive de skinnende Himmellegemers overordentlige og overmenneskelige Kræfter vaer. Sol, Maane og Stjerner vandrede i umaaleligt Fjærne over de Dödeliges Hoved, uden at den Gang eller Orden, hvori de opstege eller forsvandt, blev nogensinde forrykket. Solen lyste om Dagen og Maanen om Natten. Hvorlangt de end vare bortfjærnede, frembragte Sol og Maane mangfoldige og umiskjendelige Virkninger, ikke allene paa Mennesker og Dyr, men ogsaa paa Jordens Væxter, ja selv blandt livlöse Ting. Eftersom de nærmedes eller bortgik, hævedes eller fordybedes Verdenshavet, hendöde eller oplivedes Naturen. Efter deres Gang forandredes og afvexlede Dagens og Aarets Tider, med Veirliget og Alt, hvorpaa Hede eller Kulde, Törke eller Væde, Storme eller Stille have Indflydelse. Fiskeres, Jægeres og Agerdyrkeres Næring og Bjæring beroede paa de himmelske Legemers Gang og Virkninger. Hvorledes var det mueligt, maatte man udraabe, at ikke alle Jordens Folk, hvem den eneste sande Gud endnu var ubekjendt, böjede

deres Knæer og Hoveder for Solen, Maanen og Himlens övrige Hær!"

Vel nægter Meiners at de raaeste oprindelig vilde Naturfolk vare Stjernedyrkere, men troer at en vis Grad af Kultur udfordredes til disses Troe. Mod denne Nægtelse kunde man opstille flere vægtige Grunde, om man end forkaster *Dupuis*, i hans store Værk over *alle Religioners Oprindelse* udviklede Paastand, at den næsten allene maa söges i Himmelens, Luftens og Himmellegemernes Betragtning og Forgudelse. I det mindste bevidner den gamle ærværdige *Plato* (i *Kratylos*) at de förste Græker tilbade kun som Guder: Sol, Maane og Stjerner, Himmel og Jord, samt at de allerfleste barbariske Folk havde den selvsamme Tro. *Herodots* Beretninger om Skytherne o. fl. stemme overeens hermed. Feticismen er vist nok ikke i Almindelighed saa foragtelig og dum som Meiners beskriver den. Saaledes var f. Ex. Hedningernes tit yttrede höje Agtelse for Træer og Klipper oprindelig grundet paa den Egenskab, at Træ og Stene frembringe Ild, saa at de deels troede deraf, at noget himmelsk eller guddommeligt var skjult i dem, og deels antoge dem for Solens eller Gudernes Symboler. "Det er vel lige saa uretfærdigt — "siger *Merkel*" — at paastaae, at Ægypterne tilbade for Alvor Oxer, Löghoveder o. s. v., eller at Negerne holde deres Fetischer for virkelige Guder, som at paa-

staae om Grækerne: at de mente Tordenen kom fra den Statue af *Jupiter*, som de bestilte hos Billedhuggeren, eller at Katholikerne ansee deres Helgeners Reliqvier og Flitterstads for deres Skjæbnes Ledere. Nej! overalt gjaldt Knæböjningen det Væsen hvorom man blev erindret ved slige Ting, eller til hvem de vare indviede" o. s. v.

Hvorom alting er, vare Nordboerne i den Tid Asatroen herskede hos dem, langt fra ikke at regne blandt de raaeste Folk. Græker og Romere, der ansaae alle andre Folk for Barbarer og, uden Tvivl, som oftest have gjort Germaner og Celter Uret i deres Skildringer, ansaae Skandinaverne, allerede i *Pytheas's* og *Tacitus's* Tider, for at have större Dannelse end de benævnte Folk — og det er derfor meget sandsynligt, at vore Forfædre have för indfört eller modtaget asiatisk Kultur, end den störste Deel af Germanerne, der dog tilbade Himmel, Sol og Maane, samt at de have, deels ved Folkevandringer östen fra, deels ved Handlendes Mellemfart havt en idelig Forbindelse, over Östersöen og videre frem til Lands over det nuværende Rusland, med de kaukasiske Egne, som igjen havde umiddelbart Samqvem med Persien, samt det gamle Kaukasus og de til denne Bjergstrækning grændsende indiske Lande.

Det er almindelig bekjendt at Himmelens og Himmellegemernes Dyrkelse har fra uminde-

ligé Tider hersket i Asien. Bibelen og de övrige ældste Skrifter bevidne dette paa utallige Steder. — Især hærskede Sabæismen hos Chaldæer, Araber, Inder, Perser, Ægypter o. s. v. De tydeligste Kjendetegn paa dens almindelige Udbredelse over den gamle Verden er Ugedagenes Indvielse til visse Planeter eller Himmelguder, som endnu er kjendelig i deres Benævnelser næsten i det hele Europa. Romerne gave Ugedagene, og tildeels Planeterne Navne efter *Sol*, *Maane* og andre Guddomme, nemlig *Mars*, *Mercurius*, *Jupiter*, *Venus* og *Saturnus*. Disse Navne have forplantet sig til de nyere europæiske Sprog, som nedstamme fra det latinske, især det italienske, franske, spanske o. s. v. De gothisk-germaniske Folkeslag gave ligeledes de förste Ugedage Navne efter Sol og Maane, men i det mindste de fleste övrige Dage efter andre Guder, hvilke de bekjendte Planeter tillige skyldte deres Navne. Ligesom Söndag hos vore Forfædre betydede *Solens Dag* og Mandag *Maanens Dag*, saaledes opkaldte de og *Tirsdagen* efter Guden *Tir* (skrevet *Tyr*) og Planeten *Mars*, Onsdagen efter Guden *Odin* og Planeten *Mercur*, Torsdagen efter Guden *Thor* og Planeten *Jupiter*, Fredagen efter Gudinden *Freja* (maaskee ogsaa Guden *Frey*) samt Planeten *Venus*; Endelig kan man formode at *Löverdagen* oprindelig er bleven opkaldt efter Guden *Loke* eller *Loge* og Planeten *Saturn*.

Alle de övrige hedenske Gudenavne beholde Ugedagene endnu i de tre nordiske Kongeriger, ligesaavel som og tildels i Tydskland, Nederlandene og Storbritannien — men i Island bleve de allerede afskaffede ved en Lov i Aaret 1107, for at udrydde de hedenske Guders Navne, Erindring og Dyrkelse, hvorimod Dagene tildeels betegnes ved Tal; det samme er Tilfældet bleven blandt Portugiserne, den græske Troes Bekjendere o. fl. Jeg har sammenlignet Ugedagenes og Planeternes Navne hos de nordisk-tydske eller gothisk-germaniske Folk, med de som brugtes eller bruges endnu af Inderne og andre Österlændinge, og troer at kunne bevise: at samtlige disse Hovedfolks Benævnelser derfor ere udrundne af en og samme Kilde, samt langt nærmere beslægtede med hinanden, end hver for sig med de latinske. Den hele Beviisförelse, saavel for Planetgudernes Dyrkelse her i Norden, som for dens Oprindelse, vilde blive her for vidtlöftig, og jeg maae derfor forbeholde mig den til en bedre Lejlighed.

Det kan ikke ansees for utroligt, at vore Forfædre, som saaledes havde antaget Ugedagenes Inddeling og Benævnelser efter Planeterne, og som idelig fore paa det vilde Hav, endog til det fjærne da ellers ukjendte America, hvorved den nöjeste Kundskab om Stjernerne, samt Solens og Maanens Löb, var dem höjst nödvendig, ogsaa kjendte Zodiaken eller Dyre-

kredsen, eller de 12 Himmeltegn hvorigjennem Solen synes at gaae Aaret omkring, og som ligge til Grund for dets Inddeling i 12 Maaneder.

Denne Opfindelse er ældgammel og nedstammer uden Tvivl fra Orienten. *Herodot* siger at *Ægypterne* have opfundet Aarets Inddeling i 12 lige Dele. Enhver Maaned gjorde de til 30 Dage, og ved Aarets Ende föjede de 5 Dage til. Denne Opdagelse havde de Stjernerne at takke. AEgypterne dyrkede og de 12 store Guder. De helligede endog enhver Dag til visse Guder. *Diodor* fra Sicilien bevidner at *Chaldæerne* ærte de samme 12 store Guder, samt at de helligede enhver af dem en Maaned og et Tegn af Dyrekredsen. Til dem indviede vel og Alexander (efter samme Forfatters Beretning) de 12 Altere ved Floden *Indus*, sandsynligviis i Overeensstemmelse med Indernes Religions-Begreber. Endnu tilegne Inderne enhver af de tolv Maaneder til en vis Guddom. Egentlig ere disse Maanedsguder Personifikationer af Solen selv, efter dens Virkning og Egenskaber i disse Aarets forskjellige Tider. Ogsaa Romerne havde deres tolv store Maanedsguddomme, som kaldtes *Dii consentes* ɔ: de eenige eller overeensstemmende Guder.

Paa samme Maade have de ældre *Perser*, ligesom deres Efterkommere *Geberne* gjöre endnu, inddeelt Zodiaken i 12 Tegn, og helliget ethvert af dem, tillige med den Maaned som

det betegnede, til en vis Guddom. De inddele Aaret ligesom de gamle AEgypter. Alt dette sees tydelig af *Zendavesta* og *Bundehesch;* Maanederne bære endnu hos Perserne overholved de dem för tillagte mythiske Navne. *Scaliger* har viist, at fornden disse nysnævnte Folk have ogsaa Syrer, Hebræer og andre österlandske Nationer fra Arildstid fulgt denne Maade, i det mindste i Henseende til 12 Maaneder paa 30 Dage, skjöndt de kunne have baaret sig forskiellig ad med Indskydelsen af de overflödige Dage. Nok er det at Dyrekredsens Inddeling er hos dem lagt til Grund, og föiges endnu (dog med nogen Afvigelse i Tegnenes Afbildning) af Chinesere, Siamesere, Japanesere, Inder, Araber o. a. Alle disse Folk regne ligesom vi, at Zodiaken bestaaer af 360 Grader, hvoraf 30 gaae paa hver Maaned, og svare saaledes til Dag og Nat eller en naturlig Dag i Tidsregningen.

Ogsaa de berömte Gother udenfor Skandinavien kjendte, fra Arildstid af, Zodiakens Inddeling i 12 Tegn og Planeternes Gang gjennem dem, samt havde flittig lagt Mærke til Solens, Maanens og Himmellegemernes Löb og Maanens Forandringer, hvilket alt *Diceneus*, deres förste Lovgiver efter *Jornandes's* Beretning, lærte dem, og herskede ved sin Viisdom selv over Kongerne. Det var og ham som lærte deres viseste Mænd Theologie (uden Tvivl forbunden med Astronomien), opförte Templer, stif-

tede en Præsteorden og adskilte den fra det övrige Folk.

Selv var han (ligesom de nordiske Asers Fyrste) baade Konge og Ypperstepræst. Fra disse vore Frænders astronomiske og kronologiske Kundskaber er Overgangen saare naturlig til de skandinaviske Gother.

Det er bekjendt, at de kristne Europæere have bestandig i Grunden fulgt en anden Udregning af Aaret, end den som jeg har viist var brugelig hos de ældste ÆEgypter og Perser. Maanederne blive, i Fölge den julianske og gregorianske Kalender, ulige, og ingen Epacter eller Skuddage lagte til Aaret ved dets Ende, hvorimod de indskyde adskillige Dage for at forvandle Maaneaaret til Solaar.

Hiin ægyptiske Aarsregning antoges först i den franske Revolutionstid af Demagogerne, for at udslette ethvert Spor af den vedtagne kristelige Kalender, da hines *Decaner* forvandledes til *Decader*, og Epacterne helligholdtes ved Aarets Udgang paa ægyptisk og persisk Maade. Derimod er det historisk beviist, at de hedenske Islændere og deres nykristnede Efterkommere have fulgt den samme Methode i Aarets Udregning. Derfor have vi et klart Vidnesbyrd af den ældste Sagaskriver vi kjende, *Are den frode* eller lærde. Stedet findes i hans saakaldte *Schedæ* (hvoraf man har forskjellige Udgaver) og tillige i *Werlauffs* bekjendte Doctor-

Disputats, efter et Pergaments Haandskrift paa det store kongelige Bibliothek. I dansk Oversættelse lyder det saaledes: "De viseste Mænd "paa Island regnede paa 2de Halvaar 364 Dage, "det blive 52 Uger, men 12 Maaneder hver paa "30 Nætter, samt endvidere 4 Dage. De lagde "dog Mærke til af Solens Gang, at den bestemte "förste Sommerdag indfaldt næste Foraar tidligere end den burde, men ingen kunde underrette dem om at der var en Dag mere i Aaret "end der var Uger til." Dette ere *Ares* egne Ord, og fremdeles melder han, hvorledes Islænderen *Thorstein Surt* foreslog paa Landets almindelige Ting: at hver 7de Sommer skulde Epacterne udgjöre 7 Dage. Om dette Forslag raadslog *Thorkild Maane* (maaskee kaldet saaledes af hans astronomiske Studium) og andre vise Mænd, hvorefter der blev givet en Lov, hvori det vel vedtoges at hvert Aar regelmæssig burde udgjöre 365 Dage, men et Skudaar een flere o. s. v.; den befalede alligevel, at et borgerligt Aar i Island skulde fremdeles, ligesom til den Tid, udgjöre 364 Dage, dog saaledes at hvert 6te eller 7de Aar efter de indtræffende Skudaars Beskaffenhed skulde faae et Tillæg af en heel Uge.

Denne Udregnings Overeensstemmelse med Grundlægget til den julianske Kalender, skjöndt den er indklædt i en anden Form, er nöjagtig viist og udviklet af *Jonas Gam* i en Afhandling

om de hedenske Islænderes *Soleaar* bag ved den Kjöbenhavnske Udgave af *Are Frodes Schedæ.*

Flere Lærde have anmærket at den af *Thorstein Surt* foreslagne Forandring var i Grunden den samme som den, hvorved den ægyptiske Philosoph *Sosigenes*, 45 Aar for Christi Födsel, især forbedrede den romerske Kalender, efter *Julius Cæsars* Anmodning, hvorfor den da udfundne forbedrede Tidsregning bærer Navn af den julianske. Allerede *Herodot* beklagede sig over at Grækernes Aars-Inddeling, der formodentlig kun grundedes paa Ugemaaneder, hvorved der maatte indflikkes en Maaned hvert tredie Aar, var langt ufuldkomnere end den ægyptiske, og denne stemmede dog overeens med de hedenske Islænderes paa een Dag nær, indtil den erstattedes ved *Thorstein Surts* eller *Thorkild Maanes* Reform — formodentlig mellem Aaret 980 og 990.

I övrigt bestod en heel Maaned hos de ældste Islændere ligesom AEgypter, Perser og Inder af 30, men en halv af 15 Dage; Det er disse Tidsrum (hvorefter Inderne, ligesaavel som de gamle nordiske Love, endnu regne meget hyppig) at *Curtius* kalder en indisk Maaned, bestaaende af 15 Dage (VIII. 9). Selv Dagens oldnordiske Inddeling i 8 *Eykter* (hver paa tre Timer) stemmer med de Indiske *Samams*.

Da vi saaledes have tydelig indseet at Aarets, Maaneders og Dages Udregning svarede

hos Islænderne ligesaavel som hos AEgypterne og de österlandske Nationer til Dyrekredsens, eller, som de gamle islandske Forfattere udtrykke sig, Solringens eller Solbanens Inddeling, maae vi ingenlunde forundres over at see, at de hedenske Nordboers Vise have, ligesaavel som hine Folkeslags Digtere, afbildet Zodiaken under 12 himmelske Boliger eller Lande, og tilegnet hvert især en vis Guddom, som og meentes at raade over den Maaned, hvori Solen gjennemgik det saaledes bestemte Himmeltegn. Jeg troer at have fundet en slig Inddeling, under en allegorisk-poetisk Indklædning, i nærværende eddiske Digt *Grimnersmaal*. Odin beskriver först Himlens 2de Hoved-Afdelinger, nemlig *AEtheren* som *Asers* og *Lysalfers*, men *Athmosphæren* som *Thörs* eller Tordenens Land. Dernæst opregner han de 12 Himmelboliger med sine præsiderende Guddomme. Jeg har för viist at de gamle AEgypter, Chaldæer og Perser, samt Romerne tildeels efter deres Exempel, fulgte den samme figurlige Inddeling, og at Inderne m. fl. fölge den endnu. Endvidere vil jeg anmærke til nöjere Oplysning om disse billedlige Digtninger: at Dyrekredsens Tegn ere hos Inder, Araber og Græker kjendte under Navn af Solens 12 Huse, samt forestilles og saaledes paa ægyptiske Monumenter. Saaledes finde vi og at vor Digter har skildret dem, og givet enhver af dem, efter

den gamle österlandske Idee, en Guddóm til Forstander.

Det er en gammel Bemærkning, at Dyrekredsens Billeder oprindelig blot havde Hensyn til Aarstiderne, til Klimatet, og Menneskenes deraf afhængige Beskjæftigelser. De som man har fundet paa de gamle ægyptiske Monumenter og ligeledes de indiske, ere omgivne af og blandede med forskjellige andre Billeder, der skulle forestille de egentlige Guder, og Tegnene have vel altsaa i Begyndelsen været at betragte som blotte Hieroglypher.

De fleste af disse Maanedsguders Attributer ere forsvundne af den nordiske Zodiak, i nærværende Digt, hvorimod Himmeltegnene (ligesom hos Chaldæer, Inder, Perser, AEgypter og Romere) helliges Guderne selv og beskrives som deres Boliger. Næsten alle Maanedsguder ere ellers bekjendte mythiske Personer, og deres Valg synes at passe nöje til Maaneden selv, eller den Himmelegn hvori Solen da opholder sig paa sit aarlige Löb. Denne Straaleklode, der overhoved er bleven forgudet under flere Navne i alle Verdens Lande, gjöres her, ligesom hos AEgypter o. fl. til forskjellige Guddomme, efter dens forskjellige Stillinger og Virkninger paa Jorden. Saaledes danne Indernes Fictioner 12 Sole om Aaret af en Eneste, nemlig en i hvert Himmeltegn, der er det Huus,

som tillægges hver af dem især, og disse Sole ansees som tolv forskjellige Guder.

I dette Digt opregnes Himmeltegnene, Sølhusene eller Maanederne, ikke ganske i den os ellers bekjendte Orden. De begynde her med den i Norden mörkeste Vintermaaned, den anden i Tallet, efter den nu brugelige islandske Tidsregning. Da de nordiske Folk have, fra umindelig Tid, regnet Aaret efter Vintre, ligesom de gave Natten Fortrin for Dagen, har man Grund til at formode de have begyndt det, i det mindste for saavidt de bygte dets Udregning paa Stjernernes Betragtning, ved Vinterens Komme. Nordmænd og Islændere sætte denne allerförste Vinterdag, omtrent den 20de October*) eller ved Solens Indgang i Skorpionen, efter vor Regning. Det synes meget naturligt, at deres Forfædre, da de opholdt dem i et sydligere Klima, have ladet Vinteren begynde en Maaned sildigere, altsaa omtrent med den sidste Dekade af November (som endnu kaldes *Vinter-Maaned* i *Sverrig*) eller Solens Indtrædelse i Skytten. Her er det og at Digtets Opregnelse af Himmeltegnene begynder, hvorfor den synes at være indrettet efter

*) Nogen Forskjel mellem norsk og islandsk Tidsregning synes dog at være opstaaet ved den gregorianske Kalenders Indförelse i begge Lande, da den norske Almue vedblev at rette sig efter den julianske, den islandske derimod ikke.

det da antagne Aar, og tillige at vidne tydelig om, at Digtet ikke er forfattet i Island.

Jeg föler vel at jeg skylder mine Læsere Beviser for min Sætning om en oldnordisk Zodiak. Jeg maae derfor forelöbig fremstille den saaledes som jeg troer at have forefundet den i nærværende Digt. Ved denne Fremstilling lægger jeg indeværende Aars Almanak til Grund, med Hensyn til Solens Indgang i ethvert Himmeltegn. Forskjellen mellem vor og de hedenske Nordboers Aarsudregning er ingen væsentlig Hindring for denne Fremstillingsmaade. Maanedsgudernes mythiske Skildring udvikles nöjere i Anmærkningerne til selve Digtet.

De gamle Skandinaver af gothisk Stamme have fra Arildstid af begyndt deres borgerlige Aar med *Vinteren.* Derfor begynder her Himmeltegnenes eller Maanedernes Orden, med deres virkelige Indtrædelse i det Klima, hvor nærværende mythiske Kalender oprindelig fulgtes:

(See vedheftede Tabel.)

Saaledes indeholdes, i en Deel af Digtet *Grimnersmaal,* en poëtisk Kalender, hvis Betydning i Oldtiden var saare let at fatte, for dem som vare indviede i Aarsudregningens Hemmeligheder. De ældste Almanakker bestode af Hjeroglypher og mystiske Karakterer,

Himmeltegn.	Solens Indgang deri 1820.	Det nordiske Solhuus eller Gudeborg.	Dets Maanedsguddom.	Forelöbige Bemærkninger.
♐ *Skytten.*	Nov. 22.	I. *Ydale.*	*Uller.*	Maanedens ældste os bekjendte nordiske Navn er *Yler.* Aarets og Vinterens förste Maanedsgud ansaaes ogsaa for *Vinterens* ypperste Asagud i det hele.
♑ *Steenbukken.*	Decbr. 21.	II. *Alfheim.*	*Freyr.*	*Freyrs* eller Solgudens Födsel; den egentlige *Juul; Modernatten. Vintersolhverv.*
♒ *Vandmanden.*	Jan. 21.	III. *Valaskjalf.*	*Vale.*	Maaneden kaldtes *Liósberi* eller *Lysbringer*, ogsaa *Thorre.* Nu fejredes *Fakkelfesten,* af nogle vel især helligholdt som selve Julen, især i de nordligste Laude, hvor Solen först lod sig see paa denne Tid.
♓ *Fiskene.*	Febr. 19.	IV. *Söcqvabeck.*	*Saga.*	Maaneden kaldes endnu *Goa, Goe,* i Sverrig *Göja* o. s. v. De Svenskes store Folkefest i *Upsala* med tilhörende Marked, Raadsforsamling o. s. v.
♈ *Vædderen.*	Mart. 19.	V. *Gladsheim.*	*Hropt* eller *Odin.*	*Foraars Jævndögn.* Solens Port eller Indgang til *Valhall* (den övre Himmelsphære).
♉ *Tyren.*	April 20.	VI. *Thrymhejm.*	*Skade.*	Herfra regnede man Sommerens Begyndelse og gjör det endnu i Norge og Island. Maaneden kaldes *Harpa* eller *Harpen.*
♊ *Tvillingerne.*	Maji 21.	VII. *Breidablik.*	*Baldur.*	Denne ypperste og bebageligste Sommermaaned kaldtes af de Gamle *Solmaaned.* Nu dyrkedes ogsaa *Sommersolen* under Navn af *Baldur hin gode.*
♋ *Krebsen.*	Jun. 21.	VIII. *Himmelbjerg.*	*Heimdall.*	*Sommersolhverv: Baldurs* og *Heimdalls* Höjtid; siden forvandlet til St. Hanses Dag.
♌ *Löven.*	Jul. 23.	IX. *Folkvang.*	*Freya.*	Aarets varmeste Maaned, der svarer til vore *Hundedage.* Höstens Tid.
♍ *Jomfruen.*	Aug. 23.	X. *Glitner.*	*Forsete.*	*Höst-Jævndögn* ved Maanedens Ende.
♎ *Vægten.*	Sept. 23.	XI. *Noatun.*	*Njord.*	Den store Efteraarsfest, siden forvandlet til *Mickels-Dag.*
♏ *Skorpionen.*	Oct. 23.	XII. *Landvide.*	*Vidar.*	Lövfaldstiden; *den tause Maaned,* som overlever sine lysere Brödres Fald, ligesom *Vidar* Asagudernes.

Da det her vilde blive for vidtlöftigt at udvikle denne mythiske Kalenders Overeensftemmelse med de ægyptiske, græske og asiatiske, saa forbeholdes dette min systematiske *Edda-lære.*

eller vare indklædte i gaadefulde Vers, da Præsterne, som ene vare skriftlærde, havde sat sig i udelukkende Besiddelse af Tidsregningens Hemmeligheder, og betroede dem kun paa en af disſe Maader til sine Lærlinge eller Yndlinge. Selv de katholske Præster og Munke antoge tildeels denne Læremaade, og det er en Levning deraf, at Almuesmænd i Island og flere Lande kunne udregne en heel Almanak, forsaavidt de vedtagne Tidsbestemmelser og Fester angaaer, ved Hjelp af visſe Vers, et for hver Maaned, hvori deels Aarstidens Beskaffenhed, og deels de mærkeligste Dage, antydes. Enkelte Ord i disſe Maanedsviser ere af störste Vigtighed for dem, som ville selv udfinde Tidsregningen, men vilde sandsynligst stedse blive en Hemmelighed for de Uindviede, som ikke udtrykkelig underrettes om denne kalendariske Parole. Et saadant Vers bestaaer af ligesaa mange Stavelser, som den Maaned, hvorom den handler, har Dage til. Jeg anförer et af dem oversat for Exempels Skyld:

1 2 3 4 5 6 7
Sep-tem-ber sig-net bring-er
8 9 10 11 12 13 14
Ma-ri-a; — Kors-et hæv-es;
15 16 17 18 19 20 21 22
Lam-ber-tus ord-ner *li-ge* Dögn
23 24 25 26 27 28 29 30
Og Mic-kel för-er Sjæl til Havn.

Heri er *lige* det vigtige Ord. I övrigt findes her Maanedens katholske Festdage, som *Marias Födsel* og *Korsets Ophöjelse* anförte, isteden for de gamle hedenske. Den hellige *Lambert* har nu, isteden for Guden *Forsete*, paataget sig den Umage at bringe Dögnenes Lighed i Stand, og Erke-Engelen *Michaël* har sat sig i Besiddelse af Höstfesten, den Höjtid, der för især vel helligedes Luft- og Havguden *Njord*. Man kan formode, at alle Maanedsversene i *Grimnersmaal* have oprindelig, ligesom det endnu er Tilfældet med nogle af dem, bestaaet af 30 Stavelser, og svaret saaledes til Dagenes Antal. Men var end dette ikke Tilfældet, saa svarede de dog til andre senere Vers, der brugtes ved Tidens Udregning, f. Ex. dette oversatte Islandske, hvis Betydning det vist vilde være vanskeligt at opdage for En, som ikke nöje kjender den kristelige Religion:

Folkenes Frelser födes;
Faderens Ord blev Menneske;
Hönen elsker sine Unger;
Vogt Faarene, siger Herren;
Omskjæres; dejlig Stjerne;
Glad vil Simeon döe;
Faver Jomfru hilses;
Nadveren; lider Döden.

Först ved nöjere Overvejelse kunne vi gjætte os til, at Hensigten er at betegne *Helligdagene*

mellem Juul og Paaske, ved de dem tilhörende Evangeliers Indhold.

Andre slige saakaldte komputistiske Vers synes ganske at være uden al Mening, og saaledes vare de halv-latinske (f. Ex. det bekjendte *Cisio Janus*) som Munkene opfandt i Middelalderen, og som bleve indförte i Island, da de hedenske Maanedsvisers Brug naturligviis maatte forsvinde med andet Hedenskab, der forbödes saa strængelig i Lovene. Meget mere hertil hörende kunde jeg anföre, over *Primstavenes* eller de svensk-norske Rune-Kalenderes hieroglyphiske Figurer, der oprindelig vare hedenske, men forvandledes siden til katholske, ligesom selve Festerne, da begge Dele fik nye Skikkelser eller Helgennavne ved Munkenes Reformation. Skjönt mange af Papisternes Höjtider siden bleve ophævede, ere de, med deres Navne, endnu til i de af vor Almue meget höjtagtede *Mærkedage*.

Vi have alt seet Pröver paa, hvorledes næsten den hele nordiske Mythologie drejer sig om Lysets og Mörkets, Himmelvarmens og Dybets Kuldes vedvarende Kamp, som har givet Anledning til en næsten uendelig Mængde af Myther og Lignelser. Ligesom Solguden *Freyr*, i Grimnersmaals hedenske Rimkalender, födes ved Vinter-Solhverv, saa forestilte og Nordboerne i Middelalderen — som man kan see af et islandsk Pergaments Haandskrift paa det

store Kongl. Bibliothek — Solens og Jordens aarlige Gang som et Menneskes Levealder, nemlig: *Vaaren* som *Barndom*, *Sommeren* som *Ungdom*, *Hösten* som den *mandlige*, men *Vinteren* som den *udlevede Alder*. Paa en lignende Maade forekommer det mig og at Skjalden, her i Eddadigtet, har skildret ikke allene *Solens* eller *Lysets aarlige*, men ogsaa *daglige Gang*. *Natten* forestilles da som den mörkeste Vinter, *Morgenen* som *Foraar*, *Middagen* som den höjeste *Sommer*, *Hösten* som *Aften*. Denne Forestillingsmaade er saare naturlig, og Enhver veed, hvor hyppig Digterne endnu bruge de Udtryk: Livets Vaar eller Morgen om Barndommen, o. s. v. Jeg vil da her kortelig vise hvorledes vor Digters Skildring kan, i det mindste, meget pasſende anvendes paa den naturlige Dag, eller Dag og Nat under Et betragtede.

Ydale (Vædedale) *Ullers* Rige, er da den vaade eller dugrige Midnat.

Alfheim betegner Lysets Nærmelse, da *Freyr* eller Solen födes.

Vale, Dagslysets virkelige Fremkomst. At Salen da er tækket med Sölv, kan betegne det sölvblaa Skjær, som Dagslyset giver Luften. Man vilde især lægge Mærke til Udtrykket: *i árdaga*, nemlig: i den tidlige Morgen, Dag eller Aarstid, som findes saa ganske pasſende i denne og den

foregaaende Strophe af Digtet, enten man vil anvende det paa Aarets eller Dagens Löb.

Söcqvabeck, eller Vældet med de susende Bölger, hvor *Odin* og *Saga* hver Dag drikke glade af gyldne Kar, betegner da Solens glimrende Fremkomst af det bölgende Hav. Paa lignende Maade heder det i *Valas Spaadom* at Solen skjules hver Nat i *Mimers* Kilde eller Havet, og at dets Behersker hver Morgen drikker Mjöd, denne guldröde Drik, hvorved der vel sigtes til den skinnende og flydende Morgenröde, af Valfaders Pant, Odins eller Himlens Öje, Solen nemlig.

Gladsheim betegner den Himmelegn, hvor den nys opstandne Sol lader sig see i sin fulde Glands.

Den er steget op over *Thrymheim* eller den höje Bjergegn, naar dens Bane allerede gaaer over de höje Fjelde.

Som *Baldur* viser Solen sig i *Breidablik* paa den skjönneste Tid af Dagen, inden Middagsvarmen tager fuldkommen Overhaand.

Som *Heimdall*, den lyseste og mest skinnende Asagud, throner Middagsſolen paa *Himmelbjerg*.

Med *Freya* i *Folkvang* sammenlignes den varme, og, om man saa maae sige, fuldmodne, Eftermiddagsſol, som har den största Indflydelse paa Jordens Frugtbarhed.

Forsete bilægger om Aftenen alle Stridigheder, eller dysser dem i Sövn, efter Skjaldens Udtryk, og bringer alle Arbeider og Möjsommeligheder til at ophöre. Hvor dejlig er ikke Beskrivelsen over hans Bolig Glitner:

Gyldne Stötter bære
Salens Sölvertag.

Og hvor nöje passer den ikke til Luftens Udseende ved Solens Nedgang i en skjön Aften, da Aftenrödmen viser sig som en herlig glimrende Kolonnade, hvorpaa Himlens sölvblaa Hvælving synes at hvile.

Söguden *Njord* modtager nu Solen i *Noatun* eller Havets Skjöd, hvori den nedlader sig, udhviler sig og sanker nye Kræfter.

Imidlertid raader *Vidar*, den tause Gud, for Nattens tause Rige, dunkelt og kjöligt som en dyb Dal, hvor höjt Græs og tætslyngede Grene overskygge et hvilende Menneske.

Saaledes haaber jeg at have viist, hvorledes Skildringen af de 12 Himmelboliger, Lysets og Mörkets, Aarets og Dagens Rige, er en af de sindrigste mythisk-allegoriske Digtninger man vel kan tænke sig. At *Dagstidernes Guder* er et nyt og righoldigt Stof, behöver ingen videre Udvikling — men der gives end en mythisk Personification af hver af de 12 Maaneder, som selve Aarsguden efter hans forskjellige Alder, og dette Æmne maa vi her betragte nærmere, da det giver os særdeles vigtige Bidrag

til *Grimnersmaals* og Odins deri indeholdte Benævnelsers rigtige Forklaring.

Den ældste og ypperste Aarsgud var nemlig Alfaderen *Odin* (der dog vel maa adskilles fra den ældste Alfader *Surtur*). Ligesom Menneskene have, fra Verdens förste Tider forestillet sig den överste Gud, som boende i det Höje, og derfor især kaldet ham *Himlen* og *Himlens Guddom*, samt meent at Aarets regelmæsfige Forandringer og Væirligets Gang, hvorpaa Menneskenes Skjæbne störstendeels beroer, gaves og styredes af ham, saa see vi og af *Odins* mange Navne (benimod et Par Hundrede, som ere os bekjendte allene i det oldnordiske Sprog) at han, efter Eddalæren, var for dens Tilbængere den överste Himmelgud, dog vel at mærke, for saavidt vort Verdensfystem især, men ikke hele Universet angaaer. Dette bekræftes af Begyndelsen til den yngre Edda, hvor Odin skildres som *Verdens store Aand* der udvikledes af Chaos (Frostjætternes ældste Rige), dannede Himmel og Jord og gav Mennesket Aanden. Han udöver sit Herredömme over Rummet og Tiden, som *Aarsgud*, efter bestemte Regler, og disfes ufravigelige Gang har sikkerlig bidraget mest til den forhen almindelige Troe, om Skjæbnens og Tidernes (eller Tidsgudindernes, som Moirers, Parcers eller Norners) Herredömme orer Verden, Menneskene, ja endog over Guderne selv. Ligesom Aaret

deles i forskjellige Tidsrum, der give Naturen forskjelligt Udseende, saa gav man og Aarsguden forskjellige Navne efter hans Bedrifters og Virkningers relative Beskaffenhed. Af den ene Aarsgud dannedes i Österlandene tolv andre, i meget gamle Tider, efter de 12 saakaldte Solhuse eller Himmeltegn, og dette skete ogsaa her i Norden, efter hvad jeg nylig har udviklet, alt efter Solens afvexlende Stilling, og Naturens særegne Beskaffenhed i hver af de dertil svarende tolv Maaneder. Men endvidere maa jeg anmærke, at ligesom Inderne endnu af den ene Sol danne tolv aarlig regjerende, eller rettere, give den ene tolv forskjellige Navne, saa siger Edda og at *Odin* har 12 Navne i *det gamle Asgaard*, nemlig det ham i de ældste Tider tillagte himmelske Rige, og lever der i alle Tidslöb eller Sekler, samt raader for Alting baade stort og smaat — da hele Rummet og alt hvad der er i, tilhörer Tiden, men Odin selv kaldes Tidernes eller Seklernes Fader. Hine 12 særegne Navne sigte udtrykkelig til Aarstidens og Lysets forskjellige Beskaffenhed, i hver af de 12 Maaneder, som vel indsees tydelig nok af fölgende Forklaring. De sættes i den Orden hvori de staae i Bogen, men den begynder en Maaned sildigere end Kalenderen i Grimnersmaal, nemlig ved Vintersolhverv, som antydes ved *Freyrs* eller Solgudens Födsel, da Maaneden skildres som dens spæde Barndom.

1. Som *Alfader* viser Solen sig naar den ved *Vintersolhverv* vender tilbage til Jorden og saaledes opliver den hele, ellers hendöende Natur. Maaneden kan og kaldes Alfader som Ophav til hele Aaret og alle dets övrige Maaneder. *[Stenbukkens Tegn. Alfheim. Freyr.]*
2. Som *Herian* ɔ: *Hærföreren, den Hærgende, Stridende,* vedbliver den at jage Mörkets Dæmoner paa Flugten. *[Vandmanden. Valaskjalf. Vale.]*
3. Som *Hnikar* eller *Nikar* ɔ: *den Sejrende,* viser den sig som Vinterjætternes Overvinder. *[Fiskene. Söcqvabeck. Odin og Saga.]*
4. Som *Nikadur* eller *Hnikadur* (Nikador, Νικατωρ) ɔ: *Sejerherre,* triumpherer Solen ved *Foraarsjævndögn. [Vædderen. Gladsheim. Hropt eller Odin.]*
5. Som *Fiölner* ɔ: *den Mangfoldige; Mangfoldighedens Frembringer,* fremkalder den en Mangfoldighed af Væxter, Blomster o. s. v. i den grödefulde Vaar. *[Tyren. Thrymheim. Skade.]*
6. Som *Oske* ɔ: den Önskelige, Behagelige, udfolder den Naturens hele Ynde og Behagelighed. *[Tvillingerne. Breidablik. Baldur.]*
7. Som *Ome* ɔ: *den Höjtlydende, Sangrige,* fremkalder den Aarets skjönneste Almeenfest, ved *Sommersolhverv,* da Lundene gjenlyde af de festlige Basuner, glade Menneskers lystige Sange, Sangfuglenes muntre Qviddren

o. s. v. *[Krebsen. Himmelbjerg. Heimdall.]*

8. Som *Biflinde* viser den sit *Vægelsind* ved atter at bortfjærne sig fra Jorden, eller antyder som *Byblinde* (efter andre Læsemaader) det *blændende* Mörkes Gjenkomst ved Nattens Forlængelse. *[Löven. Folkvang. Freya.]*
9. Som *Vidrer* ɔ: Væirfrembringer, fremkalder den Uvæir og Storm, da den beste Sommertid er forbi, indtil den urolige Jævndögnstid. *[Jomfruen. Glitner. Forsete.]*
10. Som *Svidrer* ɔ: den Sviende, Tærende, viser Efteraaret sig i Lövfaldstiden, da Træerne miste deres Blade, Blomsterne visne hen og Græsfet falmer. *[Vægten. Noatun. Njord.]*
11. Som *Svidur* (et Navn der kun forhöjer Bemærkningen af *Svidrer*, ligesom *Hnikadur* af *Hnikar*) er Vinterkulden Aarsag i Jordens fuldkomne Nögenhed, og nöder Menneskene til at fælde og fortære en Mængde Brændetræe til Varmens Vedligeholdelse i Husene. *[Skorpionen. Landvide. Vidar.]*
12. Som *Jalk (Jaulkur, Jálkr)* ɔ: *Gjælk, den Golde, Udlevede,* er Aarstiden gold og udlevet, samt döer endelig hen for at forynges paa ny, ligesom den ægyptiske *Osiris* i denne selvsamme Periode. *[Skytten. Ydale. Uller.]*

At ogsaa disfe saa afvexlende og pasfende Billeder paa Aarets forskjellige Maanedsfole, maae

være kjærkomne for Kunstnere og Digtere, behöver jeg ikke at opholde os med at udvikle.

Saaledes haaber jeg at have oplyst de dunkleste, og dog vigtigste Steder af *Grimnersmaal,* ved en sammenhængende Forklaring, til hvis större Tydelighed Anmærkningerne dog ville bidrage. Hvad selve Digtet angaaer, saa er det uden al Tvivl fra Hedendommen, men at bestemme dets Alder nöje, er dog vel nu umueligt. Vi vide kun, at det er meget ældre end den yngre Edda, da det tit paaberaabes deri som gyldig Hjemmel, uden at dennes Forfatter synes at have forstaaet det rigtig i Opregnelsen af de himmesske Boliger. I det mindste er det tydeligt, at han har revet dem ganske ud af sin Sammenhæng. Overhoved er det, efter min Mening, et vigtigt indvortes Beviis for de oldnordiske Mythers AEgthed, at Skriverne af de ældste Codices, vi have af den yngre Edda, have paa flere Steder aabenbare misforstaaet de hedenske Digtninger, og sögt, paa en urimelig Maade, at henföre dem til *Troja,* da de fleste dog umiskjendelig ere af en langt höjere Oprindelse. *Troja* var, i Middelalderen, den hos os mest berömte Stad i Asien, og da man vidste, at vore Stammefædre vare komne fra denne Verdensdeel, saa gjorde nogle dem til Trojanere, og virkelig har man grundede Formodninger for, at de have været beslægtede med *Phrygerne.* Kun Forfattere, der vare saa

fordomsfrie og sagnkyndige som Historieskriveren *Snorro*, udledede de skandinaviske Gother nærmest fra deres rigtige Hjemsted, nemlig Egnene östen for *Don*, det da egentlige og rimeligvis det ældste *Asien*.

Den förste Edda-Samlers Fortale har opbevaret os det Folkesagn, som man havde i Kristendommens förste Tider i Island, om Anledningen til denne *Odins* Sang (thi han taler selv deri, fra först til sidst, som Gud i menneskelig Skikkelse). Uden al Tvivl er Sagnet yngre end Qvadet, skjönt det maaskee er grundet paa et andet Digt som nu er tabt. I Sangen selv beskriver *Odin*, bundet, under Navn af *Grimner* (den maskerede) mellem tvende brændende Baal, forskjellige himmelske og jordiske Gjenstande fra den mythiske Verden i poetisk-allegoriske Billeder, saa at dette Digt ligesom *Vafthrudnersmaal* o. fl. synes egentlig at være didaktisk, indklædt i en Fortælling, og saaledes have været bestemt til at lægges til Grund for de hedenske Præsters eller Vises Undervisning om Verdens Beskaffenhed, Himmeltegnenes Orden og Tidens Beregning,*) Guder-

*) Det er bekjendt, at de ældste Præster hos alle Folk, som mærkede at Aarstidernes Udregning var af stor Vigtighed for Almeenheden, anvendte stor Flid for at faae den rigtig i Hovedet, hvorved Himmel-Legemernes vedholdende Betragtning blev nödvendig for dem. Da de engang havde naaet Maalet, gjemte de Kunsten som en Hemmelighed, men lærte den kun fra sig til udvalgte Disciple, mest i

nes, især den överste Himmelguds, Natur, m. m. ligesom Druidernes hellige Sange. I övrigt henviser jeg til den strax fölgende Udsigt over Digtets Indhold.

Særskilte Udgaver af *Grimnersmaal* ere mig ikke bekjendte, ej heller flere danske Oversættelser end den af *Sandvig*. Paa Tydsk er Digtet oversat ved *Gräter*, i forskjellige Nummere af den antiqvariske Tidende *Idunna und Hermode* for Aaret 1814, senere af *Friedrich Mayer* i hans *Mythologische Dichtungen der alten Skandinaven* 1818. Paa Engelsk har man det i Bearbejdelsen af denne Eddas mythologiske Digte. Foruden den trykte latinske Oversættelse er der og en haandskreven, som menes at være forfattet i *Sverrig*, hvilken *Sandvig* har afbenyttet; og ligeledes en af samme Art over *Vafthrudnersmaal*.

---

allegoriske Billeder, for at den vanhellige Almue, om den end hörte Sangene, ikke skulde blive klog paa Indholdet, men blot ved taus Ærefrygt dyrke de Guder, hvis rette Betydning var ene Præsterne bekjendt. Saaledes vare de romerske Præster, i Hedendommen, længe i Enebesiddelse af Aarsudregningens Hemmeligheder, indtil en Lægmand endelig vovede at röbe og oplyse dem, til hele Folkets store Glæde.

Udsigt over Indholdet af Grimnersmaal.

A. Samlerens prosaiske Indledning, indeholdende et gammelt nordisk Folkesagn, angaaende Anledningen til Digtet, om *Grimners*, eller den i menneskelig Skikkelse, under dette Navn, aabenbarede *Odins*, Fangenskab hos Gudens forrige Fostersön, den gothiske Konge *Geirrod*, som mistænkte ham for at være en Troldkarl og lod ham sætte mellem tvende Baal, uden at han i 8 Dage fik Mad eller Drikke, indtil *Agnar*, Kongens Sön, rakte ham et fuldt Drikkehorn. Her begynder Grimners Sang.

I. *Grimner* tiltaler Flammen (1). beklager sit lange og haarde Fangenskab, mindes *Agnars* Velgjerning, lover ham, til Belönning, Herredömmet over Gothernes Rige, og önsker ham alskens Held (2-3).

II. *Odin* underviser *Agnar* om Himlens tvende Hovedafdelinger, nemlig *Æther* (i Asers og Lysalfers Nærhed) og Skyeluften, eller *Thrudvang*, *Thors* yndede Opholdsfted (4). Dernæst om de 12 Himmeltegn, Solhuse eller Gudeborge (som gjennemgaaes af Solen paa dens aarlige Bane) samt de dem forestaaende Guddomme, nemlig: I. *Ydale*, *Ullers* Bolig. II. *Alfheim*, *Freyrs* Slot (5). III. *Vala skialf*, *Vale's* Borg (6). IV. *Söcqvabeck*, *Saga's* Vaaning (7). V. *Gladsheim*, Indgangen til *Valhall*, hvorhen *Hropter* kalder faldne Helte (8). I denne Anledning omtales *Valhalls* Udseende eller Bygningsmaade og Indgangens Emblemer ɔ: en Ulv og en Örn (8-10). VI. *Thrym-*

heim, Skades Bolig (11). VII. *Breidablik, Baldurs* Slot (12). VIII. *Himmelbjerg, Heimdalls* Sæde (13). IX. *Folkvang, Freyas* Opholdsfted (14). X. *Glitner, Forsete's* Pallads (15). XI. *Noatun, Njords* Rige (16). XII. *Landvide, Vidars* Opholdsfted (17).

III. *Grimner* underretter om Adskilligt henhörende til *Odins* og *Thors* Hovedslotte, Gudernes og Einheriernes Levemaade og Omgivelser, nemlig: Einheriernes eller de Valhalske Heroers Spise (18). *Odins* tvende Ulve og hans egen Næring (19). Hans tvende Ravne (20). *Fenris*-Ulven eller Midgaards-Slangen (21). Gitterværket *Valgrind* (22). Valhalls 540 Porte eller Dörre og Einheriernes Antal (23). Bilskirners 540 Hvælvinger (24). Himmelgjeden *Heidrun* som malker den herlige Mjöd, hvorved Einherierne lædskes (25). Hjorten *Eikthyrner,* fra hvis Horn alle Vande nedströmme (26), nemlig de himmelske (27), de jordiske og siden underjordiske (28), samt Skyluftens Floder (29). Navnene paa Gudernes Heste (30).

IV. Verdenstræet *Yggdrasills* og dets Omgivelsers Beskrivelse. Især ommeldes dets trende Stammer eller Rödder (31). Egernet *Ratatösk*, udsendt fra Luft-Örnen til *Nidhug* i Dybet (32) De fire Hjorte eller Hovedvinde (33). Slangerne ved Træets Rödder (34). Verdenstræets Plager og Farer (35).

V. Mythiske Skildringer af forskjellige Meteorer og af vor Verden overhoved, nemlig: Valkyrierne, oprindelig dannede af visse Luftsyner (36). Solens Heste (37). Dens Skjold, kaldet *Svalin* (38). Solulvene (39). Urjætten *Ymer* og hans Forvandling til Jordlegemet (40).

VI. *Grimner* opfordrer de Tilstedeværende at borttage de store over Ilden hængende Kjedler, for at aabne Udsigten til Luften gjennem det store Tagvin-

dne (41). Han fortsætter sin mythologiske Undervisning, især om Skibet *Skybladner* (42) og visse Ting, hvoraf enhver er det ypperste i sit Slags (43).

VII. Da Kjedlerne imidlertid vare tagne bort, og *Grimner* da havde oplöftet sit Aasyn mod Himlen, saa at *Aserne* gjenkjendte det, og saa hans qvalfulde Stilling, siger han sig at vente Hjelp fra dem, og truer med deres snare Ankomst (44). Nu opregner han en stor Deel af sine (eller *Odins*) mythologiske Navne, hvoraf han især havde paataget sig nogle paa visse Tog og i visse Begivenheder (45-49).

VIII. Da *Geirröd* endnu ikke besinder sig eller gjenkjender *Odin* af hans Lære, bebrejder Guden ham hans Drukkenskab og deraf flydende Bedaarelse, opsiger ham sin Naade og alle Einheriers Yndest, og fordrer hans Liv ved det blodige Sværd (50-52). Endelig fremsiger han sit Hovednavn *Odin*, tilligemed forskjellige andre af sine Benævnelser (53). Men nu er det for sildig for *Geirröd*.

B. Det korte prosaiske Tillæg, der indeholder Slutningen af det förstommeldte Folkesagn, nemlig Beretningen om *Geirröds* Död og den deraf fölgende Opfyldelse af *Odins* Löfte, ved *Agnars* Thronbestigelse.

FORTÆLLING
OM
KONG *HRÖDUNGS* SÖNNER.[1] [*]

Kong *Hrödung* havde to Sönner, den ene hed *Agnar*, den anden *Geirröd*. Agnar var ti, men Geirröd otte Vintre gammel. De roede begge i en Baad med Krog og Line for at fange Smaafisk, men Vinden drev dem ud paa Havet. I Nattens Mörke lede de Skibbrud ved Strandbredden og gik i Land. De traf der en ringe Bonde, hos hvem de vare Vinteren over. Bondekonen opfostrede *Agnar* men Manden selv opdrog *Geirröd*, og gav ham kloge Raad. Om Foraaret gav Bonden dem et Fartöj. Men da han og hans Kone fulgte dem ned til Stranden, talte han en Stund allene med *Geirröd*. De fik god Vind og kom til deres Faders Bopæl. Geirröd var forrest i Baaden; han sprang i Land, stödte til Fartöjet

1) Egentlig: *om Kong Hrödung*. Andre: *Fortale til Grimnersmaal*.

og sagde: far du kun hen i onde Aanders Vold! [**] Fàrtöjet drev ud i Havet, men Geirröd gik hjem til Gaarden eller Byen, hvor man tog meget vel imod ham. Hans Fader var da död. Geirröd blev altsaa taget til Konge og kom til stor Anseelse. [2])

Odin og *Frigga* sade i *Lidskialf* [***] og saae ud over den hele Verden. [3]) Odin sagde: Seer du *Agnar*, din Fostersön, hvorledes han avler Börn med en Jætteqvinde i en Hule, [****] men *Geirröd*, min Fostersön, er Konge og raader nu over Landet. *Frigga* svarede: Han er saa skammelig karrig, [4]) at han piner sine Gjester, naar han synes at der kommer for mange. *Odin* sagde at det var den störste Usandhed, og om dette væddede de. *Frigga* sendte sin fortrolige Mö [5]) *Fulla* til Geirröd og bad Kongen at tage sig i Agt, at den Troldmand, [6]) som var kommet der til Landet, ikke skulde forgjöre [7]) ham, og opgav ham det som et Kjendetegn paa Manden, at

---

[2]) Eller: blev en herlig eller berömt Mand.

[3]) Eller: over alle Verdener, alle Lande.

[4]) Efter Ordene: *Han var saa stor en Mad-Nidding.*

[5]) Efter Ordet: *sin Æske-möe*, ell. Kammer-Jomfrue (*nympha cistellatrix*) som forvarede *Friggas* Pynte-Æske.

[6]) Efter Ordet: en klog (meget vidende) Mand.

[7]) Ell. ombringe.

ingen Hund, saa rasende den end var, vilde anfalde ham. Det var kun ugrundet Snak at Kong Geirröd ikke var gjæstfri, dog lod han den Mand gribe, som Hundene ikke vilde gaae lös paa. Denne var iført en blaa Pelts [†] og kaldte sig *Grimner*, men gav ikke videre Efterretning om sig, endskjöndt han blev adspurgt. Kongen lod ham pine for at faae ham til at bekjende, og lod sætte ham imellem to Ilde,[8]) hvor han var i otte Nætter. Kong *Geirröd* havde da en Sön, 10 Vintre gammel, som hed *Agnar*, efter sin Farbroder. [††] *Agnar* gik til *Grimner*, rakte ham et fuldt Horn til at drikke af, og sagde, at Kongen gjorde ilde i at lade ham pines uskyldig. *Grimner* drak det ud. Da var Ilden kommet saa nær, at hans Pelts blev sveden.[9]) *Grimner* sang:

8) Ell. brændende Baal.

9) Ell. begyndte at brænde.

GRIMNERSMAAL.

I.

1. Heed er du gribende Flamme!
Og alt for stor,
Lad os gaae fra Lüen!
Foerværket svies
Skjöndt jeg löfter det op,
Peltsen brænder foran mig.

2. Otte Nætter jeg sad
Mellem Ilde her[10])
Saa at mig ingen Mand
Mad har budet,
Uden allene *Agnar*
Der ene skal raade
Over *Gothers* Land
(Som) *Geirröds* Sön.

3. Hil være dig *Agnar!*
Saa heldig som dig byder
Heltes Gud at være![11])
For en Drik

10) Ell. Her mellem Baal.

11) Sandvig:
Held med dig Agnar!
Thi Held dig nu önsker
Heltes Behersker.

Du aldrig skal
Nyde bedre Lön.

II.

4. Helligt er det Land
Som jeg ligge seer
Aser og *Alfer* nær; [12])
Men i *Thrudheim*
Skal *Thor* være
Til Kræfterne [13]) forgaae. [14])
5. *Ydale* heder
Der hvor *Uller* haver
Sig opbygget Sale; —
Alfheim Guderne gave
I de förste Dage [15])
Til *Freyr*, da han fik Tænder.
6. Den tredie Bolig er
Hvor de blide Guder
Tækked Sale med Sölv;
Vala-Skjalf den kaldes
Den *As* [16]) erhverved sig
Tidlig i Tiden.

---

12) o: I Nærheden af *Aser* og *Alfer*.
13) Ell. Guderne.
14) Ell. adskilles, söndersplittes.
15) Ell. i Dagenes Morgen.
16) Asa eller Asa-Gud.

7. *Söcqvabæk* heder den fjerde,
Men svale Bölger
Hen over den suse;
Der de *Odin* og *Saga*
Drikke alle Dage
Glade af gyldne Skaaler.
8. *Gladsheim* heder den femte,
Guldstraalende derover
Valhall sig vidt udbreder;
Men *Hropter* der
Hver Dag udkaarer
De Mænd, som faldt for Vaaben.
9. Lettelig kunne
De som til *Odin* komme
Borgen see og kjende,
Loftet er lagt med Spyd,
Salen tækket med Skjolde,
Bænkene ströede med Brynier.
10. Lettelig kunne
De som til *Odin* komme,
Salen see og kjende;
Vesten for Dörren
Hænger en Ulv,
En Örn derover svæver.
11. *Thrymheim* heder den sjette
Hvor *Thiasſe* fordum boede,
Den kraftfulde Jætte,

Men *Skade* nu beboer, —
Den klare [17]) Gude-Brud,
Sin Faders gamle Tomter.

12. *Breidablik* heder den syvende,
Men der *Baldur* haver
Sig opbygget Sale;
I det Land
Hvor jeg de færreste
Rædsler være veed.

13. *Himmelbjerg* er den ottende,
Hvor *Heimdall*, efter Sagn,
Har for Huus at raade.
Der Guders Vogter drikker
I rolig Vaaning
Glad den gode Miöd.

14. *Folkvang* er den niende,
Der *Freya* raader over
Sæders Orden i Salen;
De Faldnes Hælvte kaarer
Hun hver en Dag, men *Odin*
Den anden Hælvte ejer.

15. *Glitner* er den tiende,
Af gyldne Stötter bæres
Salens Sölvertag,
Forsete der boer

---

17) Ell. kydske.

De fleste Dage,
Og jævner alle Trætter. [18])

16. *Noatun* er den ellevte,
Men *Njord* der haver
Sig beredet Sale;
Mænds Konge uden Meen [19])
For höjtoprejste
Offeralter [20]) raader.

17. Med Riis og med
Höjt Græs overgroes
Vidars Landvide; [21])
Der Sönnen sig nedlader
Rask af Hestens Ryg
For sin Fader at hævne.

III.

18. *Aandrimner* kaager
I (Kjedelen) *Ildrimner*
(Galten) *Sörimner;*
Dens Flesk er det bedste
Men Faa kun vide
Hvor mange Einherier det nærer.

---

18) Efter Ordet: Dysser alle Trætter i Sövn, forliger alle Stridigheder.

19) Ell. lyde.

20) Ell. Offerkreds, Offersted.

21) ɔ: vide Land.

19. *Gere* [22]) og *Freke* [23])
Mætter den krigvante
Hædrede Heltes Fader;
Thi blot af Viin
Den vaabenherlige
Odin ène lever.

20. *Hugin* [24]) og *Munin* [25])
Flyve hver en Dag
Over Jordens Slette;
For *Hugin* er jeg bange
At han igjen ej kommer,
Dog frygter jeg mere for *Munin*.

21. Det tuder for *Thund* — [26])
Rolig Verdens-Ulven
(Som) Fisk i Floden ligger;
Stridshesten tykkes
Strömmen alt for stærk
Til over den at vade.

22. *Valgrind* heder det Gitter
Som paa [27]) Sletten staaer,
Helligt for hellige Dörre, [28])

---

22) Den Graadige.
23) Den Hæftige.
24) Hu, Tanke.
25) Minde, Erindring, Hukommelse.
26) *Odin.*
27) Ell. over.
28) Ell. höjt for höje Dörre.

Gammelt er det Gitter,
Men kun faa vide
Hvorledes det lukkes i Laas.

23. Fem Hundrede Dörre
Og end förgetyve,
Dem troer jeg paa *Valhall* at være,
Otte Hundrede Einherier
Gaae jævnsides ud af enhver,
Naar de fare mod Ulven at stride.

24. Fem Hundrede Gulve [29])
Og end förgetyve jeg troer
I *Bilskirners* Hvælvinger [30]) være.
Af de Huse
Som have Tag [31])
Veed jeg min Söns er det störste.

25. *Heidrun* heder den Geed
som staaer over Hærfaders Hall
Og bider af *Lærads* Blade; [32])
Bollen [33]) skal hun fylde
Med den klare Miöd,
Den Drik blir aldrig doven. [34])

---

29) Ell. Hvælvinger.

30) Ell. Krumninger, bugtede Strækninger.

31) Ell. Rafter, Sparreværk.

32) Ell. Grene.

33) Egentlig et Kar med Skaft, der tjente de Gamle istedet for *Bolle,* som dog er et gammelt Ord.

34) gaaer aldrig op; forbruges ikke.

26. *Eikthyrner* heder den Hjort
Som staaer over Hærfaders Hall
Og bider af *Lærads* Blade, [35]
Men af hans Vier
Drypper i *Hvergelmer*,
Derfra komme alle Vande:
27. *Sid* [36] og *Vid*, [37]
Sækin [38] og *Eikin*, [39]
Svöl [40] og *Gunthro*, [41]
Fiörm [42] og *Fimbulthul*, [43]
Rin og *Rindende*,
Gipul [44] og *Göpul*, [45]
Gömul [46] og *Geir-vimul*. [47]
De slynge sig om Guders Kredse
Thyn og *Vin*, [48]

35) Ell. Grene.
36) Den side, dybe.
37) Den vide.
38) Den ivrige.
39) Den stödende, urolige.
40) Den svale, kolde.
41) Kampvækkende.
42) Levende, kraftfuld.
43) Höjtlydende.
44) Susende.
45) Gabende.
46) Gammel, maaskee (efter Ordets förste Betydning) krum, bugtet.
47) Spydhvirvlende.
48) Maaskee: *Duna* og *Dvina*.

Thöll og *Höll*, [49])
Grad [50]) og *Gunthorin*. [51])
28. *Vina* heder (en Elv).
En anden *Vegsvinn*, [52])
Den tredie *Thiodnuma*, [53])
Nyt og *Naut*, [54])
Nönn og *Hrönn*, [55])
Slid og *Hrid*, [56])
Sylg og *Ylg*, [57])
Vid og *Van*, [58])
Vönd [59]) og *Strönd*,
Gjöll og *Leiptur*, [60])
De flyde Mennesker nær,
Men falde heden til *Hel*. [61])
29. *Körmt* og *Örmt*
Og *Kjerlöjge* tvende,

---

49) Maaskee: lodret og heldende.
50) Graadig eller fraadende.
51) Kampdjærv.
52) Vejklog.
53) Folk-gribende.
54) Nyttig og Nydende.
55) Bölge, Brænding.
56) Stormbyge.
57) Slugen og Brusende.
58) Haab.
59) Vanskelig.
60) Gloende og lynende (tvende bekjendte Helvedesfloder).
61) Her Underverdenen.

Dem skal *Thor* vade
Hver en Dag
Naar til Doms han gaaer [62])
Under Asken *Yggdrasill*,
Thi hele Asa-Broen
Brænder i Lue;
De hellige [63]) Vande glöde.

30. *Glad* [64]) og *Gyller*, [65])
Glær [66]) og *Skeidbrimer*, [67])
Sölvertop og *Siner*, [68])
Gisl [69]) og *Falhofner*, [70])
Guldtop og *Letfod*, —
Aserne ride de Heste
Naar til Doms de fare [71])
Ved Asken *Yggdrasill*.

---

62) Ell. gaaer hen for at tale.
63) Ell. höje; Höjdens Vande.
64) Klar.
65) Gylden, Forgyldende.
66) Gjennemsigtig; Klar som Glas eller Ædelstene.
67) Den hurtigfarende, flyvende Flamme.
68) Den Visende (aabenbarende) eller skjönt Udseende.
69) Straale.
70) Bleghov eller Gulhov.
71) See Varianten 62).

IV.

31. Tre Rödder [72]) sig strække
Mod trende Kanter
Fra [73]) Asken *Yggdrasill,*
Hel boer under den ene,
Frostjætter [74]) under den anden,
Sande Mennesker under den tredie.

32. *Ratatösk* heder det Egern
Som löbe skal
Paa Asken Yggdrasill,
Örnens Ord
Skal han oven fra bære
Og sige *Nidhug* for neden.

33. Der ere og fire Hjorte
Som (Grenenes) Sammenföjninger [75])
Krumhalsede gnave,
Dain [76]) og *Dvalin,* [77])
Duneyr [78]) og *Dyrathror.* [79])

---

72) Ell. vel egentlig: Stammer.
73) Opad fra.
74) Egentlig: Riimthurser.
75) Ell. (Træets) Höjder.
76) Den som bringer Folk til at *daane.*
77) Dvalegiveren.
78) Den Dönelskende.
79) Den Dörstærke.

34. Flere Slanger ligge
Under *Yggdrasills* Ask,
End nogen skulde troe
Blandt uvidende Mænd;
Goin og *Moin* [80])
De ere *Grav-vitners* [81]) Sönner,
Graaryg og *Gravvolder*, [82])
Ofner [83]) og *Svafner*, [84])
Troer jeg evig skulle
Træets Qviste [85]) tære. [86])

35. Asken *Yggdrasill*
Taaler Arbeide
Meere end Mænd vide, [87])
Hjort foroven gnaver,
Paa Siden Træet muldner, [88])
Neden til *Nidhug* slider. [89])

---

80) Boende i Lyngjord.
81) Gravulvens eller Gravslangens.
82) Ell. den graahudede, graaspraglede.
83) Væver.
84) Sövndysfer.
85) Ell. Grene.
86) Ell. formindske, slide.
87) See eller troe.
88) Ell raadner.
89) Formindsker eller beskadiger.

V.

36. *Hrist*[90]) og *Mist*[91])
Skulle mig Horn bære, [92])
Skjægöld[93]) og *Skögul*, [94])
Hilde og *Thrude*, [95])
Hlöck[96]) og *Herfjötur*, [97])
Göll[98]) og *Geir-ölul*, [99])
Randgrid[100]) og *Radgrid*, [1])
Og *Reginleif*[2])
De skjænke Einherierne Öl.

37. *Arvakur*[3]) og *Alsvid*[4])
De skulle herefter [5])

---

90) Den rystende.
91) Taage.
92) bringe mig Bægre.
93) Skjæggenes eller Öxernes Beskytterinder.
94) Den langtrækkende.
95) Styrke.
96) Den jublende, triumpherende.
97) Hærlænke, Krigslænke.
98) Den gjaldende.
99) Spydes Nærerinde.
100) Rasende blandt Skjolde.
1) Rasende med Overlæg.
2) Elsket af Guderne.
3) Aarvaagen.
4) Altsviende eller Altbrændende; maaskee og Alvis, Altseende.
5) Egentlig: op herfra; ell. stedse herefter.

Yndige [6]) Solen före [7])
Under deres Bove
Skjulte blide Guder,
Aserne, jernkold Luftning. [8])

38. *Svalin* heder det Skjold
Som staaer foran Solen,
Den skinnende Guddom;
Bjerge og Bölger
Veed jeg brænde skulle
Hvis fra (sit Sted) den falder.

39. *Skoll* heder Ulven
Som fölger den skinnende Guddom
Til det omgivende [9]) Hav; [10])
Den anden (kaldet) *Hate*, [11])
Sön af *Hrodvitner*,
Skal Himlens klare Bruds Forlöber være.

40. Af *Ymers* Kjöd
Blev Jorden skabt,
Havet af hans Blod,
Væxtriget [12]) af hans Haar,

---

6) Ell. Behagelige.
7) Drage, trække.
8) Eller maaskee: iskold Kjöling.
9) Eller: værnende.
10) Ell. Skov (maaskee *Jernskoven* i den Udgaardske Fjeldstrækning).
11) ɔ: den hadske, hadende eller forhadte.
12) Ell. Væxterne.

Himlen af hans Hjerneskal.
Af hans Öjenbryne
Danned de blide Guder,
Midgaard for Menneskers Sönner,
Men af hans Hjerne
Bleve de tungsindige [13])
Skyer alle skabte.

VI.

41. *Ullers* og alle Guders
Yndest haver
Hvo som först ved Flammen rörer,
Thi Udsigt aabnes hid
For Asers Sönner
Naar Kjedlerne tages af Ilden.
42. *Ivaldes* Sönner
Ginge i Tidens Morgen [14])
At skabe *Skybladner*
Det bedste af Skibe,
For den skinnende *Freyr*,
Njords heldbringende Sön.
43. Asken *Yggdrasill*
Er ypperst blandt Træer,

---

13) Efter Ordet: haardmodige, maaskee: haardtblæsende.
14) Ell. Ophav, Begyndelse.

Men *Skybladner* blandt Skibe;
Odin blandt Aser,
Sleipner blandt Heste,
Bifröst blandt Broer,
Brage blandt Skalde,
Höjbrog blandt Höge,
Garm blandt Hunde,
Brimer blandt Sværd. [15])

VII.

44. Nu har jeg oplöftet mit Syn [16])
Til Sejerguders [17]) Sönner,
Det bringer önsket Hjelp.
Alle Aser
Det ind skal bringe,
Til Tyrannens [18]) Bænke,
Til Tyrannens Gilde.
45. *Grim* [19]) er jeg bleven kaldet,
Og *Ganglere*, [20])

---

15) Denne Linie tillægges af det mærkværdige Membran-Fragment paa Universitets-Bibliotheket.

16) Ell. blottet mit Aasyn; aftaget Masken, for o. s. v.

17) Ell. salige Guders.

18) Ell. Jættens, den Frygteliges.

19) o: Maskeret, formummet.

20) Andre: *Gangraad* (hos Vafthrudner).

Herian[21]) og *Hjelmbærer,*
Theck[22]) og *Tredie,*
Thund[23]) og *Ud,*[24])
Helblinde[25]) og *Har.*[26])
46. *Sadur*[27]) og *Svipall,*[28])
Og *Sanngetall,*[29])
Herteit[30]) og *Hnikar,*[31])
Bileyg,[32]) *Baleyg,*[33])
Bölverk,[34]) *Fjölner,*[35])
Grimar,[36]) og *Grimner,*[37])
Glapsvid[38]) og *Fjölsvid,*[39])
Sidhat, Sidskjæg,

---

21) Den Hærgende; Hærföreren.
22) Behagelig, yndet.
23) Tordneren.
24) Den Vaade, Vædende.
25) Dödblænder.
26) Den Höje.
27) Den Sande, eller maaskee *Sâdr,* den Saaende.
28) Den Foranderlige.
29) Den rigtig Gjættende; ell. Sandheds Opdager.
30) Kampglad.
31) Sejervinder.
32) Stormöje.
33) Lueöje.
34) Harmvolder.
35) Meget vidende ell. Mangefoldig o. s. v.
36) 37) Den Maskerede, Formummede.
38) Den som veed at skuffe ell. blænde.
39) Den meget Vise m. m.

Sigfader, [40]) *Hnikadur,* [41])
Alfader, Valfader, [42])
Atridi [43]) og *Farmatyr,* [44])
Med et Navn jeg aldrig kaldtes,
Siden först blandt Folk jeg foer. [45])

47. Man hos *Geirröd*
Mig *Grimner* kaldte,
Jaulk [46]) hos *Asmund,*
Men *Kialar* [47]) naar
Jeg Slæder trak,
Og *Thror* til Tinge.

48. *Vidur* [48]) (hed jeg) i Kampen —
Oske [49]) og *Ome,* [50])
Jafnhar [51]) og *Bif-linde,* [52])
Göndler [53]) og *Harbard* [54]) blandt Guder.

40) Sejerfader.
41) Sejerherre.
42) Himlens ell. de Faldnes Fader.
43) Angriber.
44) Fragters, Skibs- ell. Vogn-ladningers Gud.
45) Ell. over, omkring Folkene.
46) Den Gamle, Udlevede.
47) Kjölenes ell. Bjergegnenes Herre.
48) Vinder, Sejervinder, ell. maaskee: Kriger.
49) Den önskelige.
50) Den Höjtlydende, Sang-rige.
51) Jævnhöj.
52) Den Vægelsindede.
53) Den Knyttende.
54) Den Skjæggede.

49. *Svidur* [55]) og *Svidrer*, [56])
Som jeg hed hos *Sökk-Mimer* [57])
Da jeg skuffed den gamle Jætte,
Og *Midvitners*
Berömte Sön
Jeg ene fældet havde.

VIII.

50. Beskjænket er du *Geirröd!*
For meget har du drukket,
Dig har Mjöden bedaaret;
Meget har du tabt,
Da du misted min Bistand,
Alle Einheriers og *Odins* Yndest.
51. Meget jeg dig sagde,
Lidet mindes du dog,
Dine Venner dig svige;
Jeg min Vens
Klinge skuer,
Dryppende af Blod.
52. Sværdmattet Dödning,
Nu *Ygg* skal modtage,
Jeg veed dit Liv er henrundet;
Nornerne ere (dig) vrede,

55) 56) Den Sviende, Tærende.
57) Dybets ell. Havets Jætte; *Mimer* i Dybet.

Nu kan du *Odin* see —
Kom mig nær om du magter.

53. *Odin* heder jeg nu,
Ygg[58]) hed jeg för,
Thund hed jeg for den Tid;
Vakur[59]) og *Hropta-tir*,[60])
Gaut[61]) og *Jaulk* blandt Guder,
Ofner og *Svafner*,[62])
Som jeg tænker ere alle
Blevne til af mig allene.

---

58) Den Betænksomme eller Frygtelige.

59) Munter, smidig, hurtig.

60) Raabernes (maaskee Stormenes) Gud.

61) Bevogteren (eller ogsaa Gothen, Gothernes Gud).

62) Disse tre Navne ere för forklarede.

FORTÆLLINGENS SLUTNING.

Kong *Geirröd* sad, og havde sit Sværd liggende paa Knæerne, halv uddraget — men da han hörte at *Odin* var kommet der, stod han op, og vilde tage ham fra Ilden. Sværdet slap ham af Haanden, og faldt til Jorden paa Grebet. Kongen snublede og faldt fremad, men Sværdet stod igjennem ham, hvorved han fik sit Banesaar. Da forsvandt *Odin*, men *Agnar* var siden længe Konge der (i Landet). [†*]

ANMÆRKNINGER.

α.

Til Fortællingen om Kong *Hrödungs* Sönner.

*] Denne hele Fortælling synes at beroe paa et hedensk Ammestue-Eventyr, dog muelig grundet paa et Digt, som forlængst er ganske tabt. Man seer lettelig, at ligesom Græker, Inder m. fl. meente at Guderne tit paatoge sig (eller rettere besjælede) menneskelige Skikkelser, opholdt sig saaledes længe paa Jorden og omgikkes med Menneskene (f. Ex. *Athene* som *Mentes* og *Mentor* i Odyssæen) — saa have ogsaa *Odin* og *Frigga* i denne Fortælling, ventelig for Morskab, eller til en Forandring, efter Fortællerens Begreb, paataget sig en fattig Bondes og Bondekones Rolle, en hel Vinter over. I denne Tid opfostrede de, hver for sig, de unge skibbrudne Brödre. I Oldtiden fattede Fosterfædre og Fostermödre stor Kjærlighed til de af dem opdragne Börn, og mentes at have lige Pligter mod dem, som mod sine egne. Saaledes fattede *Odin* Forkjærlighed for *Geirröd*, *Frigga* for *Agnar*. Den Sidstnævnte skulde, som ældre Broder, arve Faderens Kongerige. Dette kunde *Odin* ikke vel taale, da det var til hans Yndlings Skade. De Raad, som han om Vinteren lærte *Geirröd*, have da, efter Fortællerens Idee, uden Tvivl foranlediget den stygge Handling, hvorved den yngre Broder efter Landingen skilte sig af med den ældre. Slige Forbrydelser vare hverken de hedenske Nordboer, Græker eller Inder bange for at tillægge deres Guder. For List og Svig beskyldes især baade vor *Odin*, og Asiaternes *Boda*, ligesom Snedighed endnu an-

sees for en stor Dyd hos Bodaisterne. Dog kunne vi formode at den kristne Opskriver af nærværende Fortælling, snarere har sögt at sætte hine, fordum formeentlig guddommelige Handlingers Moralitæt i et forhadt, eud i et elskværdigt Lys. — Da *Odin*, som sagt, havde bjulpet sin Fostersön til Regjeringen, praler han, i Samtale med *Frigga*, af sin kloge Udaad, og viser hende, hvorledes hendes landflygtige Fostersön har maattet tage til Takke med en Jætteqvinde til Hustru og en Hule til Bolig. Hun forbittres herover og beslutter at hævne sig. Hendes Hævn var ikke ædlere end Forbrydelsen, som havde fremelsket den. Hun beskylder nemlig *Geirröd* for nedrig Karrighed og skjændig Adfærd mod uskyldige Gjæster. *Odin* troer ikke hendes Udsagn, og vil pröve dets Sandhed, i menneskelig Forklædning. Det var en almindelig Tro i Oldtiden, at naar nogen ved Guddoms- eller Trolddoms-Kraft iförtes et andet Legeme, enten det var af et Menneske eller Dyr, kunde Öjnene dog ikke forandres ganske. Det var en Fölge heraf, at den forklædte eller forvandlede *Odins* Öjesyn maatte afskrække enhver Hund fra at anfalde ham., Troldfolk mente man at have, eftersom Almuen i Danmark endnu udtrykker sig, *onde Öjne* (en formentlig overnatürlig Egenskab, som ogsaa frygtes meget af Perser, Araber, Tyrker og andre österlandske Folk). Derfor indbildte *Frigga* den hende forhadte *Geirröd*, at *Odin*, som var kommet i hans Land under Navn af *Grimner*, var en Troldmand, og anförte, som et Bevis for Angivelsens Rigtighed, at ingen Hund torde angribe ham. *Geirröd*, som frygtede for Troldkarlens onde An-

slag, vilde pine ham til at bekjende, og lod sætte ham mellem to Ilde. Maaske troede han og at Trolddommen skulde tabe sin Kraft derved, thi vi finde hos Byzantinerne, at de ældste, og endnu hedenske kaukasiske Tyrker (af hvilke *Snorro* lader en Deel indvandre her i Norden med Asafolket) mente at tilintetgjöre Hexeriets onde Virkninger paa en lignende Maade. *Odin* finder sig taalmodig i denne haarde Behandling. Efter otte Dage modtager han den förste Lædskedrik af Geirröds Sön *Agnar*. Til Lön derfor forjætter han ham hans Fædrenerige og lærer ham tillige skjult og himmelsk Viisdom. Mod Slutningen opregner han mange af sine egne Navne, ventelig for at gjöre Geirröd opmærksom derpaa, og underrette ham om sin virkelige Nærværelse — men Kongen, som havde drukket for meget, og derved tabt sin Samling, misforstaaer eller foragter den hele Tale. Endelig taber *Odin* Taalmodigheden og afsiger sin Fostersöns Dödsdom. Fortællingens Slutning, som er tilföjet Digtet, underretter os om dens Fuldbyrdelse og *Agnars* Indsættelse i Kongedömmet.

**] Ordet *Smyl* som jeg og *Gudmund Magnæus* have oversat ved: *onde Aander*, menes at komme af *smár*, *smá* ɔ: smaa, og være beslægtet med de nydanske *Smöl*, *Smule* o. fl. Det er saaledes paafaldende at *Jablonsky* forklarer *Smy*, den onde Dæmon *Typhons* ægyptiske Navn, for: *Smaat*, *subtilt* af *smo*, *smu* som betyder det samme; *sma* har den Bemærkning at formindske i höj Grad; udvirke at noget bliver lidet, smaat eller subtilt (*Pantheon Ægypt.* III. 110) — og den selvsamme oprindelige Betydning har det oldnor-

diske *små* (hvoraf det danske *for-smaa* o. s. v.) Angaaende de herskende ægyptiske Stammers muelige Slægtskab med Oldtidens gothiske Nordboer kan man eftersee mit lille Skrift om *den kaukasiske Menneskestammes förste Hjemstavn* og *Udvandringer*. Khavn 1818.

***] *Lidskialf*, Odins Höjsæde paa Valhalls Top, midt i Gudestaden, betyder egentlig Zenith eller Himlens synlige Isfepunkt.

****] Her menes vel ingen egentlig Jættinde, men en Qvinde af *Jætternes Folk*, thi saaledes, og undertiden Jætter, Bjergriser o. s. v. kaldte Gotherne (som selv nævnte sig *Gudernes Folk*) de tilgrændsende raae Folk af finsk, mongolsk eller celtisk Stamme.

†] Som Himmelgud eller rettere Luftgud elskede *Odin*, i sine Forvandlinger, mest de *blaa* eller *spraglede* Farver.

††] Mærkeligt er det at den yngre *Agnar* var netop 10 Aar gammel da hans Fader döde, ligesom den ældre *Agnar*, da hans Broder lod ham drive ud i det vilde Hav. Med Hensyn til den blandt mange af vore Forfædre antagne österlandske Tro paa Sjælevandringen, lader det til som Fortælleren har meent, at den ældre *Agnar*, paa en Maade, var gjenfödt i den Yngre, og kom nu endelig til at nyde Erstatning for den lidte uretfærdige Behandling. Da *Geirröd* tillige straffes for hans udövede Udaad fyldestgjöres den poetiske Retfærdighed nogenledes ved Fortællingens Slutning.

---

†*] Da Himlens og Luftens Gud var en Aand som kunde gjennemtrænge alle Ting, paatog han sig

tit efter alle Folks Meninger, mangfoldige Skikkelser, især af Mennesker eller Dyr, enten for at frydes ved den physiske Kjærlighed blandt Jordens Skjönne, eller for at sætte hele Nationers eller enkelte Personers Dyder eller Troskab paa Pröve. *Odins* Incarnation i denne Fabel er af det sidste Slags. Muelig er den her omarbeidet efter en ældre reen physisk Mythe, der sigter til Guders og Jætters eller Lysets og Mörkets aarlige Strid, ligesom saa mange andre af denne Eddas mythologiske Digte. Da vilde *Odin* være den af Dybets Dæmoner fængslede Aarsgud, *Geirröd* Vinterens Herre, *Agnar* den unge Lys- eller Vaargud, som især yndes og forsvares af *Frigga* eller den frugtbare Jords Gudinde o. s. v. Men da vi her maa blive staaende ved blotte Gisninger kunne vi ikke opholde os derved. Kun vilde det da blive mærkværdigt, naar Digtets Scene sattes i den mörkeste Vintermaaned, at netop *Uller*, dens Maanedsgud, især paakaldes eller lovprises her. Det hele maatte da antages for at have været en *Julesang* til *Vintersolhvervsfesten* ligesom *Vafthrudnersmaal* vel og er en lignende, til den seirende Aarguds Ære. Levninger af slige hedenske Höjtideligheder og Sange ere visse Jule- og Fastelavns Lege, Maj-gilder m. m. samt visse dramatiske Optog, med tilhörende Vexelsange, blandt Almuen i nogle Egne af Tydskland og Schweitz, hvorved *Döden* eller *Vinteren* drives ud, men *Sommeren* föres ind o. s. v.

β.

Til Digtet *Grimnersmaal.*

Str. 2. *Gotnar* synes her at betyde det gothiske Folk, som udtrykkelig kaldes med dette Navn, i de historiske Sange af denne Edda. Ellers kan det ogsaa betegne overhoved Mænd (af gothisk Stamme) men men her er *Gotnaland*, (hvis den tilföjede Fortælling virkelig har ligget til Grund for Digtet) et Land der laa i Nærheden af Havet, maaskee *Gotland* (eller *Gulland*) i Östersöen, eller ogsaa *Gautland* eller *Gothland* i Sverrig.

4. Ordet *heilagr* (hellig) er vistnok fra Begyndelsen enten *heidlægr* himmelsk af *Heid*, den klare AEther, i Græsk ευδια, αιθρα, αιθηρ o. s. v. eller *hædlegr*, *hálegr* höj, ophöjet. Ved dette hellige, himmelske eller höjtliggende Land, menes vistnok AEtheren, vor Verdens Lysalfers og de fleste Asa-guders Bolig — men ved *Thrudheim* (Styrkens Hjem) Skyluften eller Athmosphæren, som *Thors* eller Tordengudens egentlige Opholdssted. Den yngre Edda siger og: Thor er den *stærkeste* af alle Guder og Mennesker. *Riufaz regin* kunde maaskee her forklares: (til) al *Regn* ophörer, mod Verdens Ende nemlig. See Anmærkningerne til *Vafthrudnersmaal*. I de paafölgende Stropher opregnes de 12 himmelske Boliger, der, eftersom jeg i Indledningen har forklaret, svare til de 12 Tegn i Dyrekredsen, Solens 12 Huse hos Österlændingerne, samt endelig, ved de ethvert áf dem især foresatte Guddomme, til Aarets 12 Maaneder. Her begynder da den billedlige Kalender.

5. Den *förste Himmelbolig* kaldes *Ydale*. Navnet kan forklares *a)* Væde Regn- eller Snee-Dale og *b)* Buens eller Jagtens Dale. Her er *Ullers* Bolig.

Af flere Aarsager, som jeg forbeholder mig til et andet Sted at udvikle, har *Uller* oprindelig været en Naturgud, hvem man især tillagde *Sneen* og siden overhoved *Vinteren*. D.n yngre Edda fortæller at han er en Sön af *Sif (Jorden* nemlig, fra hvem *Dunsterne* opstige) og en Stedsön af *Thor* (*Sifs* Mand, som i Almindelighed ikke tordner om Vinteren). Han er *den bedste Bueskytte* da Sneeflokker og Haglkorn ere hans Pile (de samme som *Homer* tilegner den græske Luftgud *Zeus)* ogsaa *löber han saa hurtig paa Skier* at ingen kan kappes med ham. *Skier* kunne allene bruges i meget lös Snee, og give da Reisen en Hurtighed, der blot kan sammenlignes med en Luftfart, med Fuglens eller Vindens Flugt. Endvidere heder det i denne Edda. "Han er lys af Udseende og krigersk af Dragt og Lader." Saaledes maatte en oldnordisk Digter forestille sig den raske Vinter, iført et glimrende Isharnisk og et Klædebon af hviden Snee. Paa lynsnare Skier farer han frem og udsender utallige Pile. "Det er godt at paakalde *Uller* i Tvekamp" siger Edda. Det er meget naturligt, at haarde Snee- og Hagelbyger ere vigtige for dem der stædes i en slig Fægtning, hvor man pleier at dele Vind og Sol. I *Skalda* kaldes *Uller Skiernes, Buernes* og *Jagtens* Gud. Som bekjendt er Vinteren med sin Is og Snee særdeles fordeelagtig for Jægerne i de nordlige Lande. Endvidere kaldes *Uller* her *Skjoldets Gud.* Af flere Aarsager hertil anmærker jeg her kun den, at et hvælvet Skjold var i Snee og Uveir en ypperlig Beskjærmelse for Krigeren, naar han gik mod Vinden eller lagde sig til Hvile. Gudens Navn er vel draget af det gamle Ord *Ull* (Uld) da Sneeflokkerne tit ere blevne sammenlignede derved. Saaledes heder det f. E. i Psalmerne (147, 16) "Gud giver *Snee* som *Uld.*"

Af en gammel Mythe som *Saxo* har bearbeidet historisk, kan man slutte sig til, at ligesom *Uller* var *Skielöbernes*, blev han og af de Gamle betragtet som *Sköjternes* og *Sköjtefartens* Guddom. Den Maaned som forestaaes af *Uller*, kaldes i gamle islandske Haandskrifter *Ýler* (den tudende — som Vinterstormen); ogsaa *Froste* og *Frost-Maaned* — samt endnu, som förommeldt, i Sverrig *Vinter-Maaned*. Den begynder efter Middeltal, den 21de November, og indbefatter Vinterens korteste, men tillige ofte hvideste og for saavidt lyseste Dage, indtil Solhverv, hvormed den endes. Ligesom *Uller* er den bedste *Skytte*, saaledes er det ogsaa mærkeligt nok, at hans Rige svarer til *Skyttens Himmeltegn*, efter en slig Inddelingsmaade. *Grimnersmaals* Digter har vistnok givet *Uller* Forrangen, ved at opregne Maanedsguderne, enten fordi Vinteren virkelig har begyndt paa den Tid i de Egne, hvor denne Aarsregning blev indfört blandt vore Forfædre, vistnok meget sydligere end Island, eller og, fordi denne Maaned kan betragtes som Aarets Midnat, men det er bekjendt at de gamle Skandinaver, ligesom flere Folk endnu i det indre Rusland, regnede deres Aar efter Vintre, Dagene efter Nætter. *Uller* personificeredes ogsaa som den hele *Vinter* og kaldtes saaledes *Baldurs* eller *Sommerens* Broder — men dette Slægtskabs Beskaffenhed vil nærmere oplyses i Anmærkningerne til *Vegtamsqvida*.

Det *andet Himmelslot* eller *Solhus* er *Alfheim*. Herom siger den yngre Edda: "*Alfheim* er en af de "ypperste Boliger i Himlen og de lyse Alfers Opholds-"sted." Det er dette Sted, hvorom Digteren her beretter, at Guderne gave det, i Dagenes (eller Tidernes) Morgen til den spæde *Freyr* som *Tandfæ*. Slige Foræringer gave vore Forfædre til Börn, naar de fik

den förste Tand, og de gives endnu saaledes i Island og i Finmarken. Ligeledes var det en Skik blandt de Gamle, at give nyfödte Böru Foræringer paa samme Tid som de fik et Navn. Ikke allene Nordboerne, men ogsaa Grækerne gjorde det. Dette sees f. Ex. af *Kallimachs* Hymne til *Diana*, hvori de Foræringer beskrives som *Vulcan* gav den nyfödte Gudinde. Finlapperne bruge endnu denne Skik, og vore *Faddergaver* ere en Levning deraf. *Freyr* betyder Solens Guddom i det Hele, eller Nordboernes (anden) egentlige *Aarsgud* (i dobbelt Henseende). Ved *Vintersolhverv* forestilles han her som et nyfödt Barn (aldeles paa samme Maade og af samme Aarsag, som AEgypterne forestilte deres Aarsgud *Orus* eller *Horus*). Ogsaa Romerne fejrede Vintersolhverv som den uovervundne (eller uovervindelige) Solguds Födselsfest (*Natalitia invicti Solis*) og af samme Aarsag var *Julen* fra Arildstid af Nordboernes störste Höjtid, som i *Pytheas's* Tid helligholdtes i det nordlige Norge i 40 Dage, efter at Solen der först igjen kom tilsyne paa de höjeste Bjerge. At *Alfheim* betegner Lysalfernes (Lysets Geniers) Land eller Bopæl, er tydeligt nok, men enten *de overhimmelske* eller *de som egentlig höre til vor Verden*, menes her, kan man neppe sige for vist, skjönt det overhoved ikke gjör meget til Sagen, da Solens og Jordsphærens Lysguder og Lysalfer dog havde sit förste Udspring i den empyræiske Himmel. Vist er det overhoved, at dette *Alfheim* sættes for et af vor Himmels Solhuse, og er for saavidt forskjelligt fra det overhimmelske. Saaledes indsee vi lettelig hvor got den skjönne allegoriske Digtning om *Lysets Rige*, *som foræres den nyfödte Sol*, passer sig paa *Vintersolhverv*, hvormed dette Himmeltegn begynder. Det svarer ellers til

Stenbukken i vor Dyrekreds, som ansees for at være et Sindbiilede paa Solen, der igjen opstiger paa Himmelbjerget, ligesom det er Stenbukkens Natur, at klattre op ad de höje stejle Klippefjelde, og den Tid, hvori det gjennemlöbes af Solen, kan i Almindelighed sættes fra 21de December til 20de Jan.

Vi maa, ved denne Lejlighed, nærmere betragte *Freyrs* Natur og Betydning i det Hele. Han siges at være en Sön af Luft- og Havguden *Njord*, og Broder til *Freya*, da baade *Sol* og *Maane* synes hver Dag at fremstaae af *Havet* eller den undre Luft; derfor siges og disse Södskende at være opfödte i *Vanaheim* eller *Skyeluften*. Af samme Aarsag digtede Grækerne, at *Apoll* (som *Solen*) og *Diana* (som *Maanen*) vare födte af *Latona*, *Dybet* eller *den undre Athmosphære*. Herom, og om *Freyr* især, siger ellers den yngre Edda: "*Njord* i *Noatun* avlede to Börn, "*Freyr* og *Freya*. De vare smukke og anseelige. "*Freyr* er den fortreffeligste af Aserne. Han raader "for Regn og Solskin, samt Jordens Afgröde. Ham "maa man anraabe om god Tid (eller got Aar) og "om Fred. Han uddeler ogsaa Velstand til Menne-"skene." Forklaringen af denne Mythe er saare let og iöinefaldende. Som den skjönne, oplivende, velgjörende Sol, er *Freyr den fortreffeligste af Aserne*. Solens Indflydelse paa Væirliget er umiskjendelig. Derfor raader *Freyr* baade for *Solskin og Regn*, efter Edda. Paa disse Naturens Gaver beroer især *Jordens Afgröde*, og derfor var han især Gud for dem. Ham maa man anraabe om *god Tid*, eller: nærmere efter Ordet, *om got Aar*, det er at sige, at Aaret i det hele og Hösten især, skulde blive got og frugtbart. Hvad der i Oversættelsen her er udtrykt for Velstand, heder egentlig i Originalen *Fé*, nemlig *Fœ* (Qvæg),

hvilket Udtryk i Tidens Længde (ligesom *pecunia* kom af *pecu* hos Romerne) brugtes om Penge og andet Gods.*) Det stammer altsaa öjensynlig ned fra de förste Hyrdetider, da smaat og stort Qvæg især brugtes i Handel og Vandel, istedet for Penge. I Begyndelsen gav *Freyr*, som *Solen*, Lykke til Qvægavl, der ydede vore Forfædre deres störste Formue. Dette er saare begribeligt. Han var saaledes Gud for Jordens Gröde, Agerdyrkning, Qvægavl, og den deraf flydende Velstand. Af selvsamme Aarsager kalder *Orpheus* Solguden *Apoll*, den som forestaaer eller velsigner Sæden, Agerdyrkningen og Markerne (σπερμιος, αροτριος, αγριος) samt Rigdoms og Velstands Giver (ολβιοδωτις). Saaledes dyrkedes ogsaa Solguden *Freyr*, som Giver af *Jordens Frugtbarhed* og den Rigdom, som erhverves derved; men paa samme Maade æredes hans Fader *Njord*, som den der giver *Velstand af Havet*, ved Fiskerie eller Söfart. Derfor sore de hedenske Nordboer ved disse tvende Guder, der raadede for deres *timelige Velfærd*. Da dens Vedligeholdelse stedse har ligget Menneskene paa Hjerte, og Frygten for Tabet deraf, til alle Tider, virket stærkt paa Gemytterne, saa finder man og, at Hensyn dertil er taget i de endnu brugelige Eedsforklaringer, skjönt maaskee ikke paa saa udtryksfuld en Maade, som i de gamle Formularer, skjönt disse vare meget kortere. Mere herom anföres i min *Edda-Lære*. Naar *Freyr* i det hele, i Skalda, kaldes Gud for og Giver af Qvægavl, Velstand og Rigdom, saa kunne vi endvidere anmærke, at man til alle Tider, og af saare naturlige Aarsager, har tillagt *Solen Guldet*, ligesom det samme Tegn (☉) endnu gjelder for begge. Eddas Be-

*) Heraf endnu i det Danske: *Dannefæ, Liggendefæ, Fæmon* o. fl.

retninger om *Freyr* og Folketroen om hans Natur og Magt, bekræftes fuldkommen af Sagaerne, men vi kunne ikke opholde os her ved Udviklingen af dette vidtlöftige AEmne. Kun vil jeg anmærke, at ligesom *Uller*, Herre for den förste Vintermaaned, sættes for *Vinteren* i det hele, og *Baldur* paa samme Maade for *Sommeren*, saaledes er ogsaa *Freyr*, især Gud for det rigtige Solaars förste Maaned, tillige hele *Solaarets Herre*, Dog var han, i denne Egenskab, underordnet *Odin* som vort Jordsystems överste Aars- og Himmel-gud.

6. Det *tredie Solhus* eller Gudeborg kaldes *Vala-Skjalf*. Det har sit Navn af dets præsiderende Gud, nemlig *Vale*. Den yngre Edda's Forfatter har öjensynlig kommenteret over dette Sted, naar han siger: at Guderne dannede den og tækkede den med det skjære Sölv — men han, eller maaskee snarere en sildigere Afskriver, har taget Fejl, naar han sammenblander *Vala-Skjalf* med Odins Höjsæde *Lid-Skjalf* og den her nævnte Gud *Vale* med *Odin* — hvilket det dog bliver overflödigt at udvikle her. Denne Himmelborgs Beskrivelse er egentlig en poetisk Skildring, af Luftens og Jordens Udseende i de nordlige Lande, under *Vandmandens* Tegn, omtrentlig i Tidsrummet fra 20de Jan. til 19de Febr. Da glimrer gjerne Stjernehimmelen med Sölverskjær over den sneedækte Mark, de glindsende Fjelde og de isdækkede Vande. *Vala-Skjalf* betyder Guden Vales bævende eller svævende Slot, Han raader da for denne Bolig. Den yngre Edda siger at *Vale* er *en Sön af Odin* (eller *Himmelen*) og *Rinde*, ved hvilken Gudinde eller Nymphe *den ufrugtbare eller vinterlige Jord* (efter Navnet) er tydelig nok personificeret. Der siges ogsaa udtrykkelig at han er *Stedsön af Frigga*,

den frugtbare Jords Gudinde, ligesom *Uller* er det af *Thor*, af de selvsamme Grunde. Endvidere heder det om Vale: *at han er tapper i Strid* og *en god Skytte*. Disse Egenskaber betegne, ligesom jeg för har anmærket, en *Vinter- eller Snee-Gud* (naar han blot betragtes som denne Himmelboligs Forstander) men *Pile* og *Tapperhed* tillægges tillige *Lysets* Guddomme temmelig almindelig, i mythiske Digtninger, da *Straalerne* blive til *Pile*, men *Lysets gjennemtrængende Kraft* til *Heltemod* og *Krigerstyrke*. Sandsynlig er *Vale* saaledes *Lysets*, især *Dagslysets* Symbol, ligesom ogsaa allerede *Suhm* og *Bastholm* have meent, og som jeg forbeholder mig at vise nærmere i Udviklingen af Mytherne om *Baldur*. Muelig mentes han at være den gjenfödte Lysgud *Vile*, en af de tre store kosmogoniske Guddomme. Da Lysets aarlige Herredömme först ret kjendelig tiltager i denne Maaned, sættes *Vale*, *Höders* eller *Mörkets* Banemand, til dens Behersker, og selve Maaneden kaldtes af samme Aarsag *Liósberi* (nemlig *Lysbringeren* eller *Fakkeldrageren*) af de gamle Nordboer. De kristne Angelsaxer kaldte den *Solmaaned*, Tydskerne *Hornung*, rimeligviis af de festlige Drikkehorn, som betegne Julen paa de norske Primstave. I Dansk kaldes Februar *Blide-Maaned*. I denne Tid holdtes fordum *Midvintersfesten*, i Anledning af Lysets eller Lysgudens Sejer, og til Glædesyttringerne herover hörte den Skik, saavel i det sydlige som det nordlige Europa, at antænde mange Fakler i og ved Husene, samt Blus eller Glædes-Ilde paa Höjene. Dette skete ogsaa ved *Sommersolhverv*, men da ansaaes de som den skjönne, blide *Baldurs* Liigbaal, i det Lysets Overherredömme i Naturen da var til Ende; — det fandt derimod atter Sted ved *Midvintersfesten*, og

da sagdes *Vale*, af en dobbelt Aarsag, at hævne *Baldur*, ved at fælde eller undertvinge *Höder*, Mörkets blinde Guddom. Isteden for hin hedenske Fest, indsatte Paven den nu blandt os afskaffede *Kyndelmisfe* eller *Fakkelfesten*, for at de hedenske Skikke kunde vedligeholdes i en kristelig Form, til Almuens Forlystelse. Kun viede man da Fakler i Kirken med en katholsk Velsignelse, isteden for at det formodentlig för var skeet i Afgudstemplet, med hedenske Ceremonier. Ildens aarlige Indvielse var för brugelig blandt Druiderne, og end i Dag hos Inder og Perser. Endnu betegnes denne Höjtidsdag (da en Deel af den svenske og den norske Almue endnu bruger visfe Bönner og Offringer til *Ilden*, vistnok Levninger af de ældgamle hedenske Skikke) paa de norske Primstave, ved *et antændt Lys*, ligesom Vintersolhvervsdagen ved et brændende Baal. Isteden for den store Midvintersfest, fik man i Pavedommen de mangfoldige Karnevals- eller Fastelavns-Lystigbeder. Ogsaa Sydboerne havde forhen lignende hedenske Fester; Romerne f. Ex. *Ambarvalia*, da man drog omkring Marke og Enge med Fakler, for at afvende Uheld fra dem, der siden og blev en katholsk Ceremonie. At Kirkeskikkene paa *Aske-Onsdag* havde sin förste Oprindelse fra de hedenske Baal- og Fakkel-Antændelser er meget sandsynligt. Jeg tvivler ikke paa at den krigeriske Hedenoldsgud *Vale (Vaule, Vaale)*, er af Katholikerne forvandlet til den hellige *Paul (Pál, Paal)*, hvis Fest nu indtræffer den 25de Janr. *Paalmefs* betegne de norske Bönder paa deres Primstave ved *en Bue*, og paastaae, at *Paul* har været en *Krigshelt*, som krigede om Formiddagen, men holdt Eftermiddagen hellig (maaskee fordi Vales Krigsbedrifter begyndte og fuldförtes i hans tidlige Alder,

men siden hvilede han sig ud). De kalde ham *Paul Skytte* eller *Paul med Buen.* Vi see af det foregaaende at *Vale* netop ansaaes for en *Krigshelt*, og især for en god *Skytte.* Den hellige *Valentin*, som dyrkedes af Katholikerne först i Februar, minder end tydeligere, hvad Navnet angaaer, om den vanhellige *Vale.*

7. Den *fierde himmelske Gudebolig* kaldes *Söcqvabeck* (ɔ: Synke-Bæk, den dybe eller nedfaldende Bæk, Flod eller Væld) og den forestaaes af Gudinden *Saga*, hvis daglige Gjæst, Himmelguden *Odin* er. Herved menes muelig *Urdes Væld*, de *himmelske*, maaskee her især de *vaarlige*, *befrugtende Vandes Udspring*; til det svarede Grækernes berömte Himmelflod *Eridanus*, Persernes *Ardui-sur*, Indernes *Majas Flod* o. s. v. Her herskede *Urda*, den ypperste af Nornerne, som bestemte og forudsaa vort Verdenssystems, Guders og alle övrige Væseners Skjæbne. "Nornerne vise — Alfader handler (eller udretter)," hedder det i et andet eddisk Digt. Odin, med al sin Visdom, trængte til Undervisning af Nornerne, ligesom Zeus og Jupiter af Moirerne eller Parcerne. Den forudsigende eller fortællende Gudinde kaldes her *Saga*, ɔ: den talende, fortællende; Odin og hun drikke tilsammen af Tidens og AEtherens klare Væld, udgydet i gyldne Kar. Guldskaalene sigte muligen til Solens glimrende Fremkomst af det bölgende Hav. Da al befrugtende Væde, som nu först syntes at yttre sig med Foraarets Nærmelse, kom fra Urdes Himmelvæld, maa vi med desstörre Sandsynlighed antage at det menes her. Hvad nærværende Himmeltegn, nemlig *Fiskene* (efter vor Talebrug) angaaer, saa varer dets Periode omtrent fra 19de Februar til 21de Marts eller *Foraarsjevndögn*,

og synes da Floden *Synkebæk*, med dens susende eller tonende Bölger, at forkynde de jordiske Vandes Befrielse af Frostens Lænker, der i Almindelighed indtræffer i denne Tid i vort Klima. Det er ogsaa nu at St. Peder eller *St. Mathiis*, efter det til Katholicisme forvandlede hedenske Sagn (om *Thor* eller *Thorre*) der endnu gjelder iblandt vore Bönder, *kaster en varm Steen i Vandet* og gjör saaledes Isen usikker, saa at den snart bryder op og giver Bölgerne frit Spillerum. I Hedenold holdtes paa denne Tid den förste Foraarsfest, især med stor Pragt i *Upsala*, Sverrigs Hovedstad, med et Storting, almindeligt Marked o. s. v. Da fandt især store *Drikkegilder* Sted, som forherligedes ved Fortællingers og Digtes höjtidelige Recitation, saa at *Odins* og *Sagas* ovenmeldte Beskjæftigelser ogsaa kunne sigte hertil. Festen var især helliget til Disernes eller Gudindernes Ære, og kaldtes *Goeblot* eller *Goe*-Offeret, af *Goe*, en mythisk Prindsesse, der i det mindste har været dyrket af Finnerne, og efter nogle, udgivet for *Thors* Datter. Vist er det, at Finlapperne, lige til vore Dage, have helligholdt hiin hedenske Fest, og dyrket hende under Navn af *Kuova*, samt at denne samme Maaned endnu kaldes i Island *Goe* eller *Goa*, i Sverrig *Göia*, af de svenske Finlapper *Kuova*; *Ku*, *Ko* eller *Go* kaldes den i en af *Werlauff* forklaret dansk Rune-indskrift. Vi kunne saaledes antage, at de sydligere Gother have kaldet den samme Maanedsgudinde *Saga*, som af de nordligere og af Finlapperne kaldtes *Goa*. Man antager ellers *Saga*, efter Navnet, for Historiens Gudinde, og det maa derfor forekomme de i Mythologien ubevandrede underligt, at hendes Bolig omgives, eller endog bedækkes af de susende Bölger. Men det er ingen

ualmindelig Idee blandt Digterne, at *Bölgernes Susen* sammenlignes med *melodisk Tale* eller *tonende Sang*, og det er bekiendt, at de Gamles Fortællinger stedse ledsagedes deraf, som affattede i Poesie. Bölgernes Klang og Bækkenes Rislen, meentes at vække levende Tanker og befordre tænksom Grandskning. Derfor boede Grækernes Muser, de spaaende Parcer, Norner og andre vise Nympher ved Floder og Kilder. Af lignende Aarsager tildeels vare især Havguderne (som f. Ex. *Proteus* og *Mimer*) vise Spaamænd; *Sirenerne* og *Nöcken* de ypperligste Sangere o. s. v. Det ved Sagas Bolig ommeldte Vand, kan ret godt passe til *Fiskene* i den sydlige Himmelsphære, samt især til det *bölgende Væld*, som afbildes ved dette Tegn, paa den berömte ældgamle Dyrekreds i *Denderah* (fordum *Tentira*) i AEgypten. *Odins* og *Sagas* Samdrikken er et saare skiönt AEmne for Tænker og Digter. *Viin*, den ædleste af alle begeistrende Drikke, var Viingiveren *Odins*, Aandernes Faders, eneste Næring. Frydefuld var den især i Samnydelse med *Saga*, Historiens Gudinde, hvis Begeistring dog, her paa Jorden, tillige er Odins Gave. Men Vinen er kun allegorisk, og kan forklares paa flere Maader. Saaledes synger f. Ex. *Grundtvig*:

Saga! hellige Mö!
Hisset i *Söcqvabecks* Sale
Skued jeg undrende dig
Tömme med *Odin* det gyldne
Tidernes skummende Bæger. —
Höjt fra skinnende Bænk
Toned din klögtige Tale;
Odin forstod den, men ej
Fuldelig Klögten at fatte
Mægtede Sönner af *Askur*.

8-10. *Det femte nordiske Solhus* eller *Gudeborg* kaldes *Gladsheim* ɔ: *den glade* eller *klare* (Glædens eller Klarhedens) *Bolig* eller Opholdsfted. Herover udbreder den guldstraalende *Valhall* sig, thi her er Indgangen dertil. Valhall er nemlig Himmelsphærens överste Deel og Gudernes fælles Slot. Den yngre Eddas Forfatter synes i Begyndelsen at have paa en Maade urigtig sammenblandet *Gladsheim* med *Valhall*, thi det er sidstnævnte Slot, men ikke egentlig *Gladsheim*, hvori der var Sæder for alle tolv Asaguder, og desuden et Höjsæde for selve Alfader (nemlig *Lidskjalf*) naar han havde Lyst til at see ud over alle Verdener. Dog falder Skinnet heraf for det meste bort, naar man ret betragter Ordenes Sammenhæng og Mening, da det egentlig heder: I denne Stad (ɔ: *Gudeborgen*) paa Idasletten er et Sted som kaldes *Gladsheim*. Men igjennem Gladsheim er Indgangen til Valhall, og det kunde altsaa let sammenblandes dermed. Aarsagerne hertil ere indlysende nok. Solhuset *Gladsheim* svarer nemlig til Himmeltegnet *Vædderen*, hvis Periode regnes omtrentlig fra 21de Marts til 21de April, og begynder netop ved *Foraars-Jævndögn*; men de gamle Österlændinger, Grækerne og flere Oldtidens Folk kaldte stedse Foraars-Jævndögn *Solens* og *Himlens Porte*. Her have vi da saa tydelig en Oplösning af Mythen, som vi vel kunne önske os. Her findes den höje klare Luftegn, hvor Solen hæver sig til den övre Deel af den himmelske Hemisphære. *Asgaard* betyder Ætheren selv, og *Valhall* er dens överste Hvælving, saaledes som den viser sig for Öjnene. Navnet kommer oprindelig af *Valr, hvalt Runding, Rundböjning*, og betyder da den *hvalte* eller *hvælvede Hall*. Ogsaa kan man, ved at udlede Navnet fra andre Sprogrödder,

oversætte det ved: 1) *den ypperlige*, 2) *de Udvalgtes* og 3) *de Faldnes Hall* eller *Slot*. Valhalls Kjendetegn beskrives her i tvende Stropher. Da Fyrster og tappre Krigere især skulde optages i denne Gudeborg, efter vore Fædres Forestillinger, maatte dens Udpyntning ogsaa svare dertil i Skjaldenes Indbildning. Derfor siger vor Digter: "Loftet er lagt med "Spyd eller Landser." Denne Lignelse maa, ved förste Öjekast, forekomme os upasſende, men en slig Indvending gjendrives let ved Himmelens Betragtning, især ved Jævndögnstide. Netop da fremskinner det saakaldte Zodiakallys, som beskrives saaledes af en Astronom: *) "Naar vi betragte den vestlige**) Him-"mel, i Marts Maaned, naar Tusmörket efter Solens "Nedgang er ophört, og den östlige Himmel i Sep-"tember, förend Tusmörket begynder om Morgenen, "da vil vi blive et Lys, lig Melkevejens, vaer. Dette "Lys vil vi finde bredt ved Synskredsen, men siden "at spidse sig sammen höjere op i Himmelen. Dette "Lys, som vel er paa Himmelen bestandig, men sees "best hos os i de anförte Maaneder, fremskinner al-"tid i Dyrekredsen, og kaldes derfor Dyrekredsens "Lys." Ikke allene af dette Phoenomen, men ogsaa af Melkevejen, ja endog af visſe Luftsyn, der ved næsten klar Himmel danne ligesom etslags Sparreværk til dens Hvælving, kunde Digterens Phantasie danne et Tag lagt af Skjolde og skinnende Landser. Af samme Art ere og de glimrende Brynier (eller Pandserskjorter) der ströes om Bænkene, som uden Tvivl maa henföres til en eller anden Art af Stjernesamlin-

*) *Söborgs astronomiske Lærebog* 2det Oplag S. 41.

**) Efter nogle gamle Nordboers Mening maatte *Valhall* eller dens Indgang især söges i Vesten.

ger, Luftsyn, lysende Skyer eller Dunster o. s. v. — thi Digteren mener vistnok de saakaldte *Ringebrynier*, der bestode af smaa Ringe, indflettede i hinanden, og lignede saaledes vævet Töj, men ofte forgyldt, eller skinnende blank, af Staal eller andre Metaller. Over *Emblemerne ved Valhalls Porte* kan jeg ingen bestemte Forklaringer give, om nemlig den fængslede *Fenris-Ulv* eller en af de saakaldte *Sol-Ulve* menes her, eller maaskee blot *et Stjernebillede* i eller nærved Vædderens Himmeltegn. Ligesaa uvis er jeg, i Henseende til den over Porten svævende *Örn*, om den er en Constellation, eller den Örn, der sidder överst i *Yggdrasils* höje Himmelkrone, og vel blot er et Symbol paa den höjere og sydlige Luftegn, modsat Jætte-Örnen *Hræsvelg*, som Sindbillede for den lavere og nordlige. Vist er det at *Ulven* (*Odins* Attribut) og *Örnen* (hvis Skikkelse han undertiden paatog sig) vare blandt de ældste bekjendte Constellationer hos flere Oldtidens Folk i de sydligere Lande.*) Som Himlens, Luftens og Aandens Guddom modtog *Odin* de under aaben Himmel faldende Menneskers Aand; han glædedes saaledes ved de Offre som Kampen bragte ham, og lönnede de döende Krigeres Sjæle med Lyksalighed og Hæder i det andet Liv. De nöde Valhalls Herligheder i fuldt Maal. Vi have allerede bemærket at *Gladsheim* er Valhalls Port eller *Asgaards* Forstad (efter en anden billedlig Inddelingsmaade). Derfor stod den under Valhalls Herskers, *Odins*, eget Opsyn og Overherredömme. Efter den

*) *Ulv*, *Örn* og *Ravn* (alle ellers Odins Attributer) opregnes som Constellationer i et lille Poëm, forfattet af en bekjendt islandsk Digter, Provst *Thorlak Thorarensen* tidlig i det 18de Aarhundrede. Digtet indeholder, efter dets Titel: *Nordiske Stjernenavne (Norræn ſtjörnu-nofn)*,

almindelige Forklaring er det ham, der her indbyder og modtager hver Dag *de Mænd som faldt for Vaaben* eller havde ladet sig mærke med Spydsod, som hans himmelske Salighed værdige, og saaledes bliver da han selv Himmeltegnets eller Solhusets forestaaende og beskyttende Guddom. Ogsaa satte flere gamle Folk Solaarets Begyndelse her, eller ved Foraars-Jævndögn, da Lysets aarlige Overherredömme atter begynder, og saaledes siges da *Odin*, som vor överste Himmel- og Lys-Gud, især at forestaae dette Solhus. Man har paa denne Maade stedse antaget, at *Hropt (Hróptr)* her kun betegner selve *Odin*, ligesom dette oftere er Tilfældet i Eddasangene — men af flere Grunde forekommer det mig sandsynligt, at her blot menes en Under-Gud, etslags guddommelig Herold, som tillige er *Valhalls* överste Dörvogter (ligesom Katholikerne siden ansatte *St. Peter* paa samme Maade ved Himmelens Port) og at Ordet *Hróptr* er sammendraget af *Hrópudr*, som betegner en *Opraaber*, *Udraaber* (altsaa *Herold*) eller *höjröstet Taler*, siden har været brugt for Odins Præster her paa Jorderige. Navnet synes at pæge til den ældgamle Forestilling, at de Udvalgte, hvem Indgangen til Valhall tillodes, *opraabtes* ved Overgudens Herold. Da flere af Guderne bare forskjellige Navne, nogle endog meget mange, saa kunde man formode at *Hermod*, Odins Sön og Sendebud, menes ved denne *Hropt*, eller guddommelige Herold. Vi finde nemlig at Odin, ved höjtidelige Lejligheder, har udsendt ham, for at afhente dem som skulde optages i *Valhall*, f. Ex. *Baldur*, efter at han var bleven dræbt ved Misteltenen; ogsaa den norske Konge, *Haagen Adelsteinsfostre*, gik han, efter Odins Befaling, i Möde. Men — skulde end *Hropt* her betegne enten

Hermod, eller en anden nu ubekjendt Undergud, saa bliver det dog Odin, Valhalls Herre, der især raader for dette Himmeltegn, som Solens, Valhalls eller Overhimlens Port eller Indgang, og saaledes kan man da ej heller antage det for aldeles urimeligt, at kun en vis Personification af ham, som særegen Maanedsgud, forestilles her. Flere österlandske Folk antage, at *Solens Port* ogsaa er Sjælenes eller de hedenfarne menneskelige Aanders Indgang til de himmelske Boliger.

11. Den siette Himmelbolig *Thrymheim* svarer til Tegnet *Tyren*, eller Perioden fra 21de April til 20de Maj. *Thrymheim* (den dundrende Egn) antages ellers som et passende Navn for höje, gjenlydende Bjerge. Her sættes det for den Himmelegn, hvori Solen, efter Öjesynet, atter hæver sin Gang over de höjeste Fjelde. Digtningen nedstammer uden Tvivl, fra et Land, som ikke manglede disse. Om ikke fra *Kaukasus*, hvor Forfatteren af et i Paris 1809 udkommet Skrift vil bevise Dyrekredsens Billeder ere först opfundne, saa dog vel fra Norge eller Sverrig. Jætten *Thiasse* herskede för i denne Himmelbolig (siger Digteren). Han var af Frostjætternes eller Vinterdæmonernes Slægt, og betegner vistnok, ligesom saa mange af hans Ætlinge, *Vinteren* eller *Vinterstormen*. Eddadigtene fortælle, hvorledes han, efter at have bortranet *Idunna*, de blidere Aarstiders foryngende Gudinde, i en gigantisk Örns Skikkelse (ligesom hans Frænde *Hræsvelg*) forfulgte Odin som havde vovet sig til *Jotunheim*, — til Asgaard eller Himlen, men der blev han fældet af *Thor*, da Tordenguden gjör Ende paa Vinterens Herredömme, og Vinterjætten blev saaledes opbrændt af den himmelske Ild inden Asgaards Mure. Endvidere fortælles, hvor-

ledes *Thiasſes* Datter, *Skade*, tog Hjelm og Brynie paa, og begav sig til Gudestaden, for at hævne sin Faders Drab. Hun indgik Forlig med Aserne, paa den Maade, at hun kunde vælge hvem af dem til Mand som hun vilde, men halv i Blinde. Skuffet ved sine Gisninger, kaarede hun *Njord* isteden for *Baldur*, men de forligtes ikke ret vel, thi *Skade* vilde helst boe hvor hendes Fader för havde boet, nemlig paa Fjeldene i *Thrymheim*. Min Forklaring over hele Mythens væsentlige Indhold er denne: De Gamles *Sommer* begyndte, efter deres Tidsregning, netop i denne Maaned. *Thiasſes* Drab, begaaet ved Tordneren, betegner altsaa *Vinterens Fald*, for den til de opvarmede Luftegne tilbagevendende *Torden*. *Thiasſes* Datter, *Skade*, ophöjet til Asagudindernes Rang, mentes at forestaae de heftige, men opklarende og Luften rensende *Foraarsvinde*, som herske paa denne Tid, men maatte henregnes til de sommerlige Elementar-Dæmoners velgjörende Frembringelser. Navnet *Thrymheim* sigter vel egentlig dels til dem, dels til Tordenens Drön, som nu begyndte at lade sig höre paa ny for Alvor. Da Tordneren, ifölge den gamle Mythe, kastede den fældede Frostjættes Öjne op paa Himmelen, og forvandlede dem til Stjerner, maa vel denne Constellation söges i Tyrens Tegn, hvori ogsaa dette astronomisk-mythiske Dyrs Öje endnu er en særdeles udmærket Stjerne. Særdeles mærkeligt er det, at ligesom Thor saaledes siges at have dræbt Vinterjætten, samt ellers stedse at forfölge hans Frænder, Mörkets og Kuldens Dæmoner, saa begynder ogsaa *Sommeren* efter den oldnordiske og endnu, for saavidt, i Island brugelige Tidsregning, i denne selvsamme Maaned og alletider paa en *Torsdag*. Da *Thrymheim*, *Skades* Bolig er af den Be-

skaffenhed, at *hun*, som den yngre Edda siger, *ofte löber paa Skier efter Dyr*, saa begribes lettelig af det föranförte, at den maa söges blandt Alpedale, hvor Sneen endnu ikke er töet op, da den alt for det meste er smeltet bort i de lavere Egne. Hun bliver saaledes at ansee for *Jagtens Gudinde*. Hendes Rige bestaaer af sneeklædte Fjeldrygge, der dog omgives af grönne Dale og udspringende Buske, samt Vaarens övrige Phoenomener i en saadan Fjeldegn. Som *Luftgudinde* er hun den raske Foraarsſtorm, som jager Skyer og Dunster paa Flugten. Da hun först viser sig, raser hun frem med viuterlig Harme, og er fiendsk mod de milde Asaguddomme, men snart forliger hun sig med dem, og lover at ægte Luftguden *Njord;* men da denne især hersker i de undre Havegne, og hans megen Taage og tunge Luft ikke vel kunde forenes med Skades raske og opklarende Færd, saa tyede hun igjen til sine kjære gjenlydende Fjelde, hvor hun tit viser sig i heftige hvirvlende Vindstöd. Da Stormen der pidskede Sneen, saaledes at den rög i Luften som hvide Stövskyer, digtede man at *Skade* löb paa Skier og forfulgte Dyrene med sine Pile. *Skade* er födt af Jætteslægten, men indlemmet i Gudindernes Tal; *hun er af halv vinterlig, halv sommerlig Natur*. Mere om hendes Karakter og Udseende anföres i den mythologiske Ordbog. Indtil videre henviser jeg til *Oehlenschlaegers* Skildringer af denne Gudinde i *Nordens Guder* S. 206 og fl. St.

12. Det *syvende Solhuus* eller *Gudebolig* er *Breidablik*, ɔ: *Bredtblinkende, Vidtskinnende*, vistnok et særdeles passende Navn paa *Baldurs* Himmelrige og den skjönneste Aarstid, fra 21de Mai til *Sommersolhverv* (henved den 20de Junii). Her finder man, hvad Væirliget og Naturen angaaer, de færreste

Rædsler og Gjenvordigheder. Om dens Forstander siger Edda: "Odins anden Söu (efter *Thor*) er *Bal-*
"*dur den gode;* han er saa faver og deilig, at det
"lyser af ham; der er en Urt, som lignes med Bal-
"durs Öjenbryne, og den er den skjönneste af alle
"Urter, hvoraf du kan slutte dig til hans deilige
"Haar og Udseende. Han er den mildeste, viseste
"og meest veltalende Asa, og har den Egenskab, *at*
"*hans Domme*" (Sætninger; hvad han haver opreist eller anordnet) "*nedböjes ikke.**)" (Her menes nemlig Solbanen, ved det Solen, medens han raader for dens Gang, gaaer bestandig op ad til dens höjest muelige Standpunkt) "Han beboer det Sted i Him-
"len, der kaldes *Breidablik*, og der taales intet
"ureent" (at sige: af ondt Vairlig, som foraarsager stygt Före o. s. v.) Urten *Baldersbraa* er allerede ommeldt her foran S. 17.

Celterne helligede deres Solgud *(Belenus)* Planten *Belenuncia*, Ægypter og Inder Lotos-Blomsten o. s. v. Ved Folkevandringerne og Himmelegnenes Afvexling er de symboliske Solblomsters Forskjellighed opstaaet. Ligesom *Baldur* raadede for *Aarets skjönneste Maaned*, der ender med den længste Dag, saa sættes han undertiden i Mytherne for *den hele Sommer*, men hans Frænde *Uller, den förste vinterlige Maanedsgud*, for hele Vinteren. Da *Baldur* saaledes egentlig er *Sommersolen*, er det en besynderlig, men dog i Naturen grundet Overeensstem-

*) I visse Varianter læses *halldaz* (for *hallaz*), ɔ: *holdes ikke, staae ikke ved Magt.* Her menes da vel hans sidste Dom eller Anordning, hvis Gyldighed ophörer med hans Död eller Nedfart til Underverdenen. Paa et andet Sted i den yngre Edda heder det om *Breidablik: at det er det dejligste Sted i Himmelen.*

melse, at Syrer og Hebræer opkaldte denne Maaned efter *Thammuz*, Perserne efter *Khordad* og Romerne efter *Apollo*, som alle betegne det samme. *Baldur* siges ellers at være *den anden Sön* af Himmelguden *Odin*. *Thor* var den *förste*, da Tordenen er ældre i Aarstiden end den liflige Skjærsommer. *Baldurs* Moder er *Frigga, den blomstrende grödefulde Jord*. Hans Fest helligholdtes vistnok ved *Sommersolhverv*; da de paa Höjene tændte *natlige Baal* sigtede til Solens da herskende höjeste Glands og Dagens störste Længde, men tillige maaskee til de Gamles Idee, at Solen da paa en Maade var udbrændt, fordi dens Skin og Gang tabte sig, men Mörket fik igjen Overherredömmet i Naturen. Derfor sagde man: at den af *Höder* eller *Mörket* fældede Lys- og Maaneds-gud nu lagdes paa Baalet. Banemanden *Höder* nedlagdes igjen af den unge *Vale*, ved Lysets Sejer over Vintermörket, ved den aarlige *Fakkelfest*, da *Höder* atter ombragtes og lagdes paa Baalet — efter hvad der allerede er anfört i det foregaaende. Jevnför Indl. til *Valas Spaadom* S. 20. Over *Baldurs* Död sörger hele Naturen, men selv *Odin* kan ikke udfrie ham fra Underverdenen og *Hela's* Vold, förend han i Tidens Fylde (at sige först i et andet Aar) vender gjenoplivet tilbage til Jorden og sit himmelske Rige. Men ligesom Nordboerne i Begyndelsen antoge eller digtede, at Aarets Guder vare underkastede slige Forandringer, saa meente de og, ligesom de fleste Österlændinge, at der ogsaa gaves ubyre lange Verdensaar, hvori hele Verden med dens Elementarguder og deres Undergivne, Menneskene, undergik lignende Hoved-Forandringer, skjönt paa en eftertrykkeligere og föleligere Maade, da Himmel og Jord næsten skulde reent forgaae ved Hede

og Kulde, men dog endelig, efter Alfaders evige Bestemmelse, atter tiltage, fremstaae og blomstre i en ny og herligere Skikkelse. I Henseende til *Baldur* henviser jeg endvidere saavel til den mythologiske Ordbog, som til min Bearbeidelse af Eddadigtene *Valas Spaadom, Odins Ravnesang* og *Vegtamsqvida*.

15. *Det ottende Solhuus* er *Himmelbjerg*, med dets Forstander *Heimdall*, svarende til Himmeltegnet *Krebsen* og Perioden fra Sommersolhverv (eller omtrentlig den 21de Junii) til 21de Julii. Herom siger den yngre Edda: "Heimdall kaldes *den hvide* (eller "*hvideste*) Asagud. Han er stor og *hellig* (dette Ord betyder, efter dets förste Oprindelse: *ophöjet, boende i det Höje*) og födt til Verden af ni Möer, "som vare Söstre, som han selv siger i *Heimdalls* "*Sang* (et nu forlorent Edda-Digt). Han heder og "*Hallinskeide* (hvis Bane helder ned ad), og *Gul*-"*lintanne* (Guldtand), fordi hans Tænder vare af "Guld. Han boer paa *Himmelbjerg* ved *Bif-röst*. "Han er som Gudernes Vogter, og boer ved Him-"lens yderste Ende, *) for (som Speider eller udsat "Skildtvagt) at vogte Broen for Bjergriserne. Han "behöver mindre Sövn end en Fugl; seer saa godt "om Natten som om Dagen, nemlig hundrede Raster "vidt. Han kan höre Græs groe og Uld voxe, följe-"lig ogsaa det, som giver en stærkere Lyd. Han har "en Basun som heder *Giallar-horn*, og blæser han

*) Efter Ordene: "Paa Himlens Ende ved Broenden hvor Bif-"röst (altsaa dens överste Top) naaer til Himmelen." Da Regnbuens Höjde svarer (efter Öjesynet) til Solens, paa den Tid den viser sig, og denne er störst ved Sommersolhverv, saa siges Gudebroen her især at naae til Himmelen.

"deri, kan det höres i alle Verdener (Opholdsste-"der)." — Forklaringen over *Heimdalls* Natur, betragtet som Maanedsgudens, falder saare let og naturlig efter mit udfundne System, men ellers anseer jeg den for umuelig at udfinde. *Himmelbjerg* er *Solens höjeste Standpunkt*, ɔ: Solbanens överste Top, hvor Solguden throner ved Sommersolhverv. Derfor er *Heimdall* den *hvideste* eller *lyseste Asagud*, at han modtager og tildeels forestaaer Herredömmet over den lyseste Aarstid. Men derimod kaldes han *Hallinskeide* fordi *Solens Gang paa sin aarlige Bane nu atter begynder at helde nedad* (isteden for at *Baldurs* bestandig *gik opad*). *Heimdalls guldtoppede Hest* og *gyldne Tænder* sigte vel til hans Overflödighed af *Sollysets Guld*, og tillige til andre Naturphoenomener af Regnbuearten, hvad der dog her bliver unödent at udvikle.*) Som Gudernes *Vogter* (eller *Vægter*) staaer han paa *Himmelbroens Top* eller *Himmelbjergets Spidse*, for at udspeide Asagudernes Fienders Nærmelse eller Ankomst. De ventedes ej allene nedenfra men ogsaa ovenfra (nemlig fra *Muspell* eller den empyræiske Himmel). En saadan Stilling for en Skildvagt var altsaa den naturligste. Men netop da, naar *Heimdall* er kommen paa sin Post, begyndte Farerne at nærme sig i *Mörket*, som nu atter truer at opsluge Jorden, og *Heden* fra *Surturs* Ildhimmel, der snart paa en Maade kan siges at opbrænde den, eller fortære dens Væxter og levende Væsener. *Heimdall* er vel skikket til sin Post, da han, som det heder, *behöver mindre Sövn end en Fugl*. *Han sover nemlig slet ikke* under en nord-

*) Muelig og til visse Figurer paa de oldnordiske Hedningers kalendariske Rune-Stave.

lig Himmelegn, da Dagen eller Dagslyset stedse herske i den hele Maaned. Af samme Aarsag *seer han saa godt om Natten som om Dagen*, da begge her ere, saa at sige, lige lyse. En klar Nat er endog i i en höj Grad lysere end en mörk og taagefuld Dag. Heimdalls overordentlig *gode Hörelse* sigter til *den Stilhed*, som nu hersker i Luften, hvorved selv den mindste Lyd udbreder sig vidt og bredt omkring. Blæser han derimod i Basunen, at sige ved en Storm eller en anden lignende voldsom Natur-Begivenhed (maaskee især et Meteor, som i Skikkelse ligner en Basun) saa höres det i alle Verdener (eller Opholdsſteder) og forkynder Gudernes nærforestaaende Kamp med Dæmonerne. *Heimdalls Basunlyd* eller Blæsen i *Giallarhornet*, synes ellers i Valas Spaadom at sigte til den Höjtid som *Baldur* og han dele, nemlig Midsommer- eller Sommersolhvervs-Festen, hvortil Folket sammenkaldtes med Basuner eller Valdhorn; *) hertil sigter vel og (da *Grimnersmaals* Maanedsvers tillige synes at udgjöre en forblommet Kalender) hans *frydelige Miöddrikken*. At hin Fest har været en af de ypperste for vore Forfædre, derom vidne endnu vore egne Kilde- og Skov-turer, samt andre Lystigheder i Sanct Hans Nat og Dyrehaugetiden. Heimdalls egen Himmelbolig kan og siges at være *rolig* og *rig paa den ætheriske Gudedrik*. Andre Myther sigte til *Heimdall* som *Himmelbroens* eller *Regnbuens Gud* og *Beskytter*. Muelig blev *Melkevejen* anseet for den ældste *Gudebro*, og Ideen om Himmeltegnets

---

*) Muligen have vore Forfædre lagt Mærke til at Lyden i Almindelighed (maaskee mest i den rolige Sommertid) forstærkes betydelig om Natten, hvorom *Humboldt* nylig har skrevet en mærkelig Afhandling. Midsommers-Midnat var den her omhandlede Tidspunkt.

Gud först forbunden dermed, men siden ansaaes *Regnbuen* for at have hin ophöjede Bestemmelse. Det er i denne Egenskab at han siges at være *födt* eller *baaren* (thi dette Udtryk gav Anledning til hyppige Ordspil blandt vore Forfædre) *af ni Möer*, alle Söstre, men tillige Jætteqvinder. De opregnes i *Hyndlas Sang*, og kaldes der *Jættemöer*, eller Jomfruer af Jætternes Slægt. Deres sammesteds opregnede Navne sigte tydelig til visse Elementarkræfter, der mentes at virke i Dybet, altsaa være af Jætteslægten, og saaledes, ved Dunsters og Dampes Udvikling (hvorfor han og udtrykkelig siges at være *styrket af Jordens Kraft*) at frembringe den efter nogles Mening *nifarvede Regnbue*, der ofte synes at reise sig op af det vilde Hav, golde Sandörkener eller nögne fæle Bjergegne, som ansaaes for at være Jætters og Troldes Boliger. Fra Dybet stiger *Heimdall* op til *Skyeluften* eller *Vanaheim*, og undertiden mentes han at fremkomme der; derfor kaldes han, i enkelte Digte, *en Vaner*. Endelig synes han at kneise i *Asgaard* eller den höje Himmel; derfor kaldes han tillige *en As*, og har saaledes faaet en af de 12 Gudeborge, endog den mest ophöjede, under sin Bestyrelse. Det er interessant nok at lægge Mærke til hvor nöje *Heimdall* svarer til den græsk-romerske *Hermes-Mercurius*, som Maanedsgud betragtet. *Rudbeck* har allerede (*Atlantica* II, 30) lagt Mærke til Ligheden, uden dog at ane dens, efter min Mening, rimeligste Aarsager. Begge kaldes, hver for sig, den *hvide* eller *lyse Gud*; begge have *et særdeles skarpt Syn*, og begge ere *Gudernes Vogtere*. *Heimdall* og *Hermes* maae, som Guder for den samme Maaned, have de samme Egenskaber. Den hele Overeensstemmelse er sikkerlig ikke ny.

14. Det *niende Solhuus* er *Folkvang* med Maanedsgudiudens *Freya*, svarende til Himmeltegnet *Löven* og Perioden fra 21de Junii til 22de Julii. Om Gudinden siger den yngre Edda: "*Freya* er Söster "til *Freyr* og Datter til *Njord* af *Noatun*. Begge ere "de smukke og anseelige. Hun er, efter (eller hos) "*Frigga* den herligste (skjönneste) af Asynierne. Hun "har en Bolig i Himmelen som heder *Folkvang*, og "naar hun rider i Strid, da tilhörer Halvparten af de "Faldne hende, den anden halve Part *Odin*, som det "heder i *Grimnersmaal*. Hendes Sal *Sefsrumner* er "stor og skjön. Naar hun tager ud, kjörer hun med "to Katte for sin Vogn. Hun er dem bevaagen som "paakalde hende. Hun finder megen Behag i Kjærlighedsfange, og hende er det got at bede til i Elskovsanliggender. Af hendes Navn har den Hæderstitel sin Oprindelse, at fornemme Koner kaldes "Fruer." Endvidere heder det paa et andet Sted: "*Freya* er den fornemste Asynie, næst efter *Frigga*. "Hun er gift med en Mand som heder *Odur*. Deres "Datter *Hnos* er saa faver, at alt hvad der er smukt "og kostbart kaldes saaledes efter hende. *Odur* drog "langvejs bort. *Freya* græder over hans Fraværelse, "og ere hendes Taarer röde som Guld. *Freya* har "mange Navne, fordi hendes Navn forandredes efter "de forskjellige Folkeslag hun kom til paa sin Reise, "da hun ledte efter *Odur*. Hun heder *Mardöll*, "*Horn*, *Syr* og *Vanadis*. Hun ejede Smykket *Brising*." At udfinde *Freyas* Betydning er ikke meget vanskeligt. Efter *Naturens qvindelige Princip*, der sagdes at raade for Jorden i det hele, satte alle gamle Folk *Maane-Gudinden* överst. Hin betegnes hos os som *Frigga*, denne som *Freya*. Maanegudinden var det sandsynligviis, som af de græske Öeboere el-

ler Kystboere först kaldtes *Aphrodite* (oldnordisk *Frododis*, ɔ: *Fraa-dise*) som opkommet af Havets Skum, og hun blev siden til Romernes *Venus*, samt var Söster til Solguden *Apoll*, men begge Södskende Börn af *Latona*, Dybet eller den underste Luftegn. Af selvsamme Aarsager siges Maanegudinden *Freya* at være Söster til Solguden *Freyr*, men begge tilsammen Börn af *Njord*, Gud for Havet og den underste Luftegn. Nu indseer man ogsaa let, hvorfor *Freya* siges at være den skjönneste af Asynierne og den fornemste næstefter *Frigga*. Planeten *Venus* var hos os opkaldt efter *Freya*, men *Fredagen* (tydsk *Freytag*) har rimeligviis baade været helliget hende og hendes Broder *Freyr*. Dog raader hun, som Maanedsgudinde, tillige for *Folkvang*, den 9de Himmelbolig eller Lövens Tegn, samt den Maaned som vi give det saare uæsthetiske Navn af *Hundedage*, men som de Gamle dog helligede til *Kjærlighedens Gudinde*, vistnok af vægtige Aarsager. Vi vide, at Elskov utallige Gange er bleven sammenlignet med *Ild*, ligesom disse Ords Sprogrod i vort Tungemaal synes at være den samme.*) Ligeledes siges fyrig Kjærlighed især at have hjemme i de varmere Egne, men med *Freyas* Tegn begynder netop den varmeste Aarstid i vor Verdensdeel. Ogsaa er det naturligst, at netop denne Maaned tillægges *Frugtbarhedens Gudinde*, da Urter og Agervæxter nu ere fuldmodne og sædydende.**) Himmelboligens nordiske Navn sigter da maaskee tildeels til jordiske Sysler. *Folk-*

---

*) Nemlig Verbum *el*, *ala* (Lat. *alo*, Gr. ἀλδέω, jeg nærer, opholder); deraf *eldr* Ild, *elska* Elskov.

**) Derfor helligede ogsaa Bithynierne August, andre eller Himmeltegnet *Löven*, til *Demeter* eller *Ceres*.

vang betyder *en Mark bedækket med Folk;* men netop paa denne Tid er Hö- og Korn-Hösten i fuld Gang, og Markerne saaledes bedækkede med Arbeidere. Med Hensyn hertil kaldes Julius *Hömaaned* i gamle danske Skrifter, ligesom endnu i svensk og forheu i frankisk. Dog tillagdes Navnet *Folkvang* især, som vi have seet, *Freyas* himmelske Rige. Hun troedes og at raade der for en stor Folkemængde, som dog fik Plads i Palladset *Sessrumner* (den rummelige Sal eller Bolig). Hvad den Mythe skal betyde, *at hun ejer Halvdelen af de Faldne, men Odin den anden,* derom ere forskjellige Meninger blandt Mythographerne. Min egen Formodning er den: at Ordet *Valr,* som almindeligst oversættes ved *de Faldne,* men ellers oprindelig betyder *Runding, Hvælving, Halvkugle,* ligesom det senere *hvalr, hvolr,* her i Förstningen er bleven fremsat paa en gaadeagtig Maade, og at den rette Mening er: *Freya* vælger eller bestemmer til sin Raadighed hver Dag den halve Himmelhvælving, men *Odin* den anden halve, hvor *Odin* sættes som Himmel- og Dags-lysets överste Hersker, *Freya* derimod, efter de Gamles Tanker, som Nattens Dronning. Dog paastaaer jeg ikke denne Menings Rigtighed, hvorfor jeg tillige anförer de övrige, da enhver Digter og Kunstner, i saa uvis en Sag, har frie Hænder til at vælge den Idee, som behager ham mest. Man har da sluttet saaledes: 1) *Odin* som den överste Himmel- Sol- og Lys-Gud, helligedes især de Krigere, som faldt eller döde, indviede med Vaaben, *om Dagen,* men derimod de, som faldt eller döde saaledes *om Natten,* til Gudinden *Freya,* der overhoved antages for Nattens Dronning. 2) *Odin* ejede de *hedenfarne af Mandkjönnet, Freya* derimod dem *af Qvindekjönnet.* Denne

Anskuelse bekræftes af den hedenske Jomfrues *Thorgerde Egilsdatters* Ord, da hun lod, som om hun vilde sulte sig selv til döde, tilligemed hendes Fader *Egil*, der af Sorg over sin Söns Död vilde saaledes bringe sig selv af Dage. Hun sagde nemlig: at hun ikke agtede at nyde nogen Nadver förend hos *Freya*. 3) Tog Odin dem til sig, som aldrig havde fölt det mindste til rigtig Kjærlighed; Freya derimod de AEgtemænd og Elskere, som ogsaa efter Döden skulde forenes med deres Hustruer og Fæstemöer. Denne Idee fölger *Oehlenschlaeger* naar han siger om *Folkvang:*

Der kommer hver trofast Beiler
Dertil hver trofast Mö.

4) Endelig maa jeg ikke forbigaae *Gräters* sindrige Gisning: at *Freya* her er fejlskrevet for *Frigga*, da det var allernaturligst at sige, at *Jorden* erholdt Menneskets halve Deel, nemlig *Legemet; Solen* (rettere *Himlen)* derimod den anden halve, *Aanden* eller *Sjælen*. Hertil kunde man lægge den 5te Conjectur: at *Freya*, som ogsaa boer i den undre (at sige mellemste) Luftegn eller *Vingolf*, optager de Aander, som ej kunne opstige til den höjeste, nemlig *Valhall;* og at *Odin* og *Freya* saaledes dele de Afdöde mellem sig i det andet Liv.

Da det siges at være got at bede til Freya i Elskovs-anliggender, saa er det afgjort at hun ansaaes for *Kjærlighedens Gudinde*. Det fölger allerede deraf, at hun troedes at være *Nattens Dronning*, som *Maanens* (især *Fuldmaanens*) og tillige den skjönneste Planets, *Aften-* og *Morgen-stjernens*, blide og yndige Herskerinde. Af Begrebet om *Elskov* fölger det om *Frugtbarhed*, ligesom selve Gudindens Navn betyder den *befrugtede*, *frugtbar* eller *frugtbargjö-*

rende. Som *Maanedsgudinde* bidrager hun ogsaa vældig til Planters og Frugters Modenhed, samt forestaaer Hö- eller Korn-Hösten, og viser sig saaledes som en værdig og deeltagende Söster til *Freyr*, som Gud for Agerdyrkningen og Jordens Afgröde i det hele. Kjærlighed elsker Sang og Sang er Höstfolkenes lifligste Opmuntring: det er da ej at undre over, at *Freya* i begge Henseender ynder den, samt fremtræder saaledes som *Sangens* milde og henrykkende *Gudinde*. "Der gives tillige *andre Nympher som forestaae Kjærlighedsanliggender*" og som sikkerlig mentes at staae under *Freyas* Overbefaling. De ere uden Tvivl allegoriske Væsener og beskrives saaledes i den yngre Edda:

"*Siofn* formaaer (eller tragter efter) at vende "Menneskenes Sind til Kjærlighed, saavel Mandfolks "som Qvindfolks. Efter hendes Navn kaldes Elskeren "*Siofne*." Navnet *Siofn* er, efter min Mening, draget af *Siòn* (Syn), der atter kommer af Gjerningsordet *siá* (see). Ved *Synet* er det at de förste Tilböjeligheds- eller Elskovs-Fölelser opvækkes i Mennesket Sjæl, være sig Mands eller Qvindes. *Siofn* formaaer altsaa, eftersom Edda siger, at vende Menneskenes Sind til Kjærlighed, og betyder fölgelig *Elskov i sin förste Tilblivelse*, frembragt ved Synets Indtryk paa Sjælen, eller det udvortes Syns paa den indre beslægtede Sands. Elskeren kaldes især, efter hendes Navn *Siafne* (kjærlig Seer) fordi det anstaaer kun ham, men ikke Qvinden, at frie, eller först tilstaae sin Kjærlighed.

"*Lofn*" (heder det endvidere) "er mild og from "imod dem der anraabe hende, og hun har af Alfa-"der eller Frigga Tilladelse til at forbinde Mænd og "Qvinder med hinanden, hvilkesomhelst Hindringer

"eller Forbud der kunde være i Vejen. Af hendes "Navn kommer Ordet Luv (Lof Roes, Berömmelse "eller Tilladelse)" o. s. v. Ordet *Lofn* betyder ellers Kjærlighed og er i Oprindelse og Betydning det samme som det tydske *Liebe*, engelske *Love*. Det betegner uden Tvivl den gjensidige, fuldmodne, rodfæstede Elskov, som trodser alle Hindringer for at naae det fælles Maal. *Odin* og *Frigga*, de ypperste Guddomme, tænkte man sig som det förste Ægtepar og Ægteskabets Stiftere. *Odin* var Menneskets Skaber, og *Juno-Here*, som svarer til vor *Frigga*, ansaaes af Romere og Græker som Ægteskabets Stifterinde. *Lofn* er saaledes *den varige Kjærlighed*, sig selv lig, saavel i Forelskelsens og Frieriets, som i det huslige Samlivs Dage.

"*Var* eller *Vör*" (vedbliver Edda) "hörer de Ee"der og særegne Forpligtelser, som begge Kjön ind"gaae med hinanden (som derfor i Oldtiden kaldtes "efter hendes Navn) og som straffer dem, der bryde "Troe og Love. Hun er fornuftig (eller viis) og "spörger om alt, saa at intet kan skjules for hende." Her have vi *Forlovelsens Gudinde*. Man kan gjætte at hendes Navn er draget af *Vör (Vaur)* Læbe, og antyder saaledes det förste Elskovskys, som tillades de gjensidig forlovede — ligesom det gamle Udtryk *at veitaz varar*, betegner den samme Handling; ogsaa kan man forklare at det betyder *den Omfavnende*, af de Elskendes förste Favnetag eller Omfavnelse; og endelig betegner det, ligefrem efter Ordet, *den Forsigtige* (Qvinde eller Gudinde). Hendes Egenskaber sigte til dem, som Elskende, der agte at forlove sig, eller allerede ere forlovede, sædvanlig have eller burde have, Förend Forlovelsen skeer, maa den ene af Parret kjende den anden nöje, söge

at udfritte og udgrandske Personens Sindelag og henrundne Levnetslöb, samt overhoved være forsigtig i det her saa vigtige Valg. Selve Gudinden, som forestaaer Trolovelsens Handling, hörer ej allene de gjensidige Löfter og Eeder, men hun kjender ogsaa Hjertets sande Fölelser, og vee dem der kun elske paa Skrömt og for det flygtige Öjeblik, thi den strænge *Vör* forfölger den trolöse og straffer den Letsindiges Meeneed. Ikke allene det trolovede, men ogsaa det allerede ægteskabelige forenede Par er saaledes undergivet hendes Vælde. Selv den Gifte maa da tage sig i Agt for at udskeje fra Pligtens Bane, thi Gudinden seer alt hvad han foretager sig og ingen Udflugter eller Rænker kunne skjule Mörkets Gierninger for hendes agtpaagivende og skarpe Blik.

"*Sin*" (ere Eddas Ord om den fjerde) "er Dör-"vogterske i Palladset (uden Tvivl i *Freyas* Slot), og "holder Dörren lukket for dem, som ej maa gaae "derind. Paa Tingene (eller og: ved Samtaler, For-"handlinger) passer hun paa naar nogen vil fordreje "sin Sag." *Sin (Syn)* betyder *Nægtelse*, *Afslag*, og Gjerningsordet *synia* den dermed forbundne Handling. Det er altsaa denne Nymphe som forfölger uheldige Elskende og volder det tunge *Afslag* som tit vorder Bejlerens Deel. Som en Gudinde maa hun vel og have sine gyldige Grunde dertil. For dem som enten ere den tilbedede Qvindes Haand uværdige, eller af en eller anden Aarsag vilde selv kun finde Uheld eller bringe Uheld, ved sit Önskes Opfyldelse, tillukker hun Kjærlighedens Dör og Elskovsgudindens Himmelborg. Men det er især ellers hendes Forretning at passe paa naar Frieren fordrejer sin Sag, naar han fremförer Usandheder for at lokke den uskyldige, godtroende Skjönne; griber *Vara* Forföre-

ren i Lögn, da aabenbarer hun sig advarende for den jordiske Mö, som styrket af Gudindens ellers usynlige Nærværelse, afviser den svigfulde Lefler, med den Foragt som stedse burde være hans Lod. Jeg behöver ikke at udvikle denne Digtnings mange Skjönheder, saavel i physisk som moralsk Henseende — og *Dr. Catterberg* har upaatvivlelig ret deri, naar han (i *Isis* VIII. 1819) ophöjer det Fortrin, som den nordiske Mythologie har fremfor den græske, ved de Kjærligheden frembringende og forestaaende Guddommes Moralitet, samt de Ideers Reenhed og sindrige Udförlighed, som angaae dette hele Æmne. Dog kan man vel ikke nægte at Grækerne have bragt det videre i Digtninger af dette Slags forsaavidt den sandselige Lyst, samt de dertil hörende Myther og Skildringer angaaer. *Freya* er, som vi have seet, *den sande Kjærligheds* og *ægteskabelige Troskabs Gudinde;* vel siges der og stygge Ting om hende ligesom *Venus,* men det er kun af Lögneren *Loke,* eller og i Fabler, som öjensynlig ere opspundne eller fordrejede af Munke, der sögte at befordre Kristendommens Antagelse og Hæder, ved at forhaane og beföre Hedenolds för tilbedede Guddomme.

Freyas Ægtemand *Odur* er, efter min Mening, en af Eddas vanskeligste Gaader. Det eneste vi vide om ham, er Navnet, og *at han drog langvejs bort.* Muelig er han en Personification af Solen. Nok er det, at *Maanen* sees om Natten, eenlig paa Himmelen; derfor digtede man at hendes Mand var draget bort langvejs. Naar Maanen havde, som tit skeer, et blegladent Udseende, saa sagde man, at Maanegudinden var syg af Sorg og Græmmelse. Men *hendes Taarer vare röde som Guld.* De Gamle sagde overhoved at *Natteduggen* frembragtes af Maanen,

og kaldte den *Maanegudindens Taarer.* I Morgenrödens eller Solens Glands *glimrede de som det röde Guld.* Derfor sammenligne de österlandske Digtere Duggen tit med Guld, Ædelstene og Perler, men *Perler* betyde igjen *Taarer*, i det poëtiske Sprog. *Freyas* Sögen om *Odur* er ellers uden Tvivl af lignende Natur som *Astartes* eller *Venus's* om *Adonis*, *Rhejas* om *Attis*, *Isis's* om *Osiris* o. s. v. Alle disse Gudinders Taarer ere og af samme Art. Duggen er af störste Vigtighed for de varme Lande hvor det kun sjelden regner, og Jordens Frugtbarhed beroer fölgelig paa den. Saaledes kom man til at ansee Maanen for Frugtbarhedens Giverinde, ligesom man troede, samt troer endnu, at dens befrugtende Virkninger strække sig ej allene til Planterne, men og til den hele dyriske Natur. Dertil er der ogsaa andre Aarsager som det her ikke er passende at udvikle.

Odurs og *Freyas* skjönne Döttre, *Hnossa* og *Gerseme*, ellers Mönstre paa opblomstrende jomfruelig Skjönhed, kunne betegne enten: 1) Morgen- og Aften-Stjernen; 2) Morgen- og Aften-Röden eller 3) Maanens tvende Phaser i förste og sidste Qvarteer. (Fuldmaanen er da selv den Svangre eller Födende).

Disse fire Navne, som tillagdes *Freya* især, betegne vel Maanens fire Hovedforandringer, nemlig:

Mardöll (Havnymphen), Maanen *i Næ* som skjules i Havet eller Dybet.

Horn — i *förste Qvarteer* — af Maanens da bekjendte hornbærende Skikkelse. Af samme Aarsag afbildedes Österlændingernes *Astarte*, den ægyptisk-græske *Io* og flere Maanegudinder, med Horn paa Hovedet.

Gefn (den givende, runde), *Fuldmaanen.*

Syr — *i sidste Qvarteer.* Sprogroden er mig her ikke tydelig, *) men Ordet stemmer overens med mange orientalske (som ægyptiske, arabiske og indiske) Benævnelser for Planeten og Gudinden *Venus.*

Paa samme Maade sigte muelig og hendes fire allegoriske Nympher oprindelig til disse Maanens Hovedforvandlinger, men sattes siden i hin antagne Forbindelse med Kjærlighedsanliggender af hendes og deres Dyrkere.

At *Frue*navnet kommer af *Freya*, kan vel være sandt, ligesom flere oldtydske og andre Herrenavne af *Freyr*, da store Herrer og Fruer fordum sammenlignedes med Guderne og tillagdes de samme Navne og Hæderstitler. Det er endnu til i det islandske *hús-freya* (i Almuesproget *huspreya*) Husfrue, Husmoder. Ellers æredes *Freya* uden Tvivl ved de Gamles *Maanefester*, og *Jonge* har viist, at der endnu ere Spor til hendes eller Maanens Dyrkelse saavel i Danmark og Norge, som flere europæiske Lande. Angaaende Freyas mange og karakteristiske Attributer henviser jeg til den mythologiske Ordbog.

15. *Den tiende Himmelborg Glitner* med dens præsiderende Guddom *Forsete*, svarer til Himmeltegnet *Jomfruen* og Perioden fra 21de August til 22de September. Navnet *Glitner* vil sige saa meget som den *glindsende*, *skinnende*, *favre*. Den beskrives saaledes i den yngre Edda: "I Himmelen er et Pal-"lads som kaldes *Glitner;* dets Mure, Stötter og Stol-"per ere af röden Guld, men Taget af Sölv." Om

*) Med mindre det skulde være *Sær* (udtalt *Sajr*) *Siár*, *Siór* *(Sjur)* i Zend. *Zare*, *Sur* o. s. v. — nemlig Sö, Hav — fordi Maanen nu atter nærmer sig til Havet eller Dybet.

selve Guden heder det sammesteds: "Forsete er en "Sön af *Baldur*, og *Nanna*, *Nefs* Datter. Han ejer "den Bolig i Himmelen som kaldes *Glitner*. Alle som "tye til ham med vanskelige Sager gaae forligte fra "ham. Hans Domstol er den retfærdigste blandt Gu-"der og Mennesker." *Forsete* er, efter Ordet, *Forsidder* ɔ: Præsident i Retten, överste Dommer. Han svarer til *den retfærdige Dommer* som i Ægypters og Inders Zodiak afbildes med *en Vægt, hvis Skaaler ere ganske lige*, og saaledes jævne Nat og Dag. Vægten er baade *Jævndögns* og *Retfærdigheds* bekjendte Sindbillede. I den nordiske Zodiak er Betegnelsen mere conseqvent end de i de fremmede, da den retvise *Forsete* her söger at bringe alting i Ligevægt, som og lykkes ham i det Öjeblik Dag og Nat ere lige lange, hvorved Lysets og Mörkets, Varmens og Kuldens ellers bestandige Strid bilægges. Da fratræder han sit vel forestaaede Embede.*) Derimod synes Dommeren eller Retfærdigheden, i de övrige Systemer, ikke at fyldestgjöre sin Pligt, da det kun er i det förste Öjeblik af Maaneden, at Vægten er lige, men synker siden stedse mere og mere, lige til Periodens Udgang. Det er ellers sandsynligt, da de norske Höst-Tinge ere en meget gammel Indretning i Norden, at Ideen tillige sigter til et almindeligt og særdeles vigtigt *Ting*, som holdtes ved *Höst-Jævndögn*, ved en menneskelig Dommer, der dog var den himmelske undergiven, samt trængte til hans Beskyttelse og usynlige Vejledning. Ligesom Maanedsguden *Forsete* var en Sön eller Efterfölger af *Baldur*, Gud

*) *Forsete* var selv af *Aserne* eller Lysgudernes Slægt, men paakjender dog Sagen, paa en Maade, til Mörkets eller Jætternes Fordeel. Ved Foraarsjævndögn er det modsatte Tilfældet med Odin.

for den skjönneste Aarstid, eller ogsaa for Sommeren i det hele, saa er det og en skjön Allegorie at *Retfærdigheden* nedstammer fra *Godheden*, den sande nemlig, der i Grunden er den samme som Dyden. Himmelboligen *Glitners* prægtige Beskrivelse synes at betegne Luftens herlige Udseende i denne Maaned, da den endnu om Dagen oplyses rigelig af Solen, og Stjernerne tillige begynde at tindre med fornyet Klarhed om Natten. Paa Jorderige viser nu og den gyldne Höst sig i al sin Pragt. Hösten kaldte Folk fra Krigsfyslerne til Enighed og Glæde, og derfor er det maaskee tildels at *Forsete* siges at neddysse alle Stridigheder, ikke allene i de himmelske, men ogsaa i de jordiske Egne. Eddaerne give os ingen fuldstændige Efterretninger om *Forsete*, og i de poëtiske Benævnelser tillægges ham ingen særskilte, ventelig ved Forfatterens eller Samlerens Forglemmelse. Ej heller vide vi at han er bleven dyrket ved egne Templer eller Præster, undtagen paa Öen *Helgoland*, ved Udlöbet af Elben, hvor hans Helligdom var meget berömt i de hedenske Tider. Fremmede Skribentere kalde ham *Fosete*, og Öen efter ham *Fosetesland*. Den var mest beboet af Friser, og dette, med mere, viser deres fælles Herkomst og Religion med Skandinaverne. At Saxerne og have dyrket ham, er sandsynligt, men dette forbeholde vi os at udvikle nærmere i den mythologiske Ordbog.

16. *Det ellevte Solhuus* er *Noatun*, Guden *Njords* Bolig, svarende til vort Himmeltegn *Vægten*, at sige fra Solens Indtrædelse deri og fra Efteraars-Jevndögn (omtrent den 21de Septbr) til den 22de October. Herom siger den yngre Edda: "Den tredie "Asa heder *Njord*. Han boer paa *Noatun*. Han raa-"der for Vindens Gang og stiller Hav og Ild. Ham

"paakalder man paa Söen og ved Fiskerie. Han er "saa rig og formuende, at han kan give Rigdom og "Overflödighed til hvem som anraabe ham derom. "*Njord* er ikke af Asernes Slægt. Han blev opfödt "i *Vanaheim*, men ifölge et Forlig gave *Vanerne* "Guderne ham til Gidsel, hvorimod de fik en ved "Navn *Hœner* isteden. *Njords* Hustrue heder *Skade*, "en Datter af Jætten *Thiasſe*. Hun vilde boe der "hvor hendes Fader boede, nemlig paa Fjeldene i "*Thrymheim*. *Njord* derimod vilde opholde sig ved "Söen. De bleve derfor enige om, at hun skulde "være 9 Nætter i *Thrymheim* men 3 i *Noatun*. Men "da *Njord* kom fra Fjeldet tilbage til *Noatun*, qvad "han fölgende:

"Kjed er jeg af Bjergene,
"Kort var mit Ophold der,
"Ikkun Nætter ni;
"Ulvenes Tuden
"Syntes mig meget leed
"Mod Svaners Sang."

"*Skade* derimod sang:

"Ikke kunde jeg sove
"Paa söeomgivet Leje
"For Fuglenes Larm.
"Strandmaagenes Skrig
"Naar over Havet de fare
"mig hver Morgen vækker.

"*Njord* i *Noatun* avlede siden to Börn *Freyr* og "*Freya*." (See foran Anm. til 5te og 14de Strophe). — Jeg har för anmærket at *Vanaheim* betyder det samme som det indiske *Vanam* ɔ: *Skyluſten* eller *Luſthimmelen*. Da *Njord* især raader for Vindenes Gang, samt stiller Havet og den jordiske Ild, saa tilhörer han egentlig vor Athmosphære, og er dens fre-

delige Behersker, ligesom *Thor* dens krigerske Forsvarer. *Njord* er vel især Havets og Luftvandenes Aand, som gjör Jorden frugtbar og frembringer de Menneskene heldbringende Vinde. At Solguden *Freyr*, hans Sön, og Maanegudinden *Freya*, hans Datter, er overdraget en Deel af disse Functioner, er tydeligt af dét foregaaende, og fölger af Mythens saare naturlige Sammenhæng. Det er især som *Luftens* og *Regnens* Gud at han *stiller* eller *dæmper Hav* og *Ild*. Af samme og lignende Aarsager dyrkes han af Sömænd og Fiskere. Ideen om hans Rigdom opkom paa forskjellige Maader. Först ansaae man *de skjönne, lysende, guldfavre Glimt, som man skuer i Havet*, især i en stille Efteraars- eller Vinter-Nat, undertiden i en uhyre Mangfoldighed, for *skinnende Guld*, der dog tilhörte Havets Aander, og ej stod til Menneskenes Raadighed. Denne Tanke grebe Digterne med Begjærlighed, for at nævne *Guldet*, ikke allene *Havenes* og *Vandenes* — men ogsaa de dem forestaaende Guddommes (som *Ægirs, Rans* o. s. v) — *Lys, Skin, Glands* m. m., og heraf opstode de hertilhörende Myther, som vi siden komme nærmere til at udvikle. Heraf kom da vist den hedenske Talemaade om en formuende Mand, *at han var rig* (eller havde saa meget Guld) *som Njord*. Siden, eller maaskee samtidigen, lagde man Mærke til det meget Guld og andre Kostbarheder, som vare begravne i Havet, og saaledes komne i Havgudens Eje. Derfor mentes Havets Herskerinde, *Ran*, især at være begjærlig efter Guld. For Menneskene viste dette Guld sig blot som Skinnet, ligesom vore Söfolk endnu troe at see sjunkne Skibes Skygger, selv paa Vandet, ved Midnatstide, befolkede paa lignende Maade af det druknede Mandskab. — Endelig mentes *Njord*, som hörende til Asa-

guderne, ej allene at tage, men og især at give, Rigdom og Velstand. Det var öjensynligt, at hans ivrige Dyrkere berigedes paa mange Maader, som Söfart, Handel, Krigstoge til Söes o. s. v., og derfor kaldte man ham, hvis Yndest man tilskrev denne Lykke, *Rigdomsgavernes Gud, Velstandens Giver* — ligesom hans Sön *Freyr*, af lignende Aarsager, forsaavidt han især yndede Landmanden, samt velsignede Jorddyrkning og Fædrift. Derfor paakaldtes de begge især ved Eedsaflæggelser, efter hvad jeg har anfört i det foregaaende (til Str. 5) — og i et Hedenoldsdigt af den berömte Helt, *Egil Skallagrimson*, prises baade *Freyr* og *Njord* for den *Rigdom* og *Velstand*, som de havde ydet hans Ven, Hersen *Arinbjörn*. Aserne betydede vistnok egentligst de Guder, som mentes at höre til AEtheren eller Stjernehimmelen, det gjorde *Njord* ikke, da han var Gud for Vandene, Havet og Skyeluften, men da han, som disse Elementers bestyrende Aand, i klart og skjönt Vejr mentes at oplöfte sig til Stjernehimmelen og Asagudernes Selskab, hvor man anviste ham hin Himmelborg til Bolig og den dertilhörende Maaned til særegen Raadighed — saa regnes han ogsaa, ligesaavel som *Thor*, der og er Skyluftens Herre, til Asaguderne. *Hæner* er Lysets Aand eller Guddom; Ham fik *Vanerne* eller Athmosphærens Luftaander til Gidsel, isteden for *Njord*, i deres med Aserne indgangne Fordrag, i en af de kosmogoniske Fejder. (Jfr. *Vafthrudnersmaal* Str. 38. 39.)

Navnet paa *Njords* Bolig, *Noatun*, betyder vistnok oprindelig *Baadenes eller Skibenes Land*, og sigter altsaa til hans Herredömme over Havet eller Vandene; thi ved andre Omskrivninger tillægges Söen, af vore gamle Digtere, et saadant Navn. Men det

kan af flere Aarsager være blevet overfört til det ham helligede Solhus og Maaned. Ved Efteraars-Jævndögn begynder nemlig i Almindelighed en sand Regntid i de nordlige Himmelegne, men det var vist ham, der som Luft- og Havdunsternes Bestyrer, især mentes at frembringe Regnen. Hvad Himmelborgens Beliggenhed angaaer, saa var det naturligt, at man tilegnede ham den, da Solen nu begyndte at nærme sig Havet, med de kortere Dage. Ogsaa kunde man, ved Navnet *Noatun* (Skibenes Land), erindre de Söfarende om: at det nu var Tid til at höre op med Söfarten for denne Sommer, og som man da plejede at gjöre, at sætte Skibene paa Land. Mærkeligt er det saaledes og at *Septembers* danske Navn er *Fiskemaaned*, der atter staaer i Forbindelse med Hav og Vande samt med *Fiskernes* Skytsgud. Ordet *hörgr*, hvorfor *Njord* her siges at raade, er noget tvetydigt. Det kan baade betegne Klipper, og i saa Fald vilde det sigte til den oftest stenede eller klipperige Strandbred — men ogsaa, samt almindeligst, Offeraltre og stensatte Tempelkredse, hvorfor jeg og har valgt den sidste Oversættelsesmaade, især da jeg troer, at Anförelsen af hans Forstanderskab for slige hellige Steder, sigter til de der holdte Folkefester og höjtidelige Sammenkomster, især det nu indtræffende *Höstgilde*, hvorved man rimeligvis ogsaa ydede *Njord* sin Tak for Sommerens heldige Söfart, og frabad sig hans Vrede, der mest yttrede sig ved Oversvömmelser, Skibbrud o. s. v. Med Hensyn til denne store Offerfest var det vist, at Angelsaxerne kaldte September *Halig-* eller *Hellig-Maaned.* Nu begyndte ogsaa Slagtertiden, hvoraf October kaldes paa Svensk *Blodmaaned*, maaskee forhen *Blot-* eller *Offer-Maaned.* I Henseende til *Njords* Giftermaal med *Skade* (om

hvem jeg henviser til 11te Strophe) anmærker jeg blot, at det er vist, som Havets og Skyluftens Menneskene velvillige Gud, nemlig som forestaaende *den sommerlige Söfart*, at *Njord* siges at have giftet sig med *Skade*, Foraarsſtormenes Herskerinde, thi i hendes aarlige Regjeringstid bliver Söfarten först ret almindelig; især var det Tilfældet i de ældgamle Tider da Fartöjerne vare saa smaa og svage. *Skade* opholdt sig derimod ikke gjerne paa Havet eller ved Strandkanten, da hun elskede mere de höje Fjelde, hvor Orkaner og Hvirvelvinde have deres rette Tumleplads. Foruden *Freya* havde *Njord* andre *ni Döttre*, som alle betyde *Bölger* eller *Vinde*, ligesaavel som de græske *Nereider*, Döttre af Havguden *Nereus*.

17. Den *tolvte og sidste af de zodiakale Gudeboliger* er *Landvide*, som forestaaes af *Vidar*, og svarer til *Skorpionens Himmeltegn* eller Maanedsperioden fra 21de November til 21de December. Navnet betegner, omsat paa nyere Dansk, *Videland* ɔ: *det vide Land*, og sigter rimeligvis til den Omstændighed, at jo lavere Solbanen gaaer, des större er dens Omkreds i Cirkelens horizontale Peripherie. Dets Beskrivelse sigter vel allene til Maanedstiden (da Landskaberne kun frembyde visnende Riis og Krat og nögne Grene, samt falmet og fortörret Græs) undtagen det tillige, ligesom det og kan være Tilfældet med dets övrige Sidestykker, indeholder os ubekjendte Allusioner til dette Dyrekredsens Stjernebillede, efter Forfædrenes Begreb — men hvad der anföres om Guden *Vidar*, sigter dels til den Form, hvorunder man sædvanlig forestilte sig ham, samt de dertil knyttede almindelige Forestillinger, og dels til hans særegne Egenskaber som Maanedsgud. Det vigtigste af hvad der siges om *Vidar* i den yngre Edda

have vi allerede udviklet her foran (S. 124 o. f.) hvoraf det er klart at man i Hedenold troede, at han især plejede at aabenbare sig i Skikkelse af Meteoret *Typhon (Skyepumpen* eller *Væirstötten).* Der har jeg ogsaa viist (S. 128) hvorfor han, saaledes betragtet, kaldtes den *tause* eller *ofte tiende* Asa. Ogsaa dette kan siges om ham som *Maanedsgud*, da hele den organiske Natur er taus og sörgmodig i hans Regjeringstid. Hans Modtagelse af Herredömmet betegner det strænge Efteraars, eller ogsaa, efter den norsk-islandske Kalender, Vinterens Komme. Angelsaxerne kaldte ogsaa November *Winter-fyllet.* I Mythen om *Verdens Undergang* er *Fenris-Ulven* uden Tvivl den underjordiske Vulkan og det ved dens Rög og Damp foraarsagede Mörke; — naar denne Mythe derimod indskrænkes til *de blidere Aarsguders Fald*, saa betegner *Ulven*, som allerede nærmer sig i *Sirius's Brand* eller Hundedagenes Hede, det igjen overhaand tagende, aarlig tilbagevendende *Mörke*, som tilsidst siges at opsluge *Odin* eller *Himlen.* Men med de blidere og lysere Himmelguders aarlige Fald er *Asernes Kamp mod Vinterjætterne* ikke forbi. Den stærke kjække *Vidar* nedlader sig fra Luften for at hævne *Odin* sin Fader, og ham fölger den krigerske *Uller.* Begge ere de vinterlige Asaguder. Mangen en svær Dyst bestaae de mod Riimthurserne eller Frostjætterne, for at redde Jorden og Menneskene fra Ödelæggelse, indtil *Lyset* atter nærmes Verden i *Freyrs Födsel.* Lysguden *Vale* overvinder *Hödur*, Baldurs Banemand, og *Odin* modtager selv paa ny sit uindskrænkede Herredömme som Aarsgud. Saaledes siges *Vidar* og *Vale* atter at opbygge eller beboe Gudernes Helligdomme eller Borge. Ved *Mod* og *Styrke (Mode* og *Magne)* naaer *Thor* sin Hammer igjen og

Asaguderne erhverve da endelig en fuldkommen Sejer. Paa selvsamme Maade som det gaaer til i Guders og Jætters aarlige Kamp, saa vil det og blive Tilfældet i Tidens Fylde, naar Udlöbet af *det store Verdens-Aar* (der hos Inder og Chaldæer udgjorde 432,000 af vore smaa, jfr. Str. 23) forkyndes ved *Gudernes Tusmörke*, da Jord og Himmel med deres Elementarguder skulle forgaae, men dog forynges og oplives paa ny.

18. Herom heder det i den yngre Edda: "*Gang-*"*lere* blev ved: Du siger at alle de som fra Verdens "Skabelse ere faldne i Strid, ere komne til *Valhall* "til *Odin*. Hvad haver han at give dem at leve af, "thi der maa vistnok være en stor Forsamling. Han "svarer: Du har ret, en stor Mængde er der og langt "flere vil der endnu komme, og alligevel er der ikke "for mange naar *(Fenris)*-Ulven kommer. Aldrig for-"resten komme der saa mange til Valhall, at de jo "faae Flesk nok af den Galt som heder *Sörimner*. "Han bliver söden hver Dag, og er heel igjen om Af-"tenen. Det Spörgsmaal du her gjorde, er der vel "ellers kun faa saa kloge at de kunde besvare rigtig. "Kokken [egentlig: Stegeren] heder *Aandrimner* og "Kjedelen *Ildrimner* som det heder [i Grimnersmaal]." De med *hrimner* eller *rimner* (af *hrim*, *rim*, Sod eller Rimfrost, tykke opstigende Dunster) sammensatte Ord *Ild*, *Aand* eller *Vind*, og *Sö* eller *Vand* give strax tilkjende, at Talen er her om naturlige Gjenstande i digterisk Indklædning. Vi have seet, at Gudernes Slotte overhoved, og Valhall især, maa söges i Himmelhvælvingen. Da vort Nordens ældste præstelige Digtere opfandt Föde til henfarne Kjæmper, passende til Folkets Forestillinger, vidste de ej noget som var mere efter dets Smag end *Flesk*, en Spise, som overhoved af de Gamle, især Grækerne, blev an-

seet for meget nærende, hvorfor det og, efter *Galen*, især spistes af Athleterne. Om den nord-sjællandske Almues Forkjærlighed for Flesk siger Jonge: "Af Kjöd-"vare er Bonden intet kjærere end *Flesk*. Dette kal-"der han fortrinlig Sul, og han elsker det saa liden-"skabelig at han kunde spise endog det gejle Spek, "ligesom Tartaren de hele Klumper Talg, til hvert "Maaltid, uden at kjedes derved. Naar han derfor "skal beskrive os en Mand som nyder Livets höjeste "Gode, da maa det være den, som lever af Flesk og "Brændeviin. Denne overvejende Fleskappetit er lige "saa gammel som det danske Folk selv. Efter *We-"stenrieders* Beretning anpriste Tydskerne i Middel-"alderen Flesket, endog som et Helbredelsesmiddel. "Vore Forfædre satte endog deri det tilkommende "Livs Lyksalighed, og at tænke sig en Himmel uden "Flesk, var lige saa umueligt for dem, som i Begyn-"delsen for Grönlænderne at forestille sig en Himmel "uden Sælhunde. Naar de her havde slaaet hinan-"den ihjel, da skulde de hisfet hos *Odin* i *Valhall* "drikke Mjöd (i Mangel af Brændeviin) og spise Flesk "af [Galten] *Særimner*, som havde den gode Egen-"skab at den var uopædelig; hvormeget man end skar "bort af Flesket, saa voxte det strax ud igjen, lige-"som Leveren paa den arme *Prometheus*. Og denne "besynderlige Udödelighed var jo paa en Maade nöd-"vendig, i Fald *Odins* Bolig ikke skulde blive alt for "fuld af Sviin. Den Londonske Brændeviinsbrænder "*Joseph Mawbey* havde, nok i sin Tid det smukkeste "Svinemenagerie i Europa, thi daglig kunde man höre "to Tusende af denne Slægt grynte i hans Gaard, "men hvad vilde endnu dette forslaa for de Odinske "Helte." — Saavidt Jonge, i sin humoristiske Tone. — Ligesom jeg för har anmærket, henvise de i My-

then forekommende trende Navne til de tre Elementer, som egentlig ansaaes for overjordiske: *Luft, Vand* og *Ild*. *Den himmelske Galt* var sikkerlig af en anden og finere Natur end de jordiske, og man har indbildt sig, at den bestod af en luftagtig Substants, som alligevel maatte have en lortreffelig Smag for de forklarede Helte. Det var Luftkokken *Aandrimner*, som kaagte Dunsigalten *Sörimner* i Kjedelen *Ildrimner*. Hver Dag — saaledes have vel de digtende Præster fortalt Almuen — gjordes der Ild paa i Himmelen ved den flammende Morgenrödes Frembrud, hvormed den udödelige (eller ufortærlige) Galt kaagtes. Mange hedenske Folk, og især, som vi vide, de af finsk Stamme, tillægge Guderne Magt til at beklæde Offerdyrenes Beenrade med Kjöd, samt gjöre dem levende igjen, kun at Benene ikke maatte brækkes. Det samme siges der i Eventyrene om *Thors* Bakke, og Hebræerne toge sig, som bekjendt, vel i Agt for at brække Offerdyrenes Been. Paa samme Maade blev da *Sörimner* hver Dag begavet med Huld og gjenoplivet, men slagtedes igjen om Aftenen, da Flesket kaagtes ved Aftenrödens Luer, til et kosteligt Maaltid for *Valhalla's* Einherier.*) Om Morgenen var den dog heel igjen, ligesaavel som Tordnerens Buk ved Traktamentet hos *Thialfes* Fader. I de sydligere Folkeslags Myther er vel Gudernes Föde finere, som Grækernes *Ambrosia* (om hvis Beskaffenhed man ikke

*) Ogsaa i nyere Tider have noplyste kristne Almuesfolk regnet *Griseæteg* med til de himmelske Goder (foruden Viin, Honning, Rosiner o. s. v.) f. Ex. i den tydske Folkevise *das Lied vom Himmel* (Meinerts *Alte teutsche Volkslieder im Mundart des Kuhlandschens*, 1 Th. 1817. S. 100):

»*Fette Schwainla waen wer braeta*
»*Jounge Hihnla waen wer saeta.*

var enig) og Indernes *Amerdam* (af samme Betydning, nemlig Udödeligheds-Föde) der dog skal være etslags Himmelsmör o. s. v. — Men nogle Fortidens overtroiske Rabbineres Forestillinger af *Messiæ Maaltid*, eller de udvalgte Hebræers festlige Gilde i Messiæ Rige, overgaae dog det Valhallske i Dröjde, da den uhyre vilde Oxe *Behemoth* udgjör den *förste Ret*, Havslangen *Leviathan* (der i visse Maader svarer til Eddaernes *Midgaardsorm*) *den anden*, og en ligesaa massiv Fugl (*Grif* eller *Drage*) *den tredie Ret*. Besynderligt er det ellers, at Fleskespisen ansees nu blandt de kaukasiske Kristne for etslags religiøs Handling, da de adskille sig derved fra de derværende Mahomedanere og Israeliter.

19. Herom siger den yngre Edda: "*Ganglere* "spurgte: Spiser *Odin* af samme Mad (eller Taffel) "som Einherierne? *Har* svarede, den Föde, som "kommer paa hans Bord, giver han sine to Ulve "som hede *Gere* og *Freke*. Selv behöver han ingen "Spise, thi Viin er ham baade Mad og Drikke, som "det heder i Grimnersmaal." Navnet *Gere* betyder den graadige og *Freke* den heftige. Tvende *Meteorer* eller *Bisole* som undertiden sees tæt ved Solen, kaldes i Island, Norge og Sjælland *Ulve*, *Sol-Ulve*, og den yngre Edda mener dem udtrykkelig ved de Ulve som forfölge Sol og Maane. See *Vafthrudnersmaal* (Str. 43) og *Valas Spaadom* (Str. 36 o. fl.) Det er disse Luft- eller Himmel-Ulve som mættes af Odins Bord. Da Navnene *Gere* og *Freke* ogsaa, i den gamle Poesie, tillægges alle Ulve overhoved, betegne de muelig tillige disse jordiske Rovdyr forsaavidt de deeltage i *Odins Offringer paa Valpladsen*. Da Gothernes Fyrste *Heidrek* havde ombragt Kong *Harald* og hans Sön med deres Krigere, helligede

han (efter *Hervarar-Saga*) alle disse Faldne til Sejerguden *Odin*, og salvede Altrene med Blodet. Sagaerne give flere lignende Exempler, og *Saxo* beretter at *Harald Hildetand* helligede til *Odin* alle de af ham fældede Krigeres Sjæle. Af slige Offringer nöjedes da *Odin* allene med *Aanden* (ligesom Perserne fordum overhoved mente om deres Guder), og med en Smule *Blod*, hvormed Grækerne især formildede sine. Hebræerne og flere gamle Folk ansaae ogsaa Blodet især for Sjælens Sæde eller Vehikel. *Odin* modtog, som Himmel- og Luftgud, de under aaben Himmel faldende Menneskers Aand. Han glædedes ved de Offre som Kampen bragte ham, og lönnede de döende Krigeres Aander med Lyksalighed i det andet Liv. Ikke desmindre bleve de Faldnes Lig tit fortærede af Rovdyr, især *Ulve*, Örne og Ravne. Dette skete dog kun ved Offrenes legemlige Deel, og man digtede derfor, at disse Dyr, som stedse opholde sig i fri Luft, vare udsendte af Himmel- eller Krigsguden, hvorfor de især tilegnedes ham. Saaledes heder det i Brudstykket af *Eriksmaal*. (See Müllers Saga-Bibliothek 2den Deel S. 375):

Krigens Ulv

Skjöndt glubsk, til Guders Sæde Helten leder.

Det er bekjendt, at flere asiatiske Folk, (f. Ex. Massageter og Perser forhen, samt endnu de gamle Persers Efterkommere og de mongolske Tartarer) ansee det for den hæderligste Begravelsesmaade at opædes af Rovdyr og Rovfugle. Fra en slig (tildels religieus) Oldtidsmening nedstammede maaske og den Ligegyldighed som vore Fædre havde for slige Skuespil, og desværre! besynges de tit som noget guddommeligt og ægte krigersk i deres Krigsfange, skjöndt lignende Steder ligeledes indeholdes i *Homers* Helte-

digte. Saaledes var ogsaa *Ulven* helliget baade Krigsguden *Ares-Mars* og Solguden *Apoll* hos Græker og Romere. De sidste have stundum fört den i deres Banner, og *Romas* Stifter skal jo have været opfödt af en Ulvinde. Besynderligt er det, at man ellers i visfe Lande har anseet Ulven, denne glubske og fæle Skabning, for et helligt Dyr, f. Ex. selv i Irland i nyere Tider (efter *Camdens* og *Goods* Beretninger) og paa Kysten *Guinea* blandt visfe Negre, om hvilke *Römer* siger: at Ulvene gaae blandt dem omkring i Byerne, som Husdyr, uden at gjöre Skade. Man anseer det for et heldigt Varsel naar de vise eller nærme sig. De Danske maatte forsone et Ulvedrab ved Ligets stadselige Indsvöbning, ved Brændeviin til Sörgegildet og Krudt til AEresfkud ved Begravelsen. Ogsaa var og er det et heldigt Varsel for Skandinaverne, ligesom det endnu er hos Perserne o. fl. naar man uformodentlig saae en eller 10 Ulve. (Jævnför ovenfor Str. 10.)

I övrigt lære vi her at *Vin*, denne i Norden fordum saa sjeldne og kostbare Drik, var *Odins* privilegerede *Nektar*. Ingen jordisk Vædske er aandrigere, eller forener mere, om man saa maa sige, det himmelske med det jordiske. Den var, ligesom jeg viser i Anmærkningerne til *Havamaal* over Digterdrikken, fremdragen af Odin selv fra Jordens dybe Skjöd, og det var i den og andre begejstrende Drikke, at han meddelte sine Yndlinge Poësiens herlige Gave. Selv var han den höjeste Aand, og derfor var det ham ene og allene givet at leve og næres blot af den ætheriske *Vin*, Himlens og Jordens ædleste Frembringelse. *Vinen* var, fra umindelige Tider, den helligste og ypperste Libation ved Österlændingers, Grækers og Romeres Offringer og Gjæstebude. Vore

Forfædre glemte ej heller at mindes *Guderne*, ved dem viede Skaaler, i höjtidelige Drikkelaug; siden vederfores denne AEre de *Hellige* og nu tilsidst (i levende Live) *Kongerne* og andre virkelige Mennesker, som vi gjöre meget af, eller ville vise en særdeles Hæder og Opmærksomhed. Vi finde ellers i de hedenske Nordboers Digte, at *Fyrster beværtedes med Vin i Valhall*, f. Ex. af en Strophe i *Eriksmaal*, et Mindedigt over *Harald Haarfagers* Sön, Kong *Erik Blodöxe*, forfattet efter hans Enkes, den bekjendte *Gunnhilde Kongemoders* Begjæring. Stoffet dertil er taget af den nordiske Mythologie, uagtet det benævnte AEgtepar var i Engelland bleven tvunget til at bekjende sig til den kristelige Religion:

Hvad er det vel for Drömme? sagde Odin,
Mig syntes jeg stod op för Dagen gryede,
At gjöre *Valhall* ryddelig for Helte,
Som faldt i Kamp. Einherierne jeg vaagned;
Jeg böd de Tjenende staae op, for Bænke
At strö og skure Bægre — men Valkyrier
At bringe *Vin*, som om en Konge kom.

20. Om disse mythiske Fugle siger den yngre Edda: "Paa Odins Skuldre sidde to Ravne, *Hugin* "og *Munin*; de sige ham i Öret alle de Begivenhe-"der, som de see eller höre. Dem udsender han, "saasnart det dages, for at flyve Verden omkring og "komme igjen ved Middagstid. *) Derved bliver han

*) *Dögurdarmál, Dagverdarmál*, maaskee ogsaa *Frokosttid*. Af *Dagverdr*, kommer den danske og norske Almues *Davre* (ligesom *Nadver* af *Náttverdr* Aftensmaaltid). Her menes dog sandsynlig *Middagsmaaltidet*, da man nöd en stor Deel stærk Drik, hvorved *Tanke* og *Hukommelse* ofte bleve borte. Lige til vore Dage var dette især ofte Tilfældet i *Gammel England*, hvor Middagsmaaltidet först holdes Kl. 4 til 6 om E. M.

"underrettet om mange Tildragelser, og derfor kalder "man ham *Ravne-Gud.*" Et Brudstykke anfört i *Skalda* lyder saaledes:

Tvende Ravne flöj
Af Odins Skuldre
Hugin til hængte
Munin til faldne (Liig).

I *Ynglingasaga* (7de Kap.) fortælles Traditionen saaledes: "Odin havde to Ravne som han havde lært at "tale. De flöje vide om Landene og bragte ham "mange Tidender hjem. Af saadant blev han meget "viis" og kort forhen: "Undertiden opvakte han Död"ningene under Jorden, eller satte sig hen under "Hængtes Liig. Derfor kaldtes han Gjengangernes og "de Hængtes Gud eller Herre." Ville vi forklare disse Myther, maa vi först see hen til deres Oprindelse. *Odin* er, efter Eddalæren, Himlens og Luftens överste Gud, *Verdens Aand*, som Inder og Græker kalde ham, *den store Aand* hos de amerikanske Folk o. s. v. *Aande* og *Aand (animus* og *anima)* ere oprindelig eensbetydende i alle Verdens vigtigste og ældste, i det mindste de saakaldte japhetiske Sprog, hvortil Grunden er let at indsee, den nemlig, at *Menneskets Aande* var saa nöje forenet med *dets Aand,* Sjælen eller Livet, at den ene kom og forsvaudt med den anden. *Menneskets Aande* og *Luftens Aande* ligne hinanden, og mentes derfor, vistnok ogsaa tildels temmelig rigtig, at være af samme Natur. Derfor var det *Himlens og Luftens Gud,* som i de fleste Mythologier, i det mindste de nordiske og österlandske, meddelte Mennesket sin *Aande*, og med den Livet og Sjælen. Derfor siger ogsaa *Vala:* "Odin gav Mennesket Aanden." Havde man engang fattet en saa naturlig Idee, fulgte denne atter deraf: at Aanden, som kom fra

Himlens og Luftens Guddom, maatte, naar den forlod Legemet, gaae til ham paa ny, eller svæve derhen, hvorfra den var udgaaet. Dette sige Hebræers, Grækers, Inders og Skandinavers Philosopher os. Men — der gaves baade en övre og undre Luft, *Over-* og *Under-Verden (Valhall* og *Bilskirner; Asgaard* og *Helhejm)* Himmel og Helvede. Efter Döden kom Sjælene, efter deres forskjellige Beskaffenhed eller Sjælsadel til disse saare forskjellige Steder. Alle Sjæle havde vel deres Udspring fra *Odin*, ligesom Persernes *Feruerer* (Platönikernes *Ideer*) vare i Himlen, förend de meddeltes jordiske Legemer. *Odin* udsender dem da til Jorden:

> *Hugin* og *Munin*
> Flyve hver en Dag
> Over Jordens Slette.

Men de vende ikke alle tilbage til ham, thi nogles Kraft og Adel blev saa svækket og besmittet ved Jordlivet, at de gjorde sig uværdige til Himmelen. Derfor lader Digteren Himmelguden sige:

> For *Hugin* er jeg bange
> At han igjen ej kommer,
> Dog frygter jeg meer for *Munin*.

For at forstaae disse Linier rigtig, maa vi lægge Mærke til at *Hugin* eller *Hugi* betyder egentlig *Hu*, *Tanke* og *Muni* eller *Munin*, *Mindet*, *Erindringen* — og udtrykke saaledes de tvende Slags Beskjæftigelser hvormed Sjælen sysselsætter sig i Verdenslivet. Man veed at *Hukommelsen* aftager i Alderdommen, og de græskromerske Digtninger ere bekjendte: at alting glemtes ved at passere *Lethe*-Floden. Ogsaa Nordboerne antoge Sjælevandringen, men de Folk, som gjorde det, vilde tillige, at den gjenfödte Aand ej kunde erindre sin havte Skjæbne, i de foregaaende Inkarnationer.

Af disse Aarsager frygtede vel *Odin* mest for at *Hukommelsen*, naar den engang var borte fra Mennesket, neppe vilde vende tilbage, hverken i dette eller i det andet Liv. Fra *Geirrod* selv, her i Digtet, var den saaledes bortvegen ved hans overstadige Drukkenskab (see Str. 50). Hine *Sjælens tvende Hoved-Egensknber* personificeres saaledes i den nordiske Mythologie som *Odins tvende Ravne*. Man kan tænke sig forskjellige Aarsager, hvorfor disse nu omstunder lidet agtede Fugle valgtes fordum til saa vigtige Roller. *De vare kulsorte af Farve*; derved har man maaskee villet sigte til Sjælens Dunkelhed og Usynlighed. De *kunde læres til at snakke* eller frembringe artikuleret Lyd, en Egenskab, som Mennesket især besad ved Sjælens Styrelse. Det er og bekjendt, at man til alle Tider har troet, at *Ravnene besade overordentlig Forstand* og *Klogskab*. Man tillagde Fuglene overhoved den Gave, at tale et Sprog, som kun de selv og enkelte af de Viseste blandt Menneskene kunde forstaae, og mente, at de som Luftbeboere stode under Himmelgudernes særdeles Bestyrelse. Heraf kom den til alle Nationer udbredte Overtro om Fuglenes varslende Skrig og Flugt. Heri havde Ravnene allevegne en stor Andeel, f. Ex. ved Romernes Augurier (see *Plin. H.* N. X. 12). Som överste Himmel- og Luftgud var *Odin* endvidere tillige *Gud for Feldtslagene, som holdes under aaben Himmel.* Til Valpladsen tye stedse Rovdyr og Rovfugle, som her hjelpe til at fortære Odins blodige Offre, og derfor tilegnedes de i Almindelighed, og *Ravnen*, der hyppigst saaes ved slige Lejligheder, i Særdeleshed, til hin Krigs- og Himmelgud. (jfr. 19de Str.) Man har maaskee digtet eller troet, at *de Dödes Sjæle* paa en Maade *flöje bort med disse Fugle,* thi ved de

romerske Keiseres Ligbegjængelse lod man, efter at Ligbaalet var stukket i Brand, en Örn flyve op til Himmels, for at forestille eller medbringe den Afdödes Sjæl, og flere katholske Legender fortælle, at de Helliges Sjæle fore synlige til Himmels i hvide *Duers* Skikkelse. Naar en afdöd persisk Ghebers höjre Öje udhakkes af en Ravn eller anden Rovfugl, ansees det som et for ham særdeles lykkeligt Tegn. *Ravnene* stode i höj Anseelse hos mange andre hedenske Folk. Græker, Romere og AEgypter helligede den til *Apollo, Phoebus* eller *Solen*, der især, som *oplysende*, var Spaamænds og Spaadomskunsters Guddom. *AElian* beretter, at ved *Apolls* Tempel i den ægyptiske Stad *Kopto*, saae man især *tvende hellige Ravne*. *Strabo* fortæller og om *tvende Ravne* som man, etsteds i *Gallien*, dyrkede med megen AErbödighed, og lod dem afgjöre de vigtigste Trætter, ved den Maade hvorpaa de behandlede etslags Kager, som man opvartede dem med. Men det mærkeligste er at i Indien ærer og nærer man *Ravnene*, især af den Aarsag, at de, som den vel underrettede *Paolino* udtrykkelig siger, *forestille de Afdödes Sjæle (repræsentant animas defunctorum)*. Ogsaa er det mærkværdigt, at Inderne digte om tvende usynlige Genier, der bestandig *sidde paa ethvert Menneskes Skuldre*, og udspeide saavel alle hans Handlinger og Ord, som hans lönligste Tanker, hvorfor de, *i den anden Verden*, aflægge Regnskab til *de Dödes Dommer*. Her have vi da de eddiske *Hugin* og *Munin*. I övrigt er det meget sandsynligt at den kristelige Almues endnu ikke uddöde Overtro om *Valravnen* og *Natravnen*, disse djævelske Rovfugle som törste efter Menneskeblod, nedstamme oprindelig fra *Odins Ravne*.

21. Denne Strophe er vel meget dunkel — men af de Oversættelser, som den store Udgave har og Andre have givet, forekommer mig *Gudmund Magnæus's* (i den 14de Anm.) at være den lykkeligste og naturligste. Efter den maa Meningen være om *Fenris-Ulven,* dette Uhyre, *Lokes* og *Augurbode's* Sön, som Aserne bandt paa en Holm i Söen *Amsvartner,* og stak ham et Spyd i Munden, saa at Heftet stod igjennem hans nederste Kjæft. Han tuder forfærdelig — lægger den yngre Edda til — og Fraaden som staaer ud af hans Mund, bliver til en Flod som heder *Von* (ɔ: *Haab*, Forventning). Der bliver han liggende indtil *Ragnarök* eller Verdens Undergang. Denne Ulv er Talen sandsynligst om, naar man enten læser *Þiódvitnir* for *Þiódvitnis*, med den ubetydelige Forandring af *s* til *r*, eller og man antager *Þiódvitnis-fiskr* for et Ord (som *Hval-fiskr* o. fl.) Ordet *Þiód-vitnir* betyder *Folkenes Ulv*, den almindelig berygtede Ulv, eller *Al-Ulven*, *Verdens-Ulven*. Dels er han bunden paa en Holm i en Sö og dels foraarsager hans Fraade en saa stor og stærkt brusende Elv, at Odins Lufthest *Sleipner* (der her kaldes *Val-glaumr* ɔ: Himmelhest, Krigshest eller fortræffelig Ganger), ikke tröster sig til at vade over den. Meningen bliver vel da: at Odin af denne Aarsag ikke kan faae Bugt med Fenris-Ulven, uagtet dens Tuden spaaer ham uundgaaelig Ulykke — da Ulven engang skulde slide sig lös og opsluge Guden selv. Jfr. *Vafthrudnersmaal* Str. 53.

Vil man ikke antage denne Forklaring, er der en Konjektur ellers muelig, angaaende Betydningen af det Uhyre, som her ommeldes, at den nemlig gjelder *Midgaardsormen* eller *Verdensflangen*, Ulvens Broder. Hovedmeningen blev dog omtrent den samme.

Fenris-Ulven betyder især *den underjordiske Ild,* som bröler bunden i Dybet og det yderste Mörke, og *Midgaardsflangen* det *rasende Verdenshav.* Begge disse Södskende ere Himlens og Jordens, fölgelig ogsaa Asagudernes Fiender, og ville gjerne ödelægge dem, men det kan ikke skee förend ved Verdens Ende, og dog uden tilstrækkelig Virkning, da det ödelagte forynges paa ny.

22. *Valgrind,* som kan oversættes: det *himmelske, hvälte* eller *ypperlige Gitter,* ogsaa de *Dödes* eller de *faldne Krigeres Port* er, efter Digtet, et Gitterværk for Himmelens Porte. Et sligt maa være gjennemsigtigt. Da *Valhall* betyder, dels hele Himmelhvælvingen, men dels (og det som oftest) den överste Deel deraf, maa Digteren ved dette mythiske Gitter, mene det for os usynlige *Skillerum mellem Athmosphæren* og *Æther eller Stjernehimmelen.* Naar Dörren til den lukkes i, er Himlen overtrukket med Skyer eller Mörke, og derfor usynlig for os.

23. Naar 800 Einherier udgaae ad Gangen af hver af *Valhalls* 540 Dörre, udkommer Tallet 432,000, hvortil vor lærde Prof. *Sandal* först lagde Mærke (i hans *Cosmogoniæ antiqvæ primæ lineæ*). Höjst besynderligt er det, og neppe grundet paa en blot tilfældig Overeensstemmelse, at netop dette Tal er et af de mærkværdigste i Chaldæers og Inders mythiske Historie. *Diodor* melder at Chaldæerne havde astronomiske Observationer for 432,000 Aar. Efter *Berosus* og *Syncellus* vare der 432,000 Aar mellem Skabelsen og Syndfloden. Indernes sidste Verdensalder (af de fire, hvori de ligesom Græker og Romere dele Tiden) bestaaer ligeledes af 432,000 Aar. Altsaa har Chaldæernes förste og Indernes sidste Verdensalder den selvsamme Længde. Af det anförte Tal paa Einhe-

rierne, som paa engang, i den sidste Kamp, gaae ud af Valhalls Dörre, synes det som om Digteren, efter den ældgamle hellige Tradition, har villet betegne derved det bemeldte Antal af Aar (nemlig 432,000) som *Tiden* havde samlet i *Himmelrummet*, men som dog ikke magtede at hindre den store Periodes Endeligt. Derefter skulde alting fornyes. Dette var ogsaa Chaldæers og Stoikers, samt er endnu Indernes Tro.

24. Under *Valhall*, det store ætheriske Himmelslot, ligger *Bilskirner (Stormopklareren* eller og: *snart stormende, snart blid* og *klar)*, nemlig: *Athmosphæren* eller *Skyernes Hvælving*, Tordenguden *Thors* Bolig. Ved klart Veir synes den at udgjöre et med den övre Himmel, da Gitterværket *Valgrind*, som adskiller den fra *Valhall*, saa er usynligt for os (see 22de Str.) — og da den undre Deel af en Hvælving er större i Omfang end den överste, saa er *Bilskirner* fölgelig for saavidt större end *Valhall*. Fra dens 540 Lofte eller Hvælvinger synes 540 Dörre eller Indgange at gaae til Valhall. Jfr. Str. 23.

25. Herom siger den yngre Edda: "Da spörger "*Ganglere*: Hvad har Einherierne at drikke, der for"slaaer saa got som Maden? Drikke de maaskee Vand? "*Har* svarede: Det var et sært Spörgsmaal. Skulde "Alfader byde Konger, Jarler eller andre fornemme "Mænd til sig, og give dem Vand at drikke! Vel kan "jeg i Sandhed sige, at Mange komme til *Valhall*, "som gjerne i dyre Domme vilde betale en Drik Vand, "hvis der ikke bödes dem noget bedre; saadanne nem"lig som ere döde af smertefulde Saar; men der gaaer "ganske anderledes til. En Gjed, som heder *Heidrun*, "staaer ovenpaa *Valhall* og bider Lövet af Grenene "paa det navnkundige Træ *Lerad*. Af dens Yver rin"der saa meget *Mjöd* at et Drikkekar fyldes dermed,

"söm er saa stort at alle Einherier have fuldt op at "drikke." Vi see af ovenstaaende, at Gjeden *Heidrun* stod paa *Valhalls* Tag og nærtes ved Bladene af Træet *Lerad (Léràdr* ɔ: givende *Læ* eller *Ly)* som overskyggede Gudeslottet.*) Dette Træ selv, saavelsom den Gjed og den Hjort (see 26de Str.) som næres af dets Blade, synes Indbildningskraften at have dannet af Stjernegrupper eller andre Phoenomener, som fremstillede sig for Öjnene i eller nærved *Melkevejen.* Gjeden *Heidrun* (af *Heid,* αἴθρα, AEther, den klare överste Luft) er uden Tvivl af fælles Oprindelse med Gjeden *Amalthæa*, efter nogle avlet af *Helios* eller Solen, selv kaldet *Olenie*, af *Zeus's* Præst, eftersom *Aratus* siger. Ved denne Gjeds Melk opfostredes og nærtes *Zeus* eller *Jupiter*, Grækers og Romeres Himmelgud. Af Taknemmelighed satte han den paa Himlen, som et Stjernebillede, og gjorde den udödelig. Det er meget sandsynligere at Melkevejens Navn hos de nysnævnte Nationer, bidrörer fra denne mythiske Gjed, end fra *Here* eller *Juno*, som efter forskjellige Traditioner gav *Mercurius* eller *Hercules* Die. Dens Horn bleve til det bekjendte *Overflödigheds-Horn* hvoraf alle Goder udvælde. Det er om den at *Manilius* synger:

"Hun, Fostermoder til den store *Zeus*
De unge Kid, som gaae foran, bevogter.
Hun Tordneren de förste Kræfter gav,
Med egen Melk den lystne Krop opfödte,
Og gav ham Styrke nok til Lÿn at slynge.

Herved er især at mærke: at de Stjerner som kaldes *Amalthæa* og dens smaa Bukke, netop staae i og ved

*) I Ætheren gives der ingen Vind eller Storm. *Lerad* maa i sig selv være den överste Top af Verdenstræet *Yggdrasill*, eller saa at sige, en Fortsættelse deraf.

selve Melkevejen. Ligesom *Zeus* nærtes af Himmelgjeden *Amalthœas*, saaledes qvægedes og Valhalls Guder og Einherier af Himmelgjeden *Heidruns* Melk, der bliver til den kosteligste Mjöd. Dog er den nordiske Mythe ingen ny Kopie af den græske. Oprindelsen er vist meget ældre — thi Indernes hellige Böger skildre en Deel af Himmelen som et *Melkehav* hvori Guddommen boer. Af dets **himmelske Melk** frembragtes den Föde, der gav Udödelighed, som rigtig nok i Navnet *Amerdam* svarer til Grækernes *Ambrosia*, men beskrives som etslags Smör.*) Undersöge vi den saa vidt udbredte Hoved-Mythes naturlige Oprindelse, ligger den uden Tvivl i Melkevejens melkagtige Udseende. Da Melk stedse var et yndet, sundt og höjt anseet Næringsmiddel for de Gamle, tillagde de og Guderne denne himmelske Föde. Af de Dyr som give spiselig Melk, er det især *Gjeden*, som söger höje Steder, og klattrer selv op paa stejle Bjerge. Deraf indbildte man sig, at et Dyr af denne Art var fortrinlig skikket til den höje Himmel.

26. Den yngre Eddas Ord herom ere disse: "Da "sagde Ganglere: den Gjed er dem saare nyttig, og "det maa være et særdeles kosteligt Træ hun æder af. "*Har* svarede: Da er det dog nok saa mærkeligt med "Hjorten *Eikthyrner* som staaer ovenpaa *Valhall* og "bider af samme Træes Grene. Af hans Horn flyde "saa mange Draaber ned i *Hvergelmer*, at derfra ud-"strömme alle de Floder som hede *Sid* og *Vid*" o. s. v.

*) Ogsaa Persernes Religionsböger ommelde *en hvid Gjed*, ved hvis Melk de förste Mennesker nærtes, men syndede derved mod Guds Bud. Maaskee sigtes herved til de nærboende kaukasiske Folks Myther, som ere os ubekjendte, men som vi maa formode have staaet i Forbindelse med de ældste græske og nordiske.

(See Str. 27 o. f.) Denne mythiske Hjort, som staaer paa Valhalls Tag, og hvis Vier udbrede sig over Himmelen, synes at være en anden personificeret Afdeling af Melkevejen eller og et saadant Phoenomen eller Constellation. Man digtede, at alle Vande og Floder, som komme ovenfra, dryppede af dens Horn, ligesom en anden Mythe lader Nornerne qvæge og befrugte Naturen, ved det Vand, som de daglig öse af *Urdes* ætheriske Væld. Ideen om de *himmelske Vande*, er ikke allene ægte bibelsk, men ogsaa antaget af Inder, Perser og Græker. Den træffes ellers blandt de fleste Folk, ja selv hos Grönlænderne. De forestille sig en stor Sö i Himlen, som, ved at löbe over sine Bredder, frembringer Regn paa Jorden. Længere henne i Digtet (Str. 23) forekomme fire Hjorte som löbé omkring i *Ygdrasils* Grene, og som der uden Tvivl betyde de fire Hovedvinde. Man kan sammenligne disse *fem eddiske Hjorte* med de *fem Hjorte med gyldne Vier* som (Maanegudinden) *Artemis-Diana* fangede paa Bjerget *Parrhasos* (hvoraf *Apollo* ogsaa har et Tilnavn). De fire spændte hun for sin Vogn men lod den femte löbe, og siden blev den kun fanget af *Herakles* (eller *Solen*). Ellers var *Hjorten* hos Ægypter og Græker *Evighedens* og *Hurtighedens* Sindbillede. Den var især helliget *Apollo* og *Diana*, ligesom endnu hos Inderne Solguden *Shiva* og Maanegudinden *Parvadi*.

27. Navnene paa disse *Himmelfloder* antyde visse fortrinlige Egenskaber hos hver især, der synes at betegne de himmelske Strömme og Vande som frembringe Dug, Regn, Hagl, Snee o: s. v. for Jordboerne. Udtrykket *hodd goda* (Gudernes Kreds eller Kredse) er især mærkeligt, da Himmelens Kredsfigur betegnes tydelig derved. Ellers have andre Nationer Himmel-

floder, hvorved Stjernesamlingernes og Melkevejens Slyngninger og Krumninger antydes.

28. Her opregnes de *jordiske Floder*, dog som det synes, benævnte efter deres forskjellige fortrinlige Egenskaber. Maaskee betegne Navnene og især de *himmelske Strömme* forsaavidt de nedvælde *paa Jorden*, og falde derfra ned i *Dybets Afgrund*.

29. Her omtales især *Skyluftens Vande* og *Dunster*, hvorigjennem *Thor* maa hver Dag vade til Gudernes Raadsforsamling ved *Yggdrasills* sydlige Stamme. Vilde han kjöre i sin Tordenvogn, maatte *Gudebroen* staae i lys Lue og Himmelvandene kaage.

30. I denne Strophe opregnes *Gudernes Heste*; her finder man kun ti af dem. Odins Hest Sleipner nævnes ikke deriblandt. *Thor* bruger ingen, da han enten gaaer, eller kjörer med sine Bukke. *Baldurs* Hest blev lagt, med ham selv, paa hans Ligbaal. Disse guddommelige Hestes Navne ere næsten alle tagne af *Ild* eller *Glands*, af *Guldets*, *Sölvets* eller *Ædelstenes* Egenskaber; af et saadant Udseende foregives ogsaa Gudernes Heste at være, i de mythiske Fortællinger, som lige indtil vore Dage have været i Gang hos *Letterne*, de ældste europæiske Gothers Efterkommere. Rimeligviis have de Gamle forestilt sig dem ved *Stjerneskud* og *Meteorer*. Det sidste er i det mindste vist om Valkyriernes Heste. Heraf kommer vel den Overtro blandt vor Almue, at naar man seer et Stjerneskud falde, og strax önsker sig noget, faaer man sit Önske opfyldt. Den er et Sidestykke til den overtroiske Mening blandt enfoldige Bönderfolk i Island: at naar man er saa lykkelig at komme under Regnbuen (den forrige Gudebro) eller see den lige over sit Hoved, saa kan man opnaae det Önske, som man da frembringer. Begge Slags Overtro grun-

der sig paa vore hedenske Forfædres Meninger om Gudernes umiddelbare Nærværelse ved slige Lejligheder.

31-35. Mythen om *Ygdrasill* skildrer *vor hele Verden* under Billedet af *et uhyre Træ*, hvis Tilblivelse og Vedligeholdelse synes at skyldes de *tre store Norner* eller Tidens evige Gudinder. Den yngre Eddas Fortælling herom lyder saaledes: "Gudernes for-"nemste og helligste Træ er Æsketræet *Ygdrasill*. "Denne Ask er det störste og ypperste af alle Træer. "Dets Grene udbrede sig over hele Verden og række "op over Himlen. Trende Rödder hvorfra Træet op-"spirer, strække sig vide om. Den ene til *Aserne* og "den anden til *Riimthurserne* (Frostjætterne) hvor "*Ginnungagab* forhen var. Den tredie naaer lige til "*NifIheim*, og ved den er (Afgrunden) *Hvergemler*, "hvor (Slangekongen) *Nidhug* graver Roden nedenfra. "Ved den anden Rod derimod, som naaer til Riim-"thurserne er *Mimers Kilde* hvori Forstand og Vis-"dom ligge skjulte. Kildens Ejer *Mimer* er fuld af "Visdom, fordi han hver Morgen af *Giallar*-hornet "drikker af Brönden. Engang kom Alfader der hen, "og forlangte en Drik af Kilden, men naaede ikke "sit Önske, för han satte sit Öje i Pant. Saaledes "heder det i *Valas Spaadom:*

"Alt veed jeg *Odin!* o. s. v. (Str. 25. 26).

"Ved den tredie Rod af Æsketræet som naaer til Him-"melen er *Urdes Kilde*. Ved Kilden staaer en skjön "Bygning (Jfr. *Valas Spaadom* Str. 18). Fra den ud-"gaae de tre Möer *Urde*, *Verdandi* (eller *Verandi*) "og *Skuld*. Disse Möer bestemme alle Menneskers "Levetid og kaldes *Norner*. De ere endnu flere som "indfinde sig ved ethvert Barns Födsel, for at be-"skjære det sin Levetid og Skjæbne, og ere de af

"*Gudeslægten*, andre af *Alfeslægten* (Lysalfernes "nemlig) og det tredie Slags af *Dværgenes* (eller Sort- "alfernes) Æt. De Norner som ere af blid og god "Herkomst beskjære Lykke, og naar somme Menne- "sker geraade i Ulykke, saa volde de onde Norner "det. *De Norner, som opholde sig ved Urdes "Brönd*, tage hver Dag Vand af Kilden, og öse det "tilligemed Dyndet omkring den, op paa Æsketræet, "paa det at dets Grene ikke skal raadne og gaae ud. "Det Vand er saa helligt, at alt det som kommer i "Kilden vorder saa hvidt, som Hinden af et Æg. "Den Dug som kommer deraf (fra Ygdrasils Grene) "kalder man *Honningdug*, og det er Biernes Föde. "Tvende Fugle födes i Urdes Brönd. De hede *Sva- "ner* og fra dem nedstammer denne Fugleæt. I Asken "*Ygdrasils* Grene sidder en *Örn*, som veed mange "Ting. Imellem dens Öjne sidder en *Hög* som kal- "des *Vedurfolgner* (ɔ: den som dæmper eller skju- "ler Veiret eller Stormene). Et *Egern*, som heder "*Ratatösk*, löber op og ned paa Træet, og bærer "Avinds-Ord (eller söger at sætte Splid) imellem Ör- "nen og (Slangekongen) *Nidhug* (i Dybet). *Fire "Hjorte* rende omkring i Æsketræets Grene og bide "Knopper. I Afgrunden *Hvergelmer* (under Træets "Hovedstamme eller midterste Rod) ere saa mange "Slanger at ingen Tunge kan udsige det." Endvi- dere heder det her: "at Guderne have deres Ting- "sted eller Raadsforsamling ved Æsketræet Yggdrasill." I hele Beskrivelsen ere Vers indblandede af *Valas Spaadom* og *Grimnersmaal*.

Vel er dette digterisk-kosmographiske Systems Betydning temmelig i öjnefaldende, men ikke des- mindre bliver det nödvendigt, for at kunne faae rig- tige Begreber om de enkelte Dele, at udvikle det

her i en sammenhængende Forklaring. Lejligheden tillader dog ikke at det skeer saa vidtlöftig, som det ellers kunde, ved at betragte alle dens Grunde, hentede dels fra Naturens Betragtning, saaledes som den falder i Öjnene, dels fra andre Folkeslags ældste Digtninger og Meninger.

Navnet *Yggdrasill* betyder, efter forskjellige Lærdes Forklaring, af forskjellige Sprogrödder, enten: *Regngivende*, *Dugdryppende*, *Beduggende* eller ogsaa: *Odins Förer* eller *Bærer*, naar denne Gud nemlig betragtes som *Himlens Aand* eller *Verdens Sjæl*, eller ligefrem, efter Phoeniciernes Udtryk *Vinden*, *Aanden* samt tillige *Himmelens* og *Luftens Guddom*. Det er altsaa *Jorden*, eller *Verden*, der her siges *at bære ham*.

Naar man jævnförer begge Eddaernes Beretninger om *Yggdrasills* eller *Verdenstræets trende Rödder*, saa vil det sige det samme som *Stammer*, da Rod og Stamme gaae i Eet. Af disse tre strækker:

En sig til *Aserne* ɔ: Himmelguderne, som især boe i Sönden ved *Urdes Væld*, Tilblivelsens — eller Lysets, Varmens og Livets Kilde.

Den anden og *mellemste* grundfæstes i Dunstverdenen *Nifiheim* og Afgrunden *Hvergelmer*, i Verdens Midte.

Den tredie naaer til *Frostjætterne* og *Mimers Kilde* ɔ: Oceanets Udspring i Norden, efter Forfædrenes Meninger.

See vi hen til Beskrivelsen i Valas Spaadom (Str. 17) saa mærke vi lettelig at den överste Deel af *Yggdrasill* er et egentligt *Luftbillede*, og (som *Gräter* alt har udtrykt sig) et Phantom af den höje nordiske Indbildningskraft. Dets *Grene*, AEtheren eller Luften, udbredes over hele Jorden; Stjernerne ansaae

vel de gamle Digtere for Verdenstræets *gyldne Frugter;* fra dets *Blade,* Skyerne, drypper Regnen til Dalene, thi i den indbefattes og det oldnordiske Udtryk for Dug. Med de *hvide Vande* (som omtales af Vala og her i Texten) overöses Træet daglig af Ætherens Væld i Sönden, hvilket de Gamle kaldte *Urdes* eller *Tilblivelsens Kilde.* Alle gamle Folk antoge desuden at der gaves *himmelske Vande,* og at disse, langt fra seete, vare, ligesom de jordiske, *hvide* eller lyse af Udseende. Saaledes kaldte de Ætheren, eller endog undertiden Luftrummet, overhoved, *Urdes Sö.* Med dens Vædsker er det at *Tidens trende store Norner (Fortid, Nutid* og *Eftertid)* daglig overöse Verdenstræet som dets Vedligeholderinder. Tiden mentes at have sit Udspring fra Himmelen, efter hvis Löb den retter sig i sine Afvexlinger. Fra *Urdes Sö* eller *Ætheren* mentes *Duggen* at komme, ligesom man og troede, at det egentlig var af den (især Honningduggen) at *Bierne* næredes og suede deres Honning. Ogsaa Grækernes Digtere besynge *Moirernes Kilde* eller *Sö med hvide Vande;* dem ansaae de tillige som *Biernes Nærerinder* og Bestyrerinder. At *Svanerne* nedstammede fra Himmelvandene sluttede Nordboerne af deres skinnende hvide Farve, ligesom disse Fugle i andre Mythesystemer ere Himmellysets Sindbillede. Det er mod Sönden, i Nærheden af Ætherens formeentlige Udspring, at Jorden er *evig grön* (see *Valas Sp.* Str. 18), Himlen saa at sige, *evig blaa.* Derimod er Verdenstræet især *bestænkt med hvide Vædsker* i Nærheden af *Mimers Kilde* eller herimod Nordpolen (efter de Gamles Forestillinger) da Land, Hav og Luft her gjenskinne af bestandig Iis og Snee. Her er dog *Havets jordiske Udspring,* til hvis Herre, Havjætten *Mimer, Odin*

eller *Himmelen* pantsatte sit Öje, *Solen* nemlig, thi saaledes skildres den af alle Oldtidens Folkeslag (Jfr. Sammest. Str. 25 26) for at erhverve sig *Dybets Visdom* og underrettes om *Afgrundens Hemmeligheder*. Man antog nemlig, at Solen skjulte sig hver Nat i Nordpolens Egne, under det dybeste Hav, og opstod derfra med Dagens Frembrud; *den favre Morgenröde* som da bebuder dens Ankomst til Oververdenen, er den *guldröde Miöd*, som *Mimer* hver Morgen nyder efter Digtningens Udtryk. I övrigt synes Havet, som de jordiske Vandes Udspring, at nære Asken *Ygdrasills* Rödder, da de ætheriske Vædsker fra Urdes Kilde derimod vedligeholde dens Blade og Grene. Saaledes forestilles vor Verden som et Træ, næret af Dybets og Himmelens Vande. Dets Dryader eller beskyttende Nympher ere de tre store Norner, som sörge for dets Vedligeholdelse, endog i den store Naturomvæltning, som vi kalde Verdens Undergang, men om det end da mister Grene og Blade, saa staaer dog Hovedstammen fast, for atter at fremspire og opblomstre i en ny og herligere Skikkelse.

Naar vi saaledes have seet hvad Nordboernes mythiske *Al-træ* betyder, bliver det lettere at forklare hvad de have meent ved de *allegoriske Dyr* som de gave det til bestandige Beboere. *Örnen*, som sidder i Træets Grene, er et almindeligt Sindbillede paa *Luften eller Vinden*; den imellem dens Öjne siddende stormdæmpende *Hög*, betegner vel derimod *den stille Æther*. Man meente at Högen flöj höjest af alle Fugle, og derfor gjorde man den tit til Ætherens Symbol. Efter en anden Mythe er det Jætte-Örnen *Hræsvelg*, som især frembringer de kolde og heftige Nordenstorme (*Vafthrudnersm.* Str. 37). De *fire Hjorte* som löbe omkring i Ygdrasils Grene og

bide Knopper, ere vel *de fire Hovedvinde*, som tære og adsplitte Skyerne. *Egernet*, der ogsaa löber omkring i Grenene, samt medförer *Örnens Ord*, det vil sige, efter den ældste Bemærkning, *Producter, Frembringelser*,*) betegner vel *Regndraaber*, *Haglkorn* og *Sneeflokker* (eller Regn- og Sne-byger) som avles af Luften og nedfare derfra til Jorden og Havet, samt siden til Dybet. Egernet er i adskillige Lande mörkt om Sommeren, hvidgraat om Vinteren. Luftens Vædsker ere underkastede de samme Forandringer. Hiint lille Dyr farer og gjerne omkring i Træernes Grene, og hopper eller flyver fra den ene til den anden. At Slangekongen *Nidhug* hersker midt i *Afgrundens Dyb*, hvor *Ygdrasils* midterste Stamme er befæstet, vide vi af denne og flere eddiske Myther, og det er sandsynligst, at den her sættes som en blot Personification deraf, ligesom *Midgaardsormen* eller Verdensflangen paa andre Steder for Oceanet, som omgiver Jorden. Saaledes er vel de övrige *Slanger*, som her siges at ligge under Verdenstræet, de hvirvlende Malströmme og andre brusende Floder, tildeels af vulkanisk Art, som omgive Jorden i slangebugtet Löb, samt saa at sige, gnave eller tære paa den. Derfor siger den gamle Skjald, at *Ygdrasill* raadner eller muldner af Fugtighed paa Siden, medens Vindene som Hjorte, tære paa dets Grene, og Afgrundens Malströmme, som Slanger, paa Roden. Det udholder derfor, som det heder, större Arbeide og Lidelser end Nogen skulde troe. Af adskillige Aarsager, som Lejligheden her ikke tillader at udvikle, var *Æsketræet* her i Norden det mest

*) *Ord*, Engl. *Word*, Tydsk *Wort* o. s. v. (*factum* siden *verbum*) af *verda*, *vorde*.

pasſende til Sindbillede for Verdenstræet, efter disſe Forfædrenes Forestillinger, men en af dem vil jeg dog anmærke her: De Gamle troede, at Slangerne för kastede sig i Ilden, end at de skjulte sig under Aesketræets Blade. Her har man da en indlysende Grund for den ellers paafaldende Omstændighed, at Nidhug og Afgrundens övrige utallige Slanger ikke krybe op ad Stammen, der staaer dem saa nær, da de dog gjerne önske Træets Ödelæggelse. För vi forlade disſe Betragtninger over Ygdrasill, under hvis himmelhöje Krone saavel Tidens store Norner, som Asaguderne, der ogsaa egentligen boede i Stjernehimmelen, holdt deres Raadforsamlinger, saa ville vi anmærke, at de jordiske Fyrster, Gudernes Præster og Præstinder, som gjerne sögte at efterligne de hedenske Indretninger og Skikke, have valgt *udmærkede Træer* til deres og Folkets Forsamlingspladse, helst *i Nærheden af hellige Kilder.* Saaledes berettes f. Ex. at der ved *Upsalas* berömte Hovedtempel, og ved en hellig Kilde der tjente til Orakel, var et uhyre stort Træ, som udbredte sine Grene vidt omkring, og var stedse grönt baade Vinter og Sommer. Her forrettede Hedningerne deres Offer, og erholdt, som de troede, Nornernes eller Gudernes Svar paa deres ydmyge Forespörgseler. Enkelte slige fra Arildstid hellige Træer ere endnu til i Tydskland og kaldes *Drutenbaume* (da de hedenske Præster kaldtes der *Druten, Druhten*, i Sverrig *Drotter, Drutter*, af Celterne *Druider* o. s. v.) Endnu forsamles Bönderne i mange danske Landsbyer under *et vist Træ* til deres sædvanlige Sammenkomster eller Gadestævner, efter den fra Hedenold vedligeholdte Skik, der saavel i de ældre som nyere Tider og har været fulgt i *In-*

dien, hvis Myther ogsaa tale om Gudernes Forsamlingsplads ved Verdenstræet.

36. Om *Valkyrierne* siger den yngre Edda: "Der "ere endnu (foruden Asynierne) andre Möer i *Val-"hall* som skulle opvarte, bære Drikke frem, samt "pasſe paa Bordtöjet og Bægrene. De opregnes saa-"ledes i *Grimnersmaal: Hrist* og *Mist* o. s. v. — "Disſe hede *Valkyrier*. Dem sender *Odin* til hvert "et Feldtslag. De vælge dem der skal falde og raade "for Sejeren. *Gudur* (ellers *Gunn*), *Rota* og den yng-"ste Norne som heder *Skuld*, er dem, som altid ride "for at bestyre Kampen og at bestemme, hvem der "skal blive paa Valpladsen." For ikke at udstrække disſe Anmærkninger ved det saare indholdsrige *Grimnersmaal*, til en altfor uforholdsmæsſig Længde, maa jeg udsætte min udförlige Udvikling af de hertil hörende Mythers Undersögelse til min mythologiske Ordbog, og kun anföre dens vigtigste Resultater: Sagnet om *Valkyrierne*, skylder *Meteorerne* sin Oprindelse. Som formeentlige Aander, der ledsagedes af slige skinnende Phoenòmener, hörte de til Himmelguden Odins Fölge. Da denne Gud især var tilstede ved Feldtslag, viste han der sin Indflydelse paa Menneskenes Skjæbne, ved at bortkalde nogle tappre Krigere til sig, og give andre Sejeren. Til disſe Forretninger udnævnte han og undertiden Valkyrierne, disſe himmelske Amazoner, som ellers pasſede de huslige Sysler og bare Drikke frem i *Valhall*, men udsendtes tit paa Skyerne, som vælige Heste (fra hvis Manker frugtbringende Dug neddryppede paa Jorden) selv iklædte glimrende Rustning, paa sine krigerske Tog. Længere hen i Tiden mente man at virkelige jordiske Amazoner bleve af *Odin* optagne i Valkyriernes Selskab, og givet deres Herredömme over Elementerne

i levende Live. Endelig blev Mythen tildeels en Prosopopoia paa Krigen og Slagets Virkninger og Fölger. Som physisk-poetiske Væsener forekomme Valkyrierne i de gamle Persers Mythologie, under Navnet *Feruerer* (forsaavidt de forestiltes som stridende), og ligesaa paa en Maade, hos Grækerne, som krigeriske Baccher eller Mainader. Endvidere have de (tildeels) en paafaldende Lighed i Navn og Daad, med Grækernes *Kerer* eller *Kirer*. Ligesom disse undertiden forvexledes med *Moirerne*, saaledes blev og det samme Tilfældet i Norden med Valkyrier og Norner. — Overtroen om Qvinders Forvandling til Valkyrier blandt Nordboerne, og, som det synes, ogsaa hos Celterne, er i senere Tider gaaet over til Hexernes Luftfarter til Bloksbjerg o. s. v.

37. See foran *Valas Spaadom* Str. 5. og *Vafthrudnersmaal* Str. 12. 23. 47. Hertil hörer denne Fortælling i den yngre Edda: "*Mundilfare* havde "tvende Börn der vare saa skjönne, at han kaldte sin "Sön *Maane* og sin Datter, som han giftede med "*Glanur*, kaldte han *Sol*. Over denne Stolthed*) for-"törnedes Guderne; tog begge disse Södskende, satte "dem op paa Himlen og lod *Sol* kjöre de Heste der "trak Solens Vogn, som Guderne havde af *Muspel-"heims* Gnister skabt til at oplyse Verden. Disse He-"ste hede *Alsvidur* og *Arvakur* Under deres Bove "satte Guderne to Pustere (efter Ordet Vindsække) "for at afkjöle dem; disse kaldes *Isarn-col* i nogle "Sagn eller Sange (f. Ex. *Grimnersmaal*)." At *Mundilfare* betyder Stjernehimmelen har jeg forhen vist,

*) Ægyptens Guder havde samme Aarsag til at fortörnes over dets sidste Dronning, *Cleopatras* Stolthed, da hun lod sig selv kalde *Isis*, sin Sön *(Alexander) Sol*, og sin Datter *(Cleopatra) Maane*.

saa at det er naturligt, at han her siges at være *Solens* og *Maanens* Fader — samt at Nymphen *Sol* er forskjellig fra Solguden *Freyr*, ligesaavel som Dæmonen *Maane* fra Maanegudinden *Freya*, hvorimod de blot ere at betragte som disse Guddommes Kjöresvende og daglige Omgangsvenner. Navnene paa *Solens Heste* ere allegoriske. *Árvakr* betyder *aarvaagen*, *tidlig opstaaende**). Den betegner vistnok Morgenstunden. Af Grækernes *fire Solheste* (hvilke man ellers overhoved tillægger i det mindste tre forskjellige Sæt af Navne) svarer den til *Eos*, *Eous*. eller *Pyroeis*, den anden *Alsvidur* (den altsviende, brændende**), derimod til *Aithon*, *Aithiops* eller *Phlegon*. De i vor Mythe omtalte Pustere, der afkjöle Solens Heste, ere vistnok ikke andet end *kjölige Vinde*. Formódentlig har man taget den förste Anledning hertil af de to Bisole, som undertiden sees baade at gaae foran og bag efter Solen, samt siges endnu at forkynde langvarige kolde Vinde. Gav man ellers hver af Solens Heste to af disse, svarede de til Hovedvindenes Tal***). Solnymphens Mand *Glanur* (*Glenur* eller *Glorner*) betegner, efter Sprogrödderne den *klare Luft*, som er uadskillelig fra selve *Solen*.

38. *Svalin* betyder den *svalende*, *qvægende*, *kjölende*. Enten have de Gamle her tænkt sig et

*) *Ár-vakr* (*Aurvakur*) er vel baade i etymologisk og mythisk Slægtskab med Indernes *Ár-una* Solens Kudsk, Latinernes *Aurora* o. s. v. See Glossariet til den store Udgaves 2den Tome under *Ár*.

**) Eller og den *alvidende*, *altseende*, da den især tilegnes Solen, naar (og efter at) den har naaet sit höjeste Standpunkt hvorfra den overskuer den hele Jord og alt hvad der foregaaer paa den.

***) Grækerne gjorde Solhestenes Næsebore til *Pustere*, dog for *Lys*, men ikke for *Vinde*.

Skjold af etslags Glas eller gjennemsigtig Materie for Solen selv, som hindrede dens Flammeklode fra at falde ned paa Jorden — saaledes som Tibetanerne og Inderne af *Bodas* Tro forestille sig Solen og dens Guddom, omsluttet af en uhyre Glaskugle — eller og de have anseet Solen som et skinnende Skjold for Guder (formodentlig da især *Freyr* eller *Baldur*) som regjerede Solen eller bevægede sig med den. Grækerne afbildede ogsaa *Apoll* undertiden med et *Skjold* og *Helios* med en *Kugle*.

39. Om disse Ulves Navne i det hele, har jeg för handlet i Anmærkn. til *Valas Spaad.* 36. og *Vafthrudnersm.* 46. Visse Meteorer, hvoraf et undertiden sees foran, et andet bag efter Solen, kaldes endnu i Norge og Island *Sol-Ulve.* *) Navnet *Skolli* er endnu i Island (hvor man ingen Ulve har) et almindeligt Navn for Ræven. *Hrod-vitner* (den ödelæggende Ulv, Fader til *Hate*) er vel selve *Fenris-Ulven.*

40. Om denne Mythe har jeg tildeels handlet i Anm. til *Valas Spaad.* 3. 5. og *Vafthrudnersm.* 21. 29-35. Endvidere siger den yngre Edda herom: "Efter at *Börs* tre Sönner *(Odin, Vile* og *Ve)* havde dræbt *Ymer*, toge de hans Krop og satte den midt i *Ginnungagab* (det chaotiske Rum) og gjorde *Jorden* af hans *Kjöd*, *Söer* og *Vande* af hans *Blod* (det Jorden omgivende Ocean, især af det som strax strömmede ud af Saarene) *Bjergene* af hans hele

*) Ogsaa i Sjælland henved Aar 1722, efter den genialske *Sorterups* Haandskrift: *Prodromus Calendaris ethnici*, som först nylig er kommet mig for öjne. Hans Ord ere disse: "*Etenim nihil Siællandicis adhuc rusticis familiarius quam eum viderint unum in crassiore nube parelium, vel simul plures, inde orituram brevi tempestatem et pluviam augurari dicentes: Intemperies aëris propediem expectanda, quia vidimus in coelo lupos Solis* (Soel-Ulve)."

"*Been* og Klipper og Stene af de brækkede og af "*Tænderne.* Af hans *Hovedpande* dannede de Him-"melen og hvælvede den over Jorden med 4 Kanter. "Under hvert Hjörne satte de en Dværg, nemlig "*Östre*, *Vestre*, *Sydre* og *Nordre.* Derpaa toge de "de gloende Sinner som vare udkastede af *Muspel-"heim* og satte dem paa Himlen, baade oven og ne-"den, for at oplyse Himmel og Jord. De gave ogsaa "alle Lynstraaler (glimrende Luftsyn eller Himmelle-"gemer) Sted, nogle paa Himlen, andre löse under "Himlen, og bestemte deres Gang, som der fortælles "i *Valas Sp.* (Str. 4-6.)" Ogsaa berettes her at Guderne dannede Befæstningen *Midgaard* (her rimeligvis Skyeluften) af *Ymers Öjenbryne,* men kastede hans *Hjerne* i Luften og gjorde *Skyer* deraf.

Ymers, eller den chaotiske Masſes, Forvandling til det organiske Verdenslegeme, er allerede kortelig forklaret i det foregaaende. At *Sol, Maane, Stjerner* og *Lyn* eller *skinnende Luftsyn*, siges at være tagne af *Muspell* eller den empyræiske Himmel, stemmer overens med visſe græske Philosophers Meninger. *De fire Dværge* som understötte Himmelen paa dens 4 Kanter efter Hovedvindene (som digtedes at frembringes ved deres Aandedræt) er en öjensynlig fra den physiske Natur hentet Fiction. De fleste gamle Folk, som Inder, Perser, Græker o. fl. have tillagt *Verden* et *organisk Legeme*, lignende det hvormed et eller andet Dyr er begavet, enten *for Alvor*, da Verdens Sjæl mentes at have en pasſende Krop, eller blot til Brug for et *poëtisk Billedsprog.* Digtere eller Viismænd have helst valgt hertil en *menneskelig Figur*, og da de troede at mærke at Mennesket var sammensat af samme Elementer som *den store Verden (Makrokosmos)*, saa kaldte de det *den mindre (Mikro-*

kosmos). Vi see og at Nordboerne have antaget denne Tro, især paa samme Maade som *Inderne,* med Hensyn til begge Folks kosmogoniske Meninger og Digtninger*). Allerede i Middelalderen har Forfatteren til den yngre Eddas Fortale sögt at forklare saaledes Anledningen til denne Mythe. Jeg anförer Stykket efter *Grundtvigs* skjönne Oversættelse i Nordens Mythologie: "Menneskene grundede og undredes paa "hveden det maatte komme, at Jord, Dyr og Fugle "have samme Vilkaar i somme Dele og ere dog atter "i andre Maader ulige. Det er en Jordens Egenskab "at man gravede paa höje Fjeldtinde, og der sprang "*Vand* op, saa at man ej behövede at söge det længer der end i dybe Dale. Saa er og med Fugle og "Dyr, at lige langt er til *Blodet* baade paa Hovedet "og Födderne. Saa er og Jordens anden Natur, at "hvert Aar voxer paa hende *Græs* og *Blomme*, og "i samme Aar falder det alt og falmer. Saa voxe paa "Dyr og Fugle *Haar* og *Fjær*, og falde af hvert Aar. "Det er den tredie Jordens Natur, at naar hun bliver aabnet og gravet, da groer Græs paa det Muld, "som yderst bliver. *Bjerge* og *Stene* tydede de som "*Tænder* og *Been*. Heraf skjönnede de at *Jorden* "ikke var död, men havde paa nogen Maade Liv."

41. Her foran (til Str. 5) har jeg forklaret, at *Uller* var Gud for Sneen, for den förste Vintermaa-

*) De nordiske og indiske have heri en ret forunderlig Overensstemmelse — skjönt denne Ur-digtning ellers har, i mangfoldige Grene udbredt sig til Persers, Grækers, Mongolers o. fl. Folks mythologiske Systemer, hvorom jeg udförlig har handlet i et andet Værk. Den herfra nedstammende mangfoldige Overtro om *Sammenhænget mellem den större og mindre Verden* er endnu i fuld Flor i de fleste asiatiske og europæiske Lande. Hvorvidt Læren om den *animalske Magnetisme* oprindelig grunder sig herpaa, maa Sagkyndige afgjöre.

ned, og endog for Vinteren selv. Derfor er det saare naturligt, at *Odin* lover den, som rőrer ved Ilden, hans Hjelp, nemlig til at dæmpe Hedens eller Ildens Magt. Kiedlerne hængte, i de Gamles Vaaninger, ned fra et stort rundt Vindue i Mönningen eller överst paa Taget, hvorigjennem Lysningen kom ovenfra. De forhindrede derfor Udsigten over Husets indvendige Deel for Aserne, som saae ned fra Himlen eller Luften. *Magnæus's* Anmærkning til dette Sted er altsaa fuldkommen rigtig.

42. Om Skibet *Skybladner* siger den yngre Edda: "Det er det beste og kunstigste; *Naglfare* i *Muspell*, "er det större. Nogle Dværge, Sönner af *Ivalde*, "forfærdigede *Skybladner* og gave *Freyr* dette Skib. "Det er saa stort, at alle Aser kan være inden borde "med deres Vaaben og Rustning, og saa fage Sejlene "hidses op, har det Medbör hvor det end styrer sin "Kaas. Naar man ikke behöver at sejle dermed, da "er det gjort af saa mange Stykker (eller forskjel-"lige AEmner) og med saa megen Kunst, at det kan "lægges sammen som et Klæde og forvares i en Pung." — *Freyr* var egentlig *Solens Guddom*. Naar Luften er overtrukket med et *Skydække*, som dog föres frem af Vinden, blev dette til Solens og Asernes Skib i Digterens skabende Indbildning. Heraf forklares hele Mythen saare naturlig. Freyr og alle Aserne, disse Himlens og Luftens Beboere, kunne være om Bord derpaa med deres hele Rustning, og det har stedse Medbör, hvorhen det end styrer sin Kaas. Det er gjort af mange Stykker, eller mangfoldige smaa Skyer. Naar Guderne ikke sejle med det, da er det saa lidet, at det slet ikke er synligt for Menneskene. Men naar det skal bruges, kan det snart udfoldes paa ny. Kun *Naglfare* eller det Skib hvorpaa *Muspells* Sön-

ner mentes at komme fra Ildhimmelen til den sidste Kamp, er större end *Skybladner*. *Ivaldes* eller *Yvaldes* Sönner vare de Dværge, som forfærdigede dette Skib efter Tillæggene til den prosaiske Eddas Fortællinger. *Yvalde* er, efter Betydningen, en der volder, frembringer eller raader for *Vædsker*, *Væde* og *Regn*, maaskee ogsaa *Ild* (da *Úr* betyder baade *Vand* og *Gnister*). Han synes altsaa at betegne *Verdens Grundstof*, en Forening af Ild og Vand, hvorved det hele fremkom. *Hans Sönner* ere da *de dannende Naturkræfter*, de kunstige *Sortalfe*, som forfærdigede *Sifs Haar* (Græs og Væxter), *Thors Hammer* (Tordenen), *Freyrs Galt*, *prydet med gyldne Börster* (nemlig *Solen*), hans Skib *Skybladner* eller *Skyerne* o. s. v. Ellers er det ikke usandsynligt, at *Freyr* eller Solens Guddom skulde betjene sig af et mythisk Fartöj, for dermed at komme frem gjennem Havets Dyb, da han hver Nat synes at foretage denne Reise. I AEgypternes, Grækernes og flere gamle Folks mythologiske Digtninger, forekommer *Solens* og *Gudernes Skib*. *Skule Thorlacius* har (i Afhandlingen om *Thor* og hans Hammer) ypperlig viist, hvorledes hine Dværges kunstrige Arbeider gjenfindes i Naturkræfternes Virkninger og Frembringelser. Anledningen til denne Fabel om Skibe, som vare lette Sejlere, men tillige kunde sammenfoldes (eller, som det ogsaa hedder i *Ynglingasaga* 7de *Kap.* lægges sammen som en Dug) og beqvemt föres over Land, have nogle villet finde deri, at Grönlændernes Baade af Huder, som ere af denne Art, have för været brugelige i vort Norden, især blandt de finske Folkeslag. I ældgamle Tider finde vi ogsaa lette og flyttelige Fartöjer ved det sorte Hav, i de kaukasiske Egne, hvis Indbyggere vare dygtige Söefolk, og foretoge deres Plyndre

tog paa Skibe, som de i Nödsfald beqvemt kunde bære over Land.

43. Endvidere vedbliver *Odin* at fremstille forskjellige mythisk-physiske Billeder, mest fra de höjere Regioner, som Ting der ere; hvert især, de ypperligste i sit Slags. Nemlig:

Yggdrasill hvis Krone naaer til Himmelens Top, er det ypperste eller höjeste blandt Træerne. Det fölger og af den her fremsatte Forklaring.

Skybladner eller den tætte Skyeluft, der tjener Guderne til Fartöj, er det ypperste og överste af Skibe i vort Verdenssystem. I alle Myther fare Guderne paa Vindenes Vinger, baarne af de flagrende Skyer.

Odin er som selve Himmelen (*Uranos-Zeus* o. s. v.) den ypperste og höjeste blandt alle Aser.

Sleipner, hans Ganger, er formodentlig *Vinden* eller den i Bevægelse satte *Skyluft*, da dens 8 Födder betyde de 8 Hovedvinde, og fölgelig den ypperste og överste blandt alle Heste. Mythen vil findes nærmere oplyst i den mythologiske Ordbog.

Brage er, som Asagud, naturligvis den ypperste blandt Skjaldene. Om ham henviser jeg og især til samme Afdeling af Værket.

Bif-röst, Gudebroen — nemlig Regnbuen er ogsaa den höjeste blandt alle Broer.

Hábrok (Höjbrog) den ypperste blandt *Högene*. Maaskee have vi her et andet Navn paa den mythiske Hög *Vedurfolgner*, som sidder i *Yggdrasils* Top (see Anm. til 31-35). Högen kunde, ligesom Ravnen, og tildeels af de samme Grunde, helliges denne Gud. Falkejagt har ellers fra Arildstid af været brugelig saavel i Skandinavien som i *Kaukasus* og det sydostlige Asien, derfor

har man muelig tilegnet *Odin* en mythisk Jagtfalk.

Garmur, denne mythiske Hund, som ommeldes i Valas Spaadom, er den störste af sin Art. I det poetiske Sprog bruges Ordet især (dog i Forbindelse med andre) om *den tudende Storm*, som da maaskee er Billedets sande Betydning. Videre see den mythol. Ordbog.

Brimer, Brimir nævnes som det ypperste Sværd i den ommeldte her afvigende Membran-afskrift. *Brimi* betyder ellers *Ild, Flamme*, saa at man deraf kan slutte (da Talen her i övrigt blot er om Personer og Ting som tilhöre Oververdenen ɔ: Luft og Himmel) at her menes den endnu i Island saakaldte *Vigabrandr* ɔ: *Drabs-Sværdet*, nemlig et flammende Meteor, som viser sig i Skikkelse af et Sværd, som menes at forkynde forestaaende Kamp eller Krig, og som man i Hedenold uden Tvivl har tilegnet Luft- og Krigs-guden *Odin*.

44. Nu synes Kjedlerne at være blevne tagne bort, hvorfor Odin har kunnet vise sig og sin betrængte Tilstand for de himmelske Aser, med hvis Ankomst og Undsætning han truer. Ikke desmindre vedbliver *Geirrods* Forblindelse. Odin begynder da i næste Strophe at opregne sine mange Navne, hvilke han uden Tvivl för havde lært sin Fostersön, for derved at bringe ham til Besindelse.

45-49. 53. I det fölgende finde vi ikke mindre end *55 af Odins Navne*, hvoraf vi endnu kunne see at de alle pasſe paa *Himlens*, *Luftens* og deres fornemste Egenskabers og Virkningers Guddom. I nogle nyere Samlinger til de med den yngre *Edda* forbundne *Kenningar* forekomme dog flere end dobbelt saa mange af hans Navne, nemlig 126, og i Skjaldenes

Digte findes endnu mange flere. Her siger han selv den 46de Strophe:

Med eet Navn jeg aldrig kaldtes
Siden först blandt (over) Folk jeg foer. *)

I samme Henseende siges der og i den yngre Edda: "*Odin* heder *Alfader* fordi han er alle Gudernes Fa- "der o. s. v. Han kaldte sig endnu med flere Navne "da han kom til Kong *Geirröd*, sigende:

"*Grim* er jeg bleven kaldet o. s. v.

"Da sagde Gangler: Det er en grumme Hoben Nav- "ne I har givet ham, og det er vist og sandt at det "maa være en saare klog Mand, der veed Rede til "hvad Hændelser der er Aarsag til ethvert af disse "Navne. *Har* svarede: Rigtignok hörer der stor "Klogskab til nöjagtig at udvikle det, men dette kan "man dog snarest sige dig, at de fleste Navne ere "blevne ham tillagte af de Aarsager, at ethvert Folk "i Verden troer sig behöve at forandre hans Navn ef- "ter Tungemaalenes mange forskjellige Grene, til sit "eget Sprog, for at kunde deri paakalde og tilbede "ham. Andre Anledninger til disse Navngivelser maa "söges i det som har tildraget sig paa hans (forskjellige) "Tog; det har man affattet i Sagn, og du kan ikke "gjöre Fordring paa at kaldes en viis Mand, hvis du "ikke veed at fortælle om disse store Begivenheder." Af de samme Aarsager kaldte Grækerne *Zeus* **Πανομφαιος** (ham som paakaldes af alle Stemmer), *Bacchus* **Πολυωνυμος** (med de mange Navne), *Isis* μυριονυμος (med Myriader Navne) o. s. v. I en ældgammel Sanskrit-

*) Det sidste kunde og betyde: *Siden jeg först drog omkring med Hære (paa Ledingstog).* *Herian* (Hærförer) og flere lignende Navne tilkomme *Odin*, da han, ligesaavel som Himmelguden overhoved i andre Mythesystemer, var de *himmelske Hæres överste Anförer.*

Indskrift paa en Steen, som i nyere Tider er funden i Indien, heder det, efter *Wilkins* og en Bramins Oversættelse (i *Asiat. Res.* 1): "Jeg tilbeder dig som "i *Boda's* Skikkelse dyrkes med Tusende Navne, un- "der forskjellige Former." Den östasiatiske *Odin* gav altsaa den skandinaviske intet efter i Rigdom paa Navne. Efter den af *Paolino* 1798 udgivne Deel af *Amarasinha* (de indiske *Kénningar*) der handler om Himlens og de himmelske Væseners Benævnelser i Sanskrit-Sproget, har den yngre *Boda* 22, *Visnu* 39, *Shiva* 47 Navne — men disse Tal forslaae dog langt fra ikke mod dem, der skal indeholdes i en anden Afdeling af samme Skrift, som, efter *Fuglsangs* Vidnesbyrd, kaldes i tamulisk *Tiva-garam* og indeholder egentlig Gudernes Benævnelser, da *Visnu* og *Shiva* have der hver 1008 Navne. For at erindre saa mange som mueligt af dem, have Inderne opfundet etslags Rosenkrandse. Græker og Romere have dyrket *Jupiter* vistnok under 200, og sandsynligvis langt flere Benævnelser. Selv de monotheistiske Mahomedanere have en Samling af 1001 Navne paa Gud, hvis Recitation de, ligesom Inderne, ansee for en religieus og heldbringende Handling, da Guddommen maatte finde sig hædret ved de mange Titler, og endelig dog kjende sig ved et af de talrige Navne, hvormed den saaledes paakaldes. Hvad *Odins* her anförte Benævnelser angaaer, har jeg allerede forklaret de 12 af dem, der især vedkom ham som *Aarsgud*, efter hans foranderlige Skikkelse i hver af de 12 Maaneder. Forklaringen over de övrige vil findes i den mythologiske Ordbog.

50-51. Her bebreider *Odin Geirröd* hans Drukkenskab, som har bragt ham til den Grad af Följesløshed, at han ikke sandser det mindste af Gudens

Tale, da denne dog har talt saa meget om himmelske Ting, opregnet Odins Navne og Bedrifter, og tydelig sagt, at de tilhörte sig selv. Digteren forudsætter, at *Geirröd* forhen maatte have havt Kundskab derom, men at Rusen havde sat ham ud af Stand til at benytte den. *Odin* opsiger ham og derfor sit og Einheriernes Venskab, samt forudsiger strax derpaa hans blodige Död.

52. De Gudinder jeg her har kaldet *Norner* nævnes i Originalen *Diser*, en Benævnelse, der ligesaavel tillægges dem, som Gudinderne overhoved. *Diser* vare dog især qvindelige Genier, der enten vare Menneskenes Skytsgudinder eller forfölgende Plageaander, af det Slags, som den yngre Edda kalder (de mindre) Norner. De Væsener, som Græker og Romere kaldte Nympher, og mentes at boe i Bjerge, Lunde, Træer, Vande o. s. s. svare ogsaa til vore Forfædres *Diser* eller qvindelige Alfe.

53. I den sidste Linie antyder *Odin*, at han viste sig under forskjellige Personificationer og forskjellige Navne, alle udspringende fra hans (forsaavidt vor Verden angaaer) alt omfattende og alt besjælende guddommelige Væsen.

Tillæg og Rettelser.

S. VI. Bevisförelsen for den Sætning, at det nuværende Islandske Sprog forhen kaldtes *den danske Tunge* findes især i *Vidalins* og *Erichsens* Afhandling bag ved *Gunlög Ormstunges Saga* (Khavn 1775. 4.) *P. E. Mullers* Prisskrift *om det islandske Sprogs Vigtighed* (1813.) og Rasks *om det gamle Nordiske eller islandske Sprogs Oprindelse* (1818) samt sidstnævnte Forfatters paa Dansk (1811) og Svensk (1818) udkomne *Veiledning til det islandske Sprog* og Fortalen til hans *Angelsaksiske Sproglære* (1817).

S. 19 L. 21 *Ygydrasill* l. *Ygdrasill*
- 33 - 20 *Ida-Sletten* kunde vel og oversættes *Vrimmelens* eller *Forretningernes* Mark. See herom den mythologiske Ordbog.
- 33 - 21 *Templer:* kan og oversættes *Tempel.*
- 42 - 18 *komme* l. *komne*
- 56 - 1 *Himmelen* l. *Himmelens*
- — - 29 *Senner eller Storre* l. *Sinner* eller *Skovre (scoriæ).*
- 58 - 35 *Solens* l. *Salens;* 14de l. 13de
- 62 - 3 *Ormuyds* l. *Ormuzds*
- 64 - 2 l. *indisk-kaukasiske*
- 66 - 32 l. *Afskjærelse*
- 68 - 4 *Nari* l. *Nárí*
- — - 5 *eór* l. *sár*
- — - 14 l. *idia-græn*
- — - 29 l. *Musiceren*
- 70 - 3 *spaae* l. *spaaer*
- — - 15 l. *Offerdysfer*
- — - 25 *Hule* l. *Huler*
- 73 - 2 l. *Vafthrudnersmaal*
- — - 15 l. allegorisk
- 74 - 1 *Mahal* l. *Mahal*
- 81 - 9 *Jving* l. *Iving*
- 82 - 2 l. Mysteriers hemmelige
- 84 - 23 *Hild* l. *Hil*
- 87 - 25 l. *Magter, Guder*
- 96 - 26 *denne* l. *hende*
- 98 - 9 *bygge* kan og oversættes *bebee*
- 101 - 15 *Ym* kalde Chineserne ogsaa Materien, hvoraf Verden blev skabt. At *Bodas* eller *Buddhas* Tro er oprindelig den samme som *Fo's* er bekjendt. See *Kirchers China illustrata p.* 22. Bayers *Musæum Sinicum, Görres Asiatische Mythengeschichte* &c.

S.102 L. 13 l. *jubar* af *juba* Manke
- 107 - 11 l. *Tinguel, Tingel*
- — - 33 *Karrer* rettere *Kiærrer*
- 111 - 6 l. *uhyre*
- — - 14 *blive* l. *bleve*
- 112 - 17 *befries* l. *befeides*
- 116 - 9 Udtrykket *dræbe* er her af mig anført efter den trykte Oversættelse, men burde hede *fælde* som giver en ganske anden Mening
- — - 13 l. *Xenophons*
- 118 - 6 l. *formörkes*
- 119 - 10 Egentlig *Aschun* men da *sk* udtales ofte i Svensk (ligesom stedse i Tydsk) som *sch* gjör Skrivemaaden her ingen væsentlig Forskjel.
- 121 - 11 l. *Sol- eller Maane-Formörkelser*
- 144 - — *Lagerbring* har meget rigtig bemærket at *Thorstein Surts* Forbedring i Tidsregningen, synes at have grundet sig paa Regler, som forhen vare Nordboerne bekjendte. Herom mere i min Tillægs-Afhandling om *Aarsudregningen og Folkefesterne*
- 148 - 19 *deres* l. *dens*
- 170 - 18 Bör maaske oversættes:
  Brynier over Bænkene ströede. De gyldne eller glimrende Brynier skulde da have udgjort etslags Tapetserier. Jfr. Anmærkningen hertil S. 207.
- 178 - 26 *Dön* l. *Drön*
- 225 - 10 l. *ægteskabelig*
- 248 - 6 l. *Angurbodes*
- 251 - 8 I det nylig udkomne 1ste Bind af *Böttigers Amalthæa* læses en udförlig Undersögelse om Oprindelsen til Grækernes Myther om *Nektar og Ambrosia* fra *Honning og Gjedemelk*, hvoraf ogsaa *Möden*, Einheriernes Drik, siges at bestaae i Eddaerne.